ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 18

RFDAKCIONI ODBOR

Karlo Mrazović, Ivo Rukavina, Anka Berus. Nikola Sakulić, Mile Počuča. Fabijan Trgo, pukovnik, Zdanko Cvrlj •, potpukovnik, Sandor Kaufar, major, Boiko Cavić, kapefan I klase.

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUCOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILACKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 18

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

BEOGRAD

1957

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD-

- KOLOVOZ -

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLO-
BODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE

BR. 1

DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 1 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA ČIŠĆENJE PODRUČJA MALE KAPELE OD ČETNIKA[1]

Op. 80/43
1. VIII. 1943

D I R E K T I V A

ZA ČIŠĆENJE ČETNIČKIH BANDI NA PROSTORU KAPELE

I.

Pošto su četničke bande napustile talijanske garnizone snabdjevene od Talijana sa desetodnevnom suhom hranom i municijom, razmjestile se na prostoru južno od glavnog bila planine Mala Kapela, te

II.

ugrožavaju naše komunikacije sa sjevera, pljačkaju i postale su strahovlada za mirno stanovništvo toga kraja, to smo odlučili poduzeti,

III.

čišćenje u kojem će učestvovati sljedeće jedinice:
Prvi obruč: VIII Divizija I Korpusa NOVH.
Drugi obruč: jedinice XIII Divizije,
jedinice Grupe prim.-goranskih part. odreda,
dijelovi Plaščanskog i Kordunaškog odreda,
bataljon P. P. K,[2]
hrvatski bataljon »Matija Gubec«,[3]
straže I Ličkog područja i Komande mjesta Vrhovine.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 104 A.

[2] To jest: bataljon protiv pete kolone.

[3] Ovaj bataljon, formiran u Lici, bio je pod neposrednom komandom Šeste divizije.

Prilikom čišćenja područja Kapele od četničkih bandi trebaju se brigade držati kursa naznačenog u našem Proglasu od 1 ov. mj., koji će se priložiti.

One će organizirati potrebni propagandistički rad u selima odakle potječu pripadnici tih bandi i kod toga se služiti stavkama Proglasa kao osnovnom linijom.

Osnovno je da se narodu prikaže kako su naše pozicije kod Saveznika svakim danom sve čvršće, kako njihova akcija ne može biti u skladu sa savezničkim planom, nego je produkt talijanskih planova.

Treba nadalje produbiti jaz između vođa i mase. Treba prikazivati kako ih vođe nastoje zadržati u šumi protiv njihovog interesa, a da bi spasili svoje zadatke i svoje glave.

S četničkom masom treba postupiti po mogućnosti što blaže. Pozivati ih da stupe u našu vojsku ili ih razoružane puštati kući. Manjim vojnim funkcionerima se također može pokloniti sloboda. Malo većim se može dati prilika da u borbi zasluže svoju glavu. Najvećim i bivšim aktivnim oficirima i podoficirima ne treba ništa nuditi uopće, nego će se o svakom posebno donijeti odluke.

Prilikom susreta u šumi valja biti oštar. Tko god se ne bude predavao, treba odmah pucati. Svrha je ovoga da ih se u šumi straši, a uklanja strah od povratka.

V.

U svrhu postignuća postavljenog cilja osnovna ideja jeste stvoriti dva obruča kao što je i izvršen raspored snaga, a jedinice VIII Divizije bi izvršile čišćenje unutarnjeg prostora jer prema podacima glavnina četničkih bandi nalazi se na prostoru Doljani — Brezovac — Petrinić Polje, a možda i Dabar.

Jedinice VIII Divizije imaju za polaznu bazu Plaški, odakle treba da se razmjeste i to:

Jedna brigada: Jesenice.[4]

Druga brigada: selo Mala Kapela, Selište po jedan bataljon, a 2 bataljona u Dabar.

Treća brigada: selo Rudopolje, Dugi Dol po jedan bataljon, a 2 bataljona u Doljani.

Sa toga prostora će jedinice VIII Divizije, kada budu raspoređene kao što je navedeno, izvršiti pokret prema prostoru Petrinić Polje, Brezovac, Ružića Grič, Padež (kota 846). sa ciljem zbijanja bandi na tom prostoru i njihovog uništenja.[5]

Jedinice XIII Divizije, koje su već sada po našem naređenju raspoređene: Tominčeva Draga — Letinac — Drenovi Klanac — Kompolje, izvršile bi pokrete kao što slijedi:

Ove iz Kompolja prema Davidovcu (k. 897) i Durelu (k. 727).

Ove iz Letinca preko Velikog Vrha (k. 979) na Celina Vrh (k. 911) do k. 713, iznad Zapolja.

Ove iz Tominčeve Drage preko Velika Siča — k. 782 — Vratnik (k. 733) — Glibodol.

S time da bi obrazovale drugi obruč, sa zadatkom da spriječe bjegstvo prema zapadu.

Bataljon P. P. K. po našem naređenju već se nalazi u selima Škare i Glavace, te će sa jednom četom izaći na Atlin Vrh (k. 801), te kreće prema raskrižju puteva sjeverozapadno od kote Panderkovo Brdo (796), prema Petrinić Polju zaključno.

Druga četa kreće preko Paskaševa Vrha (k. 687) prema k. 767, izbija na Tuk, sa zaključno Petrinić Poljem.

Treća četa polazi od k. 673, sjeveroistočno od crkve Sv. Petka, padinama Erderoga Kose (k. 931) prema k. 805 i sjedinjava se sa snagama koje polaze iz Dabra.

Hrvatski bataljon iz Zalužnice sa jednom četom na Jurjevu Kosu (k. 897), k. 910 (Crni Vrh) — Kipina Vrelo prema k. 662, zaključno Ružića Grič.

Druga četa južnim padinama Jurjeve Kose na Ivančevića Brda (k. 690), prema Vrbica Vrelu, i zaključno Ružića Grič.

Treća četa: Komarnica (k. 744), Dabrić (k. 693), preko Orlovčića (k. 1019) do sjedinjenja sa ostalim snagama.

Plaščanski i Kordunaški odred će zaposjesti sa svojim dijelovima Vrcelje južno od jezera Blata, Vrcelje sjeverno od Blata, Selo Vera, Budimlije, Vukeliće, Vuliće i Kunić Selo. Jačinu ovih dijelova odredit će Stab I Korpusa.

VII.

Sve snage na označenim prostorima trebaju i prije općeg čišćenja poduzimati prema situaciji lokalna čišćenja, držeći se prednjih uputa.

VIII.

Datum i vrijeme općeg čišćenja bit će naknadno naređeno, a zavisi od toga kada će snage VIII Divizije I Korpusa biti na svojim polaznim mjestima.

Znaci raspoznavanja jesu: Mićun—Đuić.

Ugovoreni znaci: jedan zvižduk, odgovor: jedno »kva«.

Svaki borac za partizankom mora nositi kao vidljivi znak raspoznavanja bukovu grančicu, a pušku uvijek nositi u ruci sa nožem na pušci.

X.

Sve jedinice će se kretati u vodnim i desetičnim kolonama, po mogućnosti paralelno.

Širinu fronta uzimati tako da se što prije uspostavi veza među svima koji nastupaju. Obavezno održavati vezu.

U slučajevima kada neka od četa n^iđe na otpor i ne mogne odbaciti dijelove četničkih bandi dužnost je svih ostalih desno i lijevo da priteknu u pomoć, odnosno nastave svoje maršovanje u pravcu borbe. Naročito je važno da se sve jedinice pridržavaju striktno pravaca svojih nastupanja.

Zato se pobrinuti za dovoljan broj vodiča povjerljivih.

Vrijeme pokreta i svrhu saopćiti u zadnji momenat borcima.

Za pokret se opskrbiti suhom hranom.

Na prostorima gdje se budu sjedinile snage da se prijeđe i ponovno da se pretraži sav prostor.

Na nastupnim pravcima svaku pećinu detaljno pretražiti. Municiju štedjeti. Ne pucati previše. Komandiri četa će odrediti kada i koliko boraca će ispaliti po koji metak u toku marša. U slučaju borbe čete sakupiti i protjerivati neprijatelja nastojeći da ga se goni u susretne prostore.

Zarobljenike usput, t. j. naoružane ili one za koje postoji sumnja da su bacili oružje, voditi sobom, te zahtijevati da kažu gdje su ostali pod prijetnjom smrtne kazne za neistinitost iskaza.

U svemu postupati prema tačci IV ove direktive i Proglasa »Srbi u četničkim redovima«.

XI.

Stab I Korpusa NOVH će odrediti mjesto svoga Štaba i saopćiti ovome Štabu, kao i datum kada misli da se opće čišćenje može poduzeti, da bi se blagovremeno moglo narediti i ostalim jedinicama.

XII.

Po završetku ovog čišćenja brigada VIII Divizije koja je nastupala od Jesenice da se spusti u Brezovac — Doljane — Zalužnicu.

Brigadi koja je nastupala od Doljana — Dugog Dola i Rudopolja da se vrati u Vrhovine — Zalužnicu.

Brigada koja je nastupala od Dabra da se vrati u Skaro — Glavace i Podum.

Snage XIII Divizije u sastav svoje Divizije.

Bataljon P. P. K. će dobiti naknadno naređenje.

Hrvatski bataljon »Matija Gubec« u selo Sinac.

Plaščanski i Kordunaški odred u svoje baze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar: **V.c Bakarić**

Komandant: **Ivo Rukavina**

BR. 2

UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 2 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O ČUVANJU VOJNE TAJNE[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 82/43
Dne 2. VIII. 1943

ŠTABU[2]

Često je slučaj da pripreme za izvjesnu operaciju bivaju poznate širom svijeta i da zbog toga imamo nepotrebnih štetnih posljedica. Ovo naročito kada su pripreme za operaciju duže, ili kada neka operacija treba biti izvedena poslije relativno dužeg vremena.

Smatramo da nije nužno upozoravati od kolike je štetnosti i kakvim sve neželjenim posljedicama može to uroditi.

Međutim, ipak ostaje pitanje zašto se to tako dešava, a kada se osvrnemo tražeći uzroka dolazimo do ovih rezultata:

1.) Odgovorni drugovi često puta smatraju da su opera-

* Vladimir

tivne namjere dobar predmet privatnih razgovora i kuriozitet, te ne vodeći računa i zaboravljajući da su operativne namjere najveća vojnička tajna, a u isto vrijeme vrlo usko vezane sa čašću pojedinaca, pričaju, ponekad čak »praveći se važni«, o tim operativnim namjerama kao o događajima prvorazredne važnosti koji su najnovija novost, te prema tome treba ih razglasiti. Aljkavost i nepažnja ovakovoga oblika treba i može vrlo lako iščeznuti iz naših štabova.

2.) Neorganizovanost rada po našim štabovima jeste također momenat koji daje mogućnosti da se operativne namjere saznaju u javnosti. Cesto je slučaj da svi štabovi ne vode dovoljno računa gdje se smještaju i kako organizuju unutarnji red i poredak u štabu, nego se u jednoj te istoj prostoriji skupljaju i rade i oni koji se nalaze uz taj štab, pa i odbornici, seljaci i razni posjetioci. Bez sumnje je pri takvome stanju teško sačuvati tajnost namjere i spriječiti da se one brzo šire u javnost.

3.) Cesto je slučaj da se vode nesmotreno telefonski razgovori, naročito na dužim linijama, te se preko njih mnogo toga doznaje. Činjenica je da naše telefonsko osoblje nije još uvijek odviknuto od prisluškivanja razgovora, ali je isto tako i činjenica da se relativno slabo kontroliše rad telefonskog osoblja. Prema tome nije ni čudo da se razgovori prisluškuju. Osim toga postoji i vjerovatnoća prisluškivanja od strane neprijatelja na dužim telefonskim linijama.

4.) Nesmotreno izlaženje na izviđanja gdje je također jedna mogućnost saznavanja u javnosti naših operativnih namjera. Za ovo je opće pravilo: nastojati što prikrivenije i neprimjetnije izvršavati izviđanja. Kako to izvesti u pojedinim konkretnim slučajevima — treba saobraziti datoj situaciji.

5.) Priprema suhe hrane jeste jakođer jedna od mogućnosti da se operativna namjera provali.

Da bismo ovakovo štetno stanje popravili smatramo za potrebno napomenuti:

1.) Da se uporno opominje sve drugove, članove štabova i ostale saradnike, kao i sve one jedinice koje se nalaze u sastavu štaba, da je njihova najsvetija dužnost sačuvati sve vojničke tajne i da se zavede mnogo strožija kontrola nad svim onima koji dolaze u dodir sa štabovima.

2.) Posvetiti mnogo veću pažnju izboru mjesta za štab, unutarnjoj organizaciji, kao i redu i poretku u štabu. Ne trpjeti gomilanje raznoraznih ljudi u prostorijama i neposrednoj blizini štaba. Biti mnogo obazriviji kada i gdje se šta razgovara, ko je prisutan, da li treba biti prisutan ili ne.

3.) Telefonske razgovore, naročito na dužim linijama, voditi ili šifrovanim depešama ili stranim jezicima.

U pogledu gornjih tačaka 4. i 5. jedna od povoljnih metoda jeste lansirati vijest da idemo u operaciju u drugom pravcu negoli se u stvari pripremamo, a po mogućnosti u lansiranom pravcu poslati nekoga ili sam otići u izviđanje.

Naše operativne namjere ostat će potpuno nepoznate za neprijatelja ako mi to hoćemo i ako povedemo mnogo više računa o tome da ih on ne dozna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta
I pom. načelnika Štaba:
(M. P.)[3] **Srećko Manola**

BR. 3

PISMO ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 2 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O STAVLJANJU OMLADINSKE NO BRIGADE »JOZA VLAHOVIĆ« POD KOMANDU ZONE[1]

STAB
II KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE
Broj: služb.
2. VIII. 1943 u 12 sati

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Na položaju

Dragi drugovi,

Vaš dopis koji ste uputili na Štab XII Divizije II Korpusa NOV i PO Hrvatske, i na koji Vam je odgovorio Štab iste divizije, dostavljen je zajedno sa odgovorom ovom Štabu.[2] Isti dopis uzet je na savjetovanju nekih članova ovoga Štaba i članova Oblasnog komiteta* na razmatranje uz prisustvo drugarice Anke.[4]

[3] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27/4, k. 1472.

[s] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 71 i 84.

[3] Oblasni komitet Komunističke partije Hrvatske za Slavoniju

* Anka Berus

Premda mi nismo dobili od Glavnog štaba nikakvo naređenje da Omladinsku brigadu »Jože Vlahović« (XVI brigadu) stavimo pod Vašu komandu, mi smo donijeli odluku da Vam tu brigadu stavimo na raspolaganje[5] dok ne dobijemo po tom pitanju odgovor, odnosno naređenje Glavnog štaba.®

Omladinska brigada nalazi se sada na Bilo Gori i prema naređenju ovog Štaba, a nakon svog putovanja po Hrvatskom Zagorju,[7] treba da se odmori, sredi i ponovno pripremi vojnički i politički za izvršenje zadataka koje će dobiti od Vas. Rok za svu tu pripremu određen joj je do 8 o. m. zaključno, nakon čega potpada pod Vašu komandu. Vezu međutim treba da Stab XII Divizije, kao i Stab te brigade uhvati odmah sa Vama i da je održava stalno.

Stab XII Divizije obaviješten je o tome i dobio je u tom smislu potrebno naređenje. Isto tako Stab divizije dobio je naređenje da izvrši u međuvremenu jednu ili dvije akcije,[s] koje se momentano na terenu Bilogorskog područja pokazuju veoma podesne, da se snage XII Divizije snabdiju sa puščanom municijom kao i minama za teške minobacače, te da se na taj način osposobe za daljnje vojničko djelovanje. Municije je naime na ovom našem putovanju mnogo istrošeno, a dobiveno je srazmjerno vrlo malo. Osobito im je naglašeno da u tom pogledu osposobe Omladinsku brigadu »Jože Vlahović«.

Mi ćemo s naše strane također održavati vezu sa Vama, i ukoliko situacija bude takova, nastojaćemo da i sa ostalim našim snagama kooperiramo sa Vama, ne zapostavljajući, naravno, i ostale zadatke koje smo dobili od Glavnog štaba na teritoriju bivše III Operativne zone. Sto se tiče radio-stanice, možemo Vas izvijestiti da pored velikog broja radio-stanica s kojima je ovaj Stab raspolagao, sada momentano nemamo ni jedne ispravne. Jedina ispravna radio-stanica, s kojom je ovaj Stab održavao vezu sa Glavnim štabom, krenula je na put za Baniju sa XVII brigadom,[9] s kojom se nalazi i komandant[10] i kome-

[8] I poslije donošenja ove odluke Brigada je ostala u Slavoniji, u sastavu Dvanaeste divizije. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, Omladinska NO brigada »Jože Vlahović« upućena je listopada 1943 god. na Zumberak. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—2, k. 881 i reg. br. 1/6, k. 881.)

* Naredbom Glavnog štaba od 22 kolovoza 1943 god., pod komandu Druge operativne zone stavljena je Deseta divizija Drugog korpusa. Vidi dok. br. 93.

[7] Brigada je, u sastavu Dvanaeste divizije, dejstvovala na Kalniku i u Hrvatskom Zagorju od 5 do 23 srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 4 i tom V, knj. 17, dok. br. 94 i 96.

[8] Vidi dok. br. 10, 14 i 44.

sar[11] ovog Štaba. Jedna radio-stanica ostala je na Kalniku, neispravna, a prema izjavi telegrafiste koji je njome rukovao, isti je stanicu sabotirao u momentu napada ustaša na Apatovac.[12] Engleska radio-stanica također je neispravna, no mi ćemo poduzeti sve da istu što prije osposobimo za rad. Ostale tri radio-stanice su malog dometa i mogu samo primati. No i od njih su samo dvije ispravne. Vi nam javite da li je ta radio-stanica koja je ostala na Kalniku zaista sabotirana i ima li izgleda da se može popraviti. Ako ima, onda je opravite Vi ili, ako nemate za to mogućnosti, pošaljite je k nama na opravak. Mi ćemo sa svoje strane poduzeti sve da Vas čim prije snabdijemo jednom radio-stanicom dugog dometa, tako da biste i Vi mogli neposredno imati vezu sa Glavnim štabom. Nadamo se da će ona naša velika radio-stanica za par dana da se vrati iz Banije.

Uz drugarski i borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
(Mato Jerković)

P. S.

Dolaskom drugarice Anke u ovaj Stab, pismo koje Vam je pisao načelnik Štaba II Korpusa[13] u Moslavinu od 29. VII. o. g.[14] postaje nevažno, a u vezi sa gornjim naređenjem Glavnog Štaba. Isto tako odgovor Štaba XII Divizije na Vaš dopis od 26 prošl. mj. nema važnosti.

[11] Duško Brkić
[12] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 94 i 96.
[13] Mato Jerković
[14] Vjerovatno omaška. Pismo je upućeno 27 srpnja. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 75.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 2 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA DIVIZIJE NA KALNIKU I HRVATSKOM ZAGORJU[1]

STAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 141/1943
dana 2. VIII. 1943 u 14,30 h.

Predmet: Izvještaj o operacijama jedinica u Zagorju — podnosi:

ŠTABU II KORPUSA NOV I POH

Na položaju

Podnosimo izvještaj o radu i operacijama naše divizije, sastava: dvije brigade (XII Udarna i Omladinska) i Kalnički odred, u toku 30-dnevnog putovanja kroz Hrvatsko Zagorje.[2]

I. RAD JEDINICA:

Rad jedinica uglavnom sastojao se iz prolaza kroz krajeve Hrvatskog Zagorja, tamo gdje partizanske jedinice u većim formacijama nisu dolazile i uopšte nikako. Prilikom ovoga kretanja kroz te krajeve, naročito pri povratku iz Zagorja, na sektoru južnih padina Kalnika vodile su se borbe na otvorenom terenu sa neprijateljem brojčano jačim i tehnički bolje naoružanim.[3] U ovim borbama izašli smo kao pobjednici što smo bandu uspjeli za kratko vrijeme zadržati na pojedinim mjestima, odbiti i prinuditi je da ubacuje pojačanja da bi nas prinudila da se sa toga sektora povučemo. U ovim borbama neprijatelj je upotrijebio veći broj tenkova manjih i većih, koji su mu doprinijeli da se naše jedinice, pod pritiskom te vatre kombinovane sa pješadijom, povuku zbog zamorenosti naših boraca, slabe ishrane i blagovremene evakuacije ranjenika. Glavni teret u borbama na otvorenom terenu snosila je XII Udarna bri-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24—3, k. 908.

[2] Divizija je krenula iz Slavonije 27 lipnja i stigla na Kalnik 5 srpnja 1943 god. Njen odlazak na ovo područje uslijedio je po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

* Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 94 i 96.

gada, dok jedan manji dio — jedan susret — imala je Omladinska brigada i tom prilikom uspjela je u potpunosti razbiti snage neprijatelja, koji je krenuo u pohod na sektor gdje se ista brigada smjestila u cilju odmaranja. Pored borbe na otvorenom terenu izvedeno je nekoliko akcija, tj. napada na uporišta, uništeno je nekoliko rudnika,[4] vršena je diverzija pruge, kidanje telefonskih veza, prekopavanje cesta u tolikoj mjeri koliko je to bilo potrebno, da se onemogući saobraćaj neprijatelju za vrijeme izvođenja akcija po predviđenom planu.

II. RED, DISCIPLINA I MORAL:

Jedinice prije polaska bile su potpuno sređene, vladao je u njima primjeran red, moral na dostojnoj visini, disciplina primjerna, što se je sve i zadržalo po jedinicama do povratka jedinica na prelaz ceste Varaždin — Zagreb, do koga su se mjesta već jedinice izmorile dugim marševima, vođenjem akcija, izložene vremenskim nepogodama, slabom ishranom itd. Od prelaza ceste Varaždin — Zagreb zapazilo se da su disciplina i red popustili, nije se desio ni jedan slučaj odricanja poslušnosti i neizvršenja naređenja, ali je to sve bilo sve sporije i mlitavije zbog naprijed iznijetih poteškoća, koje su stajale pred nama kroz to vrijeme boravka u Hrvat. Zagorju. Moral kod jedinica nije popustio, ali se je pokazalo i dalo primjetiti da borci teže da se vrate na oslobođenu teritoriju.

Marševski poredak za vrijeme kretanja prvih dana bio je onakav kao što je to predviđeno naređenjem i usmeno izdatim uputstvima, a to je bilo sve dotle dok se jedinice nisu suviše iscrpile dugim pokretima, poslije izmorenosti ovaj red poremetio se, što je donekle i opravdano.

III. STANJE UNUTAR DIVIZIJE:

Stanje unutar divizije za vrijeme pokreta bilo je zadovoljavajuće, misli se na red u jedinicama, borbenost, izdržljivost, moral, sposobnost i umješnost komandnog kadra i njihovo snalaženje. Ovo je sve bilo zadovoljavajuće do povratka iz Zagorja, poslije koga vremena se zapazilo, a pogotovo poslije vođenja borbi oko Kalnika, da je borbenost zbog iznemoglosti i zamorenosti boraca pala, disciplina popustila itd. No od ovog svega nije bilo štetnih posljedica. Po dolasku na slobodnu teritoriju stanje unutar divizije u mnogome se popravilo, red po jedinicama se zaveo, disciplina malo učvrstila, moral kod boraca porastao, ishrana i smještaj se poboljšava. Sada bi divizija poslije kratkog odmora bila sposobna za daljnji rad, izvođenje akcija i vršenje duljih marševa, pošto se prethodno

[4] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 86.

izvrše sve radnje po jedinicama i otklone sve neispravnosti koje su se pojavile u toku ovoga puta.

IV. RAD ŠTABOVA:

Stab divizije do prelaza ceste Križevci — Koprivnica, po dolasku na Kalnik, funkcionisao je kao samostalan i uglavnom je rukovodio pokretima jedinica do toga vremena. Zbog uslovljenih prilika formiran je Operativni štab koji je rukovodio akcijama u kojima su učestvovale jedinice naše divizije i Kalnički partizanski odred.[5] Operativni štab kao takav funkcionisao je sve do vremena dok nismo napustili sektor Kalničkog partizanskog odreda.

Štabovi brigada uglavnom su zadovoljili; pokazala se u posljednje vrijeme, pri povratku, slaba briga i nedovoljna pažnja o bezbjednosti i osiguranju jedinica za vrijeme pokreta i u mjestu. Sa štabovima brigada nalazili su se po dva člana Štaba divizije, koji su uglavnom bili kao savjetodavni članovi štaba brigade i pomagali ih u njihovom radu. Sa štabovima brigada održavani su sastanci na kojima je uglavnom bilo pretresanje o radu štaba i upućivanje na pravilan rad u buduće. Štabovi bataljona uglavnom su zadovoljili, činio je manje greške i propuste jedino Stab IV Bataljona XII Udarne brigade: svojim nebrižljivim staranjem i vođenjem računa o svojim jedinicama dozvolio je da mu se bataljon raspe, koji se poslije kratkog vremena prikupio.

V. IZVEDENE AKCIJE:

U zajednici sa Kalničkim partizanskim odredom naša divizija izvela je akciju na neprijateljsko uporište u Jalkovcu.[6] Čitava posada neprijateljskog garnizona na čelu sa zapovjednikom[7] i oficirskim kadrom prešla je na stranu Narodno-oslobodilačke vojske.[8] U ovoj akciji nije došlo do vatrenog sukoba. Ovom prilikom dobiveno je 8 haubica 105 mm, 2 vagona granata, zaprega za 4 topa, 200 karabina, 2 teška mitraljeza i veća količina razne ratne i odjećne spreme. Odmah na licu mjesta uništeno je 6 haubica i velik broj granata. Napad na ovo uporište vršile su jedinice Kalničkog partizanskog odreda,

[5] Sastav Operativnog štaba bio je sljedeći: komandant Mato Jerković, politički komesar Marijan Cvetković, zamjenik komandanta narodni heroj Milan Stanivuković (poginuo 28 prosinca 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije) i načelnik štaba Rade Bulat.

[6] Vidi tom V, knj. 17, dok br. 86, 94 i 96.

[7] Demetar Varda

[8] Prelaz ovog garnizona na stranu jedinica NOV i POJ bio je ranije pripremljen. Vidi tom V, knj. 13, dok. br. 31.

a jedinice naše divizije bile su u zasjedi i to: XII Udar. brigada prema Varaždinu, Varaždinskim Toplicama i Ludbregu. U zasjedama do borbe nije došlo. Omladinska brigada »Jože Vlahović« bila je u zasjedi prema Varaždinu. Neprijatelj je u dva maha pokušao da prodre prema napadnutom uporištu, ali mu nije uspjelo, bio je odbijen uz priličan broj žrtava. Tom prilikom oštećen je jedan mali tenk. Srušen je jedan dio pruge, prekopana cesta na nekoliko mjesta i uništena ciglana u Cerju.

Akcija na Lepoglavu[9] vršena je jednim bataljonom XII Udarne brigade uz pomoć jedne haubice, koja je nakon 8 sati bila likvidirana. Dva bataljona bila su na osiguranju prema Krapini i Bednji, jedan bataljon nalazio se u rezervi Operativnog Štaba. Omladinska brigada »Jože Vlahović« bila je u zasjedi prema Varaždinu kod Cerja. U ovoj akciji oslobođeno je oko 100 političkih osuđenika i oko 600 kriminalaca. Veći broj ovih razbjegao se, dok je jedan dio ponovo predan vlastima, a jedan dio zadržan u našim jedinicama. Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza, 2 šmajsera, 140 pušaka. U toj borbi potučeno je 17 neprijateljskih vojnika a zarobljeno 175. Naši gubitci: 5 mrtvih i 13 ranjenih. Pored ovoga dobivene su velike količine razne spreme.

Za vrijeme puta ka Zagorju jedan vod XII Udarne brigade upao je u Virje, kojom prilikom je zarobio 3 žandara i zaplijenio 6 pušaka.[10]

Omladinska brigada »Jože Vlahović« za vrijeme boravka u zasjedi na putu Varaždin — Zagreb razoružala je stražu na stanici Cerje Tužno i zarobila 13 domobrana i dobila 13 pušaka. Zarobila je patrolu od posade Ivanec i dobila 8 pušaka.

Pri cesti Varaždin — Zagreb kod Oštrica pala je jedna jedrilica. Upućen je jedan bataljon[11] da uništi jedrilicu. Banda saznavši za taj udes uputila se sa dva kamiona iz Novog Marofa prema jedrilici. Naši su sačekali kamione, iste uništili, potukli 15 bandita i 3 zarobili. Tom prilikom dobiveno je: 2 puškomitraljeza, 10 šmajsera i 3 karabina. U toj borbi sa naše strane nije bilo gubitaka.

Omladinska brigada po dolasku u Zajezdu uništila je rudnik i sva postrojenja u istome.

XII Udar. brigada uništila je rudnik Golubovec i Radoboj. U rudniku Golubovcu zarobljeno je 11 domobrana. Dobijeno 10 pušaka. U Radoboju zarobljena 2 domobrana i dobivene 2 puške. U ovim rudnicima dobijeno je raznog materijala i nešto novca.

[9] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 31, 33, 86, 94 i 96.
[10] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 86.
[11] Riječ je o Prvom bataljonu Dvanaeste NOU brigade. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 86.

U Trakošćanu vođene su borbe sa Nijemcima i tom prilikom smo bili prinuđeni uništiti haubicu, jer je teren bio nepogodan za daljnje vučenje. Prethodno smo ispalili u njemačku teritoriju[12] 24 granate, poslije čega smo sutradan dobili odgovor iz njemačke [teritorije] artileriskom vatrom obasipajući Hrv. Zagorje.

Omladinska brigada »Joža Vlahović« za vrijeme odmora u Dugoj Rijeci i Ivancu, pri jednom pohodu neprijatelja, zadobila je 4 puškomitraljeza, 42 puške, 2 šmajsera. Zarobljeno je 42 domobrana, među kojima je bilo i ustaša... Ovom prilikom bio je 1 mrtav i 4 ranjena sa naše strane.

VI. ISKUSTVA IZ AKCIJA:

Iskustvo iz akcije na Jalkovec pokazalo je da nije dobro u toku same akcije mijenjati odluke, koje su unaprijed donesene na sastanku svih članova štaba. Da se nije mijenjala odluka o tome da se izvuče 4 topa a ne dva, kao što je bilo izvučeno, mi bi vjerojatno danas imali dvije haubice u potpuno ispravnom stanju.

U akciji na Lepoglavu pokazalo se kao loše to što je Štabu bataljona koji je imao zadatak likvidaciju Lepoglave delegiran komandant divizije,[13] kao savjetodavni član. S time je automatski spala sva odgovornost sa tog nižeg štaba i njegovi članovi su se pretvorili u borce bez neke konkretne dužnosti. Mi smo u tom smislu stekli iskustvo, da u takvim slučajevima gdje je potrebna pomoć i nadzor višeg štaba da se postupi ovako:

Pri samom razrađivanju zadatka treba neko iz višeg štaba da pomogne nižem štabu, ali tako da se ne utuče inicijativa kod nižeg štaba. Prilikom samog izvođenja operacije potrebno je da jedan ili više članova višeg štaba obiđe niži štab, razmotri situaciju i ukaže konkretnu pomoć, i da se nakon toga ponovno vrati u svoj štab, gdje će podnijeti izvještaj, a sa direktivama višeg štaba, na osnovu ovog izvještaja, treba da krene bilo isti član ponovo ili neki drugi član višeg štaba do tog nižeg štaba. Na taj način povećala se odgovornost i samoinicijativa nižeg štaba, a niži štab osjetio konkretnu pomoć od svog višeg štaba.

VII. RASPORED JEDINICA PRI POVRATKU SA PUTA:

Obje brigade pri povratku iz Hrv. Zagorja zadržale su se na Bilo Gori u cilju odmora i sređenja jedinica, ujedno su

i štitile žetvu. Uglavnom rad po jedinicama sastoji se u sređivanju i pripremanju za daljnje operacije. Stanje u jedinicama znatno se popravilo i sada su XII Udarna brigada i Omladinska brigada »Jože Vlahović« sposobne za izvođenje operacija.

VIII. DALJNJE NAMJERE:

Ima se u vidu napad na jedno uporište srednje jačine[14] da bi se zadobilo mina za teški bacač.

IX. PREDLOŽI:

Predlažemo da se u svakoj brigadi formira regrutska četa[15] u koju bi ulazilo novomobilisano ljudstvo, koje nema vojničkog iskustva. Ova četa izvodila bi vojnu obuku, obavljala sporedne poslove za vrijeme akcija i na taj način osposobila se za ulazak u operativne jedinice.

X. PLIJEN:

U toku tridesetdnevnog puta jedinice naše divizije, XII Udarna i Omladinska brigada, zadobile su slijedeće:

8 haubica, koje su sve uništene, 3 teška mitraljeza, 9 puškomitraljeza, 14 prsnih mitraljeza, 261 pušku, 18.000 mauzer metaka, 5.200 francuskih metaka i velike količine razne ratne spreme i odjeće.

Izgubljeno: 1 laki bacač, koji je eksplodirao, 25 pušaka ostalo sa poginulim koji nisu izvučeni, 1 puškomitraljez odnesen sa prebjeglim u Moslavinu.

Zarobljeno je 200 neprijateljskih vojnika, Njemaca, ustaša, domobrana, žandara i policajaca. Potučeno oko 280 i velik broj ranjenih. Oštećena su 4 neprijateljska mala tenka.

Naši gubitci: 36 mrtvih, 90 ranjenih i oko 47 nestalih. Veći broj nestalih se je vratio, dok je jedan dio prebjegao na Moslavinu, tako da sada vrlo mali broj ljudstva fali.

U toku vođenja borbi utrošeno 38.000 metaka, 24 mine za teški bacač, 32 mine za laki bacač i oko 20 kom. ručnih bombi.

Ovdje nije uzeta u obzir XVIII Brigada, koja se vratila sa pruge Križevci — Koprivnica za Bilo Goru i Slavoniju.[16] Po dobivenim podatcima XVIII Brigade naknadno ćete dobiti izvještaj o operacijama koje je ona izvela za vrijeme svoga putovanja.

[14] Riječ je o napadu na Mele Bastaje, koji je izvršen 18 kolovoza. Vidi dok. br. 63. 64, 66, 69 i 70.

[15] O formiranju ovih četa vidi dok. br. 5.

[16] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 48.

Prema mišljenju našeg štaba smatramo da smo zadatak u vojničkom pogledu djelimično izvršili s obzirom na mali broj žrtava, daljinu puta i poteškoće koje su pred nama stajale.

Jedan nedostatak a to je mali broj zadobijenog oružja, pored toga smo mi očekivali da ćemo ga više dobiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR: **Marijan Cvetković**

ZAMJENIK KOMANDANTA: **Rade Knežević**

(M. P.)[17]

BR. 5

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 2 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABOVIMA BRIGADA DA FORMIRAJU REGRUTNE ČETE[1]

ŠTAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
A. broj 142/43
dana 2. VIII. 1943 u 17,30 h.

Predmet: Naređenje za formiranje regrutne čete — izdaje

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE N. O. V. H.
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZA VLAHOVIĆ«
I ŠTABU XVIII BRIGADE N. O. VOJSKE HRVATSKE

Pošto se ukazala potreba da svi borci prilikom ulaska u naše borbene jedinice prođu kroz izvesni vojno-politički kurs, odnosno da prođu kroz neku jedinicu, koja ne bi odmah direktno ušla u borbu, to se pred nas postavlja formiranje jedne regrutne čete u koju će ulaziti svi novomobilisani borci.

Zadatak te čete biće da pruži ljudima potrebna vojnička i politička znanja pre nego uđu u samu borbu, kako bi se

[17] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

smanjilo padanje neiskusnih drugova u borbi. U tom smislu ovaj štab

N A R E Đ U J E :

Štabovi brigada formiraće svaki pri svojoj brigadi jednu takovu regrutnu četu i odrediće za nju sposobnog komandira i političkog komesara. U tu četu odmah treba da uđu svi oni novomobilisani borci koji nemaju vojničkog iskustva i koji su tek nedavno stupili u našu vojsku. Naoružanje te čete može biti nekoliko pušaka, koje su potrebne da bi se mogla vršiti obuka. Zadatak ove čete za vreme odmora jeste što intenzivniji vojno-politički rad, a za vreme borbe izvršavanje sporednih zadataka kao na primer evakuacija plena, odnošenje ranjenika, donošenje hrane borcima na položaj itd.

Formiranju tih četa treba štabovi brigade da pristupe odmah. Iz tih četa upućivaće se novi borci prema potrebi u ostale jedinice nakon što steknu izvesno vojničko znanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar, Zamenik komandanta;

BR. 6

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 2 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GLOBORNICKI MOST[1]

STAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE I KORPUSA
HRVATSKE
Op. br. /43
Dne 2. VIII. 1943 g.

Predmet: Operativni izvještaj dostavlja se

ŠTABU VIII DIVIZIJE I KORPUSA N. O. V.

Po operativnoj zapovijesti toga štaba od 28. VII. Op. br. 41/43 naša brigada dobila je zadatak da napadne i razoruža

neprijateljsku posadu na Globornič kom mostu,[2] a zatim poruši most.

Napad se imao izvršiti 30. VII. 1943 u 4 sata ujutro. Glavni pravci napada bili su lijevo i desno od pruge Donje Dubrave, a drugi pravac lijevo i desno od pruge sa pravca Gornjih Dubrava obuhvatajući neprijateljsko uporište.

Naš 2. bataljon dobio je glavni zadatak da energičnim 1 brzim napadom napadne neprijateljsku posadu Globornički most, ojačan sa 4 protukolska topa i brdskom baterijom.

Plan napada: Sa jednom četom napasti obuhvatno duž pruge sa pravca Donje Dubrave — Globornički most, a sa jednom četom također obuhvatno duž pruge, sa pravca Gornje Dubrave — Globornički most. Jednu četu zadržati u rezervi, sjeverno od k. 246, da isturi osiguranje u pravcu Gojaka. Također četa koja je bila u rezervi služila je za osiguranje protukolskih topova. Mitraljesku četu podijeliti po vodovima i dodijeliti ih četama koje vrše glavne napade. Protukolski topovi imali su zadatak da prvi otvore vatru na bunkere, tako da bi omogućili pješadiji nastupanje i izvršenje juriša bombaških odjeljenja. Topovi sa pravca Donjih Dubrava imali su zadatak tučenja bunkera sa desne strane pruge u pravcu Gornjih Dubrava, a druga 2 topa sa pravca želj. stanice Gornje Dubrave imali su zadatak da tuku bunker sa lijeve strane pruge u pravcu Donjih Dubrava. Teški mitraljezi imali su zadatak zatvaranje neprijateljskih puškarnica na gornjim spratovima bunkera. Također ovaj bataljon dobio je zadatak da spremi kante sa eksplozivom za rušenje bunkera.

Brdska baterija plasirana je na k. 248 i imala je zadatak tući obližnje neprijateljske garnizone prema razvoju situacije kada borba otpočne.

4. bataljon, ojačan sa 1 teškim minobacačem, dobio je zadatak da postavi osiguranje prema Ogulinu na Obruču (k. 414) i fingira napad na Ogulin, da zatvori cestu Ogulin — Gojak i osmatra želj. prugu Ogulin — Oštarije, da naročitu pažnju obrati na cestu Ogulin — Gojak i ne dozvoli neprijatelju da prodre na ovome pravcu i zađe za leđa našim snagama koje vrše glavni napad na most, da održava vezu lijevo sa našim 1. bataljonom na k. 420.

1. bataljon dobio je zadatak da postavi osiguranje od k. 420 šireći se u desno prema 4. bataljonu i lijevo od želj. pruge Tounj — Gornje Dubrave, da sa jednom četom, ojačanom sa 2 teška mitraljeza, fingira napad na neprijateljski garnizon želj. stanica Gornje Dubrave, da prekine prugu između Glo-

borničkog mosta i želj. stanice Gornje Dubrave i između želj. stanice Gornje Dubrave i Tounja, da isturi jednu objavnicu na k. 511 koja će osmatrati neprijateljski predteren između Košara i Oštarija, da održava vezu desno sa našim 4. bataljonom, a lijevo sa 3. bataljonom, da sa teškim minobacačem gađa neprijateljsku posadu u želj. stanici Gornje Dubrave i Tounj.

3. bataljon dobio je zadatak da postavi osiguranje na k. 262—238—265 pa lijevo do s. Zdenac, zatvarajući put Košare — Donje Dubrave i želj. prugu Tounj — Gornje Dubrave, da održava vezu desno sa 1. bataljonom a preko relejnih stanica sa Štabom brigade.

Inžinjerska četa dobila je zadatak da minira želj. propust kod Ponora (na pruzi Košare — Oštarije), da minira i poruši propust ispod ceste Tounj — Gornje Dubrave — k. 238, da minira i poruši most na rijeci Tounjčici, da prekopa cestu između Košara i Tounja. Pionirski vod dobio je zadatak da poruši telefonsku vezu između Oštarija i Košara, između Globorničkog mosta i Gornjih Dubrava, između Globorničkog mosta i Donjih Dubrava.

Ceta za vezu dobila je zadatak da uspostavi telefonsku vezu između Štaba divizije i brdske baterije, i između Štaba divizije i Štaba brigade, da uspostavi relejnu vezu između Štaba brigade i 3. bataljona.

Glavni napad izvršen je 45 minuta kasnije iz razloga što protukolski topovi koji su imali u zadatak tući neprijateljski bunker sa desne strane pruge u pravcu Donjih Dubrava nisu izašli na vrijeme na određeni im položaj.

Kratak opis borbe:

U 1 sat poslije pola noći počelo je razvođenje 2. bataljona i protukolskih topova koji su imali glavni zadatak, a ostali bataljoni koji su imali zadatak postavljanje zasjeda i osiguranje krenuli su u određenim pravcima od prelaza rijeke Mrežnice.

U 4.45 sati otpočelo je dejstvo naših protukolskih topova sa brzom paljbom koji su imali prve pogotke u gornje spratove bunkera. Poslije toga tučen je srednji sprat velikog bunkera, zatim su teški mitraljezi po stvorenom planu vatre tukli puškarnice na bunkerima kao i napravljene rupe od strane topova. Na ovaj način ućutkana je neprijateljska vatra i

bio je omogućen pristup bombaškim odjeljenjima da presijeku žičanu prepreku na nekoliko mjesta. Sječenjem žičane prepreke bilo je omogućeno bombaškim odjeljenjima da dođu do velikog bunkera ali se je neprijatelj povukao u donji sprat. Na bunkeru bila su teška željezna vrata zaključana koja nisu mogla da se otvore i omoguće borcima bacanje bombi u bunker. Borci su nekoliko bombi bacili kroz puškarnice, sa jednim puškomitraljezom gađali su bunker i poslije toga bili su odbačeni od strane neprijatelja iz domobranskog bunkera koji je bio sa lijeve strane pruge u pravcu D. Dubrava.

Kada se je vidjelo da se ne može neprijatelj izagnati iz donjeg sprata, Štab 2. bataljona dobio je zadatak da minira veliki bunker i da jednu kantu eksploziva privuče i spusti na lijevi bunker u pravcu G. Dubrava. U ovome momentu pripreme rada sa eksplozivom pojavio se je blindirani voz u blizini naših boraca tukući minobacačkom vatrom i na taj način bila je onemogućena upotreba predviđenog eksploziva i jedinice koje su vršile napad na ovome pravcu morale su se povući lijevo i desno.

4. bataljon koji je imao zadatak fingirati napad na neprijateljski garnizon Ogulin izvršio je posjedanje položaja blagovremeno, zatim fingirao napad na neprijateljsku posadu u Ogulinu bacajući nekoliko mina u neprijateljski logor koji se mogao osmotriti.

1. bataljon, ojačan sa jednim minobacačem, imao je zadatak da postavi osiguranje prema Tounju. Sa jednom četom fingirati napad na neprijateljsku posadu na želj. stanici u Gornjim Dubravama. Ovaj bataljon nije vodio druge borbe sem što je određena četa fingirala napad.

3. bataljon, u zasjedi lijevo od 1. bataljona, također nije vodio borbe iz raz-

loga što su obadva bataljona propustili neprijateljski blindirani voz iz Ogulina u pravcu Globorničkog mosta.

U l i časova istog dana naše jedinice povukle su se sa predviđenih položaja po naređenju komandanta divizije[3] u svoje stare polazne baze.

Ratni plijen: Nije ga bilo.

Gubitci neprijatelja: Nepoznati, sem što smo saznali da je 4. bataljon sa minobacačem ubio 4 neprijateljska vojnika u Ogulinu. Gubitaka u bunkerima vjerovatno je bio veći broj obzirom na gađanje naše artiljerije i ubacivanje ručnih bombi naših boraca.

Sopstveni gubici: 4 mrtva druga i 16 ranjenih drugova, od kojih 4 teže, a 12 je ranjeno većinom od bacača i lakše.

Imena onih koje treba pohvaliti: Dostavićemo vam naknadno pošto nam 2. bataljon nije iste dostavio, a obzirom na kratko vrijeme dostavljanje izvještaja i pokreta jedinica nismo mogli sačekati.

Imena onih koje treba proglasiti narodnim herojima: Naše je mišljenje da bi trebalo proglasiti smrću palih heroja zamjenika komandira 1. čete druga Kurjega Miladina i komesara 1. čete druga Jurić Milu, oba iz 2. bataljona, koji su primjerom svojih drugova prvi jurišali na bunker i pali.[4] Ovi drugovi od početka narodno-oslobolačke borbe služili su kao primjer borcima prilikom zauzimanja neprijateljskih uporišta, kao i vladanjem i ponašanjem narodnoga borca.

Utrošak municije: Po oružju i to: »Mauzer« municije 3.950 metaka, talijanske 800 metaka, za mitraljez »Bredu« 1.580 metaka, za mitraljez »Švarcloze« 95 metaka i za mitraljez

»Hočkis« 356 metaka, što znači ispucano za sve vrste oružja sveukupno 6.781 metak.

Ostalo je na položaju pri nailasku blindiranog voza 2. bataljonu 1 postolje za mitraljez i 1 karabin »Mauzer«.

Kritički osvrt na akciju:

Akcija je izvođena prema predviđenom planu. Nedostataka za vrijeme operacije bilo je dosta. Obavještajni oficir ove brigade nije izvršio dobiveni zadatak: sa pridodatom minerskom grupom da poruši propust ispod želj. pruge kod Ponora. 1. bataljon nije izvršio dobiveni zadatak, tj. da fingira napad sa jednom četom na želj. stanicu Gornje Dubrave, napad je fingiran ali nije vršen dovoljan pritisak na neprijatelja. Ovaj zadatak vršila je 3. četa 1. bataljona sa kojom je bio zamjenik komandanta bataljona drug Milković Dušan. Također ova je četa imala zadatak da prekine prugu između Globornič-kog mosta i želj. stanice Gornje Dubrave i želj. stanice Gornje Dubrave i Tounja. Ovaj zadatak također nije izvršen izgovarajući se da nijesu imali dovoljno eksploziva. Za svaki slučaj ovoj četi dat je 1 francuski ključ da bi u slučaju neeksplbdiranja mine mogli razmaknuti šinje, ovo nije također učinjeno. Minerska grupa koja je dobila zadatak da poruši propust na putu između Tounja i Gornjih Dubrava nije izvršila zadatak zbog toga što je utrošila eksploziv na most na rijeci Tounjčici. Ovaj propust nije bio važan obzirom da je srušen most na Tounjčici i ovim je bio onemogućen saobraćaj za Tounj, i dalje.

3. bataljon bio je neoprezan na svome položaju te je tek osjetio prolazak voza za Tounj kada je prošao pored njegovih položaja.

Veza sa Štabom divizije i brdskom baterijom funkcionisala je dobro, dočim veza između Štaba brigade i našeg 3. bataljona, preko koga smo imali vezu sa ostalim bataljonima, bila je ali dosta sporo.

Protukolski topovi izvršili su svoj zadatak u potpunosti, sem što su 2 topa na pravcu od stanice Gornje Dubrave zadocnili na položaj 45 minuta, ali pored ovoga izvršili su svoj zadatak.

Stab brigade nije bio na predviđenom mjestu, već u visini predviđenog mjesta rokirao se je u desno za jedan i pol kilometar zbog položaja protukolskih oruđa i postavljanja telefonske veze na dotičnom mjestu.

Također Stab brigade sastojao se je samo iz 2 člana, tj. komandanta i komesara, komesar je bio uz 2. bataljon koji je vršio glavni zadatak, a komandant u štabu. Da je bio potpun štab, bili bi drugovi raspoređeni kod pojedinih bataljona i vjerujemo da do iznenađenja niukom slučaju ne bi došlo.

2. bataljon, koji je vršio glavni napad, izvršio je svoj zadatak i doveo kraju, te da ga nije omeo voz uspjeh bi bio siguran.

Iz gore iznijetih pogrešaka koje su izvršile pojedine jedinice zadatak nije uspio. Što se tiče boraca koji su vršili glavni napad i boraca koji su bili na osiguranju mislimo da do njih nema krivice.

Štabovi bataljona koji su vršili osiguranje bili su u ovome slučaju bez inicijative i vojničke predostrožnosti, što se može zaključiti iz gore navedenih pogrešaka.

Po povratku sa operacije nismo mogli odmah sazvati konferenciju štabova bataljona i također dostaviti na vrijeme operativni izvještaj obzirom da je brigada dobivala naređenja za pokret. Dolaskom u Plaščansku dolinu održata je konferencija na kojoj je temeljito pretresena neuspjela akcija. Odgovorni drugovi osjećaju se krivima za neuspjeh ove akcije.

Također smo strogo postavili propust ovakovih većih pogrešaka i mislimo

da u buduće neće do ovakvih pogrešaka doći.

Naročite napomene: Nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: **D.[5] Baić**

Komandant: **Mih/' Blažević**

(M. P.)[7]

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 2 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O OBEZBJEDENJU NAPADA NA GLOBORNIČKI MOST[1]

STAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
2. VIII. 1943 god.

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Prema zapovijesti Štaba VIII Divizije Op. broj 41/43 od 28. VII o. g. ova Brigada dobila je zadatak da postavi osiguranje prema Generalskom Stolu, — sa jednim vodom fingira napad na Donje Dubrave, poruši prugu i raskopa put kod Donjeg Zvečaja i spriječi svako nadiranje neprijatelja sa tog pravca prema Globornič kom mostu.[2]

30 ov. mj. naše jedinice zauzele su sljedeće položaje: I bataljon postavio je osiguranje i to: desno ispred sela Mirići zaključno sa cestom D. Dubrave — Generalski Stol, II bataljon desno od I bataljona pa preko pruge ispred sela Zatezale, pa u lijevo zaključno do Globornice preko k. 213. IV bataljon sa dvije čete upućen je da poruši prugu i cestu između General-

[5] Dušan
[6] Mihajlo
[7] Okrugli pečat: Stab Prve udarne brigade Osme divizije NOV Hrvatske.

skog Stola i Zvečaja, s jednim vodom vrši fingirani napad na neprijatelja u Donjim Dubravama. Ostatak bataljona ostaje u rezervi kod Štaba brigade. —

Jedinice su se kretale na određene položaje po utvrđenom planu i vrlo vješto, te su stigle na položaj do 3.30 časova. Bataljoni su se rasporedili na položaju i čekali su da počne gađanje artilerijom kako bi otpočeli sa prekidanjem pruge i ceste, dok čete IV. bataljona koje su išle prema Zvečaju prekinule su prugu još ranije i u 8 časova vratile se kod Štaba brigade. —

Kidanje pruge izvršili smo pomoću eksploziva na 10—15 mjesta, a cestu smo zabarikadirali drvećem i kamenjem i postavili nagazne mine. Oko 6 časova naišao je oklopni voz iz Generalskog Stola do mjesta gdje smo mi prekinuli prugu i povratio se nazad, naše jedinice nisu otvarale na njega vatru radi tajnosti. Ovaj isti voz još je nekoliko puta izlazio prije podne ali prekid pruge nije mu dozvoljavao da izlazi.

Neprijatelj iz Generalskog Stola nije kretao prije podne, nego oko 12 časova, kada je došao nama za leđa oklopni voz sa pravca Globorničkog mosta, pošla je jedna grupa prema našim položajima baš u momentu kada su bataljoni dobili naređenje za povlačenje. Bataljoni su otvorili vatru, nanijeli neprijatelju izvjesne gubitke, našto se je počeo povlačiti, također naši su bataljoni ovo iskoristili i povukli se. —

Ceta koja je fingirala napad na D. Dubrave bila je neprijatelja opkolila i privukla se na 50 metara u blizini bunkera te smo imali namjeru da bi neprijatelja kasnije likvidirali, zato smo iz teškog bacača bacili 5 mina koje su imale dobro dejstvo, ali znak povlačenja, odnosno nailazak voza je spriječio. Tu smo imali 6 ranjenih. —

U 12 časova dobili smo naređenje za izvlačenje iz borbe i prebacivanje preko Mrežnice. Povlačenje je izvršeno u redu i dvije pješadiske čete štitile su povlačenje cijeloj Brigadi. Po prelazu Brigade i one su se povukle. —

Gubitci neprijatelja: 6 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. —

Naši gubitci: 6 ranjenih. —

Plijen se nije mogao izvući. —

Utrošeno je 670 metaka. —

Kritički osvrt: Prelaz na Mrežnici nije baš bio organiziran onako kako bi trebalo. Kod kidanja pruge pred Zvečajem nije bilo dobrog stručnjaka za postavljanje eksploziva, te dejstvo eksploziva nije došlo do izražaja. Ostale radnje u ovoj operaciji su izvedene po planu, i na neuspjeh akcije naše jedinice nijesu.[3]

27. VII. o. g. III bataljon naše Brigade pripremio je napad na neprijateljsku posadu u Tržcu gdje je bilo 29 žandara. U međuvremenu dok su se naše čete približavale neprijatelju, iz ove posade otišli su 20 u patrolu, tako kad su stigle naše čete da je svega u mjestu bilo 8 žandara i narednik. Kod opkoljavanja samog mjesta ostalo je otvorenih pravaca, tako da je tih 8 žandara uspjelo pobjeći, dok su naše jedinice uhvatile samo narednika.

Gubitaka na strani neprijatelja nije bilo kao ni kod nas.

Plijen 1 karabin, 1 pištolj, 1 pisaća mašina, 300 metaka, 600 litara benzina i ostale spreme i zarobljen jedan narednik. —

Utrošak municije 350 metaka. —

Poslije svršene operacije jedinice su se povukle u Furjan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

BR. 8

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA ZUMBERAČKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 3 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ŽELJEZNIČKE STANICE LEKENIK I GREDA[1]

Položaj, dne 3. VIII. 1943.

Izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Danas smo očekivali kurire iz Zumberka koji su trebali stići, ali nisu stigli, te tako još uvijek nemamo vezu sa Štabom Zumber.-pokup. odreda i Štabom XIII proleterske brigade i nije nam jasna situacija u Zumberku. Kuriri će vjerojatno stići sutra.

Na ovome terenu, tj. terenu Pokuplja nalazi se sada II bataljon Zumberačko-pokupskog odreda i II bataljon XIII proleterske brigade.

Položaj, dne 3.VIII.1943.

Izvještaj

Glavnom Štabu Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda

H r v a t s k e

Danas smo očekivali kurire iz Dumberka koji su trebali stići, ali nisu stigli, te tako još uvijek nemamo vezu s Štabom Dumber.-Pokup. Odreda i Štabom XIII. Proleterske brigade i nije nam jasna situacija u Dumberku. Kuriri će vjerojatno stići sutra.

Na ovome terenu t.j. terenu Pokuplja nalazi se sada II. bataljon Dumbersko-Pokupskog odreda i II. bataljon XIII. Proleterske brigade.

U noći od 2. na 3. o mj. izvršile su oba bataljona napad na željezničke stanice Lekenik i Gredu, na pruzi Zagreb-Sisak.

II. bataljon Dumber.-Pokup. odreda napao je željezničku stanicu Gredu, te nakon kratke borbe razoružao posadu na samoj stanici i mostu oko 800 metara udaljenom od stanice prema Sisku. Zarobljeno je 30 domobrana s jednim nadporučnikom, koji su pripadali 3. satu IV. strahbarske željezničke bojne. Na našoj strani imali smo jednog lakše ranjenog druga. Zaplijenjeno je: 3 puškomitraljeza Belg., 64 franc. puške, 25 ruskih pušaka, 11 bombi, 2.360 metaka ruskih, 2.829 franc. metaka, 533 ~~xxxxx~~ metaka Manlicher, 54 metka Mauser, te mnogo odjeće i obuće, kao i razne druge opreme.

II. Proleterski bataljon napao je željezničku stanicu Lekenik, te je također razoružao domobransku posadu i zarobio 23 domobrana. Zaplijenjeno je: oko 100 Mauser pušaka, 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza i 1 lahki mitraljez, te dosta municije i opreme.

Momentano se nalazi u Kravarskom neprijateljska domobranska posada od dvije satnije / jedna pravu domobranska, a jedna je sastavljena od presvučenih ustaša, koji su dosta borbeni /. Mišljenja smo, da imademo momentano preslabe snage da razoružamu istu posadu, jer su dobro utvrđeni.

Uz prugu Zagreb - Sisak moći će se razoružati još neke posade, ali nismo momentano u mogućnosti rušiti mostove i prugu, pošto nemamo eksploziva, premda nam se ovdje nalazi nekoliko minera. Molimo Vas, da nam u tom smislu odgovorite.

Prema nekim podacima terenskih radnika, koje mi još nismo provjerili, Nijemci su se povukli iz posada uz prugu Zagreb - Sisak za Zagreb.

SMRT FAŠIZMU -- SLOBODA NARODU!

Komandant Dumbersko-Pokupskog Odreda:

Ivan Galadt

P.S. U Gredi zarobljen je i jedan Nijemac, te je zaboravljeno pridati još 800 kom. ruske municije.

U noći od 2. na 3. o. mj. izvršila su oba bataljona napad na željezničke stanice Lekenik i Greda, na pruzi Zagreb — Sisak.[2]

II bataljon Zumber.-pokup. odreda napao je željezničku stanicu Greda, te nakon kratke borbe razoružao posadu na samoj stanici i mostu oko 800 metara udaljenom od stanice prema Sisku. Zarobljeno je 90 domobrana s jednim nadporučnikom, koji su pripadali 3. satu IV stražarske željezničke bojne. Na našoj strani imali smo jednog lakše ranjenog druga. Zaplijenjeno je: 3 puškomitraljeza belg., 84 franc. puške, 25 ruskih pušaka, 11 bombi, 2.360 metaka ruskih, 2.829 franc. metaka, 533 metaka Manliher, 54 metaka Mauzer, te mnogo odjeće i obuće, kao i razne druge spreme.

II proleterski bataljon napao je željezničku stanicu Lekenik, te je također razoružao domobransku posadu i zarobio 23 domobrana. Zaplijenjeno je: oko 100 Mauzer pušaka, 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza i 1 prsni mitraljez, te dosta municije i spreme.

Momentano se nalazi u Kravarskom neprijateljska domobranska posada od dvije satnije (jedna prava domobranska, a jedna je sastavljena od presvučenih ustaša, koji su dosta borbeni). Mišljenja smo, da imademo momentano preslabe snage da razoružamo istu posadu, jer su dobro utvrđeni.

Uz prugu Zagreb — Sisak moći će se razoružati još neke posade, ali nismo momentano u mogućnosti rušiti mostove i prugu, pošto nemamo eksploziva, premda nam se ovdje nalazi nekoliko minera. Molimo Vas da nam u tom smislu odgovorite.

Prema nekim podacima terenskih radnika, koje mi još nismo provjerili, Nijemci su se povukli iz posada uz prugu Zagreb — Sisak za Zagreb.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant Zumberačko-pokupskog odreda:
Boris Balaš

P. S. U Gredi zarobljen je i jedan šmajser, te je zaboravljeno pridati još 880 kom. ruske municije.

ZAPOVIJEST ŠTABA ZUMBERACKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 3 KOLOVOZA 1943 GOD. PRVOM BATALJONU DA POSTAVI ZASJEDU NA CESTI GORNJA VAS — SAMOBOR'

STAB ZUMBERACKO-POKUPSKOG
N. O. P. ODREDA HRVATSKE
dne 3. VIII. 1943.

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

Neprijateljska posada Gornja Vas održava vezu sa Samoborom cestom: Gornja Vas — Budinjak — Novo Selo — Stojdraga — Samobor. Već duže vremena neprijatelj nije bio na toj cesti uznemirivan, napadat ili slično, te kod njega vlada sigurnost i nepripravnost. U vezi s time

N A R E Đ U J E M O :

1. — I bataljon postaviti će na gore navedenoj cesti zasjedu sa dvije čete na mjestu koje se čini najprikladnije za to, sa zadatkom sačekati neprijateljsku kolonu, patrolu ili kamione, uništiti, a plijen izvući.

2. — Jednu četu ostaviti u Sošicama, sa zadatkom osiguravanja terena i održavanja veze sa dvije čete koje će biti u zasjedi.

3. — Na put krenut ćete sutra 4. o. mj. a vrijeme ćete izabrati sami tako, da zasjeda bude postavljena i izvedena 5-og u zoru.

4. — U podne 5. o. mj., poslije uspjele ili neuspjele zasjede, javit ćete nam se kurirom i navest ćete tačno gdje će vas taj kurir naći sa našim odgovorom. U odgovoru dobit ćete daljnje naređenje ili da se povratite u svoju bazu ili da izvidjevši prilike i terene produžite dalje sa zasjedama i krstarenjem po terenu u pravcu Samobora.[4]

5. — Znakovi za raspoznavanje su od 3. o. mj.: sablja — Sarajevo, Branko — Marko, za 4-ti: puška — Paraćin, Janez — Ferdo, za 5-ti: mitraljez — Malinci, Stojan — Slavko, za 6-ti: mrtvac — Mussolini, Draža — Jože.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/2, k. 1604.

[2] Bataljon je sa dijelovima Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« upućen u Pokuplje. Vidi dok. br. 91.

6. — Štab bataljona pobrinut će se da borci na put ponesu suhe hrane za 1—2 obroka i da se izvrše potrebne pripreme kod boraca, kako bi put i akcija što bolje uspjeli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
si. odsutan

Za komandanta:
Simić[3]

(M. P.)[4]

Na znanje i postupak: Operativnom štabu za Zumberak i Pokuplje i Štabu I bataljona Zumberačko-pok. odreda.

BR. 10

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 4 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA SUHOPOLJE[1]

STAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 144/1943
Dana 4. VIII. 1943 u 09,00 h.

Predmet: Naređenje za likvidaciju neprijateljskog uporišta Suhopolje — izdaje

ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZA VLAHOVIĆ«
ŠTABU III BATALJONA XVIII BRIGADE

U neprijateljskom uporištu Suhopolje na željezničkoj stanici nalazi se posada jačine 60 domobrana iz Konjičkog sklopa Virovitica sa 4 puškomitraljeza. U cilju likvidacije ovog uporišta ovaj štab

[1] Narodni heroj Milan Mraović. Poginuo kod Donje Kupčine 22 kolovoza 1943 godine.
[4] Okrugli pečat: Komanda vojnog područja Zumberak.

N A R E Đ U J E

III bataljon Omi. brigade »Jože Vlahović« sa dvije čete ima likvidirati neprijateljsku posadu na stanici.[2] Jednom četom postaviti zasjedu prema selu Kapanu u kome ima priličan broj naoružanih seljaka sa puškama, bez automatskih oruđa, koji štite žetvu.

Ovom bataljonu pored lakog naoružanja pridodati teški bacač i top »Pito«.

II bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahović« postaviće zasjedu na pruzi i cesti Suhopolje — Virovitica, na mjestu gdje put koji vodi iz Novog Rezovca presijeca prugu i cestu prema grupi kuća Suhopoljske Čemernice. Ovom bataljonu dati u sastav pionirski vod za rušenje pruge i ceste.

III bataljon XVIII brigade ima postaviti zasjedu na pruzi i cesti gdje se iste sastaju, gdje put od Zubrice presijeca prugu i cestu i vodi za Naudovac.

Prekopavanje pruge ima otpočeti na pola sata prije početka akcije, tako isto i ceste. Rušenje telefonskih veza na 10 minuta prije početka akcije.

Pored osiguranja koje se postavlja glavnim snagama, ispred istih na 400—500 metara isturiti jedno odjeljenje, koje će i tamo izbaciti jedan red šina i nabacati na cestu drveća, naslage kamena ili je prekopati. Bataljoni u zasjedi za sve vrijeme akcije imaju neprekidno rušiti prugu i cestu sve dotle, dok ne budu uznemireni od neprijatelja ukoliko bi isti naišao. Za rušenje pruge i ceste III bataljon XVIII brigade mobilisaće potreban broj seljaka za obavljanje tih radova.

Pored pomenutog broja posade u magacinu prometnog društva nalazi se oko 10 ustaša, koji čuvaju isti imagacin u kome se nalazi prilična količina artikala ljudske hrane (šećera, pirinča, brašna itd.). U istom magacinu po neutvrđenim podacima ima i štofa.

III bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahović« u sporazumu sa obavještajcem Bilogorskog područja[3] organiziraće evakuaciju plijena.

Obavještajac Bilogorskog područja sa potrebnim brojem mladića sačekaće III bataljon Omladinske brigade na vrh sela Jasenaša, kod groblja, u 12 časova. Bataljoni u zasjedi neovisno od bataljona koji napada imaju vršiti pokret, proračunati vrijeme koje je potrebno da se na vrijeme stigne na zadatak.

Znaci raspoznavanja za noćas za izvršenje akcije biće: **Lopata—Lapac.** Ukoliko bi se produžila borba u toku dana i u svanuće važe znaci koji su ranije već izdani.

Početak napada u 22.15 sati.

Po završetku akcije jedinice se povlače u svoje polazne baze. Voditi strogo računa da se cesta i pruga onesposobe, da oklopni voz i motorna vozila ni pod koju cijenu ne smiju uznemiriti jedinice koje su u uporištu.

Sa bataljonom XVIII brigade ići će na zadatak i zamjenik komandanta XVIII brigade drug Paur.[4] Akcijom će rukovoditi Stab Omladinske brigade »Joža Vlahović«: komandant,[5] načelnik štaba" i politkomesar Bajt Janko.

Stab Omladinske brigade za vrijeme akcije nalaziće se u Suhopoljskoj Borovi[7] u prvim kućama gdje cesta od Suhopolja ulazi u Suhopoljsku Borovu.

Voditi računa da se prvenstveno izvuku najpotrebnije i najvrednosnije stvari i materijal kao i sanitetski materijal iz apoteke.

Povesti računa da se postave bočna osiguranja. Po dolasku na određena mjesta zasjede odmah se ukopati i pripremiti materijal za maskiranje ukoliko bi bilo potrebno, ako se borba produži u toku dana.

Stab brigade vodiče računa da blagovremeno ocijeni situaciju i prema tome donese odluku za povlačenje jedinica iz uporišta bez obzira bilo likvidirano ili ne. Odrediti mjesto previjališta i odrediti pravac za evakuaciju ranjenika i plijena.

Kada jedinice krenu iz polaznih baza podnijeti izvještaj u koje vrijeme su pošle kao i jedan primjerak naređenja za akciju. Prethodno, prije polaznog položaja za napad, uvjeriti se da li slučajno uporište nije prazno, te da se ne bi ljudstvo izlagalo zamoru i raspačavalo po pojedinim mjestima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR: u. z.
Mrki"

ZAMJENIK KOMANDANTA:
Rade Knežević

[1] Bogdan Jovanović
[3] Đuro Dulić
[4] Milan Popara
[7] Suhopoljsko Borovo
[6] Vlado Mutak

PISMO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 4 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA DVANAESTE DIVIZIJE NA KALNIKU I HRVATSKOM ZAGORJU[1]

STAB II OPERATIVNE ZONE
N. O. V. i P. O. HRVATSKE
Br. 568
4. VIII. 1943.

ŠTABU II KORPUSA NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE HRVATSKE

Primili smo pismo- pisano od načelnika vašega, štaba druga Jerkovića[3] od 27. VII. ov. god.

Vaša XII divizija, koja je bila upućena da prokrstari i da izvrši pojedine zadatke na teritoriju Kalnika i Zagorja, nije ih u potpunosti izvršila.[4] Naš štab, usljed slabih veza i direktiva koje smo imali, nije stigao na Kalnik dok je ovdje operisala vaša XII divizija."' Na taj način nismo bili u mogućnosti da utičemo na izvršenje zadataka koje je divizija vršila. Mi smo te zadatke dobili od G.Š.H.[0] koji nisu bili u svemu isti sa zadatcima koje je postavio XII-toj diviziji za izvršenje drug komandant G.Š.H.[7] prije polaska divizije na put.

Prema naređenju G.Š.H. naš štab trebao se sastati sa Štabom XII divizije u Moslavini.[8] XII divizija po odstupanju sa

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoist.oriskog instituta pod reg. br. 25/4, k. 1472.

* i [10] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 75.

' Mato Jerković

* Dvanaesta divizija krenula je na Kalnik 27 lipnja 1943 god. po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske i tamo je stigla 5 srpnja. O njenim dejstvima na Kalniku i u Hrvatskom Zagorju vidi dok. br. 4, tom V, knj. 16, dok. br. 99 i tom V, knj. 17, dok. br. 9, 31, 33, 71, 75, 83. 86, 94 i 96.

[c] Stab Druge operativne zone stigao je na Kalnik 26 srpnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 85.

" O zadacima koje je Glavni štab NOV i PO Hrvatske postavio Štabu Druge operativne zone i Dvanaestoj diviziji vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

[7] Komandant Glavnog štaba Hrvatske bio je tada Ivo Rukavina.

* Stab Druge operativne zone krenuo je sa Zumberka 4 srpnja i stigao u Moslavinu 12 srpnja 1943 god. Dvanaesta divizija dejstvovala je tada kod Varaždina, zajedno sa Kalničkim NOP odredom. Vidi tom V. knj. 17, dok. br. 85 i 96.

sektora Kalnika povukla se ka Slavoniji, pa je naš štab, rukovodeći se zadatcima i direktivama G.S.H. u momentalnoj prekretnici političke situacije u Italiji, napisao pismo, čiji vam prepis šaljemo.[9]

Od druga načelnika Štaba korpusa u pismu od 27. VII. ov. god. izviješćeni smo da će jedinice XII divizije kroz izvjesno vrijeme stići na sektor Moslavačkog partizanskog odreda.[10] Naš štab svakako bi želio da bude na vrijeme izviješćen o pokretu XII divizije, kako bi mogli na vrijeme i mi stići u Moslavinu i pomoći u pravilnom rukovođenju pri izvršenju operacija. V. d. načelnika Štaba naše zone'[1] pošao je u Moslavinu i on će se povezati sa vašim štabom, pa nas preko njega po prednjem i obavijestite.

Stab XII divizije odgovorio nam je na pismo koje smo im pisali.[12] Oni se žale na to kako smo im pismo pisali i tvrde da je naš postupak u osnovi pogrešan. Mi smo to pismo pisali u saglasnosti sa direktivama koje smo dobili od G.S.H., koji smo štab o tom pismu za XII diviziju u prepisu izvijestili. Mi smo uvjereni da će G.S., gledajući situaciju, pravilno ocijeniti naše zahtjeve i staviti nam XVI brigadu »Jože Vlahović« pod našu komandu.[13]

Prilikom izvršenih akcija u Jalkovcu[14] i Lepoglavi[1"'] XII divizija zaplijenila je oko 350 pušaka, od kojih je Kalnički partizanski odred dobio oko 100. Kako imamo mi ovdje i u Moslavini veliki broj nenaoružanih boraca, to vas molimo, ako ima kod vas suvišan broj pušaka, da nam ustupite puške koje su vama nepotrebne. Prema pismu druga komandanta G.S.H. sve oružje koje je zaplijenjeno u akcijama na našem terenu trebalo je ostati za naoružanje naših jedinica. Isto tako i borci koji su se mobilisali na putu XII divizije trebali su ostati na našem terenu za formiranje novih jedinica. Iz kojih razloga to nije uč'njeno nama nije poznato.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar, V. d. komandanta.

* Riječ je o prepisu pisma koje je Stab Druge operativne zone uputio Štabu Dvanaeste divizije. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 71.

" Rade Bulat

" Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 71 i 84.

" Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 3.

[14] i [11] Vidi dok. br. 4 i tom V, knj. 17. dok. br. 31, 33, 75, 83, 84. 86. 94 i 96.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 5 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU GRUPE NOP ODREDA DALMACIJE ZA DEJSTVO NA PODRUČJU CETINSKA DOLINA — KNIN — VRLIKA — DRNIŠ[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 83/43
Dne 5. VIII. 1943

ŠTABU GRUPE DALMATINSKIH PART. ODREDA

Vaš izvještaj pod brojem 12/36 pisan 27. VII. ov. g. primili smo.[2]

Od zadnjeg boravka druga komandanta Grupe[3] u Glavnom štabu primili smo od vas svega nekoliko zastarjelih izvještaja i kratak operativni izvještaj za štampu,[4] te dopis u kojem izražavate vaše nade da ćete uskoro moći formirati Grupu udarnih bataljona.[5]

Prigodom posljednjeg boravka druga komandanta u Glavnom štabu postavili smo pred vas zadatak da odmah pristupite formiranju Grupe udarnih bataljona i da Štab grupe sa tim bataljonima neposredno rukovodi operišući na prostoru Cetinske doline — Knina — Vrlike — Drniša u zajednici sa jedinicama Kninskog sektora.

Vi ste, međutim, nepravilno izgubili i suviše vremena upotrebljujući uglavnom vaše snage u operacijama srednje i južne Dalmacije. Bez sumnje ste imali izvjesnih teškoća za formiranje Grupe udarnih bataljona i te teškoće i danas postoje, ali je zato tada trebalo orijentisati Splitski i Cetinski odred, uključivši i dva bataljona iz tih odreda koji su trebali ući u Grupu udarnih bataljona, prema zapadu i ostvariti pred vas postavljene zadatke sarađujući sa jedinicama Kninskog sektora.[6] Angažovanje vaših jedinica na jugoistok, a ne na

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—16, k. 1603 A.

[2] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 77.

[3] Maks Bace

[4] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 4 i 28.

[5] O formiranju ove grupe vidi tom V, knj. 17, dok. br. 77 i 98.

[4] Na ovom sektoru dejstvovale su tada sljedeće jedinice. Druga NOU brigada Šeste divizije, dijelovi Ličkog NOP odreda i Sjevernodalmatinski NOP odred.

zapad, odnosno sjeverozapad, jeste jedan od glavnih vaših propusta, jer ste u stvari izgubili mnogo vremena.

Jedinice Kninskog sektora, pojačane jednom brigadom, operišu već duže vremena sjeverozapadno i istočno od Knina, a vi za to još ni ne znate.

Razvoj situacije, naročito u posljednje vrijeme (pad Musolinija), na čitavom južnom prostoru pruža nam ogromne mogućnosti razvoja narodno-oslobodilačkog pokreta, koje treba svim silama iskoristiti pravilno i do krajnjih granica. Kninski sektor smo pojačali sa jednom brigadom i u skoro vrijeme ćemo ga još pojačati, a vi sa vaše strane da bi imali mogućnosti iskoristiti sve ono što omogućava povoljan razvoj situacije treba da učinite slijedeće:

1.) Da nas redovno (što češće) izvještavate do tančina o stanju kod vas, o vojničkoj djelatnosti vaših jedinica. U pogledu veze vi ste bili do sada u velikoj mjeri aljkavi. Ako vam se nije vratio jedan kurir, a vi dobro poznajete terene preko kojih kuriri trebaju proći, trebali ste tada postupiti mnogo energičnije i slati četu za uspostavu veze, a ako vam se i to učinilo nedovoljno, uputiti čak i jedan bataljon, pogotovo kada smo vam mi naglasili da vi trebate obezbijediti osiguranje i transport za sav materijal određen za vas. To je isto u pogledu održavanja veze sa Štabom Kninskog sektora.

2.) Vi ste trebah u zajednici sa Štabom Kninskog sektora operisati u označenom prostoru, međutim do te saradnje još uvijek nije došlo. Ovo treba da se ostvari što prije.

3.) Operativno težište za vaše jedinice jeste Cetinska dolina — Knin — Vrlika — Drniš, na koji prostor trebate što prije orijentisati glavninu vaših jedinica i Grupu udarnih bataljona. Ako za sada imate izvjesnih teškoća sa izvlačenjem Biokovskog bataljona, onda za to upotrijebiti snage Cetinskog i Splitskog odreda. Vežite se što uže sa Štabom Kninskog sektora, koji je u vašoj neposrednoj blizini (vjerujemo da ste to već i učinili), i sarađujte s njima. Štab Kninskog sektora ima detaljne i jasne direktive za izvođenje operacija na tome sektoru. Stab grupe neka se smjesti na taj prostor, da bi neposrednije mogao učestvovati u operacijama i iskorištavati sve povoljne mogućnosti koje se pojave. Kroz kratko vrijeme ćemo odrediti štab koji će rukovoditi svim našim jedinicama na tom prostoru.

4.) Formirajte što prije Grupu udarnih bataljona.

5.) Naglašavate vanrednu potrebu Dalmacije za oružjem. Mi smo drugu komandantu naglasili da je osnovno osiguranje i transportna sredstva. To ostaje i dalje.

Priliv boraca će vjerojatno kod vas biti vrlo velik. Mi za sada nismo u stanju da vas snabdijemo s dovoljnom količi-

nom oružja, zato vi trebate novomobilisane organizovati po mobilnim centrima i izvoditi s njima obuku i vaspitavati ih. Pogrešno je nenaoružano ljudstvo voditi uz operativne jedinice ako ikako ima mogućnosti da se to izbjegne. Kao što smo vam naglasili, održavajte što užu vezu i saradnju sa Štabom Kninskog sektora, a možda će i oni imati mogućnosti da vam izađu u susret u pogledu oružja. Operativna saradnja pružit će vam mogućnosti da vaše potrebe u oružju podmirite.

6.) Čim imadnemo odgovarajuću radio-stanicu na raspolaganju uputit ćemo vam ju. Dosad smo slali dvije raznog tipa Kninskom sektoru, ali ni jedna nije zadovoljila.

7.) Zašto niste poslali 15 pitomaca na kurs? Vaši su pitomci zakasnili. Za novi kurs odmah pošaljite 15 pitomaca.

U pogledu Biokovskog odreda[7] Štab odreda pozovite na odgovornost, strogo kaznite, a ako bude nužno izmijenite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta
I pom. načelnika Štaba:
Srećko Manola

(M. P.)[8]

BK. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 6 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ŽELJEZNIČKI MOST KOD GORNJIH DUBRAVA[1]

ŠTABU VIII DIVIZIJE I KORPUSA NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE HRVATSKE
Op. br. 42/43
Dne 6. VIII. 1943

7. 8. 43'

Operativni izvještaj:

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Kratak opis borbe: 30. VII. 1943 g. Divizija je napala neprijateljsko uporište »Globornički most«.[3] Napad je izvršen sa svima jedinicama Divizije osim III Udarne brigade i 3. bataljona II Udarne brigade. Neprijateljska posada kod napadnutog uporišta sačinjavala je 44 Italijana i 16 domobrana.

Cilj našeg napada i raspored snaga i sredstava vidi se iz naše zapovijesti op. br. 41/43 od 28. VII. t. g., koju vam prilažemo.[4]

I Udarna brigada: Napad je otpočet u 4.45 časova (vidi kritički osvrt). U pomenuto vrijeme otpočelo je dejstvo protukolskih topova sa brzom paljbom u gornje spratove neprijateljskih bunkera. Poslije toga tučen je srednji sprat velikog bunkera. Nakon ove topovske vatre (za 10—15 minuta) otpočeto je dejstvo pješadijskog oruđa-automatskog po stvorenom planu vatre, tukući puškarnice i stvorene

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 37/1—6, k. 419.

* Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

' Odnosi se na željeznički most na rijeci Globornici, jugoistočno od sela Gornje Dubrave.

' Vidi dok. br. 6, 7 i tom V, knj. 17, dok. br. 79.

rupe od artilerijskog gađanja na bunkerima, te je neprijateljska posada bila brzo ućutkana i njena vatra neutralisana. Ovo stanje iskoristila su bombaška odjeljenja, presjekla žicu (prepreku oko bunkera), prošla istu i došla do velikog bunkera. Neprijateljska posada, našavši se u teškoj situaciji, povukla se u donji sprat bunkera i zaključala se s jakim željeznim vratima, te borci do njih nisu mogli, a niti su mogli k njima baciti bombe. No i pored ovoga ova posada bila bi likvidirana miniranjem, da nisu jakom i uspješnom vatrom naši borci ometani i trpjeli gubitke iz susjednog domobranskog bunkera, odakle su domobrani tukli jakom i preciznom vatrom, automatskim oruđima i bacačima, te nanijevši gubitke našim borcima, prinudili su ih da se povuku u rovove oko žice, a potom i da napuste žičanu prepreku i zauzmu položaje sa kojih su krenuli u napad.

U cilju neutralisanja domobranskog bunkera koji su branili domobrani, stavljen je isti pod jaku vatru automatskog oruđa; pronađen drugi pogodan položaj za tučenje istoga protukolskim topovima i donijete kante eksploziva radi miniranja ova dva bunkera, no pri vršenju ove druge pripreme, tukla je jaka artilerijska vatra iz Ogulina, obasipajući sve prilaze k mostu sa jakom vatrom i preciznom, pošto su imali još ranije izvršenu korekturu za tačnu artilerijsku vatru. I pored ovoga, u vrijeme vršenja ove druge i odsudne pripreme došao je oklopni voz do blizine samoga mosta i tukao naše djelove jakom minobacačkom vatrom.

Zbog izloženoga nije bilo izgleda da bi u toku dana mogli likvidirati pomenuto uporište, a čekanje noći i korišćenje iste za ponovni napad bilo je riskantno s obzirom da se u blizini naših snaga nalaze dosta jake neprijateljske posade, a najviše zbog toga što se u neposrednom našem za-

leđu nalazila rijeka Mrežnica, te bi nabacivanjem na istu bili dovedeni u kritičnu situaciju, a pored toga preduzeti su jači pokreti neprijatelja od Slunja, pa u duhu ovakove situacije donijeli smo odluku da odustanemo od daljnjeg napada i prebacimo jedinice na desnu obalu rijeke Mrežnice, po čemu je i postupljeno, te I Brigada prebačena je na zonu Poloj — Primišlje, a II Brigada na zonu Veljun, a brdska i protukolska baterija vraćene su u svoje polazne baze.

II Udarna brigada: Izvršila je raspored — uglavnom u duhu naše zapovijesti i na vrijeme, dok se njeni propusti vide iz kritičkog osvrta.

Brdski divizion i protukolska baterija bili su pridani I Udarnoj brigadi, a Stab brigade pri taktičkoj upotrebi ovih jedinica pomagan je od članova Štaba divizije.

Ratni plijen: Ratnog plijena nije bilo.

Gubitci neprijatelja: Gubitci neprijatelja nisu tačno poznati, a jedino je utvrđeno da su imali 16 mrtvih.

Sopstveni gubitci: 10 mrtvih i 46 ranjenih (vidi listu gubitaka). Od ranjenih nema naknadno umrlih.

Imena onih koji su se naročito istakli: Nema.

Imena onih koje treba proglasiti narodnim herojima: Nema.

Utrošak municije: Pješadijske za sva oruđa 7131 metak; od topova 75 m/m 2 granate; od topova 65 m/m 12 granata; od protukolskih topova 37 m/m 19 granata; od topova 47 m/m 15 granata i iz bacača 6 mina.

Kritički osvrt na akciju: Operacija nije uspjela i dala željene rezultate iz sljedećih razloga:

7 *Udarna brigada:* Nije porušila propust na željezničkoj pruzi kod Ponora.

2) Ni na jednom mjestu nije vršila fingirani napad uspješno, tj. neprekidno i sa vatrom koja bi ugrožavala neprijatelja, te bio prinuđen na rasturanje artilerijske vatre.

3) Nije prekinuta željeznička pruga između Globornič kog mosta i željezničke stanice Gornje Dubrave, kao ni između Gornjih Dubrava i Tounja, te je oklopni voz bio u mogućnosti da prođe ovim pravcem i pomogne posadi na mostu.

4) Stab brigade nije ispoljio svoj utjecaj i nastojao kontrolisati jedinice u izvršenju njihovog zadatka.

II Udarna brigada:

Nije porušila prugu kod Zvečaja, u duhu naše zapovijesti.

Za sve ove propuste naredili smo brigadama da obrazuju komisiju pri štabu, koja će izvršiti detaljnu istragu i utvrditi krivca za svaki propust. Istraga se vodi hitno. Elaborat istrage ćemo vam dostaviti.

Naše je mišljenje da je do svih ovih propusta došlo zbog nepoznavanja važnosti svog zadatka od strane pojedinih štabova i pojedinaca, tj. zbog neulaska u opšti zadatak, koja je pojava prouzrokovala neozbiljno i labavo shvaćanje svoje uloge—zadatka, dok su borci svoju dužnost izvršavali tačno i savjesno, zalažući se pri svakom zadatku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: otsutan

Komandant: **V." Četković**

(M. P.)[6]

Prilog: Lista gubitaka i
Operativna zapovijest.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 6 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA O NAPADU NA SUHOPOLJE I O AKCIJI U VIRJU[1]

STAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: službeno
dana 6. VIII. 1943 u 12,45 sati

ŠTABU II KORPUSA NOV HRVATSKE

Naređenje načelnika Štaba korpusa[2] poslato po drugu Francu[3] primili smo. Mi smo pripremili sve za izvršenje predviđene'akcije i istu smo imali namjeru izvesti sutra 7/8 ov. mj.[4] Istina, uporište je prilično tvrdo, ali vjerujemo da se ne bi dugo držalo. Ovu akciju izveli bi obzirom da se u tom uporištu nalazi, prema podacima, prilična količina municije i mina za teške bacače sa kojima naše jedinice vrlo slabo stoje. Naročito naša XVIII brigada oskudijeva u puščanoj municiji.

No, kako Štab korpusa u svome planu ima već predviđene zadatke za našu diviziju, mi smo naše namjere odložili. Naredili smo našim jedinicama da ostanu u svojim sadanjim bazama. Bataljon XVIII brigade koji se nalazi na Bilo Gori noćas upućujemo u sastav svoje brigade.[5]

Jednu četu XII udar. brigade sa cijelim Bilogorskim odredom uputili smo 3 ov. mj. u akciju na štampariju i sanitetski materijal. Do sada se te jedinice nisu vratile.[6]

Noću 4/5 ov. mj. uputili smo jedan bataljon Omladinske brigade u Suhopolje[7] gdje se je nalazilo oko 60 ustaša sa 4 puškomitraljeza. Akcija nije uspjela iz razloga što su na svom polasku u akciju ostavili teška oruđa, nakon što su dobili naknadno podatke da u Suhopolju nema nikakovih neprijateljskih

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/2, k. 881.
- Mato Jerković
[3] Franc Knebl
[4] Riječ je o napadu na Male Bastaje. Napad je izvršen 18 kolovoza. Vidi dok. br. 50, 63, 64, 66, 69 i 70.
[5] Riječ je o Trećem bataljonu. Vidi dok. br. 10.
[6] Ova akcija izvršena je u Virju. Vidi dok. br. 44 i 47.
[7] Napad na ovo uporište obezbjeđivaii su Drugi bataljon Omladinske brigade i Treći bataljon Osamnaeste NO brigade. Vidi dok. br. 10.

snaga. Zaista toga dana neprijatelja nije bilo u uporištu, ali naveče oko 20 časova došao je voz sa oko 60 neprijateljskih vojnika iz Virovitice. Nakon ulaska naših jedinica u samo mjesto neprijatelj se povukao u tvrde zgrade odakle je davao otpor. Nemajući teška oruđa za likvidaciju ovih zgrada, bataljon se povukao iz uporišta. U toj neuspjeloj akciji imali smo 3 mrtva i 2 ranjena druga.

Kako smo doznali da se Stab našeg korpusa sretno vratio sa svog puta,* molimo da se naš načelnik štaba,® ako više nije potreban kod vas, uputi u ovaj štab.

Oni pregovori koji su se trebali voditi sa oficirima, još nikako nisu otpočeli.[10] Svaki puta neki razlog ih spriječi da dođu na određeno mjesto. Sudeći po nekim okolnostima ti oficiri bi bili neke pristalice HSS-a koji bi htjeli nama da učine izvjesnu uslugu, no još ništa konkretnije o tome ne znamo.

Inače na ovom sektoru nema nikakovih novosti. Neprijateljske snage koje su se nalazile u selima Ribnjačkoj, Bedeničkoj i Bačkovici povukle su se u pravcu Vel. Pisanice i Bjelovara. Sadanje brojno stanje neprijatelja prema dobivenim podacima u Vel. Pisanici iznosi oko 2.000 ustaša, žandara i crne legije. Njihove jače patrole gotovo svakodnevno dolaze u blizinu naših položaja, pripucaju i vrate se natrag u uporište. Ostala uporišta — normalno brojno stanje. Žetva i vršidba vrši se nesmetano.

Naše jedinice sređene su i dovoljno odmorene te su sposobne za izvršenje dobivenih zadataka odmah.

Protivtenkovski top noćas je stigao do nas bez posluge i molimo vas da nam XVII brigada uputi njegovu poslugu ili da ga ponovo prebacimo u sastav X divizije, sem ako se ne predviđa zadatak za naše jedinice u kome ćemo taj top trebati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan

Komandant:
Mil.[11] Stanivuković

' Stab korpusa krenuo je 12 srpnja, zajedno sa Sedamnaestom NO brigadom, na Baniju, odakle se vratio početkom kolovoza. Vidi dok. br. 39 i tom V, knj. 17. dok. br. 48 i 65.

' Franc Inkret

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 6 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD KAMENSKOG MOSTA[1]

STAB 10.8.43[2]
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I P.O.
• HRVATSKE
Br. op. 80/43
Dne 6. VIII. 1943

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Snage naše Grupe[3] (bez I brigade) prešavši sa Korduna na Baniju dne 4. VIII. 1943, odmah sjutradan 5. VIII. 1943 izvršile su ovu akciju:

II brigada dobila je zadatak da postavi zasjedu sa dva bataljona kod Kamenskog Mosta prema Vranovini, budući je neprijatelj cestom Topusko — Kamenski Most — Kladuša dnevno krstario sa osrednjim snagama. Neprijatelj je naišao u jačini od dvije satnije[4] u 8.50 sati, isturivši predhodno bočno osiguranje i tek onda kretao iz Topuskog prema Starom Selu, gdje ga je II bataljon II brigade dočekao i nakon borbe od 15 minuta zarobio prvo odjeljenje. Poslije se neprijatelj razbježao na sve strane i pobjegao. Glavnina neprijatelja nije došla na domet naše vatre budući se je povukla dajući podjedno jaku mitraljesku vatru za olakšanje povlačenja svojih razbježanih snaga, u čemu je i uspjela.

Borba je trajala 5 sati i 30 minuta.

Zarobjeno je 17 domobrana, među kojima je jedan vodnik, koji je ostao u NOV — poslan u VIII krajišku brigadu.

Od plijena je zarobljeno: 16 karabina, 1 p. mitraljez, jedna kola, jedna konjska oprema, 9 kim. kabla, 2 poljska telefona, 5 bombi i 1200 puščanih metaka.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28—6, k. 421 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[3] Unska operativna grupa

[4] Bila je to jedna satnija (Jedanaesta) Sedme gorske divizije. Vidi dok. br. 158.

Gubitci su slijedeći: Imamo dva lakše ranjena druga, a kod neprijatelja pored zarobljenih nije nam poznato, ali po krvi koja se je vidjela kuda su se plazali neprijateljski vojnici može se zakjučiti da su gubitci neprijatelja dosta veliki, naročito u ranjenima.

Municije je utrošeno 3000 metaka, a dobiveno 1200, dakle manjak municije poslije svršene akcije jest 1800 metaka.

Napomena: Za cijelo vrijeme borbe partizani su se držali dobro, jedino je 2. četa III bataljona zatajila i zato nije akcija, uspjela u cjelosti.

Prilaže se lista gubitaka (ranjenih). —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Ranko Mitić** (M. P.)[5] Komandant: **Pet.[6] Kleut**

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 6 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA KRUŠEVO[1]

STAB
KNINSKOG SEKTORA
6 augusta 943 g.
Op. br.: 18/43

Operativni izvještaj
za dan 16.VII. o. g.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

PRIPREME:

Prikupljeni su podaci o neprijateljskom garnizonu u Kruševu, te o neprijateljskom saobraćaju na komunikaciji Karin — Obrovac i Obrovac — Bilišane. Izvršena je koncentracija naših jedinica u selu Medviđa.

[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[1] Petar

PODACI O NEPRIJATELJU:

U selu Kruševu nalazi se u školi karabinjerska kasarna u jačini od 15 karabinjera i 60 naoružanih seljaka.

Cestom Karin — Obrovac i Obrovac — Bilišane kreće se dnevno po nekoliko kamiona okupatorske vojske.

NASE SNAGE:

1 i IV bataljon S.D.P. Odreda[2] i II i IV bataljon L.P. Odreda[3] bez jedne čete. Naoružanje samo pješadijsko.

PLAN ZA AKCIJE:

IV bataljon S.D.P. Odreda i jedna četa IV bataljona L.P. Odreda imali su zadatak da prečiste zaselak Županje, Klančovac, Orljak, Kobljani, Erslan, Jošić i Jurjević. II četa IV bataljona L.P. Odreda imala je zadatak da postavi zasjedu na cesti Obrovac — D. Polje, a III četa istog bataljona da postavi zasjedu na cesti Obrovac — Bilišane. Zadatak obadviju četa na cesti da onemogući neprijatelju davanje pomoći napadnutim posadama u Kruševu i karabinjerskoj stanici. I bataljon S.D.P. Odreda imao je zadatak da postavi zasjedu na cesti Karin — Kruševo i da bočno obezbjeđuje jedinice koje su napadale Kruševo. Glavni zadatak imao je II bataljon L.P. Odreda: da sa svoje dvije čete napadne i likvidira karabinjersku stanicu u Kruševu.

TOK BORBE:

Po zapovijesti operacija je trebala početi 16. VII u 4 sata ujutro. II udarni bataljon uspio je da se privuče na blisko odstojanje karabinjerskoj stanici, ali zbog jakog otpora karabinjera i bez teškog oružja nije uspio istu da likvidira. Zasjeda na cesti Obrovac — D. Polje sačekala je tri kamiona okupatorskih vojnika[4] koji su pošli iz Obrovca u pomoć u Kruševo i isti su kroz vatru uspjeli uteći natrag u Obrovac. Tom prilikom neprijatelj je imao 11 mrtvih. Zasjeda na cesti Bilišane — Obrovac dočekala je jedan talijanski kamion, zapalila ga i tom prilikom poginula su tri Talijana i jedan oficir.[5] Zasjeda na cesti Karin — Kruševo dočekala je jedan neprijateljski kamion i uništila ga.® Tom prilikom zarobljena su dva doktora, među njima jedan oficir, jedan karabinjerski brigadier, jedan vojnik, jedan cestar, svi Italijani. Poslije toga naše jedinice povukle su se na polazne položaje.

[2] Sjevernodalmatinski NOP odred
[s] Lički NOP odred
[' Iz sastava 292 pješadijskog puka divizije »Zara«. Vidi tom V, knj. 17. dok. br. 154.
[6] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 154.
[* Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 154.

ISHOD BORBE:

U ovoj borbi nije uspjeh polučen zbog toga što nisu jedinice imale težeg oružja i zbog toga što su jedinice vrlo mlade i neiskusne u borbi na utvrđene zgrade i objekte.

Gubitci neprijatelja: 29 mrtvih talijanskih vojnika i nekoliko civila koji su se vozili u kamionima, dok broj ranjenih nije poznat. Zarobljeno je 5 talijanskih vojnika, jedan oficir — doktor, jedan cestar — Talijan, jedan ljekar — Talijan civilni, nekoliko civila koji su se vozili u kamionu. Od oružja i spreme zarobljeno je: 10 pušaka sa 1000 metaka, 6 pištolja sa 60 metaka, 30 bombi, 12 torbica, 6 ranaca, 4 bolnička nosila i drugi razni materijal.

Sopstveni gubitci:

Lički partiz. odred imao je: jednog mrtvog i dva ranjena.

Sjev. dalm. part. odred nije imao gubitaka.

Utrošak municije: Utrošeno je svega 3.177 metaka i 60 bombi.

Jednom puškomitraljezu prebijen kundak.

KRITIČKI OSVRT:

Operacija nije uspjela iz više razloga. Jedan osnovni razlog jest što su jedinice mlade i neiskusne, i dogodilo se da su borci IV bataljona otvorili vatru na talijanske kamione na takvom odstojanju da su isti imali vremena da se okrenu i uteku nazad. Također uzrok je i u tome što nije bilo težeg oružja. Osim toga vrlo malo brojno stanje tih jedinica.

Sama operacija se razvijala po planu, a moral i borbenost boraca su vrlo dobri.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
P.[7] Babić

Komandant:
M.[s] Šakić

(M. P.)[9]

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« OD 6 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA OD 15 DO 31 SRPNJA[1]

STAB XIII PROLETERSKE UDARNE BRIGADE 'RADE KONCAR:
HRVATSKE
Br. 14
dne 6-VIII-1943

14. VIII. 43[J]

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE i ŠTABU III OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H.

Za vrijeme od 15 do 31.VII. 1943 godine naša Brigada u zajednici sa I Zumberačko-pokupskim odredom izvela je par uspjelih akcija[3] (uglavnom):

16/17. VII snage Brigade i Obreda napale su neprijateljski garnizon Lekenik,[4] pruga Zagreb — Sisak; zarobljeno 5 p. mitraljeza, 180 pušaka, 100.000 metaka, 6 šmajsera, 111 žandara i domobrana.

17/18. VII manje snage Brigade i Odreda napale su bunkere na željezničkoj pruzi Ozalj — Kamanje. Likvidirana tri bunkera, dignut jedan željezni most dug 8 metara. Zarobljeno 8 domobrana, zaplijenjeno: 1 p. mitraljez, 6 pušaka, 2.000 metaka.

18/19. VII snage Brigade i Odreda izvršile su napad na neprijateljski garnizon Zažina.[5] Zarobljeno je 38 domobrana i ustaša. Zaplijenjeno: 2. p. mitraljeza, 40 pušaka, 7.300 metaka i druge spreme. Istovremeno uništavane su komunikacije na prugama Zagreb — Sisak, Zagreb — Karlovac i Karlovac — Metlika, gdje je saobraćaj stajao par dana.

25. VII neprijatelj je poduzeo jaku ofanzivu na oslobođeni teritorij Zumberka sa 20—25.000 vojnika, koji su nastu-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/2, k. 105 A.
[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Druge operativne zone.
['] Vidi dok. br. 18.
[4] Vidi dok. br. 18 i tom V, knj. 17, dok. br. 52.
[ä] Vidi dok. br. 18 i tom V, knj. 17, dok. br. 58.

pali iz više pravaca.® Pred ovom ofanzivom naša Brigada zajedno sa bolnicom povukla se u Sloveniju.—

Iznosimo detalje:

15. VII. 1943 godine Brigada se je nalazila na sektorima i to: I Proleterski bataljon: Sveta Jana — Kupeč Dol — Prodin Dol, osigurava žetvu na tome sektoru od Plešivice — Samobora i Jaske. Toga dana došlo je do manjih borbi sa ustašama iz Plešivice kod Kupeč Dola; neprijatelj je odbijen uz gubitke od 2 mrtva i više ranjenih, na našoj strani bio je jedan mrtav drug.

II Proleterski bataljon toga dana stigao je u Pokupje, mjesto Dubranec, gdje je ostao na odmoru taj dan.

III Proleterski bataljon stigao je jedan dan prije do Okića sa ranije zaplijenjenim materijalom, oružjem i municijom, koje su zaplijenili udarnici, i jednom četom uputio za Zumberak, dok se sa dvije čete vratio nazad za Pokupje gdje se je i ranije nalazio.

IV Proleterski bataljon nalazio se je sa teškim mitraljezima na položaju Bukovica — Prekrižje — Lović Prekriški, dok je sa ostalim jedinicama bio na odmoru u Rađinoviću.

U toku noći nikakvih promjena.

16. VII 1 četa III Proleterskog bataljona, koja je pratila ranije zaplijenjeno oružje, stiže sa njime na Zumberak, toga dana u 8 sati ujutro. Ceta odlazi u Krašić gdje je držala položaj.

I Proleterski bataljon nalazi se na starim položajima. U toku dana nema kod njega promjena.

II i III Proleterski bataljon toga dana kreću iz Dubranca preko Kravarskog prema Lekeniku. Iste noći u zajednici sa II Bat. Z.P.O.[7] napadaju željezničku stanicu kao i žandarmerisku stanicu u Lekeniku. Garnizone su sačinjavali 92 domobrana i 18 žandara. Glavni zadatak dobio je II Proleterski bataljon i jedna četa II Z. Bat. — da likvidira gore navedene garnizone. III Proleterski bataljon dobio je zadatak da postavi osiguranje na pruzi i cesti Turopolje i sa Minerskim odjeljenjem koje mu se pridodaje digne jedan mostić na pruzi gdje drži zasjedu i razruši nekoliko [metara] pruge. II Bat. Z.P.O. dobio je zadatak da sa druge dvije čete postavi osiguranje na pruzi i cesti od Siska. Bataljoni koji postavljaju osiguranja na pruzi dobili su zadatak da miniraju prugu odmah po dolasku i onemoguće dolazak oklopnog vlaka i pomoći napadnutom garnizonu. II Proleterski bataljon počeo je sa svoje dvije čete i jednom četom bataljona »Kljuke« iste noći sa napadom

BRIGADE TRADE KONČAR
HRVATSKE
br._____

194

OPERATIVNI IZVEŠTAJ... GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O.HRVATSKE i ŠTABU III.OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H.

Za vrijeme od 15.do 31.VII.1843 godine naša Brigada u zajednici sa I.Žumberačkim Pokupskim Odredom izvela je par uspjelih akcija / u glavnom/:

16./17.VII.snage Brigade i Odreda napale su neprijateljski garnizon Lekenik pruga Zagreb-Sisak,zarobljeno 5 p.mitraljeza 180 pušaka,100.000 metaka,6 šmajsera,111 žandara i domobrana.

17/18.VII.snage snage Brigade i Odreda napale su bunkere na željezničkoj pruzi Osalj-Kamanje.likvidirana tri bunkera,dignut jedan željezni most dug 8 metara.Zarobljeno 8 domobrana,zaplijenjeno 1 p.mitraljez,6 pušaka,2.000 metaka.

18/19.VII.snage Brigade i Odreda izvršile su napad na neprijateljsku garnizonu Žažine.Zarobljeno je 38 domobrana i ustaša. Zaplijenjeno 2.p.mitraljeza40 pušaka,7.500 metaka i druge spreme. Istovremeno uništavane su komunikacije na pruzama Zagreb-Sisak Zagreb-Karlovac i Karlovac-Metlika,gdje je saobraćaj stajao par dana.

25.VII.neprijatelj je poduzeo jaku ofanzivu na oslobođjemi teritorij Žumberka sa 20-25.000 vojnika,koji su nastupali iz više pravaca.Pred ovom ofanzivom naša Brigada zajedno sa bolnicom povukla se u Sloveniju.-

Iznosimo detalje:

15.VII.1943 godine Brigada se je nalazila na sektorima i to: I.Proleterski bataljon Sveta Jana,Kupreš-Dol-Prodin Dol,osiguravа žetvu na tome sektoru od Plješivice-Samobora i Jaske.Toga dana došlo je do manjih borbi sa ustašama iz Plješivice kod Kupreš Dola neprijatelj je odbijen uz gubitke od 2 mrtva i više ranjenih,na našoj strani bio je jedan mrtav drug.

II.Proleterski bataljon,toga dana stigao je u Pokuplje,mjesto Dubranec,gdje je ostao na odmoru taj dan.

III.Proleterski bataljon,stigao je jedan dan prije do Okića sa ranije zaplijenjenim materijalom oružjem i municijom koje su zaplijenili udarnici,i jednom četom uputio za Žumberak dok se sa dvije čete vratio nazad za Pokuplje gdje se je i ranije nalazio.

IV.Proleterski bataljon,nalazio se je sa teškim mitraljezima na položaju Bukovica-Prekrižje-Lović Prekriški,dok je sa ostalima jedinicama bio na odmoru u Radjenoviću.U

U toku noći nikakvih promjena.

16.VII.1 četa III.Proleterskog bataljona koja je pratila ranije zaplijenjeno oružje,stiže sa njime na Žumberak,toga dana u 8 sati u jutro.Četa odlazi u Krašić gdje je držala položaj.

I.Proleterski bataljon nalazi se na straim položajima.U toku dana nema kod njega promjena.

II i III.Proleterski bataljon toga dana kreću iz Dubranca preko Kravarskog prema Lekeniku.Iste noći u zajednici sa II.Bat. I.P.O.napadaju željezničku stanicu kao i žandarmerisku stanicu u Lekeniku.Garnizonu su sačinjavali 92 domobrana i 18 žandara.Glavni zadatak dobio je II.Proleterski bataljon i jedna četa II.Ž.Bat. da likvidiraju gore navedene garnizone.III.Proleterski bataljon dobio je zadatak da postavi osiguranje na pruzi i cesti Turopolje i sa minerskim odelenjem koje mu se pridodaje digne jedan most na pruzi gdje drži vezu i razruši nekoliko pruge.II.Bat-Ž-P-O-dobio je zadatak da na druge dvije čete postavi osiguranje na pruzi i cesti od Siska.Bataljoni koji postavljaju osiguranja na pruzi dobili su zadatak da miniraju prugu odmah po dolasku i onemoguće dolazak oklopnog vlaka i pomoći napadnutom garnizonu.II.Proleterski bataljon pošao je sa svoje dvije čete i jednom četom bataljona "Kljuka" iste noći sa napadom u 12 sati.Neprijatelj je u prvom vrijeme davao otpor ali napad od naših jedinica bio je snažan brz i energičan i prisilili neprijatelja da odloži oružje sa garancijom za živote.Neprijatelju na željezničkoj stanici odlaže oružje i predaje se,dok u žandarmeriskoj stanici još traje borba.

u 12 sati. Neprijatelj je u prvo vrijeme davao otpor, ali napad od naših jedinica bio je snažan, brz i energičan i pozivali neprijatelja da odloži oružje sa garancijom za živote. Neprijatelj na željezničkoj stanici odlaže oružje i predaje se, dok u žandarmeriskoj stanici još traje borba. Naše jedinice u brzom naletu došle su do zgrade, pozivaju neprijatelja na predaju, koji se ne odaziva. Pali se zgrada i naši borci upadaju unutra; neprijatelj videći da ne može više da se bori predaje se. Odmah se pristupilo evakuaciji plijena, pošto je čitavi garnizon bio likvidiran. Uspjelo se sav plijen izvući i evakuirati. Zapaljene su sve državne zgrade i uređaji kao i željeznička stanica i bunkeri oko garnizona.

Za vrijeme napada neprijatelj je iz Velike Gorice krenuo sa jednim oklopnim vozom i vojskom u pomoć napadnutom garnizonu. Na pruzi je bio već dignut most i vlak nije mogao proći, ali kada je došao do razrušenog mosta, gdje je bila zasjeda od našeg III Proleterskog bataljona, otvorio je jaku mitraljesku vatru, od koje smo imali dva srednje ranjena druga. Naša zasjeda otvara jaku vatru po vlaku, koji se povlači nazad za Veliku Goricu. Od Siska neprijatelju nije stigla nikakva pomoć.

U akciji na Lekeniku zaplijenjeno je 5 p. mitraljeza, 180 pušaka, 6 šmajsera, 100.000 metaka, 4 pištolja, 300 kompletnih vojničkih letnjih odijela i druge spreme. Zarobljeno je 111 domobrana i žandara, među njima 3 oficira. Plijen i zarobljenici iste noći evakuirani su prema Cerju. Naši gubici jesu u napadu na Lekenik jedan teže ranjen.—

17. VII I i IV Proleterski bataljon drže svoje stare položaje. Istoga dana jedna kolona Talijana u jačini od 300 vojnika i 7 tenkova nadire od Jaske na položaje I Proleterskog bataljona.[8] Slabije snage I Proleterskog bataljona koje se nalaze na tom položaju otvaraju vatru na neprijatelja, koji se odmah povlači u svoje stare baze. Snage I Proleterskog bataljona nastavljaju gonjenje neprijatelja sve do Jaske i iz maloga bacača bace dvije mine u Jasku od kojih su, prema naknadno dobivenim podatcima, ubijena dva talijanska vojnika i 4 ranjena. Na našoj strani nema gubitaka. Na položaju IV Proleterskog bataljona tokom toga dana nema promjena. II i III Proleterski bataljon i II Zumberački bataljon toga dana u 10 sati nastavljaju svoj put iz Cerja za Kravarsko sa zarobljenicima i plijenom, gdje istoga dana i noći ostaju na odmaranju. Tu su saslušani zarobljenici, od kojih je strijeljano 7 žandara koji su nagovarali na otpor i sami davali žestoki

otpor pri napadu. Ostali zarobljenici pušteni su svojim kućama, prethodno su pozivani da ostanu u partizanima i govoreno im je o cilju N.O. Borbe. Odbili su da ostanu i otišli su svi svojim kućama sa izgovorom da će tamo stupiti u partizane. Oficiri su upućeni Glavnom štabu Hrvatske.

U toku noći manje snage III Proleterskog bataljona, tj. I čete koja se nalazila u Krašiću, i snage I Bataljona I 2.P.O. napale su bunkere na pruzi Ozalj — Kamanje. Likvidirana su tri bunkera koje su čuvali domobrani. Zarobljeno je 8 domobrana, zaplijenjeno: jedan p. mitraljez, 6 pušaka, i druge spreme. Dignut je u zrak jedan željeznički most dug 8 metara. Obustavljen je saobraćaj dva dana. Bunkeri koji su likvidirani, domobrani koji su zarobljeni nisu davali otpor, dok iz drugih bunkera su tukli Talijani. Pri napadu trebalo je gaziti Kupu.

18.VII. Na položaju I, IV i 1 čete III Proleterskog bataljona nema nikakvih promjena u toku toga dana. III Proleterski bataljon toga dana nastavlja svoj put sa plijenom iz Kravarskog za 2umberak i noću između 18 i 19.VII stiže u Okić. II Prol. bataljon ostaje u Okiću i istoga dana sa II Bataljonom 2.P.O. kreće iz Kravarskog prema selu 2ažini gdje je bila neprijateljska posada od 38 domobrana i ustaša. Ta dva bataljona dobili su zadatak da iste noći zajednički likvidiraju taj garnizon. Napad je počeo u 1 sat noću. Za 30 minuta neprijatelj je bio razoružan. Zarobljena je sva posada[9]. Neprijatelj, tj. ustaše davali su snažan otpor iz bunkera, ali brzim naletom i bacanjem bombi otpor je bio slomljen i neprijatelj zarobljen. Zaplijenjeno je dva p. mitraljeza, 40 pušaka, 7.300 metaka, 30 odijela i druge spreme.

U ovoj akciji naši gubici — II Proleterskog bataljona — iznose dva srednje ranjena druga. Gubici neprijatelja: jedan teže ranjen, dok su ostali zarobljeni. — U ovoj akciji istakli su se obadva ova bataljona. Zarobljeni domobrani pušteni su, dok je 5 ustaša na zahtjev političkih radnika sa toga sektora kao i naroda koji su ih poznavali bilo likvidirano. Isti ustaše kod napada davali su žestoki otpor.

19.VII na položaju I, IV i 1 čete III Proleterskog bataljona u toku dana nema nikakvih promjena.

III Proleterski bataljon toga dana nalazi se sa plijenom iz Lekenika u Okiću i uvečer kreće za Zumberak. Na cesti Plešivica — Jaska, I Proleterski bataljon sa jednom četom postavlja mu osiguranje. Iste noći I Proleterski bataljon sa dvije čete i minerskim odjeljenjima ide na prugu Zagreb—Karlo-

vac. Dignuta su dva mostića na pruzi i to jedan između Jaske i Desinca, dok drugi između Lazine i Domagovića. Srušeno je oko 80 metara pruge. Saobraćaj je stajao 36 sati. II Proleterski bataljon i II Bat. 2.P.O. kreću sa plijenom iz 2ažine za Dubranec, gdje ostaju na odmoru. — U toku noći drugih promjena nema. —

. 20. VII na položaju I, IV i 1 čete III Proleterskog bataljona nema nikakvih promjena. Ove jedinice uz manje osiguranje se odmaraju. Toga dana stiže III Proleterski bataljon sa plijenom na 2umberak. III Proleterski bataljon sada ostaje na 2umberku i ide u baze Krašić — Pribić gdje se uz manje osiguranje odmara. II Prol. bataljon toga dana nalazi se u Pokupju na sektoru Dubranec, Havidić na odmaranju. U toku noći nema nikakvih promjena. —

21.VII I, III i IV Proleterski bataljon nalaze se na 2umberku u bazama: I Proleterski bataljon: Sveta Jana, III Prol. bataljon: Pribić—Krašić—'Vrhovac, IV Proleterski bataljon: Bukovica — Lović Prekriški — Vidovina — Rađinović. Jedinice se odmaraju i ujedno osiguravaju žetvu na tome sektoru, pošto neprijatelj iz Draganića, Jaske i Ozlja pravi ispade i uznemirava narod kod spremanja žita. II Proleterski bataljon nalazi se u Pokupju na starome mjestu. U toku noći nema nikakvih promjena. —

22.VII neprijatelj — Talijani u jačini od 800 vojnika sa dva topa nadiru na položaje III Proleterskog bataljona. Neprijatelj je zadržan kod Bresarića gdje je i ostao preko noći i utvrđuje se. Na drugim položajima nema promjene. II Prol. batalj. je na starom mjestu. U toku noći nema nikakvih promjena. —

23.VII Brigada se nalazi na starim položajima bez promjena. Neprijatelj kod Bresarića i dalje se ukopava, taj dan ne pokušava naprijed. Saznajemo toga dana o koncentraciji neprijatelja u Karlovcu, kao i pojačanju posada Ozalj—Metlika—Draganić—Jaska. Govori se o ofanzivi na 2umberak. II Proleterski bataljon nalazi se još u Pokupju. Toga dana šaljemo naređenje da krene odmah za 2umberak. Iste noći III Proleterski bataljon sa jednom četom napada neprijatelja na jednoj koti kod Bresarića, neprijatelj nije bio protjeran ali su mu zadani gubici u živoj snazi, prema podacima seljaka koji su ih vozili bilo je 18 mrtvih i ranjenih Talijana. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih niti ranjenih. — Iste noći i I Proleterski bataljon dobio je zadatak da razruši željezničku prugu Zagreb — Karlovac. Za izvršenje zadatka kreću dvije čete istog bataljona i dva minerska odjeljenja. Te noći dignut je u zrak most na rijeci Okičnici dug 15 metara i most na rijeci

Volavčici dug 8 metara. Istovremeno je srušen električni vod visokoga napona, odnosno stub. Ostali su bez svijetla tu noć Jaska, Zdenčina, Desinec i jedan dio Zagreba. Saobraćaj na pruzi obustavljen je 60 sati. Drugih promjena u toku noći nije bilo. —

24.VII. Na položaju I Proleterskog bataljona nema promjena. Poslije podne neprijatelji u jačini od 2.000 Talijana i ustaša krenuli su iz Jaske prema Svetoj Jani i Slavetiću. Stigli su te večeri do sela Crnilovac i Petrovina; sa njima toga dana nije došlo do borbe. Na položaju III Proleterskog bataljona toga dana neprijatelj dovlači velika pojačanja na sektor Brlenić—Bresarić. Jedna kolona u jačini od 600 talijanskih vojnika prebacuje se od Brlenića prema Crkvenom Pribiću. Istovremeno jedna kolona Talijana u jačini od 3.500 vojnika nastupa od Ozlja prema Vrhovcu. Dok neprijatelj koji je nastupao od Draganića prema Krašiću u jačini od 3.000 Talijana i ustaša zadržao se kod Bresarića i toga dana ne kreće dalje, samo topovskom i minobacačkom vatrom tuče naše položaje. III Proleterski bataljon napušta Pribić—Krašić i zauzima položaj Hutin—Bukovica i Paulov Breg kod Vrhovca. Na Paulovom Bregu III Proleterski bataljon toga dana poslije podne prima borbu sa neprijateljem koji nastupa od Ozlja. Borba traje 2 sata ali žestoka, i neprijatelj uz jaku pomoć artileriske i bacačke vatre kao i brojčanu nadmoćnost nakon dvosatne borbe uspijeva zauzeti Paulov Breg. Neprijatelj je tu pretrpio gubitke 45 mrtvih i ranjenih vojnika. Na našoj strani bio je jedan lakše ranjen drug. Iste večeri III Proleterski bataljon zauzima i drži položaje Hutin—Bukovica—Lović Prekriški. Pošto neprijatelj nadire od Jaske prema Slavetiću i postoji mogućnost da odsiječe naš I Proleterski bataljon od naših snaga na Zumberku, a istovremeno dobivamo podatke o dolasku novih snaga neprijatelja u Metliku i namjerama 'da sutradan kreću prema Zumberku, a tamo nije bilo drugih snaga osim jednog bataljona Vshodnodolenjskog slovenskog odreda[10], koji je bio razvučen od Semiča do Metlike, — iste večeri izdajemo naređenje našem I Proleterskom bataljonu da se u toku noći prebaci sa sektora Sveta Jana na položaje ispred Metlike i spriječi u toku sutrašnjeg dana nadiranje neprijatelja iz Metlike prema bolnici — općini Radatović. —

Bataljon se u toku noći prebacio, lijeva pobočnica vodila je kratku borbu sa neprijateljem kod Pribića dok je glavnina prolazila.—

Istovremeno dobivamo nove informacije da neprijatelj vrši koncentraciju i u Kostanjevici, St. Jerneju i Svetom Križu

(Slovenija). Sada već imademo jasnu sliku o namjeri neprijatelja. Odmah izvještavamo u sporazumu sa Z. P. Odredom sve naše organizacije o namjerama i snagama neprijatelja i pripremamo ih na brzu evakuaciju. Donesena je odluka na sjednici Operativnog štaba,[11] štabova Brigade i Odreda da se povučemo još u toku sutrašnjeg dana prema Sloveniji, pošto neprijatelj ide sa jakim snagama. Na Zumberku Odred ostavlja jednu četu koja će pratiti i izvještavati o situaciji za vrijeme ofanzive. II Proleterski bataljon kao i Z.P. Bat. nalaze se u Pokupju; poslali smo ponovo kurire da ako su blizu kreću za Zumberak, ako nisu krenuli da ostanu i dalje tamo i napadaju neprijatelja na tome sektoru. —

25.VII III Proleterski bataljon drži svoje položaje koje je uvečer zauzeo, kao i I Proleterski bataljon kod Metlike koje je istoga dana zauzeo. IV Proleterski bataljon pridodao je po dva teška mitraljeza III i I Proleterskom bataljonu. Toga dana odmah ujutro neprijatelj koji je jučer nastupao od Ozlja 1 zaustavljen na Paulovom Bregu kreće sa jakim snagama prema Bukovici koju drži 1 četa III Proleterskog bataljona. Prije nego što je krenuo tukao je jakom artileriskom vatrom. Čekamo ga, i puštamo na 100 metara odakle otvaramo jaku mitraljesku vatru, od koje je prema naknadno dobivenim i provjerenim podacima ubijeno tri viša talijanska oficira, od kojih je jedan bio general (ime nepoznato), i oko 50 što ranjenih i mrtvih vojnika. Neprijatelj je tu bio zaustavljen u prvom naletu. Ali neprijatelj je ponovo obasipao jakom topovskom i bacačkom vatrom taj položaj, od koje smo imali dva teško ranjena komandira i zamjenika komandira čete, koji su podlegli ranama, i 4 srednje ranjena borca. Povukli smo se sa toga položaja. Istovremeno dok je vodila borbu 1 četa III Proleterskog bataljona kod Bukovice, vodi borbu i 2 četa između Hutina i Pribića gdje je također sačekala neprijatelja na bliskom otstojanju i otvorila jaku vatru, gdje je neprijatelj izgubio u mrtvim i ranjenim 42 vojnika. Neprijatelj je mrtve i ranjene odvozio tenkovima, pošto pješadija nije mogla sama do njih od naše vatre. Kasnije jaka artileriska vatra tuče taj položaj i ta četa se povlači. Tu smo imali dva lakše ranjena druga. Istovremeno i 3 četa III Proleterskog bataljona vodi borbu sa neprijateljem koji nastupa od Lovića Prekriškog. Neprijatelju ta četa zadala je manje gubitke i četa se je povukla zbog jake unakrsne artileriske vatre iz Ka-

[11] Riječ je o Operativnom štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Zumberačko-pokupskog NOP odreda, koji je formiran 24 srpnja 1943 god. radi uspješnijeg rukovođenja jedinicama na području Zumberak — Pokupje. Vidi toim V, knj. 17, dok. br. 68.

manja—Ozlja—Metlike i Pribića. Za vrijeme ovih borbi bacio je naš top dvije granate na neprijateljski položaj gdje je neprijatelj bio grupisan; pogodci su bili dobri. Kad je neprijatelj primjetio naš top, koncentrisao je jaku artilerisku vatru u pravcu njega ali se je on već povukao. Tu smo imali dva lakše ranjena druga koji su bili kod teških mitraljeza gdje se je nalazio top. III Proleterski bataljon istoga dana zauzima nove položaje i to Rađinović—Baroni—Relić—Vivodina. Istoga dana neprijatelj — Talijani, Bijela garda, četnici sa jačim snagama nadiru iz Metlike prema Suhoru, Magovcu, Radatoviću. Još u Magovcu i Suhoru dočekuje ga naš I Proleterski bataljon i jedan bataljon V.D.O.[12] i zaustavljaju njegovo daljnje nadiranje. Neprijatelj je toga dana bio zadržan i nije dalje napredovao. Tukao je jakom artileriskom vatrom naše položaje. Na našoj strani nije bilo gubitaka, kbd neprijatelja nepoznat broj. —

Istoga dana u 16 sati dobivamo podatke da neprijatelj iz Kostajnice i St. Jerneja, u jačini 3.500 Talijana (Crvene kravate) i Bijele garde, kreće prema Geri[13]. A jedna kolona Talijana, u jačini od 2.000 vojnika, kreće iz Novog Mesta preko kota pravac Popovići, gdje treba da izbije na Radatoviće i spoji se sa onima koji kreću iz St. Jerneja—Kostanjevice i Metlike. A istoga dana V i XIII Ustaška bojna kreću iz Samobora — Gornje [Vasi] i Novoga Sela preko Pleša za Sošice i Jezernice i Višoševiće, za Koštanjevac i Oštre. Na kratkoj konferenciji Operativnog štaba i Okružnog komiteta[14] donesena je odluka da se snage Odreda i Brigade, bolnica i civilno pučanstvo koje hoće ići iste večeri povuku za Sloveniju. Na terenu ostaje jedna četa Odreda. Odluka je sprovedena u život. U toku noći povlačimo se sa bolnicom i civilima do Osojnika kod Semiča gdje ostajemo sutradan do 16 časova. Sa nama se povlači Vshodnodolenjski odred i civili Slovenci iz okoline Metlike.

26. VII. Nalazimo se na Osojniku kraj Semiča i u 16 sati istoga dana nastavljamo naš put za Planinu. Put je izveden bez smetnje. Tokom noći stižemo na Planinu. —

27. VII nalazimo se na Planini i okolnim zaselcima. Pristupa se sakupljanju hrane za vojsku, civilni narod i bolnicu. Uspjelo se je dosta dobro organizovati ishrana prema situaciji u kojoj smo se nalazili. Naš II Proleterski bataljon do ovoga vremena, tj. prije dva dana, krenuo je za Zumberak. Baš na ovaj dan 27.VII nalazio se je na putu na Zumberak, u selu

Višoševićima kod Gornje Vasi. Ali pošto je put bio blokiran, zadržao se je tu. 100 ustaša iz Gornje pošli su na njega. On ih je dočekao i primio borbu, ali su se ustaše brzo razbježali. Imali su ustaše 9 ranjenih, od kojih je jedan teško, koji je pao u naše ruke. Zarobljeno je: jedna puška i 300 komada metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Pošto II Proleterski bataljon nije imao sa nama vezu toga momenta, i ne poznavajući situaciju na Zumberku, povratio se je natrag u Pokupje, preko Okića, gdje je također na putu rastjerao neke ustaše koji su bili izišli iz Zdenčine i Plešivice.

28. VII. Nalazimo se na Planini. Tokom dana I Z. Bataljon odlazi za Zumberak. Jedna četa III Proleterskog bataljona kreće sa ranjenicima težim i invalidima za Bosiljevo, odakle je produžila i za Kordun. U toku noći nema nikakvih promjena. Iste noći dvije čete I Proleterskog bataljona s jednim slovenskim vodom kreću na prugu Semič—Crnomelj sa zadatkom da dočekaju vlak i razruše prugu. Akcija nije uspjela radi gustog rasporeda bunkera na pruzi i osvjetljavanja pruge reflektorima. —

29. VII. Nalazimo se na Planini. Prema podacima sa Zumberka od toga dana neprijatelj se povlači sa sektora Radatovići — sektor Drage. Istoga dana, prema naređenju Operativnog štaba, kreće III Proleterski bataljon, tj. sa dvije čete za Zumberak sa zadatkom da zajedno sa I Z. Bataljonom napadaju neprijatelja, postavljaju zasjede i ubrzaju njegovo povlačenje. U 18 sati čete su krenule na put iz Planine za Drage. Put je izveden bez smetnje. —

30. VII. III Proleterski bataljon sa dvije čete stiže u Drage, gdje ostaje taj dan do 15 sati na odmoru i hvata vezu sa I Z. Bataljonom koji je bio u Radatovićima, i u 16 sati te dvije čete III Proleterskog bataljona kreću prema Jezernicama gdje stižu u 22 sata. Iste večeri I Z. Bataljon fingirao je napad na Sošice, koje je neprijatelj odmah napustio kao i Pleš, dok je III Prol. bataljon nastavio sa ispitivanjem ili napucavanjem na neprijatelja kod Crkve Sveti Ilija — Sveti Nikola — Badovinci i Magovac. Neprijatelj se iste noći povukao iz Sošica — Pleša i Crkve Sveti Ilija u pravcu Kordića i Crkve Sveti Nikola, gdje se zadržao. Toga dana I Proleterski bataljon nalazio se je na osiguranju bolnice u Planini zajedno sa IV Proleterskim bataljonom. Šaljemo im izvještaj o situaciji na Zumberku.

31. VII. Primjećuje se kod neprijatelja na Zumberku komešanje i priprema za povlačenje. Neprijatelj je osjetio naše snage i njihov dolazak na Zumberak. Sa dvije čete III Proleterskog bataljona i 4 četom vivodinskom I Z. Bataljona na-

padamo neprijatelja kod Badovinaca, Svetoga Nikole i Kordića. Iz Kordića neprijatelj se na brzinu povlači, pozadi ga štite teški mitraljezi iz teških tenkova, te je tu izmakao bez gubitaka. Dok neprijatelj kod Svetoga Križa i Badovinaca prima borbu sa nama, i to V Ustaška bojna koja je štitila odstupnicu Talijanima, Bijeloj gardi, četnicima i X Ustaškoj bojni, koji su svi kidali za Metliku. Borba se sve većom žestinom nastavlja, i traje dva sata. Kada je jedna četa koja je nastupala od Kordića počela zalaziti neprijatelju sa lijevog boka, V Ustaška bojna u paklenoj brzini povlači se za Metliku. Neprijatelj je imao prema neprovjerenim podacima dva mrtva i 20 ranjenih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Nastavljamo gonjenje neprijatelja sve do Metlike. Toga dana sav Zumberak u 15 sati bio je ponovo slobodan. Sve snage neprijatelja koje su vršile ofanzivu na Zumberak povukle su se toga dana u Metliku, osim XIII Ustaške bojne koja se povukla prema Gornji[15] i Plešivici. U ofanzivi su učestvovali i četnički banditi iz okolice Ogulina i Gomirja. U toku noći sve snage Brigade i Odreda sa bolnicom i civilima prebacile su se iz Planine za Zumberak, gdje stižu 1. VIII ujutro. —

1. VIII Brigada je bila na sektoru Radovica, Suhor, Radatovići, bolnica na starom mjestu, dok je II Proleterski bataljon još u Pokupju. Sada se odmah pristupa radu, popravku telefonske linije po slobodnom teritoriju koju je neprijatelj za vrijeme ofanzive potrgao. Sređuju se jedinice i Brigada se premješta na sektor Krašić — Pribić — Sveta Jana. U novim bazama odmah se pristupa šurenju, čišćenju i pranju odijela. Brigada se je sva okupala na rijeci Kupčini. Pristupa se radu na vojno-političkoj izgradnji boraca i rukovodilaca.

Sada ćemo naše djelovanje proširiti na sektor koji nam naređuje Glavni štab Hrvatske — okolica Samobora i Zagreba. Istovremeno djelovaćemo na drugim sektorima.

Za vrijeme ofanzive, kao i akcija koje su izvođene, držanje boraca i rukovodilaca naše Brigade bilo je na visini. Bilo je manjih nedostataka koji su pravovremeno uočeni i otklonjeni. — Informativna služba u samome početku ofanzive nije se snalazila, dok je kasnije funkcionisala. Veza između Brigade i Odreda bila je dosta dobra, kao i između drugih naših organizacija: O.K.,[10] N.O.O.[17] itd. Vezu sa Štabom II Operativne zone kao i II Prol. bataljonom za vrijeme ofanzive nismo imali. Sada je veza uhvaćena i stigli su njihovi kuriri. Sa Slovencima također održavana je dobra veza, sa V.D.O. ima-

demo i telefonsku vezu. Dvije brigade slovenske prije same ofanzive nalazile su se u Beloj Krajini na sektoru Metlika, dok jedan dan prije ofanzive napustile su taj položaj i povukle se prema Sloveniji, o čemu su nas kasnije obavijestili.[18] — Telefonsku vezu imademo sa svima jedinicama na slobodnom teritoriju Zumberka. —

Vojno-političko stanje u Brigadi za sada zadovoljava. Prema izvještaju II Operativne zone dolazi u Brigadu 35 boraca iz Moslavačkog partizanskog odreda, koji su dobrovoljci. Također prema izvještaju II Proleterskog bataljona dolazi sa njime oko 100 novomobilisanih drugova iz Zagreba i Pokupja.

Za vrijeme od 14. VII. do 1.VIII. 1943 godine izbačeno je iz stroja 197 neprijateljskih vojnika i oficira u mrtvim i ranjenim. Zarobljeno je 157 neprijateljskih vojnika i oficira. Naši gubici su u mrtvima 3 druga i 14 ranjenih drugova.

Zaplijenjeno je 227 raznih vojničkih pušaka, 8 p. mitraljeza, 6 šmajsera, 4 pištolja, 109.600 komada razne puščane i mitraljeske municije, 300 komada komplet novih vojničkih ljetnih odijela i mnogo druge spreme.

Utrošeno je 4.355 razne puščane i mitr. municije, 30 mina za laki bacač, 2 granate od topa, 20 ručnih bombi.

Sav plijen zarobljen je u zajedničkim akcijama Brigade i Odreda, a razdijeljen prema potrebi Brigade i Odreda u suglasnosti. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Božo Spaček

Komandant
Milan 2eželj

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2UMBERACKO-**POKUPSKOG NOP ODREDA OD 6 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I BORBAMA OD 11 DO 31 SRPNJA**[1]

STAB ZUMBERACKO-POKUPSKOG
N.O.P. ODREDA HRVATSKE
Broj: si
dne 6. VIII. 1943

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Budući da kod zadnjeg operativnog izvještaja[2] nijesmo raspolagali sa podacima za 11, 12 i 13. VII za naš II bataljon, to činimo sada:

Bataljon je 11. i 12. putovao, 13. napao Gredu,[3] razoružao posadu i zarobio 39 domobrana, 1 satnika i 1 zastavnika, zaplijenio 1 magazin sa vojnom spremom. Tom prilikom palo je u naše ruke: 1 puškomitraljez, 1 Schmeisser, 82 puške, 27.000 metaka, ruskih i belgijskih, kao i 1 pištolj, oko 220 pari odijela i oko 80 pari cipela i čizama.

14. prošlog mjeseca naš I bataljon nalazio se sa svojim jedinicama na Višoševićima, Loviću Prekriškom i Sopotima, radi kontrole terena. U isto vrijeme naš II bataljon putuje od Cerja u Guštelnicu, gdje se sastao s proleterima[4] i tu se odmarao.
15. Naš I bataljon nalazio se na istim položajima, II bataljon odmara se u Guštelnici i radi politički. Tu je i prenoćio.
16. Jedna četa I bataljona izlazi na Pleš radi kontrole terena. Postojala je bojazan da bi ustaše mogli izići iz Gornje, međutim to se nije dogodilo. Ostale 2 čete nalaze se na starim položajima i rade na pridizanju vojnog i političkog znanja. Naš II bataljon maršuje prema Lekeniku sa još

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9,'2, k. 1604.
[2] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 44.
[3] Vidi dok. br. 94.
[4] * Riječ je o dijelovima Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

2 bataljona XIII proleterske brigade. Zadatak im je bio da napadnu i razoružaju posadu u Lekeniku,[5] koja se sastojala od jedne satnije domobrana i 18 žandarma. Drugi bataljon dobio je zadatak da sa jednom četom i jednim vodom osigura prugu između Siska i Lekenika, to je bilo 1 učinjeno. Jedan vod dobio je zadatak da navuče na sebe vatru neprijatelja, kako bi se proleteri mogli neopaženo što bliže privući. I taj zadatak bio je u potpunosti izveden. Jedan vod dobio je zadatak da u zajednici sa još jednim proleterskim vodom, koji je bio pojačan lakim bacačem, likvidira žandare. Nakon kraće borbe, žandari iznenađeni s leđa od proletera i uplašeni od mina koje su padale kroz prozor predali su se. Zadatak je potpuno uspio. Tom prilikom zarobljeno je 111 neprijateljskih vojnika i oficira, zaplijenjeno je 5 belgijskih puškomitraljeza, 6 Schmeissera i sve puške koje su se tamo nalazile, 60 do 70.000 raznih metaka, mnogo bombi i ostale ratne spreme.

17. Jedinica I bataljona koja se nalazi na Loviću Prekriškom poslala je jednu desetinu u Draganiće, da hapsi legionare koji su došli na odsustvo. Kod toga nijesu uspjeli, jer se dotični nijesu nalazili kod kuća. Druga desetina iste jedinice prešla je Kupu između Ozlja i Kamanja i razoružala 2 bunkera, nakon čega su mineri digli u zrak jedan most na pruzi Karlovac — Metlika. Saobraćaj je bio prekinut jedan dan i gotovo jednu cijelu noć. Tek pred jutro uspjelo je Talijanima da uz zaštitu oklopljenog voza ponovo uspostave promet. Tom prilikom zarobljeno je 6 domobrana, a zaplijenjen jedan puškomitraljez i 6 pušaka. Komandir bunkera, kad se vratio iz sela, vidjevši da je bunker razoružan, prešao je sam na našu stranu. Ostale dvije jedinice rade po rasporedu. Drugi bataljon krenuo je iz same akcije prema Donjem Hruševcu, gdje se odmara do noći.

18. Jedinica I bataljona sa Lovića Prekriškog ometa popravak mosta i promet na pruzi, koji se vrlo polagano odvija, uz učestvovanje oklopljenih vozova. Druge dvije jedinice su na starim položajima. Drugi bataljon nalazi se u Donjem Hruševcu, odmara se i radi na vojnom i političkom polju. Jedan vod poslan je kao pratnja ranjenim drugovima, domobranima i oficirima. Poslije podne bataljon kreće u zajednici sa Drugim proleterskim bataljonom prema Zažini, gdje zajednički idu u akciju. U školi u Zažini nalazila su se 42 domobrana i 15 preobučenih ustaša. Dva voda

našeg II bataljona, i to 2. i 3. čete, i jedna proleterska četa iz II bataljona izvršili su napad. Borci našeg bataljona su u žestokom naletu, usprkos jakoj neprijateljskoj vatri, uskočili u školu i crkvu, dok su proleteri podilazili. Zarobljena je čitava posada od 39 domobrana i 6 ustaša, dok su 2 domobrana poginula, a jedan je teže ranjen. .. Borba je trajala 20 minuta. Zaplijenjena su 2 mitraljeza »Brno«, oko 37 Mauzer pušaka, te oko 4.000 metaka, zatim nešto bombi i ostale ratne spreme.[6]

19. Jedinice I bataljona nalaze se na istim položajima, te rade po programu. Drugi bataljon krenuo je za Orleković, gdje je proveo cijeli dan u odmaranju.
20. Četa I bataljona koja se nalazila na Plešu uhapsila je jednoga bandita na Griču. Ostale čete na istim položajima rade po programu. Drugi bataljon odmara se u Orlekoviću i radi na vojničkoj i političkoj izgradnji boraca. Drugi bataljon krenuo je istoga dana navečer za Čukanec, kamo su stigli u noći. Jedna četa poslana je u Pokupsko da drži zasjedu. Kad su domobrani napustili Pokupsko, jedinica je ušla u mjesto i uhapsila bandita Milana Kaurića. ..
21. Jedinice I bataljona nalaze se na istim položajima i rade na osposobljavanju komandnog kadra za prenošenje i izdavanje zapovijedi. Drugi bataljon nalazi se u Čukancu i radi na izdizanju vojničkog i političkog znanja boraca.
22. Jedinice I bataljona na istom položaju rade po programu. Drugi bataljon krenuo je u Vukomerić i odatle poslao jednu četu u selo Gudci po spremu.
23. Jedinice I bataljona na istom su položaju, rade po programu. Drugi bataljon nalazi se u istom selu, a jednu je četu poslao u Gudce po spremu. Navečer istoga dana naš II bataljon krenuo je prema Velikoj Gorici, gdje su napali posadu od nekih 60 domobrana. Kako se oko 10,30 sati pojavio transport Nijemaca, to napad nije uspio i naši su se borci morali povući. Naši su imali 2 lakše ranjena i jednog mrtvog.

    Podatke o radu našeg II bataljona u vremenu od 23. do 31. VII nismo još dobili.
24. Jedinica I bataljona sa Lovića Prekriškog dobila je zadatak da poruši ponovno onaj most na pruzi Karlovac — Metlika, koji je bio već ranije porušen, ali to sada ne uspijeva, jer su Talijani blokirali cijelu prugu na tom odsjeku.

    Od 20. VII stizale su našem Odredu informacije o koncentraciji talijanskih trupa u Jaski, Draganićima, Ozlju, Kamanju, Metlici, Črnomelju, Semiću, Novom Mestu i St.

Jerneju. Podatci o snagama neprijatelja činili su nam se pretjeranima, ali u stvari bili su točni. Ofanziva neprijatelja bila je pripremljena planski i u velikim razmjerima.[7] Podilaženje je počelo od strane Kupe, Karlovca, Draganića te Jaske s velikim snagama, uz jaku prethodnu artiljerijsku vatru. Napredovanje je bilo polagano, kako bi se kod nas stvorio dojam da je to glavni smjer napada. To se odigravalo 25. ujutro, pa kroz cijeli dan.

26. Glavni udarac trebao je uslijediti iz St. Jerneja i Novoga Mesta preko Pleša i Gere, sa ciljem da nam presiječe odstupnicu kod Draga, Suhora i Lokvica. Naš Štab prozreo je talijanske namjere, te ih je preduhitrio za nekih dvanaest sati, tako da su naše jedinice, zajedno sa jedinicama Brigade i bolnicom, u zoru bile već u selu Brezova Reber, dakle van ugroženog prostora. Oko 4 sata poslije podne istoga dana naše jedinice krenule su prema Planini. Jedna četa vratila se naknadno u Drage, jer su bile stigle vijesti da se tamo prikuplja narod koji se želi s nama povući na Planinu. Izgleda međutim da je artiljeriska vatra Talijana iz Metlike i Lokvica raspršila civile, tako da kad smo mi u noći 27. VII stigli u Drage, našli smo tamo samo nekoliko civila.
27. Dne 27. VII oko podne bio je čitav Odred sa bolnicom i nekim jedinicama Brigade na Planini, te se tamo odmarao.
28. Dne 28. prije podne rađeno je sa čitavim bataljonom, u čiji je sastav privremeno ušla i Vivodinska četa, te četa odredske straže i radioničara, na političkom dizanju boraca, a poslije podne izveden je manevar bataljona u napadu, koji je pokazao priličan uspjeh. Navečer istoga dana krenuo je naš I bataljon zajedno sa Vivodinskom četom natrag prema Dragama.
29. Stigao je u Drage gdje se rasporedio po položajima, jer su se Talijani lagano povlačili iz Suhora, Lokvica prema Metlici i Radovici. Navečer istoga dana naš bataljon se koncentrisao u Pilatovcima.
30. Naš I bataljon postavio je zasjedu kod Cetošića. Talijani su se tada nalazili na liniji Vidakovići, Magovac, Sv. Ilija, Sv. Nikola, Jezernice, Sošice, Pleš. Mi smo predvečer krenuli prema Jezernicama iz kojih su se Talijani povukli i zadržali kod Kordića. Dvije naše jedinice ušle su u Sošice u 10 sati, iz kojih su se također Talijani bili već povukli.
31. Ujutro naša Vivodinska četa napala je Talijane zajedno s proleterima u Kordićima. Talijani su se uz otpor povukli prema Metlici i Vivodini.

Stanje u našim jedinicama se mnogo popravilo. Napredak se naročito vidi kod boraca, a i kod pojedinaca u komandnom kadru. U posljednjim borbama istakle su se naročito 2. četa I bataljona i 2. četa II bataljona, a naročito njihovi komandiri Macura Mitar i Savre Pavao. Naročito ovaj posljednji, koji je u borbi oko Zažine svojom ličnom hrabrošću zadivio sve borce. Uspjelo je razbiti famu o nekim terencima, škartu i kukavcima. Povratili smo vjeru i pouzdanje u sebe, kako kod boraca tako i kod rukovodećeg kadra. Borbenost i disciplina su dobri. Ofanziva kod I bataljona, a česte borbe kod II bataljona prekalile su borce, tako da sada možemo pred njih postavljati i teže zadatke. Juriš na crkvu u Zažini, koji je izveo naš II bataljon, ravan je proleterima. Prvi bataljon se sređuje, u ovo posljednje vrijeme njemu smo posvetili naročitu pažnju. Mnogo se radilo na teorijskom uzdizanju, kako boraca tako i komandnog kadra.

Vivodinska četa zadržava se na sektoru Vivodine, kontroliše teren i rad na mobilizaciji. Do sada brojno stanje je 28 na licu, a vjerujemo da će sada, poslije ofanzive, taj broj da poraste.

Stab odreda kao cjelina funkcionisao je. Osjetio se nedostatak druga komandanta Boce,[8] koji je za čitavo vrijeme ofanzive bio odsutan, tako da je jedino vojno lice u Štabu bio drug Simić.[9] Pred ofanzivu smo griješili što izvještajima naše informativne službe nijesmo davali punu važnost, vjerujući da su pretjerani.

Za ovaj mjesec preduzeli smo plan rada koji ćemo razraditi s komandnim kadrom:

Borbena obuka:

Plan vatre, u napadu i odbrani,

Sta treba da zna komandant kad izdaje zapovijest četi.

Ratna služba:

Nastupni, odstupni i bočni marš,

Bivakovanje i kantonovanje,

Dužnosti komandanta kod bivakovanja,

Kako ćemo izbjeći iznenađenja. Osiguranje.

Nastava gađanja:

Ocjena odstojanja,

Rukovanje i komanda nad vatrom.

Naoružanje:

Upoznati sve borce sa svim automatskim oružjem, a naročito za nas novim belgijskim teškim mitraljezom, lakim bacačem i dr.

Taktička upotreba teškog oružja.

Služba veze:
Releji,
Brzoborbena signalizacija.

Fortifikacija:
Pravljenje zaklona za pojedince i za grupe,
Pravljenje puškomitraljeskog gnijezda.

Topografija:
Čitanje karata.

Od minerske čete, koja se nalazi na Pokupju, još nijesmo primili operativni izvještaj. Mi smo izdali naređenje da se svi mineri skupe i u tome pravcu izvršit ćemo izvjesnu reorganizaciju.

U vezi sa posljednjim događajima, obratit ćemo naročitu pažnju na pruge Karlovac — Metlika i Zagreb — Karlovac.

Mi smo izvršili koncentraciju naših snaga, tako da smo pozvali naš II bataljon s Pokupja ovamo, s time da se zadržava na sektoru Sv. Jane i Slavetića, sa zadatkom mobilizacije a i sređivanja prilika unutar samog bataljona. Pred sobom imademo u vidu neke krupnije akcije i radi toga nam je potrebno da su nam jedinice na okupu. Uhvaćena je veza s Ozljem, gdje tri satnije sa svim oficirima imadu namjeru da u zajednici s nama razoružaju Talijane u Kamanju i Ozlju.[10] Stvar je ozbiljna i mi smo joj obratili puno pažnje.

Drug Marijan[11] odlazi danas u Pokupje, sa zadatkom da tamo formira III bataljon od tamošnjih udarnih grupa, dok bismo mi dali samo komandni kadar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dijanović[12]

Komandant si. otsutan
Operativni oficir:
Simić Milutin[13]

[10] Napad na Ozalj izvršili su dijelovi Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Zumberačko-pokupskog NOP odreda 11 rujna 1943 god. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Trinaeste proleterske brigade Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 21 rujna 1943 god.

[11] Narodni heroj Marijan Badel. Poginuo na Zumberku 1944 god., kao politički komesar Turopoljsko-posavskog NOP odreda.

[11] Tamo

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 7 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE U VEZI S NAPADIMA NEPRIJATELJSKIH AMONA NA ŠTABOVE I POZADINSKE USTANOVE[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
A br. 126/43
Dne 7. VIII. 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Pošto neprijatelj uspijeva da kroz kraće ili duže vrijeme doznaje tačno smještaje naših štabova, institucija u pozadini i magazina po selima, te ih bombardovanjem uništava, iz tih razloga u pogledu materijala trpimo štetu, a drugovi po štabovima i institucijama izlažu se nepotrebno opasnostima, te postoji mogućnost gubitaka arhive, što za nas pretstavlja ogromnu vrijednost, a može se izbjeći. Zato će svi štabovi u buduće, kao i institucije postupiti po slijedećem:

1.) Svi štabovi, otsjeci ovoga štaba, institucije vojno-pozadinskih vlasti, tj. komande područja mijenjat će češće mjesta svoga boravka.

2.) Svi magazini, a naročito magazini municije, oružja i eksploziva ne smiju se imati po selima ili osamljenim kućama uz sela, nego za magazine upotrebljavati zemunice i barake smještene dalje od sela na takovim mjestima gdje nema življeg prometa pučanstva, pod stražom.

Prema potrebi organizovati stražarsku službu tako, da se pučanstvu zabrani pristup u neposrednu blizinu vojnih magazina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta
I pom. načelnika Štaba:

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 7 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI S FORMIRANJEM MAĐARSKOG BATALJONA »ŠANDOR PETEFI«[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. službeno
Dne 7. VIII. 1943 — 11,45 h.

ŠTABOVIMA X i XII DIVIZIJE
ŠTABOVIMA N.O.P. ODREDA
KOMANDAMA PSUNJSKOG, PAPUČKO-KRNDIJSKOG, DILJSKOG, POŽEŠKOG I BILOGORSKOG PODRUČJA

Odlukom ovoga Štaba formira se mađarska jedinica Narodno-oslobodilačke vojske »Šandor Petefi«.[2] Radi toga se naređuje svim našim jedinicama i ustanovama da zaključno do 14 avgusta o. g. upute sve drugove i drugarice mađarske narodnosti u Relejnu stanicu Zvečevo, odakle će se telefonom javiti Štabu ovoga korpusa.

Naglašava se da se svi drugovi i drugarice mađarske narodnosti, bez obzira na njihov položaj i odgovornu dužnost u jedinicama i ustanovama, pošalju, pošto je formiranje gore navedene vojne jedinice od velike političke važnosti.

Također neka se odmah upute drugovi i drugarice u Relejnu stanicu Zvečevo, do 14 avgusta o. g. zaključno, koji su njemačke narodnosti, pošto će se formirati i vojna jedinica njemačke narodnosti.[3]

Gornje naređenje ispuniti bezuslovno i na vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
(M. P.)[4] **Petar Drapšin**

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/3, k. 881.

[2] Bataljon »Sandor Petefi« formiran je 15 kolovoza 1943 god. u Slatinskom Drenovcu. Opširnije o tome vidi dok. br. 55.

[3] Riječ je o četi »Ernest Telman«. Ona je formirana u drugoj polovini kolovoza 1943 god. Opširnije o tome vidi dok. br. 56.

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 8 KOLOVOZA 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU U VEZI PRETSTOJECE KAPITULACIJE ITALIJE[1]

Op 89/43
8. VIII. 1943.

OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU

Novonastala međunarodna situacija, naročito raspadanje fašističkog sistema u Italiji, nagovještanje skorog izbacivanja Italije iz ratnog stroja, očigledna demoralizacija talijanske vojske i onih koji su uz nju bili vezani, u mnogome mijenjaju i odnos snaga u Dalmaciji u našu korist i stvaraju uz ove sve ostale uslove, povoljne perspektive za novi razvoj i polet narodno-oslobodilačkog pokreta u Dalmaciji. Na čitavoj teritoriji koja je pretežno bila i još je uvijek kontrolisana i posjednuta talijanskim trupama, gube te trupe sve više svoj vojnički značaj i politički utjecaj, gube udarnu snagu i ne pretstavljaju više onu opasnost i prepreku za razvitak i podizanje naroda u borbu kao do sada. Četničke bande, koje su putem svoga vodstva čvrsto još povezane s talijanskim okupatorom, od koga primaju i posljednju pomoć, više ili manje odvajaju se formalno od okupatora, napuštaju talijanske garnizone i koncentrišu se po šumama i predjelima, prvenstveno oko sela iz kojih su i mobilisani. Usprkos poziva Saveznika preko londonske radio stanice da se svi oni koji su bili vezani uz Talijane priključe borcima za narodno oslobođenje, ne opaža se takovih tendencija kod četnika. Oni, naprotiv, formalno se odvajajući od četnika, ostaju pasivni u borbi prema okupatoru, a prema partizanima i Narodno-oslobodilačkoj vojsci samo modificiraju svoj dosadanji izdajnički stav. Oni na svim sektorima gdje postoje traže i pokušavaju neke pregovore i razgovore, kojima je glavni cilj na naš račun sačuvati svoju živu snagu, ublažiti oštricu borbe protiv njihovih bandi, razrovati pozadinu i pokolebati narod. Oni naprosto žele, da bi se, imajući za sobom dvogodišnju izdaju i služenje okupatoru protiv svog vlastitog naroda, sada afirmirali kao borbeni faktor pred međunarodnom i domaćom javnošću, a našu vojsku i partizanske odrede, koji se dvije godine bore i liju krv protiv okupatora i svih domaćih izroda, da potisnu u pozadinu i oslabe. Oni su spremni da i nadalje puste

Narodno-oslobodilačku vojsku da gine i krvari, dok bi oni za to vrijeme sređivali se i organizovali, čekali povoljan čas da uberu vojne i političke plodove naše muke i naše borbe. To je jasna i očita težnja svih njihovih tobožnjih pregovora i ponuda za iste. Uz sve to osjeća se kod njih težnja za infiltracijom onih krajeva, koji politički i strategijsko-vojnički ili u doglednoj budućnosti mogu imati veliki značaj za Saveznike i čije zaposjedanje bi im dalo mogućnosti da oni fungiraju prvi kao pretstavnici borbe u Jugoslaviji, kao oni koji bi »prvi dočekali« savezničke armije kad bi se pojavile u našoj domovini.

Tako zvana »antikomunistička milicija« postavlja pred sebe slične zadatke time da je njihova organizovanost slabija, otporna snaga manja i za sada povezanost sa masama manje očigledna, odnosno izoliranost veća.

Međutim ovakove težnje nemaju dovoljnog izražaja u čvrstoj organizovanosti u svim njihovim formacijama, jer su i četnici i »antikomunistička milicija« uvelike pokolebani propadanjem njihovih talijanskih protektora, otpadanjem samim time sljedovanja, snabdjevanja hranom, municijom, novcem i drugim, dakle je otpadanjem ekonomskih razloga koji su mnogo rukovodili da i stupe u te izdajničke grupacije. Naši uspjesi u borbama protiv okupatora, ustaša, a napose gore navedenih grupacija, kao i sve jače i sve očitije priznavanje partizanske borbe preko savezničkih radio stanica, štampe, govora i proglasa, te i materijalna komponenta ovih priznanja duboko su se dojmili tih grupacija. Njihova kompaktnost je slaba, njihova homogenost razrovana, njihove mase u velikoj mjeri spremne su'da ostave izdajničko vodstvo.

Ustaše, koji se još nekako vojnički održavaju, možemo reći da su politički pokopani, bez izgleda i bez perspektive.

Kolebanja kod domobrana su sve jača, a njihov otpor prema našoj vojsci sve slabiji.

Jedan faktor koji ne smijemo zaboraviti jeste vjerojatna težnja njemačkih okupatora da se domognu jadranske obale, da se dočepaju talijanskog oružja, stvore odbrambenu liniju i priđu čišćenju izvjesnih predjela.

Takova situacija u Dalmaciji, zahtjeva naročito još i radi jedinstvenog rukovođenja i bližeg dodira i kontakta sa jedinicama, potrebu formiranja jedinstvenog štaba za čitavu Dalmaciju,[2] za sjevernu, srednju i južnu, da bi se mogle iskoristiti

" Po povratku Štaba Devete divizije u Dalmaciju polovinom kolovoza 1943 god., naredbom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, ponovo je formiran Stab Četvrte operativne zone i preuzeo komandu nad svim jedinicama u Dalmaciji. Time je prestalo djelovanje dotadašnjeg Operativnog štaba za Dalmaciju. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. *2—2/11,* k. 1491.

sve mogućnosti za uspjeh, koordinisati sve akcije i operacije na tome području, jedinstveno iskoristiti i planski upotrebiti svi izvori oružja i ljudstva, koje nam je u izgledu u Dalmaciji, da bi narodni otpor i polet, koji se sve jače širi dobio i svoju vojnički izraženu čvrstu formu. Nameće se potreba takovog štaba radi dosadašnje nejedinstvenosti u aktivnosti naših jedinica južne i srednje sa onima sjeverne Dalmacije, gdje ne samo da nije bilo koordinacije u radu, već često uopće nikakove veze.

Radi toga pred vašim novoformiranim štabom stoje krupni i složeni vojni i politički zadaci, za koje vam dajemo slijedeće sugestije i direktive:

a) *Organizacija:*

1. vaš štab budući da je najviši štab na sektoru Dalmacije i da ima perspektive da se naskoro razvije u potpuni štab zone, treba da je tome adekvatno i organizovan. Stab treba da je podjeljen u dva odjela: prvi i drugi. Prvim odjelom rukovodi direktno vaš načelnik štaba, a drugim preko pomoćnika načelnika. Prvi odjel treba da se sastoji od operativnog, personalnog, informativnog, političko-obavještajnog, artilerijskog i inžinjerskog otsjeka, a inžinjerski otsjek treba da ima sekciju za vezu i diverzantsku sekciju. Drugi odjel sastoji se od intendanture, tehničkog, sanitetskog, vojno-sudskog otsjeka i otsjeka za vojne vlasti u pozadini. Jasno je da vi ne možete a niti trebate odmah organizovati u potpunosti štab na ovaj način. Ovako bi izgledala struktura kojoj treba težiti, ali se za sada treba ograničiti samo na najnužnije otsjeke, odnosno čak i sekcije, a težiti da se daljnjim razvitkom i popunjavanjem razvije potpuni štab.

2. Prema današnjoj situaciji pod vaš štab potpadaju sve formacije grupe dalmatinskih partizanskih odreda i jedinice kninskog sektora. U prvome redu potrebno je vršiti sve pripreme za preraštanje u brigade Ličkog odnosno Kninskog Partizanskog Odreda" i Sjeverno-dalmatinskog, odnosno Bukovičkog Part. Odreda,[4] te napokon pretvaranje u brigadu Grupe Dalmatinskih Udarnih bataljona.[5] Na taj način stvaraju se per-

[3] Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 13 kolovoza 1943 god., Lički NOP odred prerastao je u Prvu kninsku NO brigadu, komandant Brigade bio je Dušan Vlaisavljević a politički komesar Stevo Maodui. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 1022.)

[4] Od Sjevernodalmatinskog NOP odreda i novopridošlog ljudstva formirana je u selu Medviđe 14 kolovoza 1943 god. Grupa bataljona sjeverne Dalmacije, jačine 4 bataljona. Od preostalog ljudstva formiran je ponovno Sjevernodalmatinski NOP odred jačine 100 ljudi. Vidi dok. br. 81.

spektive za što skorije formiranje divizije od tri brigade na sektoru sjeverne, a donekle i srednje Dalmacije.[6] Pored toga treba težiti da nakon preraštanja Sjevero-dalmatinskoga, odnosno Bukovičkoga Odreda u brigadu postane ponovo na njegovom terenu manji odred sa istim zadacima kontrole terena, pomaganjem mobilizacije, te akcijama na svome sektoru. Odrede, koji su sada na teritoriju štaba Grupe[7] treba jačati i razvijati tako da bi i oni mogli s vremenom da prerastu u brigade za drugu novu diviziju,[8] i da uz to ostanu na njihovim terenima novi partizanski odredi. Tako bi u dogledno vrijeme imali u Dalmaciji jednu diviziju, te Sjevero-dalmatinski, Cetinski, Splitski i Biokovski Partizanski Odred, a kasnije nove brigade, koje bi izrasle iz tih odreda, pa time eventualno i novu diviziju.

b) *Mobilizacija:*

Novomobilisano ljudstvo upotrebiti prvenstveno za popunu odreda u sastavu Kninskog sektora, da bi se oni oformili u brigade, zatim u novoformiranu Grupu Udarnih Dalmatinskih bataljona sa istom tendencom. Novo ljudstvo potrebno je izvjesno vrijeme podvrgnuti vojnoj i političkoj izobrazbi, u bazama povoljnim za smještaj i ishranu. Obuku trebaju vršiti komandanti i komesari, koje sami odredite, kao sposobne za taj rad i po planu izrađenom od vašeg štaba. Ukoliko bi priraštaj novomobilisanih bio tako velik da ga ne bi mogli apsorbirati radi pomanjkanja oružja ili drugih razloga, te bi prelazio i onu nenaoružanu rezervu, koju bi mogla sa sobom voditi svaka

matinske divizije. Vidi operacijski dnevnik Devete divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842.

• 11 listopada 1943 god., formirana je na području sjeverne Dalmacije Devetnaesta divizija. U njen sastav ušle su slijedeće jedinice: Prva kninska NO brigada, Druga i Treća NO brigada, Zadarski, Kninski, Sjevernodalmatinski NOP odred i odred »Plavi Jadran«. (Ukupno brojno stanje oko 4000 ljudi.)

Komandant Divizije bio je Milan Kuprešanin a politički komesar Petar Babić. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 1022.)

[7] Pod komandom Štaba Grupe dalmatinskih NOP odreda dejstvovali su tada slijedeći odredi: Splitski, Cetinski i Biokovski. Sjevernodalmatinski NOP odred dejstvovao je tada pod komandom Štaba Kninskog sektora.

[8] Naredbom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, formirana je 10 listopada 1943 god. Dvadeseta divizija. U njen sastav ušle su slijedeće jedinice: Osma, Deveta i Deseta dalmatinska NO brigada. Divizija je dejstvovala u sastavu Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije.

Komandant Divizije bio je Velimir Knežević a politički komesar Zivko Zivković. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—4, k. 1002.)

vaša jedinica, treba to ljudstvo upućivati u Liku, gdje će se prema situaciji ili izobražavati ili uvrstiti u ličke brigade u novoformirane bataljone, koji bi se po svome naoružanju vraćali na vaš sektor. U svakom slučaju morate spriječiti da vam novomobilisano ljudstvo bude ugroženo kao nenaoružano od neprijatelja, te se za to ono uvijek blagovremeno, pod odgovornošću vašega štaba mora evakuisati iz ugroženih predjela u predjele sigurnije za njegovo očuvanje. Ne smijemo dozvoliti da nam radi naših pogrešaka u pitanju čuvanja ljudstva, oslabi polet koji nastaje u Dalmaciji i široka mobilizacija doživi neuspjeh.

c) *Snabdijevanje i ishrana:*

Težiti da se snabdijevanje i ishrana vrši iz sredstava s vašeg teritorija, jer je u tome pogledu pomoć iz vana vrlo otežana.

d) *Sanitet:*

Kako i po pitanju snabdijevanja tako i u pogledu saniteta, organizacije trupnog saniteta i bolnica, treba težiti osamostaljenju, ne po načinu organizovanja koji mora biti u skladu s općim naredbama i naređenjima, već u pogledu snabdijevanja sanitetskim materijalom, uspostave ambulanti i bolnica, zemunica za sklanjanje ranjenika i bolesnika u slučaju neprijateljskih napada, te skladišta rezervne hrane.

e) *Veza:*

Kao što će naš štab, tako i vi morate nastojati da se svakako pronađe ispravna radio stanica za vezu s nama. Bez obzira na to, naša veza mora biti čvrsta i česta, bilo putem telefona, ili bilo putem kurira, ordonans oficira i td. Također morate održavati stalne i česte veze sa svima vam podređenim jedinicama, koje osim toga treba što češće obilaziti i ukazivati im konkretnu pomoć.

f) *Pozadinske vojne vlasti:*

Vaš štab rukovodit će preko otsjeka za pozadinske vojne vlasti već postojećih, kao i u onim komandama područja, koje će se eventualno oformiti još na sektoru Dalmacije, a po postojećim statutima, naredbama i naređenjima. U pozadinske vojne vlasti treba postaviti dobre i povjerljive drugove koji su u stanju savladati probleme i teškoće što će pred njima stajati, a ne one kojih bi operativne jedinice htjele naprosto da se riješe. Preko određenih organa stalno kontrolisati pozadinske vojne vlasti, komande mjesta, relejne stanice i partizanske straže, da one ne bi postale izvor nedisciplne, šverca, sklonište eventualnih dezertera i td. Paziti da se naše naoružane snage

ne rasiplju suviše po nepotrebnim partizanskim stražama, prevelikim stražama kod komande mjesta i td.

g) *Izvještaji:*

Vaš će nam štab slati redovite izvještaje po već do sada uobičajenim pravilima. Svakog prvog, desetog i dvadesetog u mjesecu mora u naš štab stići opširan operativni, političko-komesarski, informativni, političko-obavještajni, opći (organizacioni) izvještaj, te vojno-sudski izvještaj, a svakog 1. i 20. izvještaj o brojnom stanju i naoružanju, te socijalni i nacionalni sastav jedinica. Naročite operativne izvještaje treba upućivati odmah poslije svake veće akcije i operacije. Također treba upućivati redovite a uobičajene izvještaje za Glavnu Intendanturu, Sanitetski Otsjek i td.

h) *Politički, kulturno-prosvjetni i propagandni rad* organizovati po uputama našeg komesarijata.

i) *Operativni zadaci:* u vezi sa sadašnjom situacijom u Dalmaciji treba improvizirati neke vrste našu ofanzivu. Ne smije biti garnizona koji neće biti stalno uznemiravan našom vojskom, ne smije biti za neprijatelja sigurne ceste i komunikacije uopće, gdje ga neće sačekivati naše zasjede i koje neće biti ugrožavane diverzijskim akcijama. Težište pak većih operacija, vašeg stvarnog naleta i aktivnosti mora biti sjeverna, a donekle i srednja Dalmacija. Tu naročito treba vršiti pritisak na talijanske garnizone, potencirati njihovu demoralizaciju i vojnički je iskorištavati. Uznemiravanje talijanskih garnizona posvuda treba da osim cilja koji ide za slabljenjem njihovog morala, bude popraćeno djelatnošću, koja teži za produbljivanjem snaga među osovinom, raspirivanje mržnje Talijana prema Nijemcima. Posebno treba posvetiti pažnju mogućnostima prelaza manjih ili većih grupa talijanske vojske na našu stranu ili pak pod stanovitim pritiskom, odnosno u pojedinim odgovarajućim konkretnim zadacima, predaje oružja i materijala našim jedinicama. Kako uopće tako naročito u vezi sa Talijanima treba raditi sve da se razbiju i u začetku onemoguće razne njemačke kombinacije i planovi. — Naročito oštro i energično treba razbijati četničke bande, vojnički ih uništavati, a politički slabiti i razdvajati njihove redove i izolirati ih od narodnih masa, kao izdajice. Rješenje njihovog pitanja sastoji se u njihovom vojnom uništenju, u prelazu njihovih većih ili manjih grupa u našu vojsku sa svim našim obilježjem i oznakama, ili predavanjem oružja našim jedinicama i povratak kućama. Postupak prema njima treba biti kako smo napomenuli vojnički energičan, a politički taktičan i elastičan, kako bi se iskoristile njihove slabosti, demoralizacija, zavedenost njihovih

masa. U borbi protiv njih treba koristiti sve vojne i političke argumente s kojima danas raspolažemo više nego ikada prije. — Sličan postupak važi i za tzv. »antikomunističku miliciju«. — Po pitanju utvrđenih garnizona treba biti obazriv i-čuvati našu živu snagu, ne gubeći ljudstvo uzalud. Trebamo jasno uočiti situaciju, ocijeniti važnost pojedinih vrsta neprijatelja i njihove izglede za budućnost, te važnost pojedinih garnizona, područja i predjela i prema tome stvarati operacijske planove i organizovati njihovo izvršenje. Trebamo nadalje biti spremni iskoristiti situaciju kod Talijana, te se u danom momentu naći sa potrebnim snagama na datim sektorima.

Trebaju se učvršćivati i popunjavati naše jedinice, jačati odredi, vršiti akcije gdje postoji osim dobivanja oružja mogućnost mobilizacije hrvatskih i srpskih masa.

U slučaju prodora Nijemaca u Dalmaciji" ne smijete dozvoliti da vam jedinice obuhvate obručom, već trebate manevrisati po terenu. Borba se ne smije naprosto izbjegavati, već je primati gdje su povoljni uslovi, da se neprijatelj razbije, da mu se nanesu gubitci i zaplijeni ratnog materijala, ali gdje naše snage nisu u opasnosti da budu opkoljene i uništene. Naročito se pak ne smije dozvoliti rasparčavanje naših snaga na manje grupe, da bi se navodno na taj način sačuvale. Taj metod u ofanzivi ne samo da ne čuva snage već ih razbija, raspršuje i oduzima im udarnu moć, te otežava ponovno njihovu organizaciju.

Gdje god se ukaže prilika treba se koristiti saradnjom sa snagama II. Bosanskog Korpusa, ali ne smije se samo na to računati i tome računu podrediti svoje operativne planove, već oni moraju biti zasnovani na vlastitim snagama, onima na koje se može sa sigurnošću osloniti i računati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar: Komandant:

' Nastupanje njemačkih snaga na pravcu: Bihać — G. Lapac — Gračac — Knin, počelo je 28 kolovoza 1943 godine. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 listopada 1943 godine.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 8 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA KOD BILAJA I NA DRENOVAČI[1]

STAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Op. broj 475-43
8 augusta 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Dana 26. VII. ov. g. u 4 h. ujutro neprijatelj u jačini od oko 100 ustaša krenuo je iz Bilaja u pravcu Ribnika.[2] Jedna četa III Bataljona III Brigade sačekala je neprijatelja i na istog otvorila vatru, nakon čega se neprijatelj povukao uz gubitke od 5—6 ranjenih. Nakon toga, tj. ujutro kad je svanulo, neprijatelj je opet krenuo iz Bilaja za Ribnik sa istim snagama, ali sa drugim pravcem. • Druga jedna četa istog bataljona sačekala je neprijatelja, pustila ga na blisko odstojanje i otvorila vatru na istog. Nakon kraće borbe neprijatelj je pobjegao natrag u Bilaj ostavivši na polju 7 mrtvih ustaša, među kojima je jedan civil, a dva ustaša su živa zarobljena.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Zaplijenjeno je 7 pušaka, 940 metaka, sedam pari odijela i cipela i sedam opasača i noževa.

Od oružja nije izgubljeno ništa. Utrošeno je 838 komada metaka.

Dana 6. VIII. ov. g. u 8 h. ujutro neprijatelj je počeo da tuče sa jednom baterijom topova iz Zavalja položaje III Bataljona L.P. Odreda[3] na Drenovači. Ova vatra trajala je sve do 12 h. Za vrijeme artilerijske vatre neprijatelj u jačini 300—400 Njemaca nastupao je u kolonama prema položaju ovog bataljona. U 12 h. isti je napao položaje ovog bataljona. Borba se vodila dva sata i nakon toga neprijatelj je natjeran u bijeg i odstupio je na polazne položaje, tj. u pravcu Skočaja.

Gubitci kod neprijatelja nisu nam poznati, pošto je neprijatelj imao zgodan teren za povlačenje i koristio je mrtve uglove.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39/1—6, k. 419.

[2] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 187.

[3] Ličkog partizanskog odreda

Na našoj strani ranjen je jedan drug.
Zarobljeno a niti izgubljeno nije ništa.
Utrošeno je 894 kom. metaka.

Dana 27 jula ov. g., prilikom logorovanja IV Bat. III Brigade u selu Mušaluku prema Zitniku, ranjena su dva druga istog bataljona, za koje prilažemo listu gubitaka, kao i za ranjenog druga iz III Bataljona III L.P. Odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
(si. otsutan)

(M. P.)[4]

Komandant,
Đ.[5] Jovanić

BR. 23

NAREĐENJE ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 8 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA UNIŠTE ČETNIKE NA PODRUČJU MALA KAPELA[1]

STAB VIII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE
Broj sl./1943
8 augusta 1943 godine

Prepis

Strogo pov. Na ličnost.

ŠTABU I i II UDARNE BRIGADE

Četničke bande uvidjevši tešku situaciju u kojoj se nalaze fašističke države, a naročito za sada Italija, koja im je davala podrške u svakom pogledu i potpomagala u njihovim izdajničkim poslovima, napustile su većim dijelom italijanske garnizone i smjestile se na prostoru južno od glavnog bila planine Mala Kapela. Ove bande ugrožavaju naše komunikacije, pljačkaju stanovništvo, a k tome šire propagandu da rade za i u interesu srpstva, tj. velike Srbije.

Ovakav njihov rad u opreci je sa interesima naše narodnooslobodilačke borbe, koji nam interesi nalažu da neutrališemo njihove namjere i uništimo ovu štetnu plaćeničku organizaciju,

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[5] Doko

koja je do sada svojim niskim postupcima nanijela i nanosi štetu i sramotu našem narodu.

U cilju izvršenja ovoga zadatka, —

NAREĐUJEMO

1) Jedinice da se odmah smjeste u baze predviđene današnjim naređenjem.

U novim bazama poduzet će sljedeće:

Preduzeti svestrano prikupljanje podataka o kretanju četnika i eventualnih ostalih naših neprijatelja, a potom nastojati da se njihov rad neutralište i takve organizacije unište.[2]

II Udarna brigada: Kontrolisat će sektor Doljani, Dabar, Glibodol, pa do željezničke pruge Javornik — Jasenica.

I Udarna brigada: Kontrolisat će sektor Lička Jesenica, Babin Potok (zona pružanja granice prugom) a južno od granice Saborski — Rastovača — preko Plitvičkih Jezera do Babinog Potoka.

Kontrolisanje zona razumjeti tako, da se upućuju prema potrebi daljnje i bliske jače patrole u cilju izviđanja neprijatelja i ustanovljenja baza iz kojih se snabdijeva hranom i vodom. Dok se ovo utvrdi preduzeti potrebne mjere da se ovakove skupine unište jačim snagama.

Odmah po dolasku u nove baze sva sela i zaselke na svome sektoru blokirati i ne dozvoliti da se neprijatelj koristi hranom i vodom kod mještana. Ovu blokadu izvršiti patrolama. Također blokirati zasjedama sva mjesta na svome sektoru sa kojih se snabdijevaju vodom.

Uhvatiti odmah vezu sa drugim susjednim jedinicama i tražiti od njih podatke i zajedničku kolaboraciju.

Pored navedenih sredstava organizirati potrebni propagandistički rad u selima. Pri ovome nastojati da se prikažu narodu naše pozicije kod Saveznika i neskladnost rada između četničke bande i naše i savezničke vojske.

Nastojati da se produbi jaz između vođa i mase. Treba prikazati kako su ih vođe zbog ličnih interesa zaveli i sada ih zadržavaju u šumi oko sebe u cilju da spasu svoje glave.

Sa četničkim snagama treba postupati — po mogućnosti što blaže. Pozivati ih da stupe u našu vojsku ili ih razoružane puštati svojim kućama.

Prilikom susreta u šumi postupati najstrožije i energično. Tko se sretne i ne bude se predao, treba odmah pucati. Svrha je ovoga da ih se u šumi zastraši, te da se u istoj ne smiju više pojavljivati.

Napominjemo da je pri ovim akcijama neophodno potrebna najveća inicijativa kod svih, a naročito štabova bataljona, pošto samo dobrom organizacijom obavještajne službe, brzom i pravilnom odlukom za akciju u potrebnom momentu, doći će se do željenih rezultata.

Izvještaje što češće slati ovome štabu, sa kojim se povezati telefonskom vezom (plan za vezu dobit ćete).

Pored svega ovoga voditi računa o higijenskim uslovima kod ljudstva a naročito ishrani. A ne izgubiti iz vida ni politički rad sa borcima, te nastojati da se ne bi u iste umiješala neprijateljska propaganda i došlo do neželjenih posljedica.

Štab divizije nalazit će se u Saborskom.

Svakoga dana dostavljati izvještaje detaljne, šta je sve urađeno u duhu ove direktive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dostavljeno po kuririma
u 9 sati.

,

Za Štab divizije
načelnik:
N.[3] R. Grubor s. r.

(M. P.)[4]

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 8 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O ČIŠĆENJU ČETNIKA NA PODRUČJU MALE KAPELE[1]

STAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
8. VIII. 1943

Dostavlja operativni

izvještaj

ŠTABU VIII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Prema zapovijesti naslova naša brigada u zajednici sa I Udarnom brigadom preduzela je čišćenje Pištenika od četnika. Čišćenje je izvršeno dana 5. VIII. 1943 godine.

Kratak opis: II Bataljon dobio je zadatak da izvrši pokret iz sela Vidakovića i Vukelića preko Korita (k. 411) prema koti 715 (Mala Lisina) gdje se je trebao spojiti sa jedinicama I Udarne brigade a potom okrenuti se u strijelce na lijevo i produžiti kretanje i čišćenje Pištenika. IV Bataljon krenuo je iz Jesenice preko Vukelića za II Bataljonom a potom preko Pištenika u pravcu Filipovog Vrha. I Bataljon krenuo je iz Blata te se iznad Begovca razvio u strijelce i produžio čišćenje prema Pišteniku. Za I Bataljonom razvila se je i četa za vezu. Zajedno s bataljonima krenuli su i dijelovi mitraljeskih četa, dok su njihovi dijelovi ostali u bazama za osiguranje mitraljeza. Pokret s polaznih položaja bio je u 5 sati. II Bataljon stigavši na M. Lisinu produžio je prema Pišteniku iako nije uhvatio vezu s jedinicama I Udarne brigade. Krenuo je zbog toga jer se je kod I Udarne brigade čulo otvaranje vatre. Ostali bataljoni krenuli su isto tako u strijelce i produžili prema centru. Čišćenje je završeno u 10 sati kada su se jedinice sastale na vrhu Pištenika.

Ratni plijen:	4 četnika, 4 karabina, 1 pištolj, 2 bombe, 200 metaka, 1 ćebe.
Gubici neprijatelja:	Nije bilo.
Sopstveni gubici:	Nije bilo.
Kritički osvrt:	Čišćenje bi bilo bolje uspjelo da je akcija počela ranije. Veza s I Udarnom brigadom nije na desnom krilu odmah uspostavljena iako se je slalo nekoliko patrola radi hvatanja veze. Borci se dobro kretali pored ispresijecanog zemljišta i vršili akciju sa zadovoljstvom.
Utrošak municije:	Municije nije utrošeno ništa. Oružja nije izgubljeno niti se je pokvarilo.
Kratak opis:	7. VIII. 1943 godine. Postavljanje zasjede četnicima. S jednom četom postavljena je zasjeda iznad Vukelić Poljane i vrela r. Jesenice, dok je s dvije čete pretresano zemljište iznad želj stanice Jesenice, prema Javorniku iznad 5 km 1 prema vrelu r. Jesenice. U šumu se je došlo prije dana. U samu zoru streljački stroj naišao je na jednu desetinu četnika koji su bili više pruge jugozapadno od stanice Jesenica. Četnici opazivši naše borce pobjegoše na više strana. Kako nije još bilo dovoljno vidno a šuma je gusta, borci nisu smjeli pucati da ne pogode svoje drugove. Tom prilikom 1 je četnik uhvaćen, dok su drugi uspjeli pobjeći. Jedan od bježećih četnika naišao je na postavljenu zasjedu. Kako je bježao, borci su pripucali i ranili ga.
Ratni plijen:	2 četnika od kojih je 1 ranjen, 1 puškomitraljez Z.B.M.37,[2] 4 karabina, 1 bomba. 530 naboja (i nešto ratne spreme), 6 ćebadi, 2 voj. noža, 2 opasača s fišeklijama i 2 para odijela.
Gubici neprijatelja:	Nisu poznati,
Vlastiti gubici:	Nije bilo.

Kritički osvrt: Borci su zadovoljno i s veseljem postavili zasjedu i išli u čišćenje. U ovom čišćenju najviše smeta gusta šuma, teško zemljište i gusta bujad. Borci su se dobro kretali.

Utrošak municije: Utrošeno 115 metaka,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Krajačić**[3]

Komandant: **Joco**[4]

BR. 25

PISMO ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 9 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA LINIJI KOZJAK — VRŠINA — PLEŠEVICA[1]

STAB
KNINSKOG SEKTORA
9. VIII. 1943

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Situacija na našem sektoru je ovakova: II Lička brigada i X Krajiška s jednim bataljonom Ličkog part. odreda te jednim bataljonom Splitskog part. odreda vrše operacije na jugu Knina, te nadiru u pravcu Kosova.[2]

Dva bataljona Talijana, čitava četnička divizija te oko 500 ustaša i domobrana vrše pritisak na položaje II Brigade na liniji Kozjak — Vršina — Pleševica. Borba se ogorčeno vodi, i prema izvještaju koji je komandant[3] poslao danas ta je njihova ofenziva razbijena. Zarobljeno je 10 motocikla, 1 auto, jedan top Škoda 75 mm i mnogo druge spreme,[4] ali komandant u izvještaju piše da još nema pregleda od zarobljenoga materijala i vjeruje da je to samo trećina zarobljenog plijena. Prema

[3] Đuro
' Tarabić

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4—3/1, k. 796.
[2] Vidi dok. br. 41.
[3] Komandant Kninskog sektora bio je tada Mićun Sakić.
[4] Vidi dok. br. 58.

njegovom izvještaju dva krajiška bataljona[5] su upala u Kosovo i nadiru sa juga prema Kninu.[6]

Čim dobijemo detaljan izvještaj o ovim operacijama i Vas ćemo obavijestiti.

Na sektoru sjeverno od Knina dva bataljona Ličkog odreda vrše pritisak na sam Knin, u cilju da rasterete i olakšaju izvođenje operacija na jugu Knina.

IV Lički bataljon nalazi se na sektoru Zegar — Ervenik, gdje i on vrši pritisak na te garnizone i postavlja zasjede.

Na sektoru Bukovice i Vodica nalazi se naš Sjevernodalm. odred[7] sa svoja 3 bataljona. Sa toga sektora stižu nam mase novih boraca, tako da ih sad kod našega štaba u Zrmanji ima oko 700 koji čekaju oružje. Dakle, situacija na našem sektoru je vrlo dobra, samo bi nam trebale jače snage, oružje i komandni kadar.

Bili smo primorani da uzmemo iz komore Vaše II brigade 100 pušaka i da naoružamo ove borce. Puške ćemo povratiti II Brigadi čim nama stignu od Glavnog štaba,[8] a prethodno smo se sporazumjeli sa II Brigadom a i drug Rade Zigić, koji je kod nas, također se je složio s tim. Borce iz II Brigade nismo uzeli za stalno, nego samo privremeno. Te borce smo uzeli za četu pratećih oružja, jer kod nas imaju dva topa Pito, dva protivtenkovska mitraljeza, 4 teška bacača, i bili smo primorani to da učinimo, jer dok bi došlo odobrenje od Vas bilo bi dosta kasno, a i tako imamo i previše posla te Vas nismo mogli obavijestiti. Nemamo nikakovu namjeru da bez vašeg odobrenja uzimamo borce iz II Brigade.

Javite nam što ima novoga kod Vas a i mi ćemo Vas redovno obavještavati.

Šaljemo Vam nešto cigareta, a to ćemo i u buduće raditi koliko bude u granicama naše mogućnosti. Ukoliko imate nekih lira na raspoloženju, mogli bismo Vam nabaviti veću količinu.

Pošaljite Vaša dva kurira, te ćemo Vam dostaviti nešto šećera koji je zarobljen u posljednjim akcijama.

Drug Mićun Šakić i drug Rade Zigić nalaze se negdje oko

^ Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
P.[9] Babić

[5] Riječ je o bataljonima iz sastava Desete krajiške NO brigade.
* Vidi dok. br. 58.
[7] Sjevernodalmatinski NOP odred
' Riječ je o Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.
' Petar

Uzeto na znanje. Dva su kurira danas upućena Kninskom sektoru po šećer. Dato u akta.

Načelnik
Uzelac[10]

BR. 26

• IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 9 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA LUŽANE[1]

STAB
DILJSKOG N.O.P. ODREDA
dne 9. VIII. 1943
Broj si.

Predmet: Vojna akcija. —

ŠTABU II iKORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Izvještavamo Vas da su jedinice našega Odreda dana 4 avgusta 1943 godine izvršile akciju na neprijateljsko uporište Lužani, odnosno željezničku stanicu u Lužanima. U neprijateljskom uporištu nalazilo se 14 domobrana naoružanih.[2]

Upadom naših jedinica- u samo uporište isti domobrani su se odmah predali, od kojih je 1 ostao, t.j. pristupio našoj Narodno-oslobodilačkoj vojsci i nalazi se u našem Odredu, a ostalih 13 domobrana pušteno je svojim kućama.

Zaplijenjeno je 16 komada pušaka Manliher, 1 francuska puška, 10 komada defanzivnih bombi, 2 komada ofanzivnih bombi, 12 pari vojničkih ljetnjih odijela, 12 pari kožnatih vojničkih čizama, 1 pisaći stroj, 1 šapirograf, 12 komada šinjela, 9 vojničkih torbica, 1 šmajser, 14.000 cigareta, 1 gaser bez metaka, 1 pištolj 6,35, 1300 komada metaka za pušku Manliher, 35 metaka za francusku pušku, 30 komada metaka za rusku

[10] Mile

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/4, k. 1601.

[2] U Lužanima se tada nalazilo šesnaest domobrana Željezničke stražarske bojne. Vidi dok. br. 157.

pušku, 30 komada košulja, 8.900 kuna u gotovu novcu, 1 oficirsko odijelo, 1 oficirski šinjel i 250 metaka za šmajser.

Na našoj strani nije bilo gubitaka. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Omega[3]

Komandant:
Priša[4]

BR. 27

NAREDBA ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 9 KOLOVOZA 1943 GOD. O FORMIRANJU UDARNOG BATALJONA I POSTAVLJANJU RUKOVODILACA[1]

N A R E D B A br. 15

Štaba Moslavačkog narodno-oslobodilačkog part. odreda
za dan 9-VIII-1943

U saglasnosti sa načelnikom Štaba II operativne zone,[2] današnjim danom formira se Udarni bataljon Moslavačkog N.O.P. odreda, a ujedno, do konačnog potvrđenja od Štaba II oper. zone, izvršene su privremene izmene u rukovodećem kadru naših jedinica i to:

Udarni bataljon:[3] Za komandanta Udarnog bataljona imenuje se drug Korać Miloš, dosadanji komandant IV bataljona Kalničkog odreda, za zamenika komandanta Udarnog bataljona imenuje se drug Đuričić Valent, za komesara Udarnog bataljona imenuje se drug Dadasović Branko, za zamenika komesara Udarnog bataljona imenuje se drug Mičić Milivoje.—

Za komandira 1 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Obradović Marko, za komesara 1 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Vidiček Josip, za komandira 2 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Kocijan Ivan, za komesara 2 čete

' Stjepan Domankušić
[4] Ivan Jergović

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/9, k. 1472 A.
[3] Rade Bulat
' Ovaj naziv dobio je raniji Drugi bataljon Moslavačkog NOP odreda. (Vidi dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 26/9, k. 1472 A.)

Udarnog bataljona imenuje se drug Andročec Vinko, za komandira 3 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Gostović Dmitar, za komesara 3 čete Udarnog bataljona imenuje se drug Brodnjak Ivan.—

I bataljon: Za komandanta I bataljona imenuje se drug Einspiegel Ferdo,[4] za zamenika komandanta I bataljona imenuje se drug Čolak Ljuban, za komesara I bataljona imenuje se drug Knežević Josip, za zamenika komesara I bataljona imenuje se drug Turković Ladislav.—

Za komandira 1 čete I bataljona imenuje se drug Hrstić Stevan, za komesara 1 čete I bataljona imenuje se drug Udovičić Antun, za komandira 2 čete I bataljona imenuje se drug Kovačević Nikola, za komesara 2 čete I bataljona imenuje se drug Niki Slavko, za komandira 3 čete I bataljona imenuje se drug Skrljan Mato, za komesara 3 čete I bataljona imenuje se drug Crevar Tomo.—

II bataljon: Za komandanta II bataljona imenuje se drug Kovačić Alojz, za komesara II bataljona imenuje se drug Bobinec Ivan, za operativnog oficira II bataljona imenuje se drug Tumbaš Vukašin, za zamenika komesara II bataljona imenuje se drug Bistrović Stjepan.—

Za komandira 1 čete II bataljona imenuje se drug Škrlek Branko, za komesara 1 čete II bataljona imenuje se drug 2egarac Nikola, za komandira 2 čete II bataljona imenuje se drug Rajiček Josip, za komesara 2 čete II bataljona imenuje se drug Dabo Emil, za komandira 3 čete II bataljona imenuje se drug Šukoc Dragutin, za komesara 3 čete II bataljona imenuje se drugarica Marijanović Ankica.—

Dosadanji komandant II bataljona ... razrešava se dužnosti, zbog toga što u svom radu do sada nije zadovoljio, i stavlja se na raspoloženje Štabu odreda.—

Komesar 1 čete I bataljona ... razrešava se dosadanje dužnosti i imenuje se za oficira pri Štabu odreda.—

Dosadanji komandir 2 čete I bataljona ... zbog toga što do sada nije zadovoljio u vršenju poverene mu dužnosti, smenjuje se i stavlja se na raspoloženje Štabu II bataljona kao borac.—

Ova naredba stupa na snagu odmah po njenom saopštenju.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. O.

Komandant:
Kličković[3]

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZUMBERACKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 9 KOLOVOZA 1943 GOD. OKRUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE ZA POKUPJE O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 8 SRPNJA DO 2 KOLOVOZA[1]

STAB ZUMBERACKO-POKUPSKOG
N.O.P. ODREDA HRVATSKE
dne 9.VIII. 1943

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H. POKUPJE

Šaljemo Vam izvještaj o izvršenim akcijama po jedinicama našeg Odreda:

8.VII. Minerska grupa postavila je na pruzi između V. Gorice i Mraclina minu, na koju je naišao kontrolni vlak koji je gurao pred sobom 2 vagona šodera. Uništen je jedan vagon, a saobraćaj prekinut 5 sati.

10.VII. Minerska grupa ubila u selu Ciče jednog ustašu, poznatog krvnika, te zarobila 2 vojničke uniforme, 2 civilne puške i jedan pištolj.

13.VII. Napao je naš II bataljon željezničku stanicu Greda na pruzi Zagreb — Sisak, te razoružao domobransku posadu u jačini jedne satnije. Zarobljeno je 39 domobrana sa jednim satnikom i zastavnikom.[2] Satnik je ostao u našim redovima, a domobrani su pušteni svojim kućama. Zaplijenjeno je: jedan puškomitraljez, jedan prsni mitraljez, 82 puške, 27.000 metaka, jedan pištolj, 220 odijela, 80 pari čizama i cipela. Ova sprema nalazila se u rezervnom magazinu koji je bio na stanici. Postaja je zapaljena.

17.VII. Jedna desetina I bataljona prešla je Kupu i razoružala 2 bunkera između Ozlja i Kamanja, nakon čega su mineri digli u zrak jedan most na pruzi. Saobraćaj je bio prekinut jedan dan i jednu noć. Tom prilikom zarobljeno je 6 domobrana, a zaplije-

njen je jedan puškomitraljez i 6 pušaka. Komandir bunkera, kad se vratio iz sela, vidjevši da je bunker razoružan, prešao je na našu stranu.

Minerska grupa razoružala je kod sela Vukovine 3 domobrana i dobila jedan pištolj, spremu i 32.000 kn. državnog novca.

16.VII- Drugi bataljon je zajedno sa 2 bataljona XIII proleterske brigade razoružao neprijateljsku posadu u Lekeniku,[3] koja je bila u jačini jedne satnije domobrana i 18 žandara. Zarobljeno ie 111 neprijateljskih vojnika i oficira, a zaplijenjeno: 6 puškomitraljeza, 6 prsnih mitraljeza, oko 100 pušaka, oko 70.000 metaka i mnogo razne druge spreme.

18.VII. Drugi naš bataljon i II proleterski bataljon razoružali su neprijateljsku posadu u Zažini i zarobili 39 vojnika, a među njima 6 presvučenih ustaša, koji su davali žilav otpor.[4] Zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza, 37 pušaka, 4.000 metaka i mnogo druge spreme.

2.VIII. Drugi bataljon razoružao je neprijateljsku posadu na željezničkoj stanici Greda.[5] Zarobljeno je 90 domobrana sa jednim nadporučnikom. koji je ostao u našim redovima. Zaplijenjeno je: 3 puškomitraljeza, 110 pušaka, 11 bombi, jedan prsni mitraljez, 6.650 metaka, 24.800 kn. i mnogo razne spreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar: Komandant:

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA IZVODE OBUKU I IZUČAVAJU VOJNU TEORIJU[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
A. br. 117—43
Dne 10 avgusta 1943 u 15,00 sati

ŠTABU X i XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Položaj

Posljednja neprijateljska ofanziva, iako su u njoj učestvovale vrlo velike motorizovane neprijateljske snage, razbijena je.[2] U borbama i manevrima, jedinice našega II Korpusa pokazale su odlične rezultate. Naročito su se istakle XII i XVII Brigada, koje su odlukom Glavnog štaba proglašene udarnim.

Jedinice XII Divizije na svom putu kroz srce Hrvatske pronijele su slavu boraca II Korpusa.[3] Isto tako XVII Brigada na svom putu izvela je najteže vojničke radnje, kao što su prelazi preko Save i razbijanje neprijateljske blokade u šumi Ilijina Greda.[4]

U drugoj velikoj ofanzivi,[5] jedinice II Korpusa postigle su slijedeće uspjehe:

Zaplijenjeno je: 2 brdske haubice 100 mm, sa 13 sanduka granata, 5 teških mitraljeza, 4 laka mitraljeza, 16 puškomitraljeza, 22 ručna mitraljeza, 702 puške, 20 pištolja, 3 sanduka ručnih bombi i mnogo druge ratne spreme. Uništeno je: 6 haubica od 100 mm, sa velikom količinom granata, 6 kamiona, 4 motocikla, 3 velika rudnika, jedna artiljeriska kasarna, tvornica i kazniona u Lepoglavi.[6] Oštećeno je: 2 tankete, 1 tenk

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 28—6, k. 470.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 39 i tom V, knj. 17, dok. br. 48.

[3] O operacijama ove divizije na Kalniku, Hrvatskom Zagorju i Bilo Gori u srpnju 1943 god. vidi dok. br. 4 i tom V, knj. 17, dok. br. 9, 31, 33, 71, 75, 83, 84, 94 i 96.

[4] O borbama Sedamnaeste NO brigade prilikom forsiranja Save vidi dok. br. 39 i tom V, knj. 17, dok. br. 48 i 65.

[5] Prva od većih neprijateljskih ofanziva u Slavoniji počela je 20 ožujka i trajala do početka travnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 14, dok. br. 75.

[6] O napadu na Lepoglavu vidi tom V, knj. 17, dok. br. 31, 83, 84, 94 i 96.

od 15 tona i jedna lokomotiva. Ubijeno je 754 neprijateljskih vojnika, većinom Njemaca i ustaša, među kojima 30 koljača iz jasenovačkog logora. Zarobljeno je 82 Njemca, 206 domobrana, ustaša, žandara i legionara i porušeno je 4 km pruge i t.t. veza na linijama Zagreb — Koprivnica, Koprivnica — Varaždin, Varaždin — Zagreb i Bjelovar — Đurđevac. Pored ovih uspjeha, što je već za pohvalu, postignuti su i politički uspjesi.

Sve gore navedeno pokazuje da su naši rukovodioci i borci porasli u svom znanju od posljednje ofanzive.[7] Osposobljeni su za rukovođenje složenijim vojničkim operacijama. Na osnovu svega toga sa pravom se mogu očekivati u budućim borbama još veći uspjesi.

Međutim, iako gore ističemo vrline naših boraca i rukovodilaca, neophodno je potrebno osvrnuti se i najoštrije upozoriti rukovodeće drugove na sljedeće greške, koje u jednom trenutku mogu donijeti ozbiljne poraze i velike žrtve. U kontroli sprovođenja ovoga naređenja i ispravljanja grešaka, Stab korpusa preduzeće najrigoroznije mjere protiv onih rukovodilaca koji se budu prema svojim greškama i nedostatcima nehajno odnosili. Kao osnovne greške i nedostatke ističemo sljedeće:

1. — Borci nisu potpuno ovladali svojim oružjem. Uslijed prilično velikog broja automatskog oružja, kojim raspolažu brigade, kao i velike količine municije, potpuno se zanemarila puščana vatra. Gađa se najviše iz automatskih oružja. Puškomitraljezi su pokazali naročite uspjehe. Teški mitraljezi takođe su u priličnoj mjeri iskorišteni. Međutim, puščana vatra nije precizna. To dolazi uslijed toga, što svaki borac imade velike količine municije (ima ih koji imadu čak po 120 metaka na pušku!). U napornim marševima, velika količina municije drugovima postaje teška, i pri sukobu sa neprijateljem, drug istu nemilosrdno ispaljuje da bi na taj način olakšao svoj teret. Nema više onog poštovanja prema preciznom i tačnom nišanjenju. Više se teži ka nadmoćnosti u vatri!

2. — Upotreba protutenkovskog topa nije došla do izražaja uslijed toga, što posada na istom nije bila dovoljno uvežbana i što za ovu najdelikatniju dužnost nisu izabrani najbolji drugovi. Takođe je pokazala posada na topu malu srčanost i nedovoljnu hladnokrvnost pri sačekivanju neprijateljskih tenkova.

3. — Vojni rukovodioci ne razvijaju se neprekidno u vođenju borbi. Ne vode dovoljno računa o svojoj teoretskoj i voj-

ničkoj naobrazbi. Isto tako dragocjeno ratno iskustvo, koje stiču u borbama, ne iskorišćavaju, ne prenose na ostale borce, ne razrađuju ga, te uslijed toga nova iskustva, koja su s krvlju stečena, zaborave se. Pojavljuju se kolebanja pri izvršavanju predviđenog plana. Mijenjaju se bez razloga donesene odluke i tome slično.

4. — Informativni izvještaji neprijatelja o nama, kao i naši informativni izvještaji o njemu, ne studiraju se dovoljno, da bi se dobila tačna slika o neprijatelju i da bi se na osnovu toga stvarale kombinacije za borbu, određivao smjer glavnog udarca u akciji i tome slično. Uslijed toga do izvjesnog stepena, dok neprijatelj ne upozna našu taktiku, mi možemo, u izvjesnom periodu vremena, da vodimo uspješne borbe. Ali ovog momenta, kada je neprijatelj već upoznao našu taktiku i kada uzme odgovarajuće protumjere, mi nailazimo na neuspjehe i tek tada na gorkom iskustvu ispravljaju se greške.

5. — Kod izvjesnih rukovodećih drugova pojavljuje se »vrtoglavica od uspjeha«. Ona se ogleda u apsolutnom samopouzdanju, koje je stečeno na osnovu posljednjih uspjelih borbi. Međutim, kad uzmemo u obzir gore rečene greške i nedostatke, takav stav samopouzdanja je neopravdan. On neizbježno vodi ka hvalisanju i porazu u borbama.

6. — Osjeća se otsustvo kolektivnog rada, vezanog sa ličnom odgovornošću. Uslijed toga dolazi do razmimoilaženja u donošenju odluka pojedinih članova štaba, kao i dolazi se do neaktivnosti pojedinih drugova u štabovima.

7. — Kod nekih rukovodilaca nastala je zbrka u pojmovima samoinicijative i samovolje. Ovi zbrkani pojmovi uvijek imaju istu posljedicu: neispunjavanje zadatka.

8. — Pojavljuju se slučajevi zloupotrebe slobode savjesti, koja postoji u našoj Narodno-oslobodilačkoj vojsci. Ova zloupotreba slobode savjesti ogleda se u tome, što mnogi drugovi ne pokazuju dovoljno odgovornosti, savjesnosti i istrajnosti, tvrdokornosti i energije u sprovođenju zadataka koji su im povjereni, a koji spadaju u djelokrug izvjesnog druga kao starješine. Zloupotreba slobode savjesti pojavljuje se još i uslijed toga, što drugovi koji su pretpostavljeni ne vrše dovoljno kontrole nad svojim potčinjenim. Zloupotreba slobode savjesti naročito se ogleda u odnosu prema ranjenim i bolesnim drugovima, kao i u nekim ličnim pitanjima.

U cilju momentanog otklanjanja gornjih nedostataka, što je od životnog interesa za oslobođenje našeg naroda, te da bi naše jedinice u budućim borbama postigle još veće uspjehe, Stab II Korpusa

ŠTAB II KORPUSA
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 117-43-
Dne 10. kolovoza 1943. g. u N. odredu

117/10-m
1943

Štabu 4. Divizije
NOV
Hrvatske

Položaj K 472-

Posljednja neprijateljska ofanziva,iako su u njoj učestvovale vrlo velike motorizovane neprijateljske snage, razbijena je.U borbama i manevrima,jedinice našega II. Korpusa, pokazale su odlične rezultate.Naročito su se istakle XII. i XVII. Brigada, koje su odlukom Glavnoga Štaba proglašene udarnim.

Jedinice XII. Divizije na svom putu kroz arce Hrvatske, pronele su slavu boraca II. Korpusa. Isto tako XVII. Brigada na svom putu izvela je najteže vojničke radnje, kao što su prelaze preko Save i razbijanje neprijateljske blokade u šumi Ilijina Greda.

U drugoj velikoj ofanzivi, jedinice II. Korpusa postigle su slijedeće uspjehe:

Zaplenjeno je: 2 brdske haubice 100 mm., sa 13 sanduka granata, 5 teških mitraljeza,4 laka mitraljeza, 16 puškomitraljeza, 22 ručna mitraljeza, 702 puške, 20 pištolja, 3 sanduka ručnih bombi i mnogo druge ratne spreme. Uništeno je 6 haubica od 100 mm, sa velikom količinom granata, 6 kamiona, 4 motocikla, 3 velika rudnika, jedna artiljerijska kasarna, tvornica i kazniona u Lepoglavi.Oštećeno je 2 tankete, 1 tenk od 15 tona i jedna lokomotiva. Ubijano je 754 neprijateljska vojnika, većinom Njemaca i ustaša, među kojima 30 koljača iz Jasenovačkog logora.Zarobljeno je 82 Njemca,206 domobrana, ustaša, žandara i legionara i porušeno je 4 km.pruge i t.t. veza na linijama Zagreb-Koprivnica, Koprivnica-Varaždin, Varaždin-Zagreb i Bjelovar-Đurđevac. Pored ovih uspjeha, što je za već pohvalu, postignuti su i politički uspjesi.

Sve gore navedeno pokazuje, da su naši rukovodioci i borci porasli u svom znanju od posledn je ofanzive.Osposobljeni su za rukovođenje sa složenijim vojničkim operacijama.Na osnovu svega toga se pravom se može očekivati u budućim borbama još veći uspjesi.

Međutim, iako gore ističemo vrline naših boraca i rukovodioca, neophodno je potrebno osvrnuti se i najoštrije upozoriti rukovodeće drugove na slijedeće greške, koje u jednom trenutku mogu doneti osbiljne porazе i velike žrtve. U kontroli sprovodjenja ovoga naredjenja i ispravljanja grešaka, štab Korpusa preduzeće najrigoroznije mjere protiv onih rukovodioca,koji se budu prema svojim greškama i nedostatcima nehajno odnosili. Kao osnovne greške i nedostatke ističemo slijedeće:

1.-Borci nisu potpuno ovladali svojim oružjem. Usled prilično velikog broja automatskog oružja, kojim raspolažu brigade,kao i velike količine municije, potpuno se zanemarila pušćana vatra.Gadja se najviše iz automatskih oružja.Puškomitraljezi su pokazali naročite uspjehe.Teški mitraljezi takodje su u prilično mjeri iskorišteni. Medjutim, pušćana vatra nije precizna.To dolazi usled toga, što svaki borac ima velike količine municije (ima ih koji imaće čak po 120 metaka na pušci). U napornim marševima,velika količina municije drugovima postaje teška i pri sukoba sa neprijateljem drug istu nemilosrdno ispaljuje da bi na taj način olakšao svoj teret. Nema više onog poštovanja prema preciznom i tačnom nišanjenju .Više se teži ka nadmoćnosti u vatri!

2.-Upotreba protutenkovskog topa nije došla do izražaja usled toga, što posada na istom nije bila dovoljno uvežbana i što za ovu najdelikatniju dužnost nisu izabrani najbolji drugovi. Takodje je pokazala posada na topu malu srčanost i nedovoljnu hladnokrvnost pri sačekivanju neprijateljskih tenkova.

N A R E Đ U J E :

1. — Svi borci moraju svakodnevno nastaviti da usavršavaju svoju ratnu vještinu. Svakog dana neizostavno u svim jedinicama vršiće se obuka iz nastave i teorije gađanja, borbene obuke i ratne službe. Za gornju obuku stoje na raspoloženju odgovarajuće knjige, koje je izdao Štab korpusa, a koje štabovi divizija i brigada moraju umnožiti u dovoljnom broju, da bi se ispunilo gornje naređenje.

2. — Poslije svake izvedene akcije, bez obzira da li je uspjela ili ne, sakupiće se iskustvo stečeno u borbi, počev od komandira čete pa na više. Štab brigade, odnosno štab divizije, prikupiće i srediti ova iskustva i oformiti ih u prikladne članke. Ovako prikupljene članke izdavati u vidu časopisa najmanje dvaput mjesečno. Ove brošure staviće se na raspoloženje svim rukovodiocima, koji stečeno iskustvo treba da prenose na borce.

3. — Bez pogovora i odugovlačenja izvršavati sva naređenja i upute pretpostavljenih štabova i starješina. Ni jedno uputstvo, instrukcija, te tome slično, kao ni naređenje, ne smije ostati neizvršeno. Samo izvršavanjem naređenja, striktnim proučavanjem uputa i instrukcija, garantuje se izvršavanje zadataka i stalan rast rukovodilaca i boraca.

4. — Do krajnjih granica uzgajati disciplinu, kako kod boraca, tako i kod rukovodilaca. Na svakom koraku pridržavati se reda i organizovanosti, ne gubeći ni jednog momenta iz vida da jedino vojska koja je čvrsto organizovana, vojnički uređena, u kojoj postoji gvozdena disciplina, može izvršiti teški zadatak koji joj je povjeren. Podvrgavanje disciplini, redu i organizovanosti najsvetija je dužnost svakog borca i starješine Narodnooslobodilačke vojske.

5. — Vojni rukovodioci moraju neumorno uzdizati svoje vojničko znanje. Moraju neprekidno izučavati vojničku teoriju, pomažući se pri tom vlastitim iskustvom i drugovima koji su te stvari već izučavali. Isto tako moraju svoje praktično iskustvo uopštavati i dovoditi ga na stepen teoretske istine. Svi štabovi u najkraćem vremenu moraju proučiti teoretske brošure, koje je izdao Štab korpusa, kao i najozbiljnije pozabaviti se pitanjem pribavljanja vojne literature jugoslavenske vojske i domobranstva. Istu organizovano izučavati. Svaki starješina izučavajući teoriju treba da se osposobi da uspješno izvodi akcije svih rodova oružja kojima raspolaže njegova jedinica i da njima rukovodi u borbi. U korijenu se mora uništiti stav pojedinaca: »Teorija nije važna«. »Vidjećemo mi to na terenu«.

6. — Naređenje višeg štaba najbrižljivije proučiti na zajedničkom sastanku sviju članova štaba. Na osnovu izdatog

naređenja, svaki član štaba prima odgovarajući zadatak i na sljedećem sastanku komandant kontroliše kako je ono izvršeno. Nikako se ne smije dešavati da samo jedan član štaba prouči naređenje, da po njemu postupi, a o tome ne obavijesti druge članove štaba.

Donesenu odluku nikada ne mijenjati. Samo u krajnje izuzetnim slučajevima, kada bi izvođenje donesene odluke značilo uništenje jedinice ili siguran poraz, može se na vlastitu odgovornost promijeniti odluka, ali se mora o tome odmah obavijestiti pretpostavljeni štab. Prema tome odluku donositi na osnovu najbrižljivijeg ispitivanja i upoznavanja neprijatelja i uzimanja u obzir svih okolnosti.

7. — Informativnu i izviđačku službu dovesti do stepena savršenstva. To su oči, uši i čula pipala naše vojske. Kakav izgleda čovjek koji ne vidi, ne čuje i ne osjeća, tako izgleda i vojna jedinica bez informativne izviđačke službe. Ovu službu naročito razviti na nepoznatom i neoslobođenom terenu.

8. — U borbi pokazati visoku odgovornost i shvatanje za povjereni zadatak, kao i punu samoinicijativu. Imati u vidu da naređenje višeg štaba niži štab ne može i ne smije nikada mijenjati, jer bi to bila samovolja. Sporedne stvari, prema konkretnim prilikama, niži štab može, a nekad i mora izmijeniti. Potrebno je održavati stalno vezu sa višim štabom, a kad se ista izgubi, imati u vidu glavne namjere pretpostavljenog Štaba i prema toj idejnoj vezi usmjeriti svoj rad, to je samoinicijativa. Biti smion i odlučan. Vješto manevrisati svojim jedinicama u borbi. Svaka borba i manevar treba da se završi razbijanjem neprijatelja, te opkoljavanjem i uništavanjem jednog dijela njegovih snaga.

9. •— Dobrog strijelca sa puškom uzdići na stepen junaka, narodnog zaštitnika. Vaspitati borce i uvjeriti ih da je bolje ispaliti 5 metaka sa 3 pogotka, nego 20 metaka sa jednim pogotkom. Oskudicu u municiji mi moramo nadoknaditi preciznim gađanjem. Nemamo fabrike municije, da bi u svakoj prilici mogli imati vatrenu nadmoćnost nad neprijateljem.

10. — Borac sa puškom ne treba da ima više od 55 metaka sobom. Smanjivši broj municije, borac se rasterećava s jedne strane, a s druge strane vaspitava se na precizno gađanje, to jest na uštedu municije. Štabovi brigada samo u izvanrednim okolnostima, gdje je nemoguće doturivanje municije, dodjeljivaće više metaka po pušci.

11. — Na protivoklopna oruđa postaviti najbolje drugove. Posvetiti najveću pažnju njihovoj praktičnoj naobrazbi. Samo srčana i visiko svjesna posluga, koja do savršenstva poznaje oružje kojim rukuje, moći će uspješno razbijati ten-

kove- Za njihovu izobrazbu na oruđima biće odgovoran artiljeriski otsjek Štaba korpusa, te štabovi divizija, odnosno brigada.

12. — Neprekidno izučavati neprijateljske informativne izvještaje o nama i znati na osnovu toga koliko nas neprijatelj poznaje, koliko je upoznao našu taktiku. Na osnovu takvih izvještaja stalno praviti nove kombinacije i dovoditi neprijatelja u zabunu. Ukoliko nas neprijatelj manje poznaje, utoliko će mu biti otežana borba protivu nas.

13. — Uzgajati samopouzdanje kao jednu osnovnu vrlinu svakog rukovodioca. Ali, samopouzdanje ne smije biti bazirano samo na postignutim uspjesima u prošlosti, nego u stvarnom poznavanju sopstvenih mogućnosti i mogućnosti neprijatelja u svakom trenutku. U ispravljanju sopstvenih grešaka i korišćenju grešaka i slabosti protivnika. Samo hladnokrvno izučavanje svih objektivnih i subjektivnih okolnosti, koje utiču na tok i razvoj borbe i događaja, spriječiće da od samopouzdanog čovjeka postane hvalisavac.

14. — Postupak prema bolesnim i ranjenim drugovima mora biti najdrugarskiji. Svakom prilikom pribaviti im kola za vožnju ili konje. Pri tome paziti da ne dođe u kola onaj ko se više sviđa komandiru, komandantu ili komesaru. Lične konje, kada se njima ne služe odgovorni drugovi, davati bolesnim i ranjenim drugovima ili onima koji su iznemogli. Ranjene drugove ne smije niko svlačiti niti razoružati. Takav je postupak prema zarobljenom neprijateljskom vojniku. Za prekršaj ove discipline, rukovodioci će biti izvedeni pred preki ratni sud.

15. — Organizirati šustersku i šnajdersku radionicu po jedinicama. Za vrijeme marša sakupljati poderane cipele i odjeću i na prvom zastanku popravljati ih. Politički komesari na prvom mjestu vodiče računa i biće odgovorni za ispunjavanje ove tačke naređenja.

16. — Sprovoditi najstrožiju kontrolu nad svojim podređenim štabovima i starješinama. Do krajnjih granica biti savjestan, istrajan i energičan u vršenju svojih dužnosti. To su osobine bez kojih ni jedan drug ne može se nalaziti na rukovodećem mjestu. Samo na taj način mi se nećemo ogriješiti o veliko povjerenje naroda, koji povjerava sudbinu svoga oslobođenja u ruke narodne vojske. Biti uvijek na svome mjestu, ni jednog momenta ne napustiti i zanemariti ga, biti uvijek zainteresovan za ispunjavanje svakog naređenja, za izvršavanje svakog zadatka. Jedino na taj način biće rukovodilac dostojan slobode savjesti koja postoji u našim redovima. Dati *sve od sebe, biti* pun *poleta i ideja; stvarati uvijek nove i nove kom-*

binacije, istraživati neprekidno nove načine za uništavanje neprijateljske žive sile, otimanje neprijateljskog oružja, bez ikakvog prisiljavanja sa strane višeg štaba, to znači ne izvršiti zloupotrebu slobode savjesti.

Prednje naređenje proraditi u svim štabovima, kao i sa svim rukovodiocima. Dijelove ovoga naređenja koji reljefno ističu brigu štabova nad sudbinom svojih drugova boraca proraditi i sa drugovima u jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar :
Duško S. Brkić, v.r.

Komandant:
Petar I. Drapšin, v.r.

i

BR. 30

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O RAZMJEŠTAJU JEDINICA I STANJU NA PODRUČJU DRENOVACE[1]

STAB VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE
Broj 186/43
10-VIII-1943

13.8.43[2]

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Po naređenju GŠH,[3] naš Štab zajedno sa III Brigadom prebacio se 5 ov. mj. sa Perušićkog na Lapački sektor. Naša I Brigada ostala je i dalje na Gospićkom sektoru, dok je ne zamijene snage VIII Divizije,[4] kada će ta Brigada krenuti pravcem Lovinac — Gračac — Kninski sektor.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43/1—5, k. 419.

* Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[1] Glavni štab NOV i PO Hrvatske

* Prvu NOU brigadu Šeste divizije smijenila je Druga NOU brigada Osme divizije 25 kolovoza 1943 god. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 19 kolovoza 1943 godine.

Na Bihaćkom sektoru neprijatelj sa oko 1000 vojnika drži Skočaj. U Bihać stižu stalna pojačanja. Neprijatelj je vršio dva puta ispade u pravcu naših položaja, ali je bio odbijen. Izvještaj smo Vam već dostavili.[5]

Na Vakufskom sektoru neprijatelj drži Vakuf i (Kulinu iznad Vakufa. Jačina oko 2500 ljudi.[6] Popravio je most. Utvrđuje se na položajima. Nije pravio ispada prema našim položajima.

Po izvještajima koje smo dobili od Bosanskog korpusa,' neprijatelj sprema veće snage, sa kojima bi prodirao za Dalmaciju.[8] Jednim pravcem prodirao bi preko Lapca, a drugim preko Prijeboja. Sa snagama sa kojima sada neprijatelj raspolaže nije u izgledu da će poći u napad. Očekuje se da neprijatelj dovuče još snaga.

Naše snage rasporedili smo ovako: dva bataljona drže položaje na Ljutici, Lisičjaku i preko Kalata do Une prema Kulen Vakufu, dva bataljona na Drenovači i Vršku prema Skočaju. a jedan bataljon nalazi se u rezervi u Gajinama. Štab divizije nalazi se u mjestu Lapac.

Dana 7 ov. mj. IV Bataljon III Brigade ove Divizije prebacio se preko Une i u toku iste noći postavio je zasjedu na cesti Prkosi — Kulen Vakuf. Dana 8 ov. m. ujutro neprijatelj u jačini 25—30 vojnika sa osam kola krenuo je od Prkosa, prema zasjedi ovog bataljona. Neprijatelj je sačekan na bliskom otstojanju i na istoga je otvorena vatra, a zatim je izvršen juriš. Ubijeno je 15 neprijateljskih, njemačkih vojnika, a jedan je zarobljen, dok ih je nekoliko ranjeno, koji su uspjeli pobjeći kroz šumu. Zaplijenjeno je 5 pušaka, 250 metaka, 7 šinjela, 16 čakšira, 17 bluza, 17 ćebadi, 12 pari cipela, 8 košulja, 11 gaća, 2 konja, 5 artileriskih sedala i dva pištolja. Utrošeno je 790 metaka i 4 bombe. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Po usmenom naređenju GŠH, naša Divizija treba da se prebaci na jug. Rečeno je da će se III Brigada zadržati izvjesno vrijeme na ovom sektoru, prema situaciji, a naš štab da će se zajedno sa I Brigadom prebaciti u pravcu Knina.[9] Detaljnijih uputa nijesmo dobili. Nije nam poznato da li bi u slučaju jačeg

[5] Vidi dok. br. 29.

' Iz sastava njemačke 114 lovačke divizije.

[7] Riječ je o Drugom (bosanskom) korpusu.

* Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa od 9 rujna 1943 god. i izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 rujna 1943 godine.

* Stab Šeste divizije i Prva NOU brigada nisu prebačeni na područje Knina. Vidi dok. br. 125 i tom V, knj. 19, direktiva Štaba Šeste divizije podređenim jedinicama od 3 rujna 1943 godine.

nadiranja od Bihaća i naša I Brigada bila angažovana na Lapačkom sektoru, ili bi se bez obzira na nadiranje prebacivala na Kninski sektor, da iskoristi situaciju na jugu, koja je vrlo povoljna.[10] Molimo Vas da nas o tome obavijestite ili da nam izdate naređenja u tom pogledu.

Sa našim snagama na Prijeboju[11] nijesmo uopće povezani i ne znamo koje položaje drže. Nastojaćemo da se sa njima povežemo na Plješevici.

Pitanje našeg odnosa prema bataljonu L.P. Odreda[12] na Drenovači nije nam potpuno jasno, a niti je to jasno tome bataljonu. Bataljon dobija naređenje od GSH, od nas, od Kninskog sektora i od L. Odreda. Nama je naređeno da on potpada pod našu kontrolu, a sada potpada pod nas i operativno. Molimo Vas da nam preciznije objasnite naš odnos prema tome bataljonu i pod koga bataljon potpada organizaciono, politički, materijalno itd.

Sa II Bosanskim korpusom imamo vezu. Naš operativni oficir[13] održao je jedan sastanak sa komesarom Korpusa.[14] Snage toga Korpusa sve su uglavnom orijentisane prema jugu. Na sektoru Petrovac — Drvar nalazi se svega jedan bataljon, sa kojim držimo vezu.

Vas svakodnevno obavještavamo preko telefona o situaciji. II Brigada nalazi se negdje u dolini Cetine, gdje vrši uspješne operacije.[15]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
2.[16] Dimitrijević

(M. P,)[17]

Komandant,
D.[18] Jovanić

P.S. U Podgorju, između Karlobaga i Obrovca, četa »Plavi Jadran« mobilisala je nove borce, tako da je sada porasla na

" Misli se na demoralizaciju koja je nastala u talijanskoj vojsci i među četnicima i domobranima neposredno pred kapitulaciju Italije.

[11] Na području Prijeboja dejstvovali su tada dijelovi Prve NOU brigade Osme divizije. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Prvog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 23 rujna 1943 godine.

" Riječ je o Trećem bataljonu Ličkog NOP odreda. Krajem kolovoza 1943 god. dobio je naziv: Samostalni bataljon Šeste divizije. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

" Stevan Opsenica

" Velimir Stojnić

'* Vidi dok. br. 58.

'* 2ivan

'• Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

" Đoko

80 ljudi. Očekuje se dolazak novih drugova. Ceti smo poslali jedan p. mitraljez, šaljemo im sada 20 pušaka, jer više nemamo iako bi im trebalo, i snabdijevamo ih sa hranom.

Na cesti Bihać — Vrtoče prebacivali smo naše snage u zasjedu, ali neprijatelj tuda ne saobraća. Sada se nalaze naše dvije čete u izviđanju, jedna prema Vrtočama, a jedna prema Ripću.

Dostavljamo Vam informativni izvještaj II Bosanskog korpusa.

S. F. — **s.** N.

Za politkomesara, **2. Dimitrijević** (M. P.) Komandant, **Đ. Jovanić**

BR. 31

PISMO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAREĐENJU OMLADINSKOJ BRIGADI »JOZA VLAHOVIC« DA KRENE U MOSLAVINU[1]

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. br. 576/43
10.VIII.1943

ŠTABU XII DIVIZIJE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Primili smo pismo Štaba II Korpusa N.O.V. i P.O. Hrvatske da se Omladinska brigada »Jože Vlahović« stavlja pod našu komandu[2] od 8 ov. mj. do daljnjeg naređenja GŠH. Obzirom na to mi smo izdali Omladinskoj brigadi »Jože Vlahović < naređenje za pokret u Moslavinu.[3]

Upozorite Omladinsku brigadu »Jože Vlahović« da bude tijesno povezana sa našim štabom i da nam dostavlja redovno sve izvještaje, koje je do sada slala vašem štabu. Isto tako da i dalje održava redovne veze sa vašim štabom.

Vaš odgovor na naše pismo od 26.VII. ov. g. smo primili.[4] Vi se u pismu žalite na ton našeg pisanja vašem štabu, da je

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1, k. 1472.
[a] Vidi dok. br. 3 i tom V, knj. 17, dok. br. 92.
[1] Vidi dok. br. 32.
['] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 84.

on bio nepravilan.[5] Pismo koje smo vam pisali pisano je na osnovu dobivenih zadataka,[6] koje je naš štab primio od GŠH[7] u čisto službenom tonu, pa radi toga nismo smatrali za potrebno da pišemo nekim posebnim stilom, računajući na to da vas to neće nimalo povrediti. Konačno, nije nam ni bila namjera da vas povredimo bilo u kojem pogledu, nego da u cijelosti izvršimo zadatke koji su postavljeni pred nas.

U Moslavini nalazi se v. d. načelnika Štaba naše zone.[8] Bilo bi dobro da stupite preko Moslavačkog odreda s njim u vezu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: V.d. komandanta:

BK. 32

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZA VLAHOVIĆ« DA IZVRŠI POKRET U MOSLAVINU[1]

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. br. 576/43
10.VIII.1943

ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZA VLAHOVIĆ«
N.O.V. HRVATSKE

Prema naređenju Štaba II Korpusa[2] N.O.V. i P.O. Hrvatske od 2.VIII. ov. g., vaša Brigada[3] od 8 ov. mj. pripada pod komandu Štaba naše zone, do daljnjeg naređenja GŠH.[4]

• Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 71.
" O ovim zadacima vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.
[7] Glavni štab Hrvatske
' Rade Bulat

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22/1, k. 1472.
[2] Vidi dok. br. 3 i tom V, knj. 17, dok. br. 92.
[3] Riječ je o Omladinskoj brigadi »Jože Vlahović«.
' Na osnovu naređenja Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, pod komandu Štaba Druge operativne zone stavljena je Deseta divizija. Vidi dok. br. 93.

U vezi sa gornjim rješenjem naređujemo da sa Brigadom po prijemu ovoga pisma izvršite pokret za Moslavinu.[5] U Moslavini se nalazi načelnik štaba naše zone,[8] kome se po dolasku odmah javite. Na sektoru Moslavine vaša Brigada sa Moslavačkim odredom treba da izvrši pripremu za likvidiranje uporišta: Ivanjska, Čazma i Hercegovac. Pokret vaše Brigade za Moslavinu mora biti izvršen najkasnije 20 ov. mj. Izvršenju akcije na pojedina gore navedena uporišta možete pristupiti poslije solidno izvršene pripreme. Nastojte da se svakako povežete sa domobranskim posadama koje se nalaze u tim mjestima, a ne da se bezglavo juriša na bunkere i time izazivaju nepotrebne žrtve. Na vašem putu za Moslavinu nastojte mobilizirati što veći broj novih boraca, nemojte propustiti priliku da potučete pljačkaške bande, koje oduzimaju po selima žito. Vjerojatno je da će i naš Štab izvršiti pokret za Moslavinu u vremenu koje smo i za vas predvidjeli.

Sve izvještaje koje ste dosada dostavili XII Diviziji slati ćete i dalje, s time što ćete obavezno po iedan primjerak slati i našemu Štabu.

Poznato vam je da su ustaške vlasti izdale proglas za mobilizaciju godišta: 1908—1916. U vezi s time potrebno je da u vašem djelovanju i vašim pokretom onemogućite neprijateljsku mobilizaciju, tako da ćete vi mobilisati nove borce za našu vojsku, a gdje to neće biti moguće, da uvjeravate vojne obveznike da se ne odazivaju neprijateljskoj mobilizaciji. Shvatite ovo kao jedan među najvažnijim zadatcima.

U redovima domobranstva u posljednje vrijeme vlada demoralizacija i želja za predajom našoj vojsci. Zbog toga vaš postupak prema zarobljenim domobranima mora biti prilično obazriv...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[7] Belinić

V.d. komandanta:
Vlado Matetić

(M. P.)[s]

[5] Dolazak ove brigade u Moslavinu tada nije uslijedio. Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 3.

[°] Rade Bulat

[7] Marko

['] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA LEKENIK I GREDU[1]

STAB XIII PROLETERSKE UDARNE BRIGADE
»RADE KONCAR«
HRVATSKE
Br. 17
10.VIII.1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE i
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H.

Operativni izvještaj.

Dostavlja se vanredni izvještaj o akciii na Lekenik i Gredu. Između 2 i 3.VIII. 1943 godine, II Proleterski bataljon razoružao je ponovo neprijateljsku posadu na željezničkoj stanici u Lekeniku.[2] Posadu su sačinjavali domobrani u jačini od 120 vojnika, dok je od toga broja veliki broj prije samog napada pobjegao bez oružja svojim kućama i dvije patrole (ophodnje) za vrijeme napada bile su vani.—

U akciji na Lekenik zaplijenjeno je: dva p. mitraljeza Brno, jedan teški mitraljez Švarcloze, 90 pušaka Mauzer, 33 komada bombi (handgranata), 3 telefona i jedna centrala, jedan Šmajser i mnogo druge ratne spreme i materijala.

Zapaljena je baraka — privremena željeznička stanica koja je napravljena od zadnjeg napada. Zapaljeno je 80 vagona, od kojih je 25 potpuno izgorjelo. Zarobljeno je 23 domobrana, dok ostali, nalazili su se kod svojih kuća i dvije patrole bile su vani. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Na strani domobrana bio je jedan ranjen.

Napad je brzo i energično izveden, domobrani nisu ni pokušali dati otpora.— Domobrani su se nalazili po zatvorenim vagonima (stanovima) i rovovima oko stanice.

Iste noći II Bataljon Z.P.O.H.[3] razoružao je neprijateljsku posadu u selu Greda.[4]

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 52/3, k. 721.

* Prvi napad na ovo uporište izvršila je Brigada 16/17 srpnja 1943 gc-d. Vidi dok. br. 52.

* Zumberačko-pokupski NOP odred

* Vidi dok. br. 8.

U akciji na Gredu zaplijenjeno je: 3 p. mitraljeza, 60 pušaka, nekoliko hiljada metaka i mnogo druge ratne spreme. Zarobljeno je 80 domobrana. Od zarobljenih domobrana par je ostalo u partizanima, dok su ostali pušteni svojim kućama.

Poslije završene akcije bataljoni su se povukli u Cerje, odakle su produžili svoj put sutradan za Dubranec, Havidić i Vukomerić, gdje su ostali na odmoru.—

6.VIII. 1943 godine, neprijatelj — Njemci i ustaše napali su na II Proleterski bataljon i II Bataljon 2.P.O.H. na sektoru Dubranec — Havidić — Vukomerić.[5] Njemci su nastupali od Odre, Gudača i Kraljevca, dok su ustaše nastupale od Kravarskog. Žestoka borba vodila se čitavi dan. Neprijatelj je tražio stalno pojačanja, koja je tek sutradan dobio. Istoga dana pod večer, zadavši neprijatelju osjetne gubitke u živoj snazi, naš II Proleterski bataljon i II Bataljona 2.P.O.H. povukli su se preko Okića za Zumberak, pošto su i unaprijed dobili naređenje da se povuku u tom pravcu. U toj borbi neprijatelj je imao preko 200 mrtvih i ranjenih vojnika, od kojih najveći dio Njemaca. Mrtvi vojnici neprijatelju su ostajali na bojnom polju, od kojih je samo uspio pokupiti oružje. Zarobljen je jedan živ Njemac. Na našoj strani bilo je 7 mrtvih i 11 ranjenih drugova. Neprijatelju je kasnije stizalo pojačanje iz Pisarovine — Pokupskog i Lasinje.

U toj borbi sa Njemcima i ustašama, zaplijenjeno je 15 pušaka i oko 2.000 metaka. Vlastitih gubitaka u oružju nije bilo.

U toj borbi utrošeno je 1.500 komada metaka i 50 komada bombi.—

Prilozi, kao liste gubitaka i ostalo, dostavit će se uz redovni operativni izvještaj ovoga Štaba.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček

Zamjenik komandanta,
Dušan Pekić

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA PERKOVCE, ŽELJEZNIČKU STANICU VRBA DONJA I DRUGIM AKCIJAMA[1]

STAB
DILJSKOG N.O.P. ODREDA
dne 10.VIII.1943
Broj si. 11. 1943

Predmet: Izvještaj o izvršenim akcijama u periodu od 26.VII do 8.VIII. 1943.—

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Jedinice našega odreda u ovom periodu izvršile su slijedeće akcije. Akcija na neprijateljsko uporište Perkovci na pruzi Zagreb — Beograd izvršena je dana 28.VII. 1943. U uporištu se nalazilo oko 40 domobrana.[2]

Prilikom našeg napada zarobljeno je 29 domobrana, 29 karabina i priličan broj ostale spreme. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Dana 29.VII. 1943 jedinice našeg odreda napale su željezničku stanicu Vrba Donja,[3] prva stanica od Broda prema Beogradu. Na stanici se nalazilo oko 15 domobrana. Prilikom samog napada na stanicu je došao jedan transportni vlak Nijemaca. Napali smo njih ali smo bili tamo sa slabijim snagama, tako da su Nijemci uspjeli razbjeći se. Ubijen je jedan Nijemac, zarobljeno 2 domobrana, 4 karabina i priličan broj ostale vojne spreme.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Dana 31.VII. 1943 jedinice ovoga odreda napale su neprijateljsko uporište Galovac, pustaru 12 km daleko od Osijeka. Pustaru je branilo 12 ustaša. Prilikom našeg napada ustaše su se razbjegle u paničnom bijegu.

Ostale su 4 puške koje smo mi uzeli.

Zapaljeno je oko 500 metara žita u zrnu i oko 500 metara žita u kamarama. Zarobljeno je 10 pari konja i kola, 2 para

volova i kola, dovezeno je oko 100 metara žita, oko 150 kg novih štrangi i ulara za zapregu konja, 30 krava, 50 komada svinja, 3 vreće čizama i ostalih raznovrsnih stvari.

Prilikom povlačenja sa pustare Galovac napadnuti smo od neprijatelja koji je nastupio od Osijeka. Borba je trajala oko jednu polovinu sata. Ubijeno je 12 njemačkih vojnika i nekoliko ranjeno. Na našoj strani nije bilo nikakovih gubitaka.

Dana 1. VIII. 1943 jedinice našega odreda napale su jedan vlak na pruzi Zagreb — Beograd, kraj sela Donji Andrijevci.

Gerilska grupa ovoga sektora razbila je mašinu svojim eksplozivom, dok su naši borci poslije toga izvršili svoje, tj. zapalili cio vlak od 5 vagona prve klase; isti vlak je bio prazan.

U vlaku se nalazila svega 2 Nijemca, koji su odletjeli skupa s mašinom u vazduh.

Dana 1.VIII. 1943 jedinice našega odreda zaplijenile su 2 kamiona na cesti Zagreb — Beograd, kod sela Trnjani. Obadva kamiona predani su u Komandu Diljskog područja, koji već vuku žito u naše bunkere. U kamionima se nalazila 4 domobrana, koji su dobrovoljno izjavili da će se boriti u našim jedinicama.

Zarobljeno je 4 karabina. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dana 2.VIII. 1943 jedna četa našeg odreda napala je domobransku posadu u selu Lapovcima. Uhvaćena su 2 domobrana i zarobljena 2 karabina.

Naši gubitci jesu jedan mrtav, i to poginuo nehotice od naših drugova.

Dana 5.VIII. 1943 jedinice našeg odreda napale su željezničku stanicu Lužani na pruzi Zagreb — Beograd. Zarobljeno je 13 domobrana, 16 karabina, nešto bombi i ostale spreme, o čem je već podnesen detaljan izvještaj.[4]

Dana 8.VIII. 1943 iz neprijateljskog uporišta Đakovo pobjegla su 2 domobrana i donijeli 1 puškomitraljez Brno. Isti domobrani izrazili su želju da se bore u našim jedinicama, gdje su i raspoređeni.

U ovome periodu uhapšeno je oko 12 bandita, raznih petokolonaša, koji su predani u R.O.C. III.[5]

Također je u ovome periodu dovezeno i predano u Komandu ovoga područja oko 600 metara žita.

Od početka žetve pa do sada jedinice našeg odreda uništile su 52 vršaća stroja i 4 dovezena na našu oslobođenu teritoriju.

[4] Vidi dok. br. 26 i 161.
[5] Rejonski obavještajni centar

Jedinice našeg odreda daju stalno osiguranje prilikom vršidbe na našoj oslobođenoj teritoriji. Također smo davali i pomoć u ljudstvu narodu ovoga kraja da se što prije završi žetva.

Naše jedinice sada su već po prilici sređene i uslijediće malo veća akcija.®

Radimo stalno vojnički sa našim borcima tako da bi bili spremni i na veće borbe.

Kod štabova bataljona stanje se popravilo ali još uvijek nisu u potpunosti zadovoljili.

U najskorije vrijeme formiraćemo i III Bataljon.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Stjepan Domankušić

Komandant:
Jergović Ivan

'N

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA DUBRAVU I NA ŽELJEZNIČKE STANICE POPOVACA, BOZJAKOVINA I PRIKRAJ[1]

STAB MOSLAVAČKOG
NAROD.-OSLOB. PART. ODREDA
HRVATSKE
10 avgusta 1943 godine

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Rad ovoga odreda u vremenu od 16 jula do 10 avgusta nije bio toliko intenzivan jer je veliki deo vremena utrošen na sređivanje jedinica i na reorganizaciju odreda.[2] Na vojničkoj izobrazbi radilo se je toliko koliko je bilo slobodnog vremena za vreme same reorganizacije. U poslednje vreme rad je bio povećan, pošto su jedinice već bile sređene. Uglavnom rad iz vojnog gradiva bio je sledeći:

* Riječ je o napadu na Gorjane. Vidi dok. br. 92.

Ratna služba: Kretanje kolone, obezbeđenje za vreme pokreta, detaljno o patrolama predhodnicama.

Borbena obuka: Razvijanje u strelce, nastupanje pod svojom sopstvenom vatrom, prebacivanje pod zaštitom vatre, korišćenje zaklona od oka i od zrna, zauzimanje objekata, priprema juriša, juriš.

Stražarska služba: Pošto su borci ovoga odreda stražarsku službu vršili vrlo labavo, to se je velika pažnja u poslednje vreme obratila na vršenje ove dužnosti. Postupak na stražarskom mestu danju i noću, važnost znakova raspoznavanja, stalne i pokretne straže, o važnosti stražarske službe uopšte.

Egzercir: Postrojavanje, podela i razbroj jedinica, pozdravljanje, oslovljavanje, prilaženje, o desno rame i k nozi, stav gotovs.

8 avgusta izvršena je ponovno reorganizacija odreda, izmenom nekih rukovodilaca, kao i formiranjem Udarnog bataljona.[3] Jedinice su sređene i naknadni kadar je postavljen onaj koji je imao najviše uslova za vršenje dodeljenih im dužnosti.

Moral i borbenost kod jedinica je na visini, samo ih treba još usposobiti vojnički, a što će se postići vojničkom izobrazbom. čemu je posvećena najveća pažnja.

Disciplina ne zadovoljava, kako kod boraca tako i kod podčinjenih rukovodilaca, ali smo si stavili u zadatak da istu popravimo sastancima i ukazivanjem borcima na greške koje čine. Zatim radom čisto vojničkim i odnosima.

Akcije: Noću 25/26 jula izvršile su snage našeg odreda napad na neprijateljsko uporište Dubrava.[4] U uporištu se je nalazilo 250 ustaša i žandara dobro naoružanih, smeštenih u zgradama i osiguranim sa rovovima. U samoj borbi učestvovale su sve naše jedinice, sem jedne čete koja je bila na osiguranju. Neprijatelj je pružio jak otpor i posle borbe od 4 sata rezultat je bio:

Zarobljen jedan p. mitraljez i jedan karabin. 330 komada puščanih metaka.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Gubitci sopstveni: jedan mrtav i 11 lako ranjenih.

Kao primer odlučnosti i neustrašivosti, primer heroizma u ovoj akciji možemo istaći druga borca 1 čete I bataljona Milobara Grgu, koji je golim rukama, bez ikakovog oružja, ugrabio neprijatelju (žandaru) p. mitraljez, pri čemu je bio i ranjen od bombe istog žandara, koji ju je bacio pod sebe videći se u bezizlaznom položaju; zatim druga . . k o j i je tako-

đer bez ikakovog oružja, pošto je istom došao iz popunidbene čete, ugrabio žandaru pušku uhvativši ga predhodno za kosu.

Akcija je vršena po predviđenom planu, ali nije uspela zbog toga što II bataljon nije izvršio dobiveni zadatak. Zauzeo je položaj na mestu koje nije bilo od nikakovog značaja po izvršenje same akcije, premda mu je pre izvršenja same akcije bilo detaljno objašnjeno. Stab toga bataljona pozvan je na odgovornost, a komandant bataljona zbog ove i ranijih sličnih grešaka smenjen je sa dužnosti.

Pored ove akcije vršena je kontrola ceste pravljenjem zaseda na istoj cesti Čazma — V. Križ. Uspeha nije bilo — neprijatelj nije naišao.

2/3 avgusta izvršio je napad naš I bataljon na neprijateljsko uporište žel. stanica Popovača, gde se je nalazilo 35 neprijateljskih vojnika železničke bojne i 2 oficira. Posle par ispaljenih metaka neprijatelj se je predao.[6]

Zarobljeno je: 33 domobrana, 2 oficira, 1 p. mitraljez i 1 laki mitraljez, 80 pušaka raznog tipa — franc., ruskih, 2 šmajsera i za njih 600 komada metaka, municije puščane 20 hiljada razne, bombi 270 raznih, 150 pari uniformi i mnogo ostale spreme.

3/4 avgusta izvršio je naš II bataljon napad na žel. stanicu Božjakovina i Prikraj, gde se je nalazilo 35 domobrana.[7] Akcija je uspela.

Zarobljeno je 18 domobrana; zaplenjeno je: 32 puške, 5 hiljada puščanih metaka. Također zarobljena je jedna parabela sa 100 metaka, 120 bombi i veće količine ostale vojničke spreme.

Gubitaka nije bilo niti kod nas, a niti kod neprijatelja.—

Perspektive: Pošto je izvršena reorganizacija i donekle jedinice učvršćene, bataljon ćemo poslati na krstarenje sa određenim zadacima i to: Kontrola ceste i železničke pruge Zagreb — Dugo Selo — Novska. Zatim kontrola ceste Bjelovar — Čazma i kontrola ceste Bjelovar — Gudovac — Bolč — Dubrava. Zatim pruga Bjelovar — Sv. Ivan Zabno — Gradec. Ujedno likvidacija manjih neprijateljskih uporišta kao Ivanjska i delimično Popovača.

Također jedinice će raditi što više, i kada za to bude postojala mogućnost, na svojoj izobrazbi kako političkoj tako i vojničkoj.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Blaha Duro**

Komandant: **Kličković Nikola**

[6] Vidi dok. br. 149 i 152.
[7] Vidi dok. br. 155.

BR. 36

JZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG PROLETERSKOG BATALJONA OD 10 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« O BORBAMA KOD KRAVARSKOG[1]

STAB II
PROLETERSKOG BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONCARA«
dana 10 augusta 1943

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONCARA«

Operativni izvještaj za vrijeme od 4.VIII. 1943 do 6.VIII. 1943

Dostavljamo vam operativni izvještaj o akcijama i pokretima, koje je izvršio naš bataljon za gore navedeno vrijeme.

Dana 4 augusta bili smo sa bataljonom u Donjem Hruševcu te istoga dana u 20 sati krenuli smo sa bataljonom za Dubranec i Vukomerić, gdje smo se smjestili i odmarali.

5 augusta 1943 bili smo u istim selima. Istoga dana u 6 sati naveče naišlo je oko 200 ustaša u domobranskom odijelu od Kravarskog prema Dubrancu gdje se nalazila naša 2 četa, koja je iste dočekala i otvorila na njih žestoku vatru, koji su se nakon pola sata povukli u paničnom bijegu u pravcu Kravarskog.[2] U toj borbi na našoj strani nije bilo ni ranjenih ni mrtvih. Na strani neprijatelja o žrtvama nije nam poznato. Poslije te borbe ostali smo i dalje na istom položaju, ali uvečer smo povukli bataljon na spavanje u Vukomerić. Bili smo spremni za pokret za Zumberak, ali pošto nismo imali nikakove veze i nismo znali stanje u Zumberku ostali smo 6.VIII u istim selima, samo smo zauzeli položaj ujutro rano u Dubrancu, Bukovčaku i Vukomeriću. Oko 10 sati naišao je neprijatelj od Kravarskog,[3] kojeg je držala 2 četa, te istog vre-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 51/3, k. 721.

[a] Vidi dok. br. 33.

['] Riječ je o pothvatu Grün II, koji je, po naređenju Gruppe West, počeo 5 kolovoza na prostoriji: r. Sava — r. Kupa — Pokupsko — cesta Kravarsko — Turopolje — Donje Kuće. U pothvatu su učestvovale sljedeće neprijateljske snage: dijelovi Gruppe West, Druga bojna Drugog pješačkog puka, jedna satnija Koturaške (biciklističke) bojne, jedna satnija Prve domobranske jurišne bojne, dvije satnije Tridesete ustaške bojne i Druga bojna Pete gorske pukovnije. Opširnije o tome vidi dok. br. 156 i 161.

imena stao je neprijatelj nadirati od Gudača, i to Njemci. Naša 1 četa bila je r^a položaju i dočekala neprijatelja te na njega otvorila vatru. Neprijatelj je bio na tome mjestu dosta jak i četiri puta je jurišao na našu 1 četu, ali mu je bilo uzaludno, borci su se tukli sa njim bombama. Poslije toga došao je jedan vod 2 čete sa boka neprijatelju i jedna četa II Z.B.,[4] kada je nastao sa naše strane juriš na neprijatelja, koga smo protjerali. Poslije toga usljedilo je nadiranje neprijatelja od strane Kravarskog, Pisarovine i Lasinje. Naša 2 četa vodila je sa istima borbu, ali pošto su bili u dosta jakim snagama i dosta su tukli sa bacačima i avioni su naišli, izdato je naređenje četama da se postepeno povlače u pravcu Lipnice, gdje smo imali koncentraciju bataljona i odakle smo krenuli u pravcu Okića.[5]

Naši borci u toj borbi držali se odlično. Naši gubitci u toj borbi bili su 7 mrtvih i l i ranjenih, od toga 3 teže, a ostali lakše. Gubitci neprijatelja bili su po prilici oko 100 mrtvih i toliko ranjenih.—[0]

Utrošeno je u tim borbama oko 1500 komada metaka i 30 komada bombi.

Zarobljeno je 15 pušaka i oko 2000 kom. municije.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vujić Dragan

Komandant:
Marko Rapo

[4] Drugi bataljon Zumberačko-pokupskog NOP odreda
• Okić Grad
* Ova je rečenica, u originalu, dopisana mastilom.
[7] I ova je rečenica dopisana mastilom.

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

O. Br. 120/43
Dne, 11 augusta 1943

16. VIII. 1943

Operativni izveštaj
o akciji kod Kamenskog
mosta.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Na dan 5-VIII-1943 II brigada Unske Operativne Grupe pri povratku za Beniju, postavila je zasjedu kod Kamenskog mosta i prema Vranovini, da bi sačekala neprijatelja, koji se toga dana imao kretati iz Topuskog za Kladušu.

U 8.50 sati neprijatelj se krenuo iz Topuskog prema Starom selu sa dvije satnije domobrana sa istaknutim prednjim odeljenjem. Nakon borbe od 15 minuta neprijateljsko prednje odjeljenje bilo je dijelom raspršeno i zarobljeno. Glavnina neprijatelja nije se dalje ni kretala, već je sa jakom mitraljeskom vatrom pomagala izvlačenje svojih prednjih dijelova. Borba je trajala sa glavninom i raspršenim neprijateljskim dijelovima 5,30 sati nakon čega je neprijatelj pobjegao u Topusko.

Zarobljeno je 17 domobrana, među kojima 1 vodnik.

Zaplijenjeno je 1 p.mitraljez, 16 karabina, 2 poljska telefona, 9 km. kabla, 5 bombi, 1200 metaka i jedna kola konjske opreme.

Gubici neprijatelja nisu tačno poznati, ali po tragovima krvi može se ustanoviti da je bilo mrtvih i ranjenih.

Naši gubici 2 lakše ranjena druga.

Utrošak municije: 3000 puščanih i mitraljeskih metaka. Dobiveno 1200. A ranjak poslije akcije 1800 metaka.

Za cijelo vreme borbe borci su se dobro držali, ser 2 čete III bataljona, što je proizvelo da akcija nije u potpunosti uspjela.

Napomena: zarobljeni domobranski vodnik javio se dobrovoljno u partizane i upućen je u VIII Krajišku brigadu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu !

Politkomesar,

Komandant,

Prilog: Pregled gubitaka.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 11 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD KAMENSKOG MOSTA[1]

STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. br. 120/43
Dne 11 augusta 1943

15.VIII. 1943[2]

Operativni izvještaj
o akciji kod Kamenskog
Mosta

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Na dan 5-VIII-1943 II brigada Unske operativne grupe, pri povratku za Baniju, postavila je zasjedu kod Kamenskog Mosta i prema Vranovini, da bi sačekala neprijatelja, koji se toga dana imao kretati iz Topuskog za Kladušu.[3]

U 8.50 sati neprijatelj se krenuo iz Topuskog prema Starom Selu sa dvije satnije domobrana, sa isturenim prednjim odjeljenjem. Nakon borbe od 15 minuta neprijateljsko prednje odjeljenje bilo je dijelom raspršeno i zarobljeno. Glavnina neprijatelja nije se dalje ni kretala, već je sa jakom mitraljeskom vatrom pomagala izvlačenje svojih prednjih dijelova. Borba je trajala sa glavninom i raspršenim neprijateljskim dijelovima 5.30 sati, nakon čega je neprijatelj pobjegao u Topusko.

Zarobljeno je 17 domobrana, među kojima 1 vodnik.

Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 16 karabina, 2 poljska telefona, 9 km kabla, 5 bombi, 1200 metaka i jedna kola konjske opreme.

Gubici neprijatelja nisu tačno poznati, ali po tragovima krvi može se ustanoviti da je bilo mrtvih i ranjenih.

Naši gubici: 2 lakše ranjena druga.

Utrošak municije: 3000 puščanih i mitraljeskih metaka. Dobiveno 1200, a manjak poslije akcije 1800 metaka.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14—3, k. 105 A.

[a] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[1] Vidi dok. br. 15.

Za cijelo vrijeme borbe borci su ee dobro držali, sem 2 čete III bataljona, što je proizvelo da akcija nije u potpunosti uspjela.

Napomena: zarobljeni domobranski vodnik javio se dobrovoljno u partizane i upućen je u VIII krajišku brigadu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.[4] Holjevac

Komandant,
Gošnjak[4]

(M. P.)"

Prilog: Pregled gubitaka.

BR. 38

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 11 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE U VEZI S UVOĐENJEM ČINOVA U NOV I PO JUGOSLAVIJE[1]

Službeno
11 avgusta 1943

ŠTABU XII NOU DIVIZIJE

Položaj

Odlukom Vrhovnog štaba NOV i POJ uvode se činovi u. našoj vojsci.[2] Ova je odluka od neocjenjive važnosti ne samo za našu vojsku, već i za sve naše narode. Ona će također u velikoj mjeri podići ugled naše vojske u inostranstvu. Došla je kao rezultat mukotrpne borbe najboljih sinova naše zemlje protiv fašističkih okupatora i domaćih izdajnika, za oslobođenje svih naših naroda. Tom se odlukom još jasnije izražava uloga naše vojske i njen svenarodni oslobodilački karakter. Prema tome, neophodno je potrebno da svestrano prodiskutujete slučaj svakog pojedinog druga kojeg ćete predložiti za

' Većeslav
[1] Ivan
" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/3, k. 881.

* Vrhovni štab je ovu odluku donio svibnja 1943 god. Vidi tom II, knj. 1, str. 255.

unapređenje. Skrećemo Vam pozornost, da snosite punu odgovornost za svaki predlog koji budete dali iz sastava Vaše Divizije i odreda koji su pod Vašom komandom. U vezi s tim šaljemo Vam primjerak formulara, koji treba da izradite za svaku Vašu jedinicu. Tu dolazi u obzir: Stab divizije i sve ličnosti koje su oko Štaba sa zaštitnicom (sanitet, intendantura, ob.[3] centar itd.), štabovi brigada, štabovi bataljona i sve službe oko tih štabova, te komande četa, vodnici i desetari.

Sem toga trebate da date predloge za one drugove koji su u bivšoj jugoslovenskoj ili domobranskoj vojsci imali podoficirski ili oficirski čin, a danas eventualno nemaju odgovarajuću ili određenu funkciju. Za sve ovakve drugove važi kriterij: dva čina više od onog koji je upražnjavao u bivšoj jugoslovenskoj ili domobranskoj vojsci. (Tako n. pr. jednog poručnika iz bivše jugoslovenske vojske, koji je dobrovoljno stupio u NO vojsku i borio se dvije godine, trebate predložiti za čin majora, bez obzira na to koju funkciju u NOV upražnjuje. To važi i za bivše podoficire jugoslovenske i domobranske vojske). Pri tom, naravno, treba voditi računa o onim drugovima koji su se naročito istakli u borbi i imaju neku specijalnu zaslugu, kao i onim koji su eventualno zatajili na .svojoj dužnosti u NOV.

Kad budete predlagali one drugove koji danas upražnjavaju komandna mjesta po brigadama, bataljonima i četama, trebate voditi računa o sljedećem: a) od kada je na određenoj dužnosti, b) kako vrši dodijeljenu mu dužnost, c) da li je bio kažnjavan ili ne, d) da li je bio pohvaljen, e) vrši li s voljom svoju dužnost, f) ima li uslova za dalji razvitak u vojnom pogledu, g) kakvih je moralnih kvaliteta, h) kakav je njegov odnos prema vojnicima i narodu. Kriterij se uvijek ne određuje prema funkcijama koje danas upražnjava. N. pr. za čin majora možete predložiti i nekog komandanta bataljona koji se naročito istakao, što ne znači da u isto vrijeme ne možete predložiti za majora i dotičnog komandanta brigade; ili istodobno u jednom bataljonu možete imati kapetane, poručnike kao komandire četa i kao komandante bataljona. Nedozvoljeno je da u jednoj jedinici imamo podređenog druga sa višim činom. Ali, budući da imamo bivših jugoslovenskih i domobranskih oficira i podoficira u našoj vojsci, te da do takvih slučajeva može doći, onda Vas upozoravamo da to regulišete na taj način što ćete povući takve drugove iz jedinica i dati im odgovarajuće mjesto i posao za koji su sposobni u nekom višem štabu.

Vi trebate hitno dostaviti ovom Štabu Vaše predloge za sve komandno osoblje sem komandanata brigada i odreda, te komandanta divizije i načelnika štaba divizije.

Pod naznakom »primjedba« u priloženom formularu trebate dati karakteristiku za svakog predloženog druga, vodeći strogo računa o gore navedenim osobinama.

Ispunjene formulare morate nam dostaviti najdalje do 25 ov. mj. Napominjemo da ne morate sav taj materijal slati odjedanput, već možete povremeno, ali samo po brigadama i odredima.

Od Vaše ekspeditivnosti zavisi redni broj ukaza i objavljivanja.

Činovi u našoj vojsci su sljedeći: desetar, mlađi vodnik, stariji vodnik, zastavnik, p.poručnik, poručnnik, kapetan, major, p.pukovnik, pukovnik, generalmajor, generallajtnant, generalpukovnik. Oznake za činove poslaćemo Vam naknadno.

Politički komesari imaju rang odgovarajućeg komandanta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant
pukovnik,

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 11 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I AKCIJAMA OD 15 LIPNJA DO 10 KOLOVOZA[1]

STAB
X DIVIZIJE
NXR.-OSL. VOJ. HRVATSKE
O. 'br. 89/43
Dne 11 avgusta 1943 — 9 h.

Predmet: Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU II KORPUSA N.O.V.H.

Položaj

Dostavlja se operativni izvještaj naših jedinica u periodu od 15.VI do 10.VIII. 1943 god. Redoviti desetodnevni izvještaji nisu dostavljani zbog ofenzive koju je neprijatelj vršio na naš oslobođeni teritorij Slavonije.[2]

1. RAD NAŠIH JEDINICA:

Poslije likvidacije neprijateljskog uporišta Sirač,[3] naše su se jedinice nalazile na sektoru Bučje — XVII brigada — i u Požeškoj kotlini — XXI brigada, — gdje su ostale izvjesno vrijeme na odmoru i reorganizaciji. Nekoliko dana odmora naših jedinica bilo je dosta da krenu ponovno u nove borbe, što je i učinjeno. XVTI brigada obišla je sela Daruvarskog sreza, gdje je izvršila nekoliko diverzija na glavnoj pruzi Beograd — Zagreb,[4] dok je XXI brigada ostala i dalje na svom sektoru Pož. kotline. Osmog prošlog mjeseca neprijatelj je otpočeo ofenzivu na naš teritorij, gdje se najprije sukobio sa XXI brigadom u Požeškoj kotlini, kuda je bila otposlana pomoć od dva bata-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/2, k. 1121.

* Riječ je o ofanzivi koju je neprijatelj započeo 8 srpnja 1943 god. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 17, dok. br. 21, 24 i 30.

' Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 41, 45, 46, 56, 58, 60 i 61.

' Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 10, 13 i 17.

ljona XVII brigade."' Kako je neprijatelj nastupao u većem broju, naše su se jedinice morale povući. Dan-dva poslije toga neprijatelj je nastupao sa više strana na naš oslobođeni teritorij te je tako došao i do Bučja gdje se sukobio sa ostala dva bataljona XVII brigade, koji su prvi nalet neprijatelja odbili sa uspjehom, a poslije su se povukli na Ravnu Goru gdje su došli u sastav sa ostalim jedinicama brigade.

Poslije toga, a prema naredbi Štaba korpusa, XVII brigada prebacila se na Baniju,[6] sa Štabom korpusa i naše divizije. XXI brigada se 13 prošlog mjeseca povukla na Jankovac, gdje je ostala sve do 17 prošlog mjeseca. Odatle je jedan bataljon bio upućen na Dilj i dalje pored Pleternice za Babje Gore sa zadatkom da vrši mobilizaciju na tom sektoru i da popali vršaće mašine u Posavini. Na svom putu bio je napadnut od neprijatelja i morao se povući bez da je izvršio svoj zadatak.

Kako je neprijatelj tih dana blokirao čitavi sektor Papuka, očekivalo se da će nastupiti »čišćenje« tog predjela. Na osnovu toga jedinice nisu se spuštale sa Papuka u borbu sa neprijateljem, koji je svugdje nadirao sa tenkovima, već su se odmarale i pripremale za nove napore koji su se očekivali. Međutim, kako neprijatelj nije ulazio u planine, naše su se jedinice vratile na svoje položaje u Požešku kotlinu, odakle se neprijatelj povukao prema istoku. Odmah iza toga prišlo se sistematskom radu, reorganizaciji brigade, popuni kadrova, održavanju voj. kurseva, kako je to predviđeno naredbom Štaba korpusa, i akcijama za očuvanje žetve. Jedan bataljon obje brigade bio je prebačen na cestu kod Španovice da osigurava žetvu bučkom kraju na vratima Pakraca i da prekopa cestu i poruši mostove, što je i učinjeno. Po dolasku XVII brigade iz Banije, taj se bataljon ponovno priključio u sastav svoje brigade.

* Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 21.

* Brigada je krenula sa Ravne Gore 12-og a stigla na Baniju 17 srpnja. Početkom kolovoza brigada se vratila u Slavoniju. Vidi istorijat Dvadeset osme divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1125.

XVII brigada je na svom putu za Baniju prešla dosta prijeporan put, gdje su njeni borci pokazali velika herojstva i izdržljivost.

Sada poslije svih ovih napora jedinice se nalaze ponovno na odmoru, gdje ujedno vrše reorganizaciju i popunu kadrova, dok istovremeno imaju zadatak za očuvanje žetve svaka na svom sektoru.

Stanje se unutar naše divizije u mnogome popravilo. Štabovi brigada i bataljona sve se više osamostaljuju i pokazuju veliko napredovanje. XVII brigada kao cjelina sposobna je da rukovodi ma kakovom akcijom, dok kod XXI brigade vojni rukovodioci, naročito niži kadar, nisu još uspjeli prebroditi krizu. Sada se mnogo radi u toj brigadi na podizanju nižeg vojnog kadra. Održavaju se redovito kursevi pri Štabu brigade i bataljona kako bi se što više iskustva i znanja prenijelo baš na one niže rukovodioce koji su u tom siromašni. Kursevi će isto tako skoro početi i u XVII brigadi, te će se s tim podići drugovi u čitavoj diviziji. Naročito će se posvetiti pažnja obuci iz nastave i teorije gađanja, borbene obuke i ratne službe.

Služba veze krenuće također korak naprijed formiranjem četa za vezu. Pri Štabu naše divizije formiran je vod za vezu, a u brigadama su također formirane čete za vezu, koje je obišao referent za vezu pri Glavnom štabu i referent za vezu našega korpusa.[7] Isto je postavljen referent za vezu pri našem štabu.[8] Jedino što zasad oskudijevamo u tehničkom materijalu, koji ćemo uskoro nabaviti, tako da će pitanje službe veze u našoj diviziji biti u najskorije vrijeme riješeno. Osim toga imamo dvije radio-stanice sa kratkim dometom, a skoro ćemo dobiti jednu sa dužim dometom, koja će biti pri našem štabu, tako da u buduće neće biti nikakvih nedostataka.

II. IZVEDENE AKCIJE:

1. VII. Jedinice XVII brigade u zajednici sa diverzantima izvršile su akciju na njemački transport

ispod sela Lađevca.[0] Tačno u 21,55 sati naletio je voz na minu, gdje je dignut u vazduh. Jedan bataljon sa plotunom, iza koga je slijedio juriš, zapalio je 30 vagona destiliranog benzina koji je išao za Grčku. U zadnjem vagonu nalazilo se oko 15 njemačkih vojnika koji su uspjeli pobjeći.

Odmah poslije toga naišao je pancer iz Okučana koji je također dignut u vazduh, ali je lako oštećen. —

Ratni plijen: Zarobljen je jedan domobranski satnik i 5 željezničara. Zaplijenjeno je: jedan njemački laki mitraljez, jedan šmajser i 3 puške.

Neprijatelj je imao 1 mrtvog i nepoznat broj ranjenih koji su uspjeli pobjeći, dok je u vagonu nađeno krvi na nekoliko mjesta.

Naši gubitci su dva mrtva i 6 ranjenih drugova.

Ova akcija je izvedena tačno po planu, u kojoj je veza između jedinica održavana redovito.- Poslije toga jedinice su se povukle u najvećem redu.

Saobraćaj nije radio 48 časova.

3. VII. Ista brigada porušila je 10 km željezničke pruge Banova Jaruga — Lipovljani — Lipik na mjestu između Poljane i Dobrovca.[10]

Saobraćaj na ovoj pruzi nije radio punih 8 dana.

Karakteristično je napomenuti da je neprijatelj natjerao sve građanstvo Lipika i Pakraca na popravak ove pruge, a da seljake okolnih sela uopšte nije dirao, govoreći da su dani najvećeg rada na poljima i da zbog toga ne treba dirati seljake.

7. VII. Na povratku iz Daruvarskog sreza jedan bataljon XVII brigade na prolazu kroz Sirač zapalio je 8 vagona koje je zatekao u Siraču i porušio 150 metara željezničke pruge. Istoga dana, kada su se jedinice nalazile u selima Goveđem Polju i Trojeglavi, naišao je neprijatelj[11] iz Pakraca i Lipika u jačini od 3 satnije sa 2 topa, s namjeramo da napadne naše jedinice. Tri bataljona zauzeli su položaj ispred sela. Neprijatelj se razvio ispred Kapetanovog Polja i D. Obriježa, odakle je pripuca

vao iz topova, bacača i mitraljeza, ali se nije usudio da ide naprijed, jer su naše jedinice bile na svojim mjestima i nisu se dale provocirati. Tako se neprijatelj povukao u svoju bazu.

Oko 18 časova došle su 4 neprijateljske »štuke« — aparati koje su bombardirale sela Trojeglavu i Goveđe Polje. Od samog bombardovanja jedinice su imale 3 mrtva i 3 ranjena druga.

9 i 10. VII. I i III bataljon XVII brigade, koji su išli u pomoć XXI brigadi u Požešku kotlinu, kod sela Nježića i Poljanske vodili su borbu sa nadmoćnijim neprijateljem, koji je nadirao iz Požege.[12]

11. VII. Neprijatelj je nadirao iz Pakraca,[13] s kojim je II bataljon XVII brigade prihvatio borbu više sela Prgomelja. Neprijatelj je raspolagao sa teškim oružjem kao i sa tenkovima, ali su uprkos toga naši borci dočekali neprijatelja i odbili, dok su se tenkovi uspjeli probiti prema Kamenskoj.[14] Neprijatelj je tri puta pokušavao juriš, ali mu to nije uspjelo. Poslije dovlačenja pojačanja naši su se borci povukli na nove položaje.

U tom napadu zaplijenjeno je: jedan laki njemački mitraljez, 13 karabina i 3.800 metaka. U tim borbama XVII brigada imala je 7 mrtvih i 12 ranjenih drugova, dok je neprijatelj imao preko 180 što mrtvih što ranjenih. Kod Mrkoplja ubijen je jedan njemački oficir.

12. VII. Prilikom pokušaja ove brigade da se probije preko sela Grahovljana naišlo se na blokadu gdje se imalo jednog mrtvog i jednog ranjenog druga. Izgubljen je laki bacač.

16. VII. Na prolazu za Baniju dva bataljona XVII brigade napali su neprijateljsko uporište Krapje,[13] kako bi osigurali prelaz ostalih dijelova preko Save. Pomoć neprijatelju došla je iz Jasenovca, koja je također bila dijelom potučena, a dijelom odbijena. Sama borba trajala je od 6—15 časova, kada su se konačno sve jedinice dobro prebacile preko Save.

Ratni plijen u ovoj akciji bio je slijedeći: 3 p. m.j 5 karabina, 3 pištolja, 2.000 metaka i ne-

[12] Vidi tom V. knj. 17, dok. br. 30 i 64.
" Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 137.
[14] Bučko Kamensko. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 137.
[15] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 149.

što ratne spreme. Neprijatelj je imao 15 mrtvih, među kojima jedan vojnik iz Jasenovca, dok je mnogo veći broj mrtvih i ranjenih uspio izvući.

Naši gubitci: 5 mrtvih i 4 ranjena druga. Naknadno je od rana umro drug Goga Veljko.

18. VII. Poslije prelaza Save jedinice ove brigade imale su zadatak da se skoncentrišu u šumi Zelenik — k. 96 — Ilijina Greda za daljnji put. Pošto su jedinice bile premorene nisu sve došle na određeno vrijeme da bi se mogao put nastaviti za dalje, nego je samo stigao III i IV bataljon tačno na vrijeme, dok je I i II ostao u selu. III i IV bataljon bili su napadnuti na gore navedenoj k., u 5,30 sati ujutro.[10] Iako je bio iznenada napad od strane neprijatelja, naši se borci i rukovodioci nisu odmah snašli, ali ipak uz pomoć I i II bataljona, koji su momentano naišli, uspjeli su da neprijatelja razbiju i da produže put. Borba je trajala od 6 sati ujutro do 10. Neprijatelja je bilo oko 600—700 legionara i Njemaca.[17]

Ratni plijen u ovoj borbi bio je: 3 laka njemačka mitraljeza i 1 puškomitraljez, 5 pištolja, 28 karabina, 5.000 metaka i 40 uniformi.

Neprijatelj je imao 60 mrtvih, dok je mnogo veći broj mrtvih i ranjenih uspio da izvuče, te 24 zarobljena koji su pušteni.

Naši gubitci su bili 7 mrtvih i 6 ranjenih drugova. Naknadno od rana umro drug Rade Trninić.

22. VII. Jedinice XXI brigade koje su se nalazile u Požeškoj kotlini bile su toga dana napadnute od neprijatelja koji je u jačini od oko 900 nadirao iz Požege. Između 4/5 časova ujutro došlo je do sukoba više sela Nježića i Amatovaca, na predjelu zv. »Torine«. Odmah poslije sukoba naše jedinice otpočele su zaobilaziti neprijatelja i zboka, tako da su u roku nepuna dva časa odbacile neprijatelja u selo Nježić i Klisu, te dalje prema Orljavcu. Jedinice koje su dočekale neprijatelja imale su oko 10 drugova izbačenih iz stroja, dok jedinice koje su vršile juriš sa bokova imale su mnogo manje gubitaka i polučile mnogo bolje rezultate.

Druga kolona naišla je preko Poljanske iznad sela Odžakovaca, ali je i ona bila razbijena. Ratni plijen u ovom napadu bio je: jedan njemački laki mitraljez, 10 pušaka, 10 mina za teški bacač, jedan pištolj i nešto ratne spreme.

Neprijatelj je imao preko 100 mrtvih i ranjenih.

9. VII. 9, 10 i 11. VII, jedinice XXI brigade pomenutih dana vodile su žestoke bojeve sa neprijateljem koji je nadirao iz Požege.[18] 11. VII vodile su se borbe na liniji Kamensko — Brezine — Visoko drvo. Borba je trajala cijeli dan. Neprijatelj je uz pomoć tenkova, artiljerije i bacača uspio unatoč velikih gubitaka zauzeti Visoko drvo i Gredine. Jedinice su se poslije toga povukle u šumu iznad Vrhovaca.[19]

19. VII. II bataljon na svom putu preko Dilja i Babje Gore bio je napadnut kod sela Odvorci i Zdenci. Četa Diljskog odreda koja se nalazila u zasjedi povukla se a da prethodno nije obavijestila bataljon kada je vidjela da nailazi banda. Borba je bila žestoka, ali je borcima uspjelo odbiti neprijatelja, dok se jedan dio povukao sa komesarom bataljona i obavještajcem brigade, koji je vjerojatno poginuo.[20]

20. VII. Na prolazu za Babje Gore ponovno je bataljon naišao na zasjedu koju je odbio bez žrtava.

U svim tim borbama od 9 do 20 prošlog mjeseca brigada je imala 12 mrtvih drugova i 3 drugarice, a ranjenih 40 drugova i 8 drugarica i dva nestala druga. [1]

Neprijatelj je imao preko 100 mrtvih i ranjenih svojih vojnika.—

U svim dosadašnjim akcijama i borbama utrošeno je više metaka, nego što je dobijeno. Naročito XXI brigada ima prosječno malo metaka, koju ćemo u prvim akcijama morati snabdijevati sa municijom.

III. STEČENA ISKUSTVA:

U akcijama na vlakove pokazalo se da treba odmah poslije eksplozije opaliti plotun, kako bi

se time osujetilo neprijatelja da se sabere za odbranu, a potom praviti juriš. Pri tome, treba biti oprezan kad se pravi juriš, da se vojnici odmah ne penju na vagone dok ostali dio ne stigne. Osim toga pogrešno je jurišati besmisleno na prave oklopne vlakove, jer se ima beskorisnih žrtava.

Prilikom obilaska sa jedinicama preko neoslobođenog teritorija nikad se ne treba zadržavati više od jednog dana na jednom te istom mjestu, ako to ne iziskiva potreba, jer u protivnom neprijatelj lako saznaje gdje se nalaze naše jedinice i lako ih napada. Naročito to važi za štabove da se ne smještaju na izvidnim mjestima, kao na raskrsnicama, gdje je neprijatelju lako uočljivo gdje može lako gađati iz aviona. To se iskustvo pokazalo u selu Trojeglavi gdje je Stab brigade bio u kući na raskrsnici i bio bombardiran od aviona, koji su bez pravljenja kruga odmah se spuštali direktno na štab.

Iz posljednje neprijateljske ofenzive naši su borci i rukovodioci iscrpili sjajna iskustva u borbama protiv neprijateljskih tenkova. Pokazalo se da njemački tenkovi ne mogu da razbiju i pokolebaju moral i borbenost naših boraca, nego obratno. To se vidjelo iz toga što su na više mjesta naši borci propustili tenkove, a dočekali pješadiju i s njome došli u borbu. Isto tako se vidjela i samoinicijativa naših štabova, da su oni znali uspješno i samoinicijativno manevrisati borbom i pred opasnošću ukloniti jedinice da ne dođe do većih katastrofa pred jačim snagama neprijatelja.

Sa puta za Baniju i obratno vidjelo se da su naše jedinice sposobne da izvrše svako naređenje koje se pred njih postavlja, iako su bile gladne i neispavane, i da se u svakom momentu mogu da snađu i prihvate borbu. No ipak je i tu bilo nedostataka i nebudnosti, tako da su neke jedinice oc silnog umora bile po malo zaspale na svojim položajima i da ih je neprijatelj iznenadio. Osim toga naši niži rukovodioci još se uvijek pretvaraju u obične borce kada dođe neki napad i kada se trebaju pokazati kao rukovodioci u pravom smislu.

Još uvijek se pokazalo da borci nisu majstori svoga oružja i da ga ne znaju iskoristiti do mak-

simuma. U borbama se retko čuje puščana vatra, već samo automatskog oružja.

Kao što smo gore napomenuli, izvukli smo sjajno iskustvo iz ove ofenzive. Kada je neprijatelj tražio kontakt sa našim snagama, da upotrijebi svoju taktiku i da nas sa manjim snagama frontalno zadržava, dok sa većim da nas opkoli i uništi, mi smo uspjeli vješto uvijek izmaknuti i time sačuvati našu živu snagu.

Plus tome možemo reći da se naši borci ne boje više nikakovih ofenziva neprijatelja i da imaju veliko povjerenje u svoje rukovodstvo. To nam dokazuje očiti primjer XXI brigade, koja je na Papuku bila blokirana od neprijatelja, u očekivanju u svakom momentu da se probije i stupi u borbu iako sa nadmoćnijim neprijateljem. Na licima drugova, kako boraca tako i rukovodilaca, nije se pokazala nikakova zabrinutost ni očajanje.

Potrebno je napomenuti da su se nekoji rukovodioci za vrijeme ove ofenzive pokazali nedorasli svojoj dužnosti, zbog čega su bili i smijenjeni sa svojih položaja. Kao na pr. politkomesar II bataljona XXI brigade... koji je u napadu neprijatelja bezglavo otstupio sa nekolicinom vojnika. Tako je bilo i nekih nižih rukovodilaca koji su zaspali na svojim položajima.

IV. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Naše se jedinice sada nalaze: XVII brigada na sektoru Bučje u selima: Prgomelje, Tisovac i Koturić, dok se jedan bataljon nalazi na sektoru Okučani, koji je otišao sa zadatkom da očuva vršidbu selima Kotarskog NOO-a Nova Gradiška i da očisti petu kolonu koja održava veze sa četnicima iz Motajice. Naročito se odnosi na sela Posavine sa kojima četnici iz Motajice održavaju vezu. Jedan će bataljon biti upućen u Daruvarski srez da onesposobi vršalice u Daruvarskom Brestovcu.

XXI brigada nalazi se u Požeškoj kotlini na sektoru od Poljanske do Orljavca, čiji je jedan bataljon upućen u akciju u Oriovac kraj Broda gdje se nalazi vojna apoteka.

Obje naše brigade oporavile su se od umora i dugog putovanja i spremne su za svaku akciju.

Sve oružje je u ispravnom stanju, tako da se pokret može izvršiti u svakom momentu, dok se povrate bataljoni koji su otišli u akciju.

Ukoliko Stab našega korpusa nema kakovih zajedničkih planova, naš predlog bi bio da sa našom divizijom očistimo uporišta: Gorjani—112 bundaša, Trnava—200 domobrana, Nabrđe—120 domobrana? Čaglin—450 domobrana, Migalovci—jedna satnija, Latinovac—1 satnija domobrana, Podgorač, Bračevci i t.d.—sve na Dilju, gdje bi pored dobivenih pušaka imali uspjeha i u mobilizaciji, naročito hrvatskih masa.[21]

Osim toga trebalo bi jednom za uvijek očistiti neprijateljsko uporište Dulavec[22] i time osloboditi sela oko tog uporišta, koja su stalno ugrožena. Tom akcijom sasvim bi se onesposobila željeznička pruga Daruvar — Virovitica. U tu svrhu korisno bi se upotrijebile i haubice 100 mm koje leže neiskorišćene.[23]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Vlado Janić

Komandant:
Vinko Antić

(M. P.)[24]

" Divizija je krajem kolovoza 1943 g. očistila na području Dilja sljedeća neprijateljska uporišta: Drenjski Slatinik, Drenje, Pridvorje i Krndiju. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 3 rujna 1943 godine.

" Napad na ovo uporište izvršile su jedinice Dvanaeste divizije 18/19 rujna 1943 god. Vidi tom V, lAij. 19, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 22 rujna 1943 god.

" Riječ je o haubicama koje su jedinice Četvrte (Dvanaeste) divizije zaplijenile prilikom borbi kod Kamenskih Šušnjara 16 travnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 14, dok. br. 79.

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 11 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKI KAMION NA CESTI VAGANAC — DRE2NIK I O DRUGIM AKCIJAMA[1]

STAB I UDARNE BRIGADE *
VIII DIVIZIJE I KORPUSA
HRVATSKE
Op. br. 35/43
Dne 11.VIII. 1943 g.

Operativni izvještaj
dostavlja se

ŠTABU VIII DIVIZIJE I KORPUSA N.O.V.

Dana 10.VIII. 1943 sa našim 3. bataljonom postavili smo jednostruku zasjedu na cesti između Vaganca i Drežnika kod k. 385. Istoga dana u 7.40 sati naišao je jedan kamion od Vaganca za Drežnik sa posadom od 3 vojnika (Njemca). Prilikom nailaska prema 1. četi 3. bataljona ista je otvorila vatru i poslije jednog plotuna izvršila je juriš na kamion i odmah ga osvojila i posadu potukla.[2]

Ratni plijen: 3 karabina, 3.000 »Mauzer« metaka, 7 mina po 3 kg, 29 mina okruglih nagaznih. 26 mina po 1 kg, 239 komada ekrazita, 25 koturica specijalne korde, 40 kapsli i 40 metara obične korde, 20 upaljača za mine, 25 komada kapsli za kordu, 28 upaljača običnih, 14 košulja, 20 gaća, 20 bluza, 18 hlača, 5 šinjela, 10 pari cipela, 8 gasmaski, 12 ranaca, 2 para gumenih čizama, 1 sandučić sanitetskog materijala, 1 količina mehaničkog alata, 12 pari čarapa, 3 goveda, 1 prase, 1 kola i par konja.

Gubitci neprijatelja: 5 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Sopstveni gubici: 3 mrtva i 6 ranjenih, i to prilikom otstupanja, po završenoj akciji, u svoje polazne baze, od artiljerije. Prilaže se lista gubitaka.

8.VIII. o.g. poslali smo jednu desetinu iz 4. bataljona sa ob. oficirom istog bataljona na teren radi prikupljanja podataka o »Crnoj desetini« — na teren Lipovača, Nova Kršlja i u okolicu Grabovca.

Poslije prikupljenih podataka ob. oficir istog bataljona zatražio je dvije čete da mu se pošalju i da pohvata bande za koje je saznao.

9.VIII. 1943 uputili smo dvije čete 4. bataljona u Rakovicu u sastav one desetine i ob.[3] oficira istog bataljona, odkud su preko noći poduzeli lovljenje »Crne desetine«. Tom prilikom uhvaćeno je 10 pljačkaških bandita i 3 ženske koje su bile u njihovoj suradnji i služile im za špijunažu i dobavu živežnih namirnica i svih ostalih potrebnih stvari iz sela i trgovina. Prilikom hapšenja istih bandita borba se nije razvijala nikakova.

Ratni plijen: Zaplijenjeno je kod istih 3 puške, 4 pištolja, 3 sata džepna, 55 metara platna, 42 plahte, 6 biljaca, 6 vunenih torbi, 3 šarenice (pokrivači), 4 komada ženskih sukanja, 5 ženskih košulja, 5 pari veša muškog, 13 ručnika, 11 vreća, 2 hlaće, 3 rupca ženska, 3 marame ženske, 1 muški kaput, 4 djetinja biljka, 2 prsluka, 3 ženske bluze, 1 vreća vune od 10 kg, 65.572 kune i 2.192 dinara, kao i 2 magarca koji su im služili za komoru.

Istog dana na sektoru našeg 2. bataljona prijavilo se 7 četnika, od kojih su trojica predali oružje, dok ostala 4 tvrde da su svoje oružje bacili prilikom bježanja kada je bio pretres Pištenika od naše II udarne brigade.

Naknadno umrlih od rana: Nema.

Drugova palih smrću heroja: Nema.

Kritički osvrt na akciju: Akcija je vođena po planu. Snalaženje starješina bilo je dobro.

Utrošak municije: Kod 3. bataljona za sve vrste oružja 300 metaka i kod 4. bataljona 10 metaka, što znači ukupno 310 metaka.

Pokvarenog i izgubljenog oružja nije bilo.

Naročite napomene: Poslije završene akcije kod 3. bataljona, neprijatelj je krenuo od ceste prema Korani u pravcu položaja našeg 3. bataljona, jačine 50—60 vojnika. Kada se približio, jedna četa 3. bataljona otvorila je vatru na istoga i isti je u paničnom bijegu pobjegao u svoje baze. U ovoj borbi imao je 2 mrtva i više ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:
D.[4] Baić

Komandant
Mih.' Blažević

(M. P.)[8]

BR. 41

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 11 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD MARKOVCA[1]

STAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE
11 augusta 1943 godine

Operativni izvještaj
za 10 i 11 ov. mj.

ŠTABU VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE

7.VIII. t.g. II bataljon »O.P.«[2] ove brigade po naređenju Štaba Kninskog sektora pripao je pod komandu Štaba X Krajiške brigade i ujedno da produži u sastavu iste brigade sa

* Dušan
[5] Mihajlo
° Okrugli pečat: Stab Prve udarne brigade Osme divizije NOV Hrvatske.

čišćenjem jugozapadnih padina Kozjaka i to sela: Riđane, Kosovica i Markovac.

Naknadno, u putu od Vrlike do Štikova, Štab X Krajiške brigade izdao je naređenje bataljonu da krene, odnosno otpočne sa čišćenjem navedenih sela. Bataljon je krenuo u određenom pravcu i pročistio sva navedena sela, u kojima se banda uopšte nije nalazila, jer kad je čula za naše namjere preko svoje/ obavještajne službe, pobjegla je u pravcu željezničke stanice Kosovo i tako do borbe nije došlo.

Nakon čišćenja pomenutih sela bataljon je zaposjeo položaj iznad sela Markovca. gdje je držao položaj 8 i 9 ov. mi.

10. VIII. t.g. neprijatelj — kombinovano četnici i Talijani[8] u jačini 1.000—1.200 u 9 h. napali su na položaje bataljona. Naše snage primile su borbu u 9,30 h. i trajala je do 15,30 h.

Neprijatelj je krenuo sa motorizacijom, 4 brdska topa, 2 haubice i 6 teš. minobacača, kao i pješ. topom i tukao za cijelih 6 sati borbe iz svih oruđa na naše položaje, a pješadija sa svom silom nastojala je da zauzme položaje koje je držao ovaj bataljon. Naše snage dale su neprijatelju jak otpor i neprijatelj videći otpor naših snaga u neredu se povukao sa jednim dijelovima u pravcu Knina, a jednim snagama u Kosovo Polje.

Istog dana, pošto je neprijatelj odstupio, isti bataljon je goneći neprijatelja prečistio selo Orlić i nakon čišćenja sela Orlića izišao sa jednim dijelovima na kotu Čulum i kotu 308 na Čulumu, te kosama ispred Kaldrme sa ostalim dijelovima. Na Kaldrmu, gdje se nalazi talijanska posada, izvršio je demonstrativni napad, na što neprijatelj nije reagirao mnogo, nego je bacio nekolike bombe i otvorio manju mitraljesku i puščanu vatru. Čisteći selo Orlić neprijatelj se nije nalazio u istom, već je pobjegao u pravcu Kosova.

Ishod borbe: Borba je vođena po planu. Neprijatelj je odbijen. Čisteći selo Orlić do borbe nije došlo. Zarobljena je jedna talijanska puška i 220 metaka za istu i 8 talij. bombi.

Gubitci neprijatelja: U napadu neprijatelja na naše položaje gubitci nisu ustanovljeni; uglavnom su dobili osjetljive gubitke, što se moglo vidjeti, a poslije preko civilnog stanovništva doznalo se da su imali veliki broj mrtvih i ranjenih, koje su odvukli svojim kamionima u pravcu Drniša.

Sopstveni gubitci: Nije ih bilo.

Kritički osvrt: Primjedaba nema. Borba je vođena po planu. Položaj je bio zaposjednut dobro, tako da je neprijatelj trpio našu uzdužnu i unakrsnu vatru, jer to se vidjelo iz toga, što

je neprijatelj sa jakim snagama napao na naše položaje i žestoko tukao sa teškim oruđem kao i pješadijskim i svojim jurišima nije nanio gubitaka, jedino to što je neprijatelj imao jaku snagu, a naše snage bile su jako male i nije se moglo doći do plijena i do mrtvih neprijateljskih vojnika.

Utrošak municije: U odbrani ovog položaja i fingiranju napada na Kaldrmu utrošeno je 2.350 jugosl. metaka.

Pokvarenog oružja bilo je: mali minobacač, izgubljen mu je okidač. Izgubljenog oružja nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOPODA NARODU!

Politkomesar: **B.[4] Damjanović** (M. P.)° Komandant: **Dotlić[3]**

Dostavljeno: Štabu Kninskog sektora i
Štabu VI Divizije NOV Hrvatske.—

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 12 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA VRLIKU[1]

STAB
KNINSKOG SEKTORA
12.VIII. 943 g.
Op. br.: 21/43

Operativni izvještaj
za operaciju na Vrliku

GLAVNOM ŠTABU
Narodno-oslobodilačke vojske i part. odreda
HRVATSKE

PRIPREME:

Izvršena je koncentracija snaga i to: X Krajiške N.O.U. brigade u Glavašu i II Ličke N.O.U. brigade u Polači.

' Branko
[5] Dušan
" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

4. o. mj. u samu zoru četnička Kosovska i Vrlička brigada napale su X Krajišku N.O.U. brigadu na njezinom logorovanju u Glavašu. Kako je taj napad bio razbijen i pretvorio se u gonjenje neprijatelja, izdata je odmah pismena zapovijest od Štaba Kninskog sektora za daljnje gonjenje neprijatelja i istovremeno napad na Vrliku i okolna sela.

PODACI O NEPRIJATELJU:

Vrlika: garnizon broji 200 vojnika, od toga 50 ustaša, a ostalo domobrani. Naoružani su sa pješadijskim naoružanjem, teškog oružja nemaju. Položaje drže na Gradini (jedan teški mitraljez) i prema Maovicama. U samoj Vrlici imaju nekolike utvrđene kuće iz kojih će vjerovatno davati otpor.

Maovice: ima 50 legionera, koji drže položaje prema Stikovu i samom selu.

Stikovo: ima 40 neorganizovanih četnika.

Civljane: Vrlička četnička brigada, koja broji 250 boraca, držala je te položaje, kao i u Košarama. Ta brigada poslije napada na X Krajišku N.O.U. brigadu 4 o.mj. razbijena je i povukla se prema Ježeviću. Vjerovatno da u Civljanima sada nema nikoga.

Ježević, Vinalić i Garjak: imaju svega oko 150 vojnika, seoske milicije. To su hrvatska sela.

Koljane: ima 120 domobrana.

Otišić: ima 50 četnika.

Neprijateljska intervencija može doći iz tri pravca i to: pravac Knin — Drniš — Sinj. Glavni pravac intervencije jeste svakako Knin, odakle bi četnici intervenisali preko Polače, Kosova i Kozjaka. Ostali pravci ne dolaze u obzir zbog toga što neprijatelj u tim garnizonima, to jest ni u Drnišu, ni u Sinju, nema odgovarajućih snaga za intervenciju.

ZADATAK:

Napasti i likvidirati neprijateljski garnizon u Vrlici.[2]

Ovladati svim neprijateljskim uporištima okolo same Vrlike i očistiti sva sela okolna od bande.

Radi osiguranja tih operacija postaviti osiguranja na svim pravcima eventualnog neprijateljskog nadiranja prema terenu operacija.

RASPORED SNAGA:

II Lička N.O.U. brigada imala je zadatak sa jednim bataljonom zatvoriti sve prolaze sa pravca Drniša, sa jednim

bataljonom zatvoriti sve pravce od Kosova i Knina, sa jednim bataljonom posjesti položaje Pleševica — Crna Glavica — Krčić, a sa jednim svojim i jednim Ličkog part. odreda i jednim bataljonom X Krajiške N.O.U. brigade napasti samu Vrliku sa sjevera, zapada, te jugozapada.

X Krajiška N.O.U. brigada ima zadatak goniti neprijatelja koji odstupa prema Vinaliću i Ježeviću, odmah preći na čišćenje sela Vinalić, Ježević, Garjak, Košare i Civljane, potom postaviti osiguranje prema Koljanima, a sa dva bataljona napasti Vrliku sa istočne i jugoistočne strane.

TOK BORBE:

4.VIII. o.g. u samu zoru neprijatelj je napao X Krajišku N.O.U. brigadu u Glavašu. Jačina neprijatelja jest 4—500 četnika. Tendencija toga napada bila je ta da se dođe za leđa II N.O.U. brigadi koja se nalazila na Kozjaku, Polači i Podinarju. Neprijatelj nije znao za dolazak X Krajiške N.O.U. brigade, jer je ona iste noći stigla na taj sektor. Razvila se borba i našim protivnapadom neprijatelj je razbijen i u paničnom bijegu odstupio prema Vrlici, te Vinaliću i Garjaku. Jedinice X Krajiške N.O.U. brigade nisu dovoljno energično gonile neprijatelja i dale mu vremena da se sredi i organizuje za odbranu Vinalića, Ježevića i Garjaka. Borba sa tim uporištima trajala je čitavu noć i 5.VIII. o.g. do 13 časova. Neprijatelj, sastavljen od ustaša, četnika i crne legije, davao je ogorčen otpor i u nekoliko kontrajuriša pokušao odbaciti naše. Uslijed toga jedinice X Krajiške brigade nisu mogle da postupe po zapovijesti i da napadnu Vrliku sa južne i jugoistočne strane. Napad na Vrliku nije počeo u određeno vrijeme, jer su jedinice II Ličke brigade zakasnile. Neprijatelj je u Vrlici dočekao spreman. Iz samog mjesta neprijatelj je davao slab otpor, dočim na Gradini je otpor bio jak. Poslije kraćih žestokih borbi naše jedinice su prodrle u sam grad i neprijatelj je u velikoj panici počeo odstupati u pravcu Otišića. Uslijed toga što X Krajiška N.O.U. brigada nije uspjela blagovremeno likvidirati Vinalić i Garjak i pristupiti blokadi Vrlike sa juga i jugoistoka, neprijatelju je uspjelo pobjeći prema Sinju.

U 7 sati ujutro Vrlika je bila oslobođena, a također i Maovice i Stikovo, iz kojih sela je neprijatelj pobjegao.

U 13 časova istoga dana sva prostorija sa svim uporištima, prema zapovijesti, bila je oslobođena.

Istoga dana u 7.30 časova neprijatelj je, kombinovano Talijani, ustaše i četnici, sa jačim snagama krenuo iz Knina i Kosova Polja i napao naše položaje na liniji Pleševica — Kozjak.[3]

Odmah je čitava II Lička N.O.U. brigada upućena na taj sektor.

ISHOD BORBE:

Operacija u potpunosti nije uspjela iz razloga što se nije predviđalo da će neprijatelj u Garjaku i Vinaliću dati tako jak otpor i zbog toga je Vrlika sa južne strane ostala bez blokade i neprijatelj je uspio pobjeći.

RATNI PLIJEN:

Zarobljeno je: 80 pušaka, 3 teška mitraljeza »Švarcloze*, 1 puškomitraljez Z.B., 3 »Šmajsera«, preko 20.000 metaka, 1 mali bacač mina sa 70 mina, 5000 kg soli, 1500 kg šećera, 600.000 kuna, jedno postolje teškog minobacača i dva sanduka minobacačke municije, također dosta odijela, obuće, šatorskih krila i druge spreme.

Gubici neprijatelja: zarobljeno je 60 domobrana, 1 oficir, 3 podoficira, 4 četnika i 1 četnički komandir. Neprijatelj je imao 44 mrtva, nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 6 mrtvih i 24 ranjena druga.

KRITIČKI OSVRT:

Uslijed kratkoće vremena jedinice nisu mogle blagovremeno početi sa zadatkom. X Krajiška N.O.U. brigada nije energično gonila neprijatelja i dala je vremena neprijatelju da se sredi. Jedinice II Ličke N.O.U. brigade dozvolile su da neprijatelj uteče iz Vrlike, iako je njihov desnokrilni bataljon imao vremena i mogućnosti da zatvori Vrliku i sa južne strane kad je vidio da Krajišnici nisu došli na zadatak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan

Komandant:
M.[4] Šakić

(M. P.)[5]

zakasnile. Neprijatelj je u Vrlici dočekao spreman. Iz samog mjesta neprijatelj je davao slab otpor, dočim na Oradini je otpor bio jak. Poslije krvavih šestokih borba naše jedinice su predrle u sam grad i neprijatelj je u velikoj panici počeo odstupati u pravcu Otišića. Uslijed toga što X. Krajiška N.O.U. Brigada nije uspjela blagovremeno likvidirati Vinalić i Garjak i pristupiti blokadi Vrlike sa juga i jugoistoka neprijatelju je uspjelo pobjeći prema Sinju.

U 7. sati u jutro Vrlika je bila oslobodjena, a takodjer i Maovice i Štikovo, iz kojih sela je neprijatelj pobjegao.

U 13 časova istoga dana sva prostorija sa svim uporištima, prema zapovjesti bila je oslobodjena.

Istoga dana u 7.30 časova neprijatelj je, kombinovano Talijani, ustaše i četnici, sa jačim snagama krenuli su iz Knina i Kosova Polja i napali naše položaje na liniji Plješevica- Kozjak.

Odmah je čitava II. Lička N.O.U. Brigada upućena na taj sektor.

TOK BORBE:

Operacija u potpunosti nije uspjela iz razloga što se nije predvidjala da će neprijatelj u Garjaku i Vinaliću dati tako jak otpor i zbog toga je Vrlika sa južne strane ostala bez blokade i neprijatelj je uspio pobjeći.

RATNI PLIJEN:

Zarobljeno je: 80 pušaka, 3 teška mitraljeza " Švarc Loze", 1 puško mitraljez Z.B., 3 " Šmajsera", preko 20000 metaka, 1 mali bacač mina sa 70 mina, 5000 kg. soli, 1500 kg. šećera, 600000 kuna, jedno postolje teškog minobacača i dva sanduka minobacačke municije, takodjer dosta odjela, obuće, šatorskih krila i druge spreme.

Gubitci neprijatelja: zarobljeno je 60 domobrana, 1 oficir, 3 podoficira, 4 četnika i 1 četnički komandir. Neprijatelj je imao 44 mrtva, nepoznat broj ranjenih.

Naši gubitci: 6 mrtvih i 24 ranjena druga.

KRITIČKI OSVRT:

Uslijed kratkoće vremena jedinice nisu mogle blagovremeno početi sa zadatkom. X. Krajiška N.O.U. Brigada nije energično gonila neprijatelja i dala je vremena neprijatelju da se sredi. Jedinice II.Ličke N.O.U. Brigade dozvolile su da neprijatelj uteče iz Vrlike i ako je njihov desnokrilni bataljon imao vremena i mogućnosti da zatvori Vrliku i sa južne strane kad je vidio da Krajišnici nisu došli na zadatak.

Smrt fašizmu - slobodu narodu!

Politkomesar:
Sl. otsutan

Komandant:

PISMO ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 13 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE O PRIPREMI NAPADA NA MALE BASTAJE[1]

0.15
13.VIH. 1943 u 19.45 sati

ŠTABU XII DIVIZIJE

Na položaju

Ovaj Štab na svome savjetovanju donio je odluku da se likvidira uporište o kom je bilo govora na prošlom savjetovanju sa Štabom XII Divizije od 11.VIII o.g., a koju akciju je predložio taj Štab.[2]

Da bi Vam akcija što bolje uspjela, dodaju Vam se dva bataljona i jedna četa XVII Udarne brigade sa protivtenkovskim mitraljezom i telefonskom četom. Osim toga povežite se sa Štabom Bilogorskog odreda i sa Štabom Daruvarskog odreda te i njihove snage upotrijebite kao zasjede tik ispred samih neprijateljskih uporišta koja S2 nalaze na njihovom sektoru. Mi ćemo telefonski obavijestiti Štab Podravskog odreda i dati mu zadatak kad dobijemo od Vas plan za napad.[3]

U cilju povezivanja sa snagama XVII Udarne brigade, s kojima će doći i komandant X Divizije,[4] treba da jedan od članova Vašeg Štaba dođe do Oblasnog NOO-a (kod druga Tolje[5]) gdje će se nalaziti drug Pepe. Drug Pepe nalaziće se tamo počev od sutra 14 o. m. u 16 sati.

Čim izradite plan za napad, pošaljite nam odmah jedan primjerak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba: Šef operativnog otsjeka:

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31—l/I, k. 470.

[2] Stab divizije je predložio napad na Male Bastaje. Vidi dok. br. 4, 50, 63, 64, 69 i 70.

[5] Vidi dok. br. 63.

[4] Vicko Antić-Pepe

[5] Bogdan Crnobrnja

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 13 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O RAZMJEŠTAJU I DEJSTVIMA JEDINICA OD 1 DO 10 KOLOVOZA[1]

STAB
XII DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
O. br. 163/43
Dana 13. VIII. 1943

Vojni izvještaj za vrijeme
od 1—10. 8. 1943 dostavlja

ŠTABU II KORPUSA NOV I PO HRVATSKE

U vremenu od 1—10 o. mi. jedinice ove divizije nalazile su se na sektoru Bilo Gore, sem XVIII Brigade koja se nalazi u Slavoniji na sektoru Voćin — Drenovac. — XII Udarna brigada nalazila se je na sektoru oko sela: Zrinska — M. Grđevac — V. i M. Barna — Topolovica, a Omladinska brigada »Jože Vlahovića« oko sela: M. Dapčevica — Cepidlake — Miletinac.

Zadatak svih jedinica je bio: čuvanje žetve postavljanjem zasjeda, izvršenje manjih ekonomskih i vojničkih akcija te sređenje jedinica.

U gore pomenutom vremenu, jedinice XII Udarne brigade vodile su nekoliko puta borbe sa neprijateljem u cilju izvršenja zadatka — čuvanje žetve.[2] Sve te borbe nisu imale nikakvog značajnijeg rezultata i iste su vođene vrlo kratko vrijeme, jer se je neprijatelj brzo povlačio i otvarao vatru sa velikih daljina, tako da ga naše jedinice nisu mogle iznenaditi. Pored toga je neprijatelj raspolagao sa velikim brojem teških oruđa, nije štedio municiju, pa je naše položaje tako rekući zasuo minama i mitraljeskim zrnima. U tim borbama učestvovali su pitomci oružničke škole iz Bjelovara i legionari i to u jačini od 3—400.

U tim borbama je ubijeno oko '10—15 neprijateljskih vojnika, zarobljen je 1 karabin, 1 dvogled, 1 pištolj i nekoliko bombi. Gubici XII Udarne brigade u tim borbama su sljedeći: 4 mrtva i 10 ranjenih drugova.

Od svih tih borbi karakteristična je jedna koja je vođena **kod** sela Bubnja, dana 7.VIII. o.g., sa 3—400 žandara i legionara. II Bataljon XII Udarne brigade bio je dan ranija u zasjedi u cilju osiguranja žetve, a isto tako se je neprijatelj nalazio u zasjedi udaljen od našeg bataljona na nekim mjestima 300 metara. Sutradan, tj. 7/VIII, bataljon je trebao ponovo da izađe na položaj, kako bi se mogla vršiti žetva. Ali ga je u tome neprijatelj preduhitrio. Kada se je bataljon oko 7 sati ujutro kretao u cilju posjedanja položaja, neprijatelj se je već rasporedio na njegovom položaju i dočekao bataljon jakom vatrom teških bacača i mitraljeza. Ali pod vatru je zapala samo jedna četa tog bataljona, dok su druge dvije čete bile izvan tučenog prostora. Te dvije čete brzo su se snašle u novoj situaciji, napravile su mali manevar i neprijatelj se je povukao čim je osjetio da su mu krila ugrožena.— Nije se moglo utvrditi kada je neprijatelj posjeo položaje, ali je tačno to da je bataljon izašao na položaj sa zadocnjenjem od nekoliko sati (prema naređenju ovog štaba) i da patrole koje su bile preko noći na položaju nisu vršile svoju dužnost kako treba.

U vremenu za koje se podnosi izvještaj izvršene su sljedeće akcije:

3.VIII.1943 jedna četa XII Udarne brigade zajedno sa Bilogorskim odredom rekvirirala je tiskaru u Virju (odvezla slova i hartiju) i rekvirirala je u dućanu »Bata« oko 500 pari razne drvene obuće.[3]

9.VIII.1943 dva bataljona Omladinske brigade zajedno sa jednim bataljonom XVIII Brigade izvršila su akciju na neprijateljsko uporište Suhopolje[4] u kome je bilo oko 50 zdrugovaca. Greškom bataljona Omladinske brigade koji je bio u napadu, akcija nije uspjela. Taj bataljon je naime na svoju ruku, bez ičijeg znanja, ostavio top i teški bacač u selu Jasenašu, misleći da će moći likvidirati uporište i bez njih. Banda je stvarno iz bunkera istjerana ali se je ista skoncentrisala u masivnoj [zgradi] koja se bez teškog oružja nije mogla likvidirati. Naši gubitci u toj borbi su sljedeći: 3 mrtva i 6 ranjenih drugova.

Pored ovih akcija izvedeno je i nekoliko akcija ekonomske prirode, u kojima je dobiveno preko 50 komada goveda, oko 15 prasaca i ostalih artikala potrebnih za ishranu naših jedinica. Nekoliko pari konja, zajedno sa kolima i hamovima, predano je Ekonomskom otsjeku II Korpusa.

[3] Vidi dok. br. 47.

[4] Prema zapovjesti i izvještaju Dvanaeste divizije od 4 odnosno 6 kolovoza, napad na Suhopolje izvršen je 4/5 kolovoza. Vidi dok. br. 10 i 14.

Kako se ovih dana žetva završava, to su neke od jedinica već povučene na odmor i pristupilo se je temeljitom sredenju jedinica. Izvršilo se je popunjavanje izginulog i u borbama kroz Hrvatsku onesposobljenog rukovodećeg kadra[5] i može se reći da su jedinice sposobne za vršenje i većih akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Marijan Cvetković (M. P.)[6] Komandant: Mil.[7] Stanivuković

BR. 45

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 13 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I O STANJU NA KALNIKU I MOSLAVINI[1]

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Br.
13. VIII. 1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Od Štaba II korpusa Hrvatske primili smo pismo u kojem nam javljaju da su nam stavili do daljnjega na raspolaganje XVI (omladinsku) brigadu »Jože Vlahovića«.[2] Tu odluku da su donijeli na konferenciji sa XII divizijom i nekim članovima Oblasnog komiteta za Slavoniju, kojoj je konferenciji prisustvovala i drugarica Anka.[3] Mi smo u vezi s time izdali naređenje[4] dotičnoj Brigadi da krene u Moslavinu, gdje će izvršiti neke zadatke, a nakon toga Brigada će krenuti u Zagorje.

[5] Riječ je o gubicima koje je Divizija imala u toku operacija na Kalniku i u Hrvatskom Zagorju srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 4 i tom V, knj. 17, dok. br. 9, 31, 33, 71, 75, 84, 86, 94 i 96.

[0] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[7] Milan

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30/4, k. 1472.

[:] Vidi dok. br. 3.

[3] Berus

[4] Vidi dok. br. 32.

Kao što smo Vam javili u zadnjem dopisu, nismo pristupili formiranju brigade od snaga Moslavačkog i Kalničkog odreda, nego smo formirali na Kalniku jedan Udarni bataljon,[5] sa zadatkom da krene u pravcu Ivanščice i Macelja, to jest na prostoriju Krapina — Pregrada — Klanjec. Ovaj bataljon krenut će sutra na izvršenje svojih zadataka. Pred bataljon postavljeni su zadaci da čisti sela od raznih špijuna i petokolonaša, da postavlja zasjede i razoruža manje neprijateljske neutvrđene posade. Nadalje postavljen mu je zadatak da vrši mobilizaciju po Zagorju i omogući tamo formirati partizansku jedinicu, tj. partizanski odred. Brojno stanje ovog bataljona jeste na licu 200 boraca. Bataljon je naoružan sa mauzer karabinima, 9 puškomitraljeza i 2 teška mitraljeza. Disciplina i vojna organizacija u samom bataljonu još nije na potrebnoj visini, što je uostalom i sasvim razumljivo, ali u perspektivi ovaj bataljon obećava da će se razviti u homogenu jedinicu. Komandni kadar imade dobre izglede za razvitak, a borci prilično su odlučni i hrabri. Kalnički odred, osim ovog bataljona, imade dva bataljona, koji broje na licu: jedan 130, a drugi 110 ljudi. Osim toga imadu dopunski bataljon, formiran od novih boraca u jačini od 130 ljudi.

U Moslavini pristupili smo isto formiranju Udarnog bataljona,[6] sa istim brojem ljudstva kao i u Kalničkom udarnom bataljonu i isto takvim naoružanjem. I u Moslavini također su ostala pored ovoga dva bataljona slične jačine kao i Kalnički. Svaki od ovih odreda broji preko 600 ljudi na licu. Moslavački udarni bataljon imade zadatak da prokrs-tari bjelovarskom okolicom i omogući isti cilj na onome terenu kao i Kalnički udarni bataljon u Zagorju. Kroz najkraće vrijeme, dok ovi bataljoni malo prokrstare po određenim terenima, pristupit ćemo formiranju brigade.[7] Ovi bataljoni poslužit će nam za jezgro u samoj brigadi.

Na gornji način izvršenju dobivenih zadataka pristupili smo zbog toga što je bilo slabo naoružanje jednog i drugog odreda, a komandni kadar slab i neuvježban za rukovanje jačim jedinicama, koje su po svom sastavu zasnovane na vojničkim principima.

[5] Opširnije o tame vidi dok. br. 54.

[6] Vidi dok. br. 27.

[7] Naredbom Štaba Druge operativne zone na Kalniku je rujna 1943 god. formirana Druga NO brigada Druge operativne zone. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 21 rujna dobila je naziv: NO brigada »Braće Radić«. — U Moslavini je 21 rujna 1943 god. formirana Moslavačka NO brigada. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/5 i 45/5, k. 724.)

Za sada nismo poslali ni jednu jedinicu na onu stranu Sutle, jer se ona nema na koga osloniti. Stvar je naime u tome, da na Kozju imade svega 17 partizana, a u Podčetrtku prema Rogaškoj Slatini postoji također neka grupa, koja nema niskim nikakvih veza. Našim drugovima do sada nije uspjelo da se sa tom Rojičkom grupom povežu. Kad se srede prilike preko Sutle, mi ćemo nastojati da uputimo tamo jednu četu.

Uslovi za mobilizaciju na sektoru Kalnika i Moslavine su veoma dobri. Gotovo svakog dana stalno dolaze novi borci, koji se javljaju za naše jedinice. Kad bi bilo toliko oružja koliko bi se moglo nakupiti boraca, mogli bi brzo formirati jaku jedinicu. No mi smo i pored te poteškoće izdali naređenje svim našim jedinicama da mobilišu što veći broj ljudstva.

U Bjelovarski okrug poslali smo 20 boraca naoružanih sa puškama i jednim puškomitraljezom. Oni treba da posluže u svrhu formiranja manjih partizanskih jedinica po cijelom okrugu, a zatim da pristupimo formiranju Bjelovarskog partizanskog odreda.[8] Na sektoru Bjelovarskog okruga sada imade oko 100 partizana.

U okolici Dugog Sela formirana je Posavska četa, koja krstari po cijeloj okolici sve do Zagreba.

U Krapinskom okrugu postoji jedna udarna grupa, koja uglavnom čisti petu kolonu, tj. špijune i razne ustaške sluge. Situacija u Krapinskom, Zlatarskom i Klanječkom kotaru je veoma povoljna za razvitak Narodno-oslobodilačke borbe. Formirane su masovne narodne organizacije, koje rade uglavnom na tome da se ljudi ne odazivaju u neprijateljsku vojsku. Naš pokret u tom pogledu imade dosta uspjeha. Iz ovih kotara veoma malo ljudi odlazi u neprijateljsku vojsku. Imade mnogo vojnih bjegunaca, koji bi išli u partizane, ali samo u tom slučaju da ostanu u svojem kraju. Mi smo poduzeli potrebne mjere da se ovim ljudima dade potrebno rukovodstvo i da se formiraju na tome terenu partizanske čete od domaćih ljudi sa manjim zadacima, da nakon toga mogu prerasti u jače jedinice. Za sada poslali smo tamo jednog domaćeg druga,[9] koji je bio na Kalniku komesar bataljona, da on u zajednici sa ostalim drugovima formira partizanske jedinice. Po potrebi dat će se tim drugovima i nešto oružja, a i ljudi za rukovodioce.

Naše jedinice na Zumberku zadržale su svoju aktivnost i u posljednje vrijeme razoružale su Lekenik i Gredu.[10] Tom

[8] Formiran je naredbom Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god. U sastav Odreda ušle su sve udarne grupe Bjelovarskog okruga i četa »Ivanćani«. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2, k. 106.)

* Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

[10] Vidi dok. br. 8. 18 i 28.

prilikom zaplijenjeno je 7 puškomitraljeza, preko 200 pušaka, 6 šmajsera i oko 100.000 metaka. Stanje je gore u Zumberku povoljno u svakom pogledu, jedino nas zabrinjuje to što smo prema nepotvrđenim podacima saznali da je neprijatelj 20. VII ponovno odpočeo sa jakom ofanzivom.[11] O tome do sada nemamo konkretnih izvještaja.

Jedinice Moslavačkog odreda razoružale su Popovaču i Božjakovinu.[12] Tom prilikom zaplijenile su jedan laki i jedan puškomitraljez, 112 pušaka i preko 25.000 metaka.

Jedinice Kalničkog odreda izvršile su akcije na pruzi Varaždin — Križevci i tom prilikom razbile jednu lokomotivu i 6 vagona, a zarobile su 7 Njemaca i jednog domobranskog poručnika. Potukle su oko 20 ustaša. Opširno o tome javit ćemo vam u operativnom i komesarskom izvještaju.[13]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar V. d. komandanta

BR. 46

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 13 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« U VEZI S MOBILIZACIJOM I FORMIRANJEM NOVIH JEDINICA[1]

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Op. br. 575/43
13. VIII. 1943

31-VIII-1943'

ŠTABU XIII UDARNE PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČARA«

Primili smo vaša pisma o stanju u Zumberku i akciji vaše Brigade na neprijateljsku posadu u Lekeniku.[3] Uspjeh koji ste postigli u Lekeniku zaista je lijep, pa vam može po-

[11] Vidi dok. br. 17.
[ia] Vidi dok. br. 35.
[1S] Vidi dok. br. 54.

[1] Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—2, k. 722.

['] Datum prijema naređenja u Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[1] Vidi dok. br. 17 i tom V, knj. 17, dok. br. 52.

služiti za daljnje napredovanje vaših jedinica. Taj uspjeh valja iskoristiti u svrhu popularizacije vaše Brigade i mobilizacije novog ljudstva za brojčano jačanje vaših jedinica. Na tom uspjehu mi vam čestitamo. Nastavite i dalje sa takvim radom.

Od zadobivenog oružja u Lekeniku nastojte nešto otpustiti odredu,[4] da bi mogao naoružavati novopridošle borce, a naročito je važno da mu otpustite i koji puškomitraljez. Bit će korisno da mu dadete i jedan teški mitraljez, i to u onom slučaju ako vi imadete više od 10 teških mitraljeza. Ako imate dovoljnu količinu municije za vaše potrebe, nastojte od rezerve, sa kojom eventualno raspolažete, nešto otpustiti odredu.

Mnogo nas je obradovala vijest o tome da ste dobili protutenkovsku pušku. Bit će lova na tenkove! Vaši borci: sigurno su to oduševljeno prihvatili. Vjerovatno su se jagmili koji će biti nišandžija na ovoj puški.

Ovih dana Pavelić je izdao proglas kojim naređuje mobilizaciju od 8—16 godišta. Mobilizacija, po njegovom proglasu, imala bi započeti 16 zaključno sa 20 augustom. Ovu mobilizaciju ustaških lopova valja iskoristiti za našu mobilizaciju. Našem narodu dosta je rata, pa je više nego sigurno da će sada porasti broj vojnih bjegunaca iz Pavelićeve vojske. Vi morate učiniti sve što je potrebno da ti vojni bjegunci dolaze u naše redove, a ukoliko ih nema, treba našim pravilnim vojničkim i političkim djelovanjem, nastojati da ih stvorimo. Shvatite to kao jedan od najvažnijih zadataka, jer neodazivanje u neprijateljsku vojsku samo je po sebi uspjeh Narodno-oslobodilačke borbe, što pospješuje brzu pobjedu -naših naroda. Obzirom na naprijed navedeno, pristupite smjesta mobilizaciji što većeg broja novih boraca za popunu vaše Brigade i stvaranje novih partizanskih jedinica.[5] Mobilizaciju provodite na konkretnim pitanjima protiv odlaženja u fašističku vojsku i na front fašističkih okupatora. Nastojte da budete što čvršće povezani sa domobranskim garnizonima, koje također pozivajte na našu stranu i ono što je zdravo mobilišite u naše jedinice.

Mnogo nas interesira kako teče mobilizacija na vašem sektoru i da li je brojno stanje Brigade u posljednje vrijeme što poraslo. Javite nam u detalje kako provodite mobilizaciju i kakve je imala do sada rezultate. Naročito nas interesira odnos Talijana i Bijele garde prema našoj vojsci nakon pada Musolinija.

Na sektoru Kalnika i Moslavine mobilizacija prilično dobro uspijeva. Danomice javljaju se novi borci za naše odrede, i

Svaki od ovih odreda" broji na licu preko 600 ljudi, a mobilizacija i dalje napreduje. U najskorije vrijeme moći ćemo formirati brojčano prilično jaku brigadu.[7]

Nešto smo načuli od kurira, koje ste nam poslali, da je navodno 20 prošlog mjeseca i cpet otpočela ofanziva na Zumberak.[8] Javite nam ukoliko je to istina i kako je ta ofanziva završila.

Ništa nam niste javili kakve su vam veze sa G.Š.[9] Operativne i komesarske izvještaje šaljite direktno po jedan primjerak G.S., a jedan primjerak nama, tako da ti izvještaji ne putuju okolnim putem, nego izravno za G.S.

Pisma koja dolaze od Glavnog poveljstva[10] za naš Štab vi otvorite, pa ćete vidjeti iz sadržaja da li se odnose, po nekim pitanjima, na nas ili ne, jer se je dogodilo da k nama dolaze od vas, odnosno preko vas, telegrami za G.S., koje bi vi morali tamo otkucati. Ako su telegrami, onda ih nemojte slati nama. nego ih tamo odkucajte.

IKalnički odred stumbao u posljednje vrijeme jedan teretni voz i dva vagona sa ustašama.[11] Tom prilikom zarobio je 7 Njemaca i jednog domobranskog poručnika. Moslavački odred najurio je ustaše iz Dubrave[12] i razoružao Popovaču.[1'] Zaplijenio je 120 pušaka, jedan puškomitraljez, jedan teški mitraljez, mnogo municije i ostale spreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M.[14] Belinić

V. d. komandant,
Vlado Matetić

(M.P.)[15]

' Riječ je o Kalničkom i Moslavačkom NOP odredu.

[7] O formiranju brigada na Kalniku i Moslavini vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 45.

[8] Ova neprijateljska ofanziva na Zumberku počela je 25 srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 17.

' O vezi ove brigade sa Glavnim štabom NOV i PO Hrvatske vidi dok. br. 17, 33, 89, 90 i 107.

[10] Glavni štab NOV i PO Slovenije

[11] Vidi dok. br. 54.

[12] Vidi dok. br. 35 i tom V, knj. 17, dok. br. 61 i 95.

[18] Vidi dok. br. 35.

[14] Marko

[18] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 13 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O AKCIJI U VIRJU I O STANJU U BRIGADI[1]

STAB
XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 161/1943
dana 13. VIII. 1943

Izvještaj o vojnom radu od 27. VII do 8. VIII. 1943

ŠTABU XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

P o l o ž a j

I. Operacije na sektoru

U toku prošlih 10 dana jedinice naše brigade nalazile su se na sektoru Bilo Gora (sekcija: Bjelovar).

II. Akcije

28. VII. 1943 naš II bataljon napao je na bandu koja je pljačkala žito u Bedeničkoj i Bačkovici. Uslijed slabih informacija o snagama neprijatelja akcija nije uspjela, pošto je bande bilo oko jedne bojne sa mnogo jačim naoružanjem. Naš bataljon koji je napao bandu, u borbi koja je trajala pola sata, morao se je povući pošto je prijetila opasnost da mu neprijatelj zađe za leđa.

U toj borbi potučeno je 9 bandita, a zaplijenjena 1 puška, a naši gubici: 3 mrtva druga i 8 ranjenih.

3. VIII. 1943 jedna četa našeg II bataljona zajedno sa Bilogorskim odredom izvršila je akciju na Virje prema određenom zadatku, t.j. da rekvirira štampariju. Ista četa bez borbe je ušla u Virje, rekvirirala je iz štamparije slova kao i potreban pisaći materijal, a usput smo rekvirirali filijalu tvrtke »Bata« u kojoj je nađeno oko 500 pari razne drvene obuće.

10. VIII. 1943 jedna četa IV bataljona pod komandom intendanta divizije izvršila je ekonomsku akciju u Podravini u kojoj je zaplijenjeno: 2 para konja, 24 komada goveda, 10 komada prasaca i nešto spreme.

Po naređenju Štaba XII divizije naša brigada imala je zadatak davati obezbjeđenje za izvlačenje žita iz sela Zrinske. Na tom obezbjeđenju naše jedinice su tri puta došle u sukob sa bandom koja je nastupala 2 puta iz Pisanice i 1 puta iz G. Kovačice. U tim borbama, koje su trajale vrlo kratko, naše jedinice su potukle 10 do 15 bandita, a zaplijenile 1 pištolj. 1 durbin i nekoliko bombi.

Naši gubitci u tim borbama su slijedeći: 4 mrtva druga i 10 ranjenih, a ispaljeno je oko 1000 metaka.

U toku ovih 10 dana iz naših jedinica izbačeno je iz stroja ukupno 7 mrtvih i 18 ranjenih drugova, od ranjenih drugova nekolicina se već nalazi ponovo u jedinici pošto su bili vrlo lako ranjeni.

III. Rad u jedinicama

U toku ovih 10 dana održani su sastanci sa svim vojnim rukovodiocima po bataljonima. Vojnički se nije moglo raditi pošto su sve jedinice bile na položaju za obezbjeđenje žetve.

IV. Moral, borbenost i disciplina

Moral i borbenost kod boraca je na visini, a to dokazuju zadnji sukobi koje smo imali sa neprijateljem, gdje su naši borci puštali neprijatelja u neposrednu blizinu, te otvarali vatru i odmah vršili protivnapad na bandu.

Disciplina je popustila, ali još do sada se nije desio niti jedan slučaj otkazivanja poslušnosti, dok naređenja sva se izvršavaju na vrijeme.

V. Zapažanje štaba

U toku ovih 10 dana nakon puta po Hrvatskom Zagorju[2] naše jedinice su se prilično sredile, jedino što je potreban jedan kraći odmor da bi se jedinice mogle očistiti i razušiti.

Svi novopostavljeni rukovodioci sređuju se i ima izgleda da će se za vrlo kratko vrijeme potpuno snaći. U našim jedinicama još nedostaje izvjestan broj vojnih kao i političkih rukovodilaca, te svakog dana očekujemo dolazak naših kursista[3] sa kojima ćemo popuniti prazna mjesta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

i

Politkomesar: Komandant:

[2] O operacijama Dvanaeste divizije u Hrvatskom Zagorju vidi dok. br. 4 i tom V, knj. 17, dok. br. 9, 31, 33 71, 75, 84, 86, 94 i 96.

[s] Riječ je o drugovima koji su bili u Oficirskoj školi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, a dijelom u školi i na vojnopolitičkom kursu pri Štabu Drugog korpusa.

DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 14 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO U SLUČAJU NEPRIJATELJSKOG PRODIRANJA U PRAVCU DALMACIJE[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 111/43
Dne 14. VIII. 1943

Prema prikupljenim podacima neprijatelj je izvršio koncentraciju jačih, većinom njemačkih snaga,[2] sa tenkovima i artiljerijom, na sektoru Bihać — Kulen Vakuf — Petrovac. Te snage navodno namjeravaju izvršiti pokret u pravcu juga za Jadran. Radi ove eventualne mogućnosti dajemo vam slijedeću direktivu:

Treća brigada VI Divizije primit će borbu sa neprijateljem na liniji Kulen Vakuf — Lapac,[3] a III Bataljon Ličkog partizanskog odreda od pravca Drenovače.[4] Ukoliko se ove naše snage budu morale povlačiti, III Bataljon L.P.O.[5] povlačit će se rubom Plješevice i konstantno napadati neprijatelja sa desnog boka. III Brigada povlačit će se tako da manjim dijelom svojih snaga odstupa frontalno, a ostalim snagama drži i stalno napada desni bok i desno krilo neprijatelja. Pri tome treba paziti da bi mogla postojati mogućnost prodora neprijatelja i u pravcu Udbine i Gospića, te zato treba štititi i taj pravac.

Jedna brigada VIII Divizije u slučaju pokreta neprijatelja krenula bi od Ličkog Petrovog Sela preko Plješevice u pravcu Drenovače — Nebljusa, te gonila neprijatelja sa leda.[6]

Operacijama na sektoru Kulen Vakuf — Lapac — Drenovača rukovodio bi Štab VI Divizije.

Ukoliko bi neprijatelj uspio da prodre dalje prema jugu, snage Kninskog sektora trebaju ga dočekati na položajima oko

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17—1, k. 104 A.

[1] Odnosi se na njemačku 114 lovačku diviziju.

[3] i [4] Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

[5] Ličkog NOP odreda.

* O rasporedu i dejstvu jedinica Osme divizije od 20 do 31 kolovoza vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 19 rujna 1943 godine.

Srbskog Klanca frontalno i sa njegovog lijevog boka.[7] Snage III Brigade VI Divizije bi se pred tim položajima izmakle sa fronta i napale neprijatelja sa desnog krila i boka, a snage brigade VIII Divizije slijedile bi neprijatelja za leđa. III Bataljon Ličkog partizanskog odreda bi se zadržao u Plješevici i ponovno povratio na položaje prema Bihaću.

U gornjem slučaju Kninski sektor mora se obezbijediti prema Kninu i neprijateljskim garnizonima na jugu, a ujedno nastojati što više snaga skoncentrisati na položajima oko Srbskog Klanca. Ovakova koncentracija snaga Kninskog sektora treba se izvršiti tek onda kada njegov štab od nas ili direktno od Štaba VI Divizije bude obaviješten da je neprijatelj prodro od pravca Kulen Vakufa prema jugu.

Stab VI Divizije i Stab Kninskog sektora moraju odmah uspostaviti stalnu brzu i čvrstu međusobnu vezu. Obadva štaba također moraju obezbijediti direktnu i sigurnu vezu sa našim štabom, te hitno izvještavati o svim promjenama na njihovim sektorima. Ukoliko bi bila prekinuta veza preko Lapca, Stab Kninskog sektora mora obezbijediti vezu sa nama preko telefona u Gračacu.

Radi eventualne mogućnosti naglog pokreta neprijatelja, ova direktiva šalje se, osim Štabu I Korpusa i Operativnom štabu za Dalmaciju, direktno i Štabu VI Divizije i Kninskog sektora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar: Komandant:

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 14 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD RIBNIKA I DRENOVAČE[1]

O. 123/43
14 augusta 1943

Operativni izvještaj
0 borbama oko Gospića
1 Drenovače

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Dana 26. VII. 1943 III bataljon III brigade VI divizije odbio je dva uzastopna napada prema Ribniku od strane 100 ustaša i natjerao ih u bjegstvo za Bilaj.[2]

Zarobljena su 2 ustaše.

Zaplijenjeno je 7 pušaka, 940 metaka, 7 pari odijela i obuće i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 7 mrtvih ustaša, koji su ostali na bojnom polju, i nepoznat broj ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno je 838 metaka za puške i mitraljeze.

Dana 6. VIII. 1943 III bataljon Ličkog PO odbio je napad 300—400 Nijemaca, koji su uz pomoć artiljerijske vatre krenuli prema Drenovači.[3] Borba je vodena dva sata i neprijatelj natjeran u bijeg prema Skočaju.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja nisu poznati.

Naši gubici: 1 drug ranjen.

Utrošeno je 894 puščana i mitraljeska metka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant,

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 41/1, k. 419.

[2] Vidi dok. br. 22.

[3] Vidi dok. br. 22.

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 14 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE ZA NAPAD NA MALE BASTAJE[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. br, 16
Dne 14. VIII. 1943 u 22 h.

ŠTABU XII DIVIZIJE

Položaj

Ovaj štab uputio Vam je 13. ov. mj. naređenje[2] za izvršenje akcije koju bi trebale izvršiti Vaše jedinice uz učestvovanje dvaju bataljona XVII Udarne brigade na uporište,[3] za koje ste Vi već sve bili spremili i predložili na našem zadnjem savjetovanju. Sa spomenutim bataljonima XVII Udarne brigade trebali biste uhvatiti vezu preko druga Pepea[4] koji se nalazi kod druga Tolje[5] (Oblasni N.O.O.) sa svoja dva bataljona. Tamo je trebao da dođe jedan od članova Vašeg štaba radi pripremanja akcije. Međutim Pepe nam telefonski javlja da još do sada nije nitko došao, te ne znamo dali ste uopće dobili gore spomenuto naše naređenje, ili računate sa gore spomenuta dva -bataljona, te ćete s gotovim planom nekoga uputiti do Pepea.

Ukoliko niste dobili naređenje, postupite po ovom naređenju:

1) Izvršite čim prije gore spomenutu akciju, računajući da Vam na raspolaganju stoje pored Vaših jedinica još dva bataljona XVII Udarne brigade sa protivkolskim mitraljezom. Veza s njima na gore određenom mjestu.

Isto tako računajte i sa Bilogorskim i Daruvarskim odredom, s kojima uhvatite vezu i dajte im zadatak.

2) Od Bilogorskog odreda oduzmite 15.000 metaka i popunite tom municijom potrebe Vaših brigada.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—1/1, k. 470.

[2] Vidi dok. br. 43.

[3] Riječ je o napadu na Male Bastaje. Vidi dok. br. 63, 64, 69 i 70.

* Vicko Antić-Pepe

* Bogdan Crnobrnja-Tolja

3) Pri razradi plana za napad isturite Vaše zasjede što bliže okolnim neprijateljskim uporištima.

4) Sa Pepeom se nalaze i dvije diverzantske grupe sa potrebnim materijalom i stavljaju se za ovu akciju Vama na raspoloženje.

5) Pošaljite nam odmah jedan primjerak zapovijedi za napad.[6] U vezi s tim mi ćemo dati i Podravskom odredu zadatak ukoliko to bude potrebno.

Izvijestite nas odmah po prijemu ovoga naređenja da li ste isto dobili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba: Šef operativnog odsjeka:

BR. 51

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 14 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA FORMIRAJU CETE ZA VEZU[1]

STAB
XII DIVIZIJE
NOV HRVATSKE
O. br. 165/43
14. VIII. 1943

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZE VLAHOVIĆA«
ŠTABU XVIII BRIGADE

U vezi naređenja Štaba II Korpusa, a na osnovu naređenja Glavnog štaba, kod svake brigade mora da se formira *četa za vezu,* a kod Štaba divizije *vod za vezu.*

U vezi prednjeg naređenja, a u cilju formiranja jedinica za vezu

• Vidi dok. br. 63.

naređujemo:

1. — |Kod svake brigade ima se odmah formirati četa za vezu jačine 60 ljudi. U tu četu prvenstveno odrediti ljude koji su služili svoj rok u jedinicama za vezu, koji su završili bilo kakav kurs za vezu, koji su bili u našim jedinicama za vezu. U nedostatku takvih drugova odredite drugove dobrovoljce koji imadu smisla za tu službu, koji su možda u civilu imali posla sa vezom, koji su dobro pismeni i koji imaju volje za tu službu.

Kod izbora ljudstva za četu za vezu nemojte griješiti i nemojte određivati ljudstvo koje vam na drugim dužnostima nije zadovoljilo, pa da bi ta četa postala nekakvo zatočište nevaljalaca i zabušanata. Treba imati na umu to, da je služba jedinica za vezu u borbi jako teška, da traži mnogo napora i trčanja i da će veza u vašoj brigadi kako na odmoru tako i u borbi zavisiti baš od te čete za vezu.

Ceta ima svog komandira i komesara, koga odmah odredite; četa se dijeli na 3 voda, a vod na 2 desetine. Svakom vodu odredite vodnika i delegata, a desitini desetara.

Sve ljudstvo čete mora biti naoružano u cilju lične odbrane.

Ako se u kojoj brigadi, bilo iz kakvih razloga, ne može momentano formirati četa od 60 ljudi, može se zadovoljiti sa manjim brojem, ali komandira, vodnika, komesara i delegata te desetare mora se odmah odrediti, kako bi bio kostur čete kompletan, i mogu se docnije pojedinci ubacivati u desetine.

Nešto od materijala kojim će ove čete da rukuju dobićemo od Štaba korpusa a za ostatak moraćemo se sami postarati u akcijama.

Štab XII Udarne brigade formiraće tu četu još u toku današnjeg dana, jer će danas poslije podne da je obiđe referent za vezu Glavnog štaba, zajedno sa referentom za vezu Štaba II Korpusa.[2]

2. — Za formiranje voda za vezu ovoga štaba, odmah po prijemu ovog naređenja poslaće u ovaj štab i to:

XII Udarna brigada 8 drugova i 1 vodnika

Omladinska brigada 6 —„— i 1 delegata

XVIII Brigada 6 —„—, koji moraju odgovarati gore navedenim uslovima a koje mora ispunjavati ljudstvo jedinica za vezu.

3. — Sa referentom za vezu Glavnog štaba ova divizija treba da uputi u Glavni štab na Viši kurs za vezu 4 druga i

* Bogdan Trgovčević

6 drugova ili drugarica za radio-telegrafski kurs. Dan njihovog polaska još nije određen, ali da bi se isti mogli brzo uputiti, to će već sada odrediti: XII Udarna brigada 2 druga, Omladinska 1 druga i XVIII brigada 1 druga za Viši kurs za vezu, a za radio-telegrafski kurs svaka brigada po 2 druga ili drugarice.

Kod izbora drugova za Viši kurs za vezu voditi računa da će isti da se osposobljavaju za referente za vezu, a za drugove za radio-telegrafski kurs: da imadu po mogućstvu koji razred srednje škole, da su dobro pismeni, da imadu volju za taj posao i da ima izgleda za njihov razvitak.

Nemojte dozvoliti da dobijemo od Glavnog štaba opomenu zbog slabog izbora drugova upućenih na te kurseve, da budu isti vraćeni kao nesposobni i da time dokazujemo neshvatanje važnosti veze i naše slabo vojničko znanje.

4. — Štabovi brigada dostaviće ovom štabu imena drugova iz svojih brigada koje predlažu da bi mogli vršiti dužnost referenta za vezu kod Štaba ove divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan[3]

Zamj. komandanta:
Rade Knežević

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 14 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI NA PODRUČJU KOSTAJNICE[1]

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O. HRVATSKE
Br. op. 86/1943
Dne 14 augusta 1943

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Dana 11. VIII. 1943 neprijatelj je izišao na naš oslobođeni teritorij u jačini od jedne bojne ustaša, i to iz Kostajnice. Namjera mu je bila pljačka žita i blaga od stanovništva. Naše snage koje su bile na položajima otvorile su vatru na neprijatelja koji je nastupao prema njima. Borba je trajala 7 sati. Neprijatelj je ostavio na mjestu 14 mrtvih, dok je sa istih oružje uspio odnijeti. Također je uspio izvući dosta mrtvih i ranjenih. Usljed nesnalaženja Štaba I bataljona u prvom momentu omogućilo se je neprijatelju sa jednim dijelom snaga izvući iz obruča naših snaga. Gubitci na našoj strani jesu: 1 delegat uhvaćen (zarobljen) živ i jedan borac ranjen lakše. Od plijena dobiveno je samo odijelo od mrtvih — 14 pari. Utrošeno je municije 2.000 metaka.

U borbi su se naročito istakli borci II bataljona II brigade, koji su (pojedini dijelovi) vršili juriš. Prilaže se lista gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ranko Mitič

Komandant:
Pet.[2] Kleut

li«

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« OD 14 KOLOVOZA 1943 GODINE[1]

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE BRIGADE .RADE KONČAR' HRBATSKE
Br. si.
Dne 14 - VIII -1943

PRE

GLED

Brojnog stanja i naoružanja u XIII Proleterskoj brigadi .Rade Končar" za 15-Vili- 1943 god.

JEDINICA	Brojno stanje: po spisku muških	po spisku ženskih	u rasp. muških	u rasp. ženskih	na licu muških	na licu ženskih	Naoružanje: Pušaka: mašinskih pušaka	Mauzer 7,9 mm	Manliher	Talijanske	Njemačke	raznih vojničkih	protivkolskih	Teških mitraljeza: švarcloze	Njemačkih	Fijat	Breda	Laki mitraljeza	Puškomitraljeza: Z. B. Brno	Francuskih	Njemačkih	Talijanskih	Belgiških	Topova: Poljskih	Brdskih	Protivkolskih	Bacača: lakih	teških bacača 81 mm	Revolvera	Talijanskih
1 Prol. bataljon	163	15	23	—	140	15	2	89	10	9	—	15	—	—	—	—	—	—	9	—	—	4	—	—	—	—	1	—	4	—
II Prol. bataljon	209	12	40	2	169	10	3	153	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	2	—	—	—	—	1	—	11	—
III Prol. bataljon	200	20	64	4	136	16	1	103	13	4	—	4	1	—	—	—	—	—	12	—	—	1	1	—	—	—	1	—	7	—
IV Prol. bataljon	166	3	17	—	149	3	—	95	17	11	—	9	—	2	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—
Četa za vezu	28	7	3	—	25	7	—	12	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Omladinska četa	21	20	—	—	21	20	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Glum. grupa	13	6	—	—	13	6	—	11	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Štab brigade	20	1	1	—	19	1	3	5	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4
UKUPNO	826[3]	84	148	6	678[3]	78	9	473[4]	64	34	—	28	1	2	—	—	7	—	33	—	—	7	1	—	1	—	3	1	34	11

Municije: Za puške: Mauzer 7,9 m/m	Manliher	Talijanske	Njemačke	Razne vojničke	Mašinske puške	Protivkolske	Za teške mitraljeze: Švarcloze	Njemačke	Breda	Za puškomitraljeze: za lake	za Z. B. Brno	Francuske	Njemačke	Talijanske	Belgiške	Za topove: Poljske	Brdske	Protivkolske	Za bacače: lake	teške 81 mm	Bombe: Za revolvere	Ofanzivnih	Defanzivnih	Konja	Mula	Samara	Sedala	Eksplozivna: Eksploziva	Kapisla	Korde	Probojne municije
6285	493	355	—	973	—	116	—	—	—	—	—	4397	—	—	1360	—	—	—	—	17	—	53	67	39	2	—	—	2	—	—	—	85
5390	50	50	—	—	120	—	—	—	—	—	—	3170	—	—	420	—	—	—	—	9	—	102	52	91	2	—	—	2	—	—	—	—
5058	350	125	—	240	150	70	—	—	—	—	—	4570	—	—	80	600	—	—	—	16	—	70	56	42	1	—	—	1	—	—	—	—
5314	688	364	—	495	1	—	—	1387	—	4947	—	—	—	—	—	—	—	34	—	—	22	37	26	38	31	1	27	3	kgr 150	41	m 62	—
215	246	44	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—
60	—	26	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
109	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
2000	30	70	—	—	1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	8	6	5	—	1	5	—	—	—	—
24.054[*]	2026[3]	1069	—	1708	1486[7]	70	1387	—	4947	—	—	12.137	—	—	1860	600	—	34	—	42	22	428	314[8]	234[9]	42	1	28	8[10]	150	41	m 62	85

Za pol. komesara
Horvatić Mato

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant
Milan **Žeželj**

[1] Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/2, k. 722.
[2] Pogrešno zbrojeno. Treba 820.
[3] Treba 672.
* Treba 470.
" Treba 23.844.
' Treba 1966.
[1] Treba 1386.
[8] Treba 214.
' Treba 230.
" Treba 13.

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNIČKOG NOP ODREDA OD 14 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I O STANJU U ODREDU[1]

STAB KALNIČKOG NARODNO-
OSLOBODILACKOG PARTIZANSKOG ODREDA
HRVATSKE
Oper. br. 33/1943
14. VIII. 1943

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE[2]

I. Stanje neprijatelja na sektoru Kalničkog partizanskog odreda.

U posljednje vrijeme ne primjećuje se na našem sektoru nikakovo neprijateljsko gibanje. Posade se nalaze u istim gradovima kao i do sada: Koprivnica, Križevci, Ludbreg, Varaždin, Novi Marof, sa promjenljivim brojnim stanjem. Pred par dana ponovno je došla vojska u Varaž. Toplice.[3] Njih imade navodno 3 satnije. Na željezničkim stanicama, na pruzi Koprivnica — Križevci, nalaze se također manje posade, ali dobro naoružane i utvrđene (Lepavina, Carevdar). U Ludbregu nalazi se 2. bojna 2. novačke pukovnije sa oko 650 vojnika. U Koprivnici nalazi se osim Koturaške bojne još i oko 200 Njemaca, 80 padobranaca i nešto ustaša koji su smješteni na položaju. Koturaška bojna nije za sada sva u Koprivnici nego se njeni djelovi nalaze na položajima negdje u Slavoniji. U Zagorje stigao je Gestapo koji se je smjestio u veća mjesta. Brojno stanje Gestapoa je veće nego po ostalim mjestima. Manjih posada na našem sektoru nema. Zbog slabe informativne službe nije nam poznato koliko je brojno stanje tih posada u samom Zagorju. Moral neprijateljske vojske pao je, naročito u posljednje vrijeme. Vojnici bježe iz vojske (Varaždin). Narod se vrlo slabo odaziva Pavelićevim pozivima u vojsku, nego ostaje kod svoje kuće i sakriva se. Oficiri iz neprijateljskih garnizona sve više traže vezu sa nama kako bi jednog dana mogli preći u naše redove. Veze postoje sa neprijateljskim garnizonima i one se još više učvršćuju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31/4, k. 1472.
[2] Vladimir Matetić
[3] Varaždinske Toplice

II Akcije.

Od posljednjeg našeg izvještaja[4] nije naš odred izvršio mnogo akcija. Nakon reorganizacije odreda sav se rad kroz to vrijeme sveo na učvršćenje naših jedinica kako u vojničkom tako i u političkom pogledu.

1. VIII. 1943. Zasjeda naših jedinica prema Ludbregu i Leskovcu.

Zasjeda nije uspjela.

2. VIII. 1943. Miniran vlak na pruzi Križevci — Koprivnica. Uništena jedna lokomotiva i 8 vagona. Promet obustavljen **24** sata.

3. VIII. 1943. Zasjeda na oklopni vlak. Zasjeda nije uspjela. Na stanici Lepavina uništena dva vagona i minirana lokomotiva.

4. VIII. 1943. Zasjeda na oklopni vlak na pruzi Koprivnica — Ludbreg. Zasjeda nije uspjela. Kasnije je minirana pruga na nekoliko mjesta i razoružana posada u bunkeru na potoku Gliboka.[5] Zarobljeno 8 domobrana. Plijen: 11 francuskih trometaka, 20 bombi. U rudniku kod Subotice zaplijenjeno je 15 kg eksploziva.

6. VIII. 1943. Minirana pruga između Ludbrega i Koprivnice. Uništena lokomotiva, a osam vagona izašlo iz kolosijeka. Promet obustavljen 30 sati.

10. VIII. 1943. Zasjeda na pruzi Varaždin — Ludbreg na transportni vlak koji je trebao doći iz Varaždina. Zasjeda nije uspjela jer taj transportni vlak nije stigao. Istoga dana miniran je vlak na pruzi Koprivnica — Križevci.

Uništena su dva vagona u kojima su se vozili ustaše. Zarobljeno je 7 Njemaca i jedan domobranski konjički poručnik. Plijen: 2 puške, 2 pištolja. Promet obustavljen 24 sata.

III. Opća situacija u odredu.

Dolaskom Štaba II operativne zone[0] izvršena je reorganizacija našeg odreda. Od Zagorske udarne čete i II bataljona formiran je udarni bataljon »Matija Gubec«. Organiziran je P.O.C.,[7] intendantski odsjek, vojnosudski odsjek, reorganizirana bolnica, osnovan je ponovno vod za vezu.

P.O.C., intendantski odsjek, vojnosudski odsjek mladi su naši odsjeci i njima ćemo posvetiti mnogo pažnje da se razviju kako treba.

' Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 94.

[5] Vidi dok. br. 163.

* Stab Druge operativne zone stigao je na Kalnik 26 srpnja 1943 god. Ranije se nalazio na 2umberku. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 85.

* Pokrajinski obavještajni centar

Sanitetska služba u odredu reorganizirana je u svim jedinicama i ona uglavnom zadovoljava.

Štab Udarnog bataljona nije se izgleda još potpuno saživio, no nadamo se da će se za kratko vrijeme potpunoma saživjeti. Taj štab je mlad i ima uslova da se razvije u jedan dobar štab. Ne znamo da li će informativac u bataljonu zadovoljiti. Komande četa u Udarnom bataljonu zadovoljavaju. Moral, disciplina, borbenost u samom Udarnom bataljonu popravlja se i nadamo se da će to biti stvarno pravi udarni bataljon. Prvi bataljon ima sve uslove da se razvije u jedan dobar bataljon. Štab bataljona zadovoljava. Isto tako zadovoljavaju i komande četa. Treći bataljon, naš najmlađi bataljon, proglašen je za II bataljon; ima također sve uslove da se razvije u jedan dobar bataljon. Sam Štab bataljona nije najbolji, a to dolazi što se pojedini članovi često izmjenjuju. Sam rad štaba koči i sama bolest komandanta Bertovsćaka.[8] Komande četa tog bataljona zadovoljavaju ... Borbenost boraca i komandnog kadra u svim bataljonima zadovoljava. Disciplina još uvijek ne zadovoljava u bataljonima. No nakon reorganizacije našeg odreda izgrađuje se sama disciplina povoljno. Mirovanje našeg odreda potpunoma se iskorišćava za vojničko i političko podizanje naših boraca i nižeg komandnog kadra. Informativna služba nije još organizirana u svim bataljonima.

Naša obrazovna četa u posljednje vrijeme naglo je porasla i broji preko 110 ljudi. Njoj se posvećuje naročita pažnja kako bi se drugovi u što kraćem vremenu mogli upoznati sa najosnovnijim i najpotrebnijim vojničkim i političkim znanjem.

Perspektive:

U prvom redu radit će se na učvršćivanju naših jedinica kako u vojnom tako i u političkom pogledu. Sa jednim dijelom snaga usmjerit čemo naše djelovanje u pravcu Zagorja. Sa ostalim snagama postavljat ćemo zasjede, napadati manja neprijateljska uporišta itd. Uslijed prirasta novog ljudstva nastojat ćemo formirati novi bataljon, a ostale bataljone pojačati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. O.

Komandant:
Štrok;

[f] Andrija Bertovšćak
[1] Izidor

NAREDBA ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. O FORMIRANJU MAĐARSKOG BATALJONA »ŠANDOR PETEFI«[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
A. br. 127-43.-
Dne 15. VIII. 1943.-

SVIM JEDINICAMA I USTANOVAMA NA TERITORIJI ŠTABA II KORPUSA

Odlukom ovoga Štaba formira se mađarski bataljon Narodno-oslobodilačke vojske »Šandor Petefi«.[2] Pomenuti bataljon biće u sastavu Podravskog odreda i biće jak 90 boraca.[3] Ukoliko nema dovoljno za bataljon boraca mađarske narodnosti, neka Štab Podravskog odreda isti popuni sa borcima srpske i hrvatske narodnosti.

Za komandanta mađarskog bataljona NOV Hrvatske »Šandor Petefi« postavlja se drug Kiš Ferenc,[4] a za politkomesara drug Geri Karolj.[5]

Za zamjenika komandanta bataljona postavlja se Peleško Đerđ, a za zamjenika politkomesara drug Virag Robert.*

Za šefa Štaba postavlja se drug Kaufer Šandor.

Komandire i komesare četa postaviće Štab odreda, prema sposobnosti pojedinih drugova. Za postavljanje istih tražiće potvrdu od strane ovoga Štaba.

Mađarski bataljon NOV ima komandu na mađarskom jeziku. Borci pomenutog bataljona imaju pravo nositi na partizankama pored petokrake zvijezde i mađarsku nacionalnu zastavu.

[1] Original, pisan na mašini, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9—3, k. 470.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 20 i 57.

[3] Prilikom formiranja bilo je oko 50 ljudi.

[4] Umro u ožujku 1945 god. od rana zadobivenih kod sela Majska Međa. kao komandant Petnaeste vojvođanske brigade »Sandor Petefi

[5] Poginuo 1944 god. kao politički komesar bataljona »Sandor Petefi«.

* Poginuo studenog 1943 god. kao zamjenik političkog komesara bataljona »Sandor Petefi«.

Štab Podravskog odreda dužan je da u najkraćem roku mobiliše što više Mađara, ojača bataljon i pretvori ga u brigadu.[7]

Svrha formiranja mađarskog bataljona jeste uvlačenje svih pripadnika mađarskih manjina u Narodno-oslobodilačku vojsku, a za borbu protiv fašizma i uspostavu prave, istinske demokratije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **D.[8] Brkić**

Načelnik Štaba: **M.° Jerković**

(M.P.)[10]

BR. 56

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA I USTANOVAMA O FORMIRANJU NJEMAČKE CETE »ERNEST TELMAN«[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
P. br. 126-1943.-
Dne 15. VIII. 1943.-

SVIM JEDINICAMA I USTANOVAMA NA TERITORIJI ŠTABA II KORPUSA

Odlukom ovoga Štaba formira se njemačka četa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske »Ernest Telman«.[2] Pomenuta četa biće u sastavu Podravskog odreda i biće jaka 40 boraca.

[7] Krajem prosinca 1944 god. Bataljon je ušao u sastav novoformirane Petnaeste vojvođanske NO brigade »Šandor Petefi«. Brojno stanje Brigade bilo je oko 1.200 ljudi. Komandant Brigade bio je Ferenc Kiš, a politički komesar Rudolf Jontović. Vidi tom I, knj. 10, dok. br. 81.

[8] Duško

• Mato

[10] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

Ukoliko nema dovoljno za četu boraca njemačke narodnosti, neka Stab Podravskog odreda istu popuni sa borcima srpske i hrvatske narodnosti.

Za komandira njemačke čete NOV Hrvatske »Ernest Telman« postavlja se drug Vampotič Rudolf, a za politkomesara drug Muker Johan. Za zamjenika komandira postavlja se drug Kirhner Jozef, a za zamjenika komesara drug Štajnbrikner Adam (Zan).

Za političkog delegata postavlja se drug Bot Jozef.

Njemačka četa NOV ima komandu na njemačkom jeziku. Borci pomenute čete imaju pravo nositi na partizankama pored petokrake zvijezde i njemačku nacionalnu zastavu.

Štab Podravskog odreda dužan je da u najkraćem roku mobiliše što više Njemaca i četu pretvori u bataljon.[3]

Svrha formiranja njemačke čete NOV jeste uvlačenje svih pripadnika njemačkih manjina u Narodno-oslobodilačku vojsku, a za borbu protiv fašizma i uspostavu prave, istinske demokratije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
D.[4] Brkić

Načelnik Štaba:
M.[5] Jerković

(M.P.)[6]

[3] Ceta »Ernest Telman« nije prerasla u bataljon.
[4] Duško
[5] Mato
[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

PISMO ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PODRAVSKOG NOP ODREDA O STAVLJANJU MAĐARSKOG BATALJONA »ŠANDOR PETEFI« I NJEMAČKE CETE »ERNEST TELMAN« POD KOMANDU ODREDA[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 126 i 127—1943
Dne 15. VIII. 1943

ŠTABU PODRAVSKOG ODREDA

Dragi Zete[2] i Jarane![3]

Kao što vidite iz priloženih akata, ovaj Štab formirao je danas mađarski bataljon[4] i njemačku četu.[3] Zadatak tih jedinica jest u prvom redu političkog karaktera: te jedinice kretaće se kroz njemačka i mađarska sela i gradove i vršiće političku propagandu u korist naše borbe, nastojaće da povuku u naše redove što veći broj Njemaca i Mađara. Pošto su to još za sada male jedinice sa mladim i neiskusnim rukovodiocima, prisiljeni smo da ih stavimo pod komandu naših većih jedinica. Mi ih dakle upućujemo u sastav vašega odreda i prema tome nameću se vama slijedeći zadaci:

1. — Po dolasku tih jedinica pod vašu komandu, Vi ćete prije svega popuniti mađarski bataljon na brojno stanje 80 drugova, a njemačku četu na 40 drugova. Tu popunu izvršićete sa drugovima hrvatske i srpske narodnosti iz vašega odreda.

2. — Unutar tako popunjenih tih jedinica, izvršićete organizaciju, formirajući u mađarskom bataljonu dvije čete, a unutar njemačke čete dva voda i odrediti tim novim jedinicama rukovodstvo mađarske, odnosno njemačke narodnosti, te tako određene rukovodioce poslati kao predlog ovome Štabu na odobrenje. Razumije se da ćete čete podijeliti na vodove.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—3, k. 470.
[2] Mirko Bulović-Zet
[3] Savo Miljanović-Jaran
[4] O formiranju ovog bataljona vidi dok. br. 20 i 55.
[1] O formiranju njemačke čete »Ernest Telman« vidi dok. br. 56.

a vodove na desetine. Ovo posljednje učinite u saglasnosti sa štabom mađarskog bataljona, odnosno komandom njemačke čete.

3. — Svi drugovi koji su u tome bataljonu, odnosno četi bez oružja, treba da se naoružaju. Potreban broj karabina uzećete od Komande Papučko-krndijskog područja. Razumije se da karabini treba da budu ispravni, te da imaju sav pripadajući pribor (opasače, fišeklije sa 55 metaka, noževe). Svi borci u tim jedinicama treba da imaju puške mauzer 7.9 mm. M. 24 ili prerađene manlihere, a nipošto da ih se naoružava sa štokakvim trometkama ili njima sličnima.

4. — Vi treba također da snabdijete štab mađarskog bataljona sa svim potrebnim materijalom i sredstvima za obavljanje kancelariskog posla (pisaći stroj, papir, indigo, koverte itd.). Isto to važi i za komandu njemačke čete, ukoliko za to imate mogućnosti.

Štab bataljona, odnosno komandu čete snabdjećete potrebnim materijalom za politički i partijski, kao i za vojnički rad rukovodilaca sa njihovim jedinicama, te tim rukovodiocima dati punu podršku i uputstva u tome radu. Osobito to činite u smislu zadataka koji stoje pred tim jedinicama: dakle, kako održavati mitinge, tj. kakve teme treba birati za te mitinge, kakve parole treba ispisivati, u kom smislu izdavati letke itd.

5. — Osnovni je zadatak tih jedinica da mobilišu što više Mađara, odnosno Njemaca i da što prije prerastu u brigadu.[6] odnosno u bataljon.[7] Prema tome sve novo ljudstvo mađarske nacionalnosti svrstavati u mađarsku jedinicu, a njemačke nacionalnosti u njemačku jedinicu, bez obzira da li su ti novomobilisani došli k tim mađarskim, odnosno njemačkim jedinicama ili su se javili nekom od tvojih bataljona.

6. — Zbog reprezentacije i svog osobitog zadatka, ti drugovi treba da budu pristojno odjeveni i obuveni. Zato ćete postrojiti obje te jedinice i vidjeti koliko dm pari obuće, odnosno vojničke odjeće treba, te ćete sa vaših drugova skinuti potrebnu obuću i odjeću i obući drugove Mađare, odnosno Njemce. Naravno da ćete to vašim drugovima objasniti kao naročitu potrebu, uz napomenu da se već za njih pravi novo odijelo i obuća u radionicama Požeškog područja.

Dok se sve te stvari srede, te jedinice nalaziće se u Drenovcu, gdje će im se Komanda područja postarati za smješta; i ishranu.

[8] O prerastanju bataljona »Sandor Petefi« u brigadu vidi dok

' Njemačka četa »Ernest Telman« nije prerasla u bataljon.

Mi smo uputili u tom smislu, i u smislu davanja pušaka, Komandi Papučko-krndijskog područja potrebno naređenje, a vi se s tom Komandom povežite i nastojte da što prije i što bolje saglasno izvršite zadatke koje je ovaj Štab postavio pred vas, te o tome po završetku podnesite pismeni izvještaj.

Vjerujući da shvaćate svu važnost te zadaće, nadamo se da ćete ju u potpunosti i ispuniti ukoliko se ona odnosi na vas, te vas u to ime pozdravljamo s našim borbenim komunističkim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D. Brkić

Načelnik Štaba:
M. Jerković

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA STRMICU, KIJEVO I VRLIKU[1]

STAB VI DIVIZIJE N.O.V.
— HRVATSKE —
Op. broj 507—43
15 augusta 1943

Operativni izvještaj
Od 22-VII-43 do 7-VIII-1943
godine II U. Brigade

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Dana 23 jula ov.g. II udarna brigada ove Divizije prema naređenju Štaba Kninskog sektora izvršila je napad sa svoja tri bataljona na Strmicu,[2] u kojoj se prema prikupljenim podacima nalazila jedna lička četnička brigada. Neprijatelj je preko svoje špijunaže blagovremeno doznao za namjere naše Brigade i pobjegao u nepoznatom pravcu. Do borbe nije došlo.

24 jula ov. g. u 3 h. ujutro ista Brigada je krenula iz Strmice preko Tavana, Orlova Kuka i Suhog Polja, sa zadat-

kom da čisti pomenuti teren od četničke bande i zavlada Dinarom. Pošto neprijatelja nije bilo na ovim položajima, Brigada je zanoćila u Suhom Polju.

Na putu od Suhog Polja do Podinarja Stab II brigade dobio je usmenu zapovijest od Štaba Kninskog sektora da sa svojim snagama napadne Kijevo gdje se nalazila neprijateljska posada sastavljena od žandarma, ustaša i domobrana u jačini od 180—200 ljudi. Za izvođenje ove akcije II brigada upotrijebila je svoja tri bataljona i jedan bataljon (I udarni bataljon) L.P. Odreda,[3] dok se jedan bataljon II brigade nalazio u sastavu L.P. Odreda.

Po izvršenom nastupnom maršu od Podinarja do Kijeva raspored naših snaga bio je sljedeći: I bat. »S.M.«[4] nastupao je sa sjeverne strane cestom Knin — Kijevo sa zadatkom da čisti selo; bataljon L.P.O. napadao je sa zapadne strane, vezujući se lijevim krilom sa snagama I bat. »S.M.« a desnim sa snagama IV bat. »S.O.«[5] II brigade. Jedna četa ovog bataljona nalazila se na osiguranju od Kosova Polja. IV bataljon »S.O.« napadao je sa dvije čete sa jugoistočne strane na crkvu, dok se jedna četa pješadijska i mitraljeska četa nalazila na osiguranju od Vrlike. II bat. »O.P.«[6] nalazio se u sastavu L.P. Odreda, a III bat. »M.R.«[7] u brigadnoj rezervi, koji je upotrijebljen za osiguranje od Kosova Polja i Knina.

Tačno u određeno vrijeme, tj. 26 jula ov.g. u 3.30 h. bataljoni su se nalazili u neposrednoj blizini Kijeva, tj. na polaznim položajima, i tada su krenuli u napad. I bat. »S.M.« i bat. L.P. Odreda nastupali su čisteći selo, ispred kojih se neprijatelj pružajući manji otpor povlačio prema centru. Neprijatelj je uspio ući u školu, žandarmerijsku stanicu i još dvije privatne kuće iz kojih je davao žestoki otpor. IV bataljon u prvom naletu nije uspio zauzeti crkvu jer je neprijatelj bio jako utvrđen i davao žilav otpor. Bataljon se usljed dana povukao na polazni položaj i blokirao neprijatelja.

Istog dana oko 14 h. neprijatelju u Kijevu stiže pojačanje od Vrlike, kombinovano četnici, Crna legija i ustaše, u jačini od 250—300 ljudi, koji su napali na snage IV bataljona koje su se nalazile na osiguranju prema Vrliki. Cio IV bataljon tada je odstupio prema polju, a također je odstupio i bataljon L.P. Odreda i lijevo krilo I bat. »S.M.«. Neprijatelj je tada iskoristio priliku i pobjegao iz škole i dviju privatnih kuća,

* Ličkog partizanskog odreda
' »Stojan Matić«
[5] »Staniša Opsenica«
[6] »Ognjen Priča«
' »Mićo Radaković«

dok je ostao u žandar, stanici u jačini od 20 žandara. Stab brigade izdao je naređenje IV bataljonu za protunapad, koji je izvršen uspješno i neprijatelj je protjeran prema Vrliki i Dinari, a nakon toga naše snage su zauzele ponovno svoje prvašnje položaje, tj. blokadu neprijatelja. Neprijatelj u žandar. stanici vidio je da mu je svaki otpor uzaludan, odložio je oružje i predao se na poziv Štaba brigade.[8] Po likvidaciji žandar, stanice pristupilo se likvidaciji neprijatelja u crkvi i oko nje. Pošto je crkva na kotici koja dominira svim položajima naših snaga, to je pristup preko dana bio nemoguć, već se likvidacija toga uporišta predvidjela za noć, ali je neprijatelj tu priliku iskoristio i u sami sumrak, u momentu kad su naše snage stezale obruč, uspio je pobjeći u pravcu Vrlike. Sa ovim je borba na Kijevu završena.

Akcija nije u potpunosti uspjela, pošto je neprijatelj iz crkve uspio pobjeći nekažnjen.

Zaplijenjeno je: 22 jug. puške, 6.000 metaka, 1 p. mitraljez, 1 mali jug. minobacač, 22 šinjela. 48 ćebadi, 3 para cipela, 14 fišeklija, jedan poljski kazan, 46 raznih bombi i nešto druge spreme.

U ovoj akciji nađeno je 15 mrtvih ustaša i jedan četnik, dok broj ranjenih je veći, koji su se uspjeli izvući. Zarobljeno je 20 žandarma.

Naši gubitci zajedno sa bataljonom L.P. Odreda su 16 mrtvih i 33 ranjena, od kojih 12 lakše i 21 teže ranjen.

Kritički osvrt: Akcija je vođena po planu. Štabovi bataljona slabo su se snalazili u ovoj borbi, a naročito Stab IV bataljona koji u momentu kad je neprijatelj odbacio bataljon sa položaja nije imao snage pri ruci, a cio Stab nije bio kompletan, već su se pojedini članovi Štaba rasijali po četama. Također ovaj Stab kao i Stab bataljona L.P.O. kad im je naređeno od Štaba brigade da stegnu obruč oko crkve nisu to na vrijeme učinili i tako je neprijatelj u međuprostoru ova dva bataljona uspio se izvući nekažnjen u pravcu Vrlike. Moral kod boraca za borbu bio je odličan, ali neprijatelj je bio jako utvrđen u žand. stanici, i u dva juriša koja su vršili preko dana drugovi su se slabo snalazili i nijesu uzimali propisno zaklone, što je uzrok velikim gubitcima.

U ovoj akciji utrošeno je 6015 jug. metaka, 1814 talijanskih, 550 francuskih, 34 mine za mali minobacač, 23 mine za teške minobacače i 10 ručnih bombi.

Pokvarenog ni izgubljenog oružja nije bilo.

U ovoj borbi naročito se istakao vodnik iz I bat. »S.M.« Popović Jovan koji je, kad je naređen protunapad, jurišao na

utvrđenu želj. stanicu i bacio dvije bombe na vrata, ali, kako nije uspio ući unutra, neprijateljska ga je bomba pogodila u stomak i lijevu ruku. Crijevo mu je ispalo i on ga je sam donio i sam se povlačio. Noseći svoja crijeva u ruci klicao je drugu Titi, drugu Staljinu, Crvenoj armiji i NOB-i. Rekao je da ne žali što gine, jer gine za slobodu svoga naroda. Poručio je borcima da nastave nemilosrdnu borbu, da ne žale svojih života, da je to borba za slobodu našega naroda. Tako ranjen napisao je pismo svojoj majci i pismo drugu Titi. Imenovani drug bio je jugosl. žandar, narednik, a u redovima NOB je od dana ustanka, gdje je stupio dobrovoljno.

Stab I bataljona i borci istog bataljona predlažu druga Popovića, na osnovu njegovog herojstva i odanosti NOB-i, za nosioca imena narodnog heroja.

O

Dana 28 jula ov.g., po likvidaciji Kijeva, II brigada krenula je u Podinarje. Po dolasku u Podinarje zarobljena su dva četnička kurira koji su upućeni u Kosovo Polje radi hvatanja veze.

Prema naređenju Štaba Kninskog sektora, istog dana u 21 h. IV bataljon II brigade i I udarni bataljon L.P. Odreda krenuli su iz zaselka Podinarje do Glavaša, na jugoistočnoj strani masiva Dinare, gdje su i zanoćili. Po dolasku u Glavaš raspoređeni su tako, da bataljon L.P. Odreda zatvara put koji vodi Uništa — Vrlika preko Mitašove drage, a IV bat. II brigade na istočnu stranu masiva Dinare, k. 677. Ostala tri bataljona II brigade bili su pod komandom Operativnog štaba za Suho Polje.[9]

Dana 29 jula u 10.30 h. neprijateljska kolona u jačini 1200—1500 četnika spustila se stazom koja vodi od Privije u Uništa i krenula u pravcu Kijevo — Kosovo Polje. Predhodnica je primijetila naše snage i otvorila vatru na iste i sa cijelim snagama zauzeli su položaje duž puta Glavaš — Uništa. Tada je neprijatelj pokušao podići položajima koje su držale naše snage, ali je dočekan i odbijen. Neprijatelj osjetivši da je zaobiđen snagama bataljona L.P.O. počeo se povlačiti u paničnom bijegu preko Velikog Kurozeba (k. 1572) — Pločice (k. 1764), Janjskog Vrha (k. 1790), Klanca (k. 1605) (sekcija Drvar). Naše snage stupile su u energično gonjenje neprijatelja preko navedenih kota koje je trajalo do 18 h., kada je neprijatelj potpuno razbijen i u neredu se povukao zapadno

[9] Operacijama na ovom području rukovodio je Stab Druge NOU brigade.

od Livanjskog Polja prema Brezovcu, odakle se preko noći spustio prema Vrliki i sastao se sa ustaškom posadom Vrlike. Naše snage po završetku gonjenja neprijatelja povukle su se, po naređenju Štaba Kninskog sektora, na odmaranje u Glavaš.

Akcija je uspjela. Četnička dinarska divizija razbijena je i pretrpjela je velike gubitke.

Zarobljeno je: jedan teš. minobacač 81 mm sa 4 mine, 35 raznih pušaka, jedan t. franc. mitraljez, jedan laki jug. mitraljez »Maksim«, jedan franc. p. mitraljez, 141 ručna bomba, 10.000 raznih metaka, 41 konj, od kojih je 6 jahaćih sa 4 oficirska sedla, 9 magaraca, 21 šator, krilo, 22 šinjela i kaputa, 47 vojn. torbica, 10 komada ćebadi, jedna pisaća mašina, platno za avione, kompletan hirurški pribor za operaciju, jedna cerada, 7 brdskih kazana, jedan poljski veliki kazan, jedan signalni pištolj sa 60 raketla, 26 vreća kao i ostalog sitnog pribora. Zarobljena je komplet divizijska kancelarija i 307.000 kuna.

Sav zarobljeni materijal predat je Štabu Kninskog sektora.

U ovoj akciji neprijatelj je pretrpio gubitke od 46 mrtvih, veći broj ranjenih, što se nije moglo ustanoviti, i 23 zarobljena. Među poginulim nalazi se četnički major Mirić Dušan.

Na našoj strani lakše je ranjeno 5 drugova, 4 iz bataljona L.P. Odreda i jedan iz IV bataljona II brigade, koji je ostao u jedinici.

Izgubljenog oružja nije bilo. Oštećen je jedan p. mitraljez ZB[10] od neprijateljskog puščanog zrna.

Utrošeno je 4210 jug. metaka, 1290 talijanskih i 700 francuskih i 4 bombe.

Kritički osvrt: Grešaka naročitih nije bilo, sem što je u momentu kad je neprijateljska kolona kretala iz Uništa izdato naređenje našim snagama koje su bile preko noći u zasjedi da se prikupe i spreme za pokret prema Uništima, i tako je neprijatelju uspjelo da se povuče uz manje gubitke, dok su naše snage zauzimale svoje položaje i preduzele juriš na neprijatelja.

Na čelu Dinarske divizije nalazio se vojvoda pop Momčilo Đujić, Aćimović, delegat Vrhovne komande, kao i ostale četničke rukovodeće ličnosti, koji su jahali na konjima pred kolonom, te u momentu kad su naše snage preduzele juriš poskakali su sa konja i u paničnom bijegu pred ostalom bandom pobjegli.

Dana 30 jula ov.g. III bataljon II brigade krenuo je u selo Cetinu sa zadatkom da isto selo pročisti od domaćih četničkih bandita kojih je bilo oko 20. Bataljon je nastupao streljačkim strojem, ali su banditi blagovremeno to primijetili i pobjegli u sastav ostataka raspršene četničke Dinarske divizije (kojih je bilo 5—600) koji su otstupali u pravcu Vrlike. Ova banda zauzela je položaje frontalno od Kijeva do Cetine, a tada su zajedno sa ustašama iz Kijeva krenuli u pravcu Cetine, tj. prema snagama III bataljona II brigade. Ovaj bataljon sačekao je neprijatelja i prihvatio borbu. Borba je trajala od 11 do 18 h. uveče i tada se neprijatelj, vidjevši upornost naših snaga, povukao sa jednim dijelom prema Kijevu, a sa jednim prema Vrliki.

Zarobljeno je: 2 kratke franc. puške, 160 metaka za iste, 6 bombi, jedna »mauzerka« puška, jedna pisaća mašina, 3 neispravna bicikla i 3 konja.

Neprijatelj je imao 20 mrtvih i ranjenih, koje je uspio izvući. Zarobljena su 2 četnika.

Na našoj strani ranjen je jedan drug, koji je naknadno umro.

Gubitaka u oružju ni spremi nije bilo.

O

Dana 4 augusta ov.g., prema pismenoj zapovijesti Štaba Kninskog sektora, II brigada sa pridodatim joj I bataljonom L.P. Odreda i I bataljonom X krajiške brigade izvršila je koncentraciju snaga u mjestu Kijevu.

Prema dobivenim podacima, u mjestu Vrlika nalazilo se 200 nep. vojnika. Od toga broja 50 ustaša a ostalo domobrani, naoružani sa pješadijskim naoružanjem, a položaje drže' na Gradini; u Maovicama 60 legionara koji drže položaje prema Stikovu, u Stikovu oko 40 neorganizovanih četnika, a u Civljanima 260 četnika.

Prema pismenoj zapovijesti Štaba Kninskog sektora. II brigada sa pridodatim joj snagama L.P. Odreda i X krajiške brigade dobila je zadatak da napadne gore navedena neprijateljska uporišta i da ista likvidira, a također, sem toga, da se osigura od Kosova Polja, Knina i Drniša i tim onemogući svaku pomoć neprijatelju u napadnutim garnizonima.

Raspored snaga: I bat. »S.M.« Ostao je i dalje na položaju Pleševica — Vršina i Crna Glavica, sa zadatkom da onemogući neprijatelju svako nadiranje u tom pravcu.

III bat. »M.R.« imao je napasti neprijateljsko uporište Vrliku sa jugozapadne strane. Vezu održavati desno sa snagama X krajiške brigade kod Japa a lijevo sa snagama L.P. Odreda na kotama iznad crkve.

I bat. L.P. Odreda imao je napasti neprijateljsko uporište Vrliku, i to desno od ceste Knin — Kijevo — Vrlika a lijevo do vrličke crkve, gdje održavati vezu sa bat. »M.R.«, a desno održavati vezu sa I bat. X k.[rajiške] brigade na cesti Kijevo — Vrlika.

II bataljon »O.P.« imao je napasti i likvidirati neprijateljska uporišta Stikovo i Maovice, a po likvidaciji ovih uporišta postaviti zasjedu na cesti Drniš — Vrlika zapadno od Maovica, na koti 877, 807, 880. Na istočnom dijelu sela uhvatiti vezu sa III bataljonom »M.R.«

I bataljon X krajiške brigade u zajednici sa I bataljonom L.P. Odreda imao je napasti i pročistiti selo Civljane i nakon toga napasti mjesto Vrliku sa sjeverne strane duž ceste Kijevo — Vrlika.

IV bataljon »S.O.« nalazio se na položajima koje je ranije držao.

Po izvršenoj koncentraciji snaga, tj. 5. VIII. ov.g. u 5 h. ujutro bataljoni su krenuli u određenim im pravcima. Neprijatelj je dočekao spremno na svojim položajima. Iz samog mjesta Vrlike neprijatelj je davao vrlo mali otpor, ali na Gradini, koja je vrlo moderno utvrđena, neprijatelj je davao jači otpor. Videći neprijatelj da mu je svaka odbrana uzaludna, i pritiskom naših snaga, nastala je u mjestu panika kod neprijatelja, te se isti dao u bjegstvo preko polja u pravcu Sinja praćen vatrom naših snaga. Na Gradini snage III bat. »M.R.« i I bat. L.P. Odreda pritisle su neprijatelja i pozvale na predaju. Neprijatelj se nije predao, već nakon 10 minuta izvršio* bjegstvo u mjesto Vrliku, gdje je dočekan i zarobljen od snaga I bat. X k.[rajiške] brigade. Više samog mjesta nalazi se jedna starinska tvrđava (turska) u kojoj je bila posada od 20 domobrana sa jednim t. mitraljezom, koji su davali malo jači otpor, ali su žestoko pritisnuti sa našim snagama i pozvati na predaju, što su odmah i učinili svih 20.

Neprijatelj iz Maovica i Štikova, koje je napadao II bat. »O.P.«, primijetio je naš napad i pobjegao prema Drnišu. Ovaj bataljon pročistio je pomenuta sela i postavio zasjedu prema Drnišu, kako mu je bilo naređeno zapovješću. Neprijatelj iz Civljana također je primijetio naš napad i pobjegao u Kosovo Polje, te tako do borbe nije ni došlo.

Istog dana oko 7.30 h. neprijatelj — kombinovano Talijani, ustaše i četnici sa jačim snagama krenuli su iz Knina i Kosova Polja i duž cijele linije od Pleševice do Kozjaka napali na snage I bat. »S.M.« i IV bat. »S.O.« Neprijatelj je bio potpomognut baterijom brdskih topova i sa tri teš. minobacača, ali

r

je dočekan, od naših snaga. Borba se vodila cio dan, ali je neprijatelju spriječeno prodiranje u namjeravanom mu pravcu.

Akcija je uspjela. Neprijateljski garnizon u Vrliki likvidiran je i intervencija neprijatelja iz Knina i Kosovog Polja, kao pomoć napadnutom garnizonu u Vrliki, odbijena je.

Zarobljeno je 70 mauzer pušaka, 3 teš. mitraljeza »Švarcloze«, jedan p. mitraljez ZB, tri šmajsera, 20.000 jugosl. metaka za »mauzerke«, jedan mali minobacač sa 70 mina, 5000 kg soli, 1500 kg šećera, 600.000 kuna, kao i ostalog ratnog materijala.

Zarobljeno je 60 domobrana, jedan oficir, tri podoficira. Poginulo je 26 neprijateljskih vojnika, dok broj ranjenih nije poznat.

Naši gubitci su 3 mrtva druga i 8 ranjenih, od kojih 6 lakše. Ovdje nisu uračunati gubici I bat. X krajiške brigade.

U ovoj akciji utrošeno je 2725 jug. metaka, 830 tal., 8 mina za tal. minobacač mali i 8 ručnih bombi. Izgubljena je jedna puška i jedno postolje od t. mitraljeza »Švarcloze«.

Kritički osvrt: Zapovijest za napad na Vrliku dobivena je od Štaba Kninskog sektora 4. VIII. ov.g. u 20 h., a u istoj je određen napad 5. VIII. ov.g. u 2 h. ujutro. Zbog nepogodna terena i vrlo kratkog vremena predviđenog u zapovijesti, napad je zakasnio i nije otpočeo na vrijeme kako je to zapovješću naređeno, u 2 h. ujutro, već u 5 h. ujutro. Snalaženje starješina u ovoj akciji bilo je dobro.

O

Dana 6. VIII. ov.g. III i IV bataljon II brigade u sami sumrak pokušali su zbaciti neprijatelja (Talijane i četnike) sa položaja Crne Glavice, Pakova Brda i Vučkovića Glavice. Napad nije uspio, te je neprijatelj i dalje ostao na istim položajima.

Dana 7 ov.m. oko 12 h. neprijatelj — kombinovano Talijani i četnici krenuli su, u jačini oko 1000 Talijana i 5—600 četnika, prema našim položajima, četnici sa jugozapadne strane na Kozjak, a Talijani od crkve polačke sjevernim padinama Kozjaka u namjeri da se probiju klinom u Kijevo. Talijani su bili naoružani, sem pješadijskog oružja, sa 2 topa brdska 75 mm i 2 teška minobacača, a vozili su sa sobom pet teretnih kamiona i 24 motorcikla.

Jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom neprijatelj je uspio potisnuti lijevo krilo IV bat. »S.O.« na Vučkovića Glavicu, gdje su se snage sredile i dobro utvrdile, braneći bočno prodor neprijatelja u Kijevo.

III bataljon »M.R.« sa jednim dijelom svojih snaga oko 19 h. napao je neprijatelja s boka od sela Vučković, a jedan dio svojih snaga uputio je od crkve polačke i napao neprija-

ft

telja s leda. Vidjevši neprijatelj da ga naše snage opkoljavaju i žestoko napadaju otvorio je žestoku artilerijsku i minobačačku vatru na iste, ali naši nisu prezali, već su još energič. nije napali neprijatelja i s najvećom brzinom jurili k istom, nakon čega se neprijatelj dao u paničan bijeg.

Četnici, koji su napadali Kozjak, podvukli su se pod samu kotu i nisu vršili nikakav pritisak, već su čekali rezultat Talijana. Videći da su Talijani razbijeni, banda se povukla u Kosovo Polje, ali su ih snage I udarnog bataljona L.P. Odreda gonile.

Ova borba je uspjela. Neprijateljska ofanziva je potpuno razbijena.

Zarobljeno je: 2 brdska topa 75 mm bez zatvarača, 2 teška jug. minobacača, 3 teš. talijanska mitraljeza, 16 tal. pu. šaka, 60 talijanskih bombi, 252 granate za teške minobacače, 257 topovskih granata kal. 75 mm, 26.700 metaka za tal. teš. mitraljez »Bredu«, 9120 metaka za tal. puškomitraljeze, jedna ispravna radiostanica, dva sanduka dopunskog punjenja za minobacač, 150 komada osnovnog punjenja, jedan veliki sanitetski automobil, 4 teretna kamiona, jedan luksuzni automobil, 18 trokolica, 6 motorcikla, jedan tal. p. mitraljez, dva šmajsera kao i ostale ratne spreme, kao i 10 mula sa samarima.

Neprijatelj je imao gubitke od 100 Talijana i 6 četnika, dok broj ranjenih nije nam poznat, pošto je neprijatelj stalno za vrijeme borbe odgonio ih kamionima za Knin. Po dokazu ondašnjih seljaka bilo ih je oko 100.

Naši gubitci su 3 mrtva i 12 ranjenih drugova.

Utrošeno je 10.200 jug. metaka puščanih, 4450 talijanskih, 556 francuskih, 30 ručnih bombi, 20 mina za mali minobacač i 13 mina za teš. minobacač.

Od oružja nije ništa izgubljeno.

U ovoj borbi snalaženje starješina kao i samih vojnika bilo je dobro. Na traženje štabova bataljona nije se mogla dati popuna municije, te usljed (nedostatka iste neprijatelj nije pretrpio još veće gubitke. Prilikom paničnog bijega neprijatelja Štab IV bataljona nije preduzeo energično gonjenje neprijatelja, već je dozvolio vojnicima da se sakupljaju oko zarobljenog materijala.

Prilažu se liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
2. Dimitrijević[11]

(M P.)[12]

Komandant,
Đ.[13] Jovanić

Četnici koji su napadali Kozjak podvukli su se pod samu kotu i nisu vršili nikakav pritisak već su čekali rezultat Talijana. Videći da su Talijani razbijeni, banda se povukla u Kosovo Polje, ali su ih snage I Udarnog bataljona L.P.Odreda gonile.

Ova borba je uspjela. Neprijateljska ofanziva je potpuno razbijena.

Zarobljeno je: 2 brdska topa 75 mm. bez zatvarača, 2 teška jug. minobacača, 3 teš. talijanska mitraljeza, 16 tal. pušaka, 60 talijanskih bomba, 252 granate za teške minobacače, 257 topovskih granata kal. 75 mm. 26.700 metaka za tal. teš. mitraljez "Bredu", 9120 metaka za tal. puškomitraljeze, jedna ispravna radio stanica, dva sanduka dopunskog punjenja za minobacač, 150 komada osnovnog punjenja, jedan veliki ~~terenski~~ automobil, 4 teretna kamiona, jedan luksuzni automobil, 18 trokolica, 6 motorcikla, jedan tal. p.mitraljez, dva šmajsera kao i ostale ratne spreme, kao i 10 mula sa samarima.

Neprijatelj je imao gubitke od 100 talijana i 6 četnika, dok broj ranjenih nije nam poznat, pošto je neprijatelj stalno za vreme borbe odgonio ih sa kamionima za Knin. Po dokazu ondašnjih seljaka bilo ih je oko 100.

Naši gubitci su 3 mrtva i 12 ranjenih drugova.

Utrošeno je 10200 jug. metaka puščanih, 4450 talijanskih,556 francuskih, 30 ručnih bomba, 20 mina za mali minobacač i 13 mina za teš. minobacač.

Od oružja nije ništa izgubljeno.

U ovoj borbi snalaženje starješina kao i samih vojnika bilo je dobro. Na traženje štabova bataljona nije se mogla dati popuna municije, te usljed nedostatka iste neprijatelj nije pretrpio još veće gubitke. Prilikom paničnog bijega neprijatelja Štab IV bataljona nije preduzeo energično gonenje neprijatelja, već je dozvolio vojnicima da se sakupljaju oko zarobljenog materijala.

Prilažu se liste gubitaka.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za politkomesara,

Komandant,

P.S. Naknadno je ~~nađeno~~ jedno tijelo sa ostvarača za top i mina sve ostalo dijelove sam našel.

ŠTAB [illegible] PUKA

Narodnooslobodilačke Vojske

Hitno

Broj 137/43

23/6 1943

P.S. Naknadno je nađeno jedno tijelo od zatvarača za top i ima sve rezervne dijelove, sem ručice.[14]

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O RASPOREDU JEDINICA I PLANU DEJSTVA[1]

STAB VI DIVIZIJE N.O.V — HRVATSKE — 19. 8. 43"
Op. broj 504
15. VIII. 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Na sektoru Drenovača i K. Vakuf ne primjećuje se nikakav pokret neprijatelja prema našim položajima.

Sinoć 14. ov. mj. oko 19.30 časova naša dva bacača sa 10 mina tukli su neprijateljski logor u K. Vakufu. Pogodci su bili dobri i neprijatelj je bio potpuno iznenađen. Dva brdska topa tukli su neprijateljski manji logor na Kulini kod Ostrvice, gdje su bili pogodci također prilični. Gubitci neprijatelja nijesu nam poznati dok ne dobijemo podatke iz unutrašnjosti.

U slučaju da neprijatelj krene sa jačim snagama prema Lapačkoj dolini, naše snage primile bi prvu borbu na sadašnjim položajima, tj. na pravcu Kulen Vakuf — Lapac. Naši položaji protežu se od kote 556 južno od Ostrvice na kotu 552 sjeverno od ceste K. Vakuf — Borićevac, te se savijaju u vidu potkovice do kote 524. Na ovim položajima angažovana su tri bataljona i Prateća četa, od kojih je jedan u rezervi.

Položaj na Drenovači: Naše snage drže Drenovaču (kota 579) i Vršak (kota 690). Sporedne pravce kontrolišu neprekidno lakše patrole, kao i međuprostore između ovih dvaju pravaca.

[14] Dopisano mastilom.

* Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43/1—3, k. 419.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

Prema direktivi Glavnog štaba,[3] u slučaju da nas neprijatelj odbaci sa ovih položaja, snage sa pravca Vakuf —- Obrlapac[4] povlačile bi se prema Suleševici i u pravcu Dobrog Sela i Doljana, a sa pravca Drenovače III bataljon L.P.O.[5] povukao bi se prema Plješevici, odakle bi dejstvovao u neprijateljsko desno krilo i bok, a II bataljon III brigade, koji se nalazi u Nebljusima u rezervi, povlačio bi se pod borbom u pravcu Kruga i Dnopolja prema Celini (cesta Lapac — Kuk) gdje bi organizirao zatvaranje ovoga pravca.

Prema ovome planu jedan bataljon povlačio bi se pred neprijateljem frontalno prema Srbu, a dva bataljona koja bi se nalazila na Suleševici i jedan bataljon koji bi se nalazio na pravcu Lapac — Kuk napadali bi neprijatelja sa desnog boka.

Artiljerija skoncentrisana na Suleševici, gdje je maskirana i utvrđena i uzela elemente za tući obadva pravca a naročito pravac Boraćevac — G. Lapac. Inžinjerska četa raspoređena je po vodovima na gore navedene pravce.

Za prvi momenat vezu smo obezbijedili sa G.Š.[6] preko Kamenskog koristeći stalnu liniju, a sa Štabom Kninskog operativnog sektora koristili bi stalnu liniju preko Srba.

Kad bi ove linije otpale sa G.S. koristili bi liniju preko Udbine, a sa Kninskog sektora koristili bi liniju preko Bruvna i Gračaca.

Ukoliko bi bilo nagaznih mina, bile bi nam iste potrebne, a također i artiljeriske municije, naročito za haubicu za koju imamo svega 12 granata.

Sa Kninskim sektorom održavamo redovito vezu, kao i sa Štabom II krajiškog korpusa, sa kojim imamo također telefonsku vezu preko M. Broda i Drvara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara.
2.T Dimitrijević

Komandant,
Đ.s Jovanić

(M. P.)°

J Vidi dok. br. 48.
4 Gornji Lapac
' Ličkog NOP odreda
4 Glavni štab NOV i PO Hrvatske
7 Zivan
9 Doko
' Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU UNSKE OPERATIVNE GRUPE DA ISPITA MOGUĆNOST NAPADA NA TOPOLOVAC[1]

O. [br.] si.
15 avgušta 1943 god.

ŠTABU UNSKE OPERATIVNE GRUPE

Vama je svakako poznato da u Topolovcu kod Siska, sa sjeverne strane rijeke Save, postoji državno dobro sa stokom i svinjama, koje navodno čuva 80 ustaša. Odmah ispitajte mogućnost napada na te ustaše u cilju da bi došli do stoke koja nam je neophodno potrebna i nastojte da u što skorijem vremenu prikupite sasvim tačne podatke.

Najveća teškoća kod ove akcije bila bi prebacivanje ljudi i stoke preko Save i zbog toga u rješavanju toga problema treba gledati glavnu poteškoću, na koju se pri stvaranju plana mora računati. Vaš štab vjerovatno zna da li tamo postoje kakvi veliki čamci i kako se oni mogu upotrijebiti, a ako ne postoje, onda kako mislite da se nabave. Kod nas postoji nekoliko pontona koji bi se za ovu svrhu mogl: dobro upotrijebiti, ali nam trebate javiti kako bi se ponton: mogli prevesti kroz »Trokut«[2] i da li bi to otkrilo naše namjere te prouzrokovalo neuspjeh. Isto tako sada se održava pontonirski kurs koji će biti za koji dan gotov, pa bi mogli i kursiste upotrijebiti zajedno sa pontonima za ovu akciju.

Sve ove činjenice imajte u vidu i kada sve ispitate javite nam da bi vam mogli ukazati pomoć, te da se pristup: akciji.[3]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar Komandant

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26/1—15, k. 421 D.

[2] Riječ je o području između komunikacije Dubica — Sunja — Kostajnica i rijeka Save i Une.

[3] Unska operativna grupa ovu akciju nije izvršila.

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA HRASTOVICU[1]

Op. broj 87/1943

OPERATIVNA ZAPOVIJEST

Štaba Unske operativne grupe NOV Hrvatske za 15 august 1943 god. za izvršenje akcije na neprijateljsku posadu u Hrastovici.[2]

I Podaci o neprijatelju:

Hrastovica: 200 domobrana sa naoružanjem: 4 teška mitraljeza, 8 p. mitraljeza, a ostalo puške.

Petrinja: 1500 domobrana, 100 ustaša i 1000 Nijemaca; njihovo naoružanje je slijedeće: 10 topova raznih kalibara, 30 teških mitraljeza, 70 p. mitraljeza, 100 šmajsera, a ostalo puške.

Glina: 750 domobrana sa naoružanjem: 3 haubice, 1 teški i 4 laka bacača, 30 p. mitraljeza, 18 šmajsera, te 3 tenka. Od navedene posade u Glini imade 640 domobrana, 30 ustaša 1 40 žandara.

Gora: 200 domobrana sa naoružanjem: 3 teška mitraljeza, 5 p. mitraljeza, 14 šmajsera, 2 teška i 2 laka bacača, a ostalo puške.

Prekopa: 160 domobrana sa naoružanjem: 9 p. mitraljeza, 2 teška mitraljeza, 7 šmajsera, 1 teški i 3 laka bacača, a ostalo puške.

Neprijateljska posada u Hrastovici utvrđena je na više mjesta, a najglavnije uporište nalazi se kod crkve u centru, zatim na stanici, a ostala utvrđenja nalaze se okolo samoga mjesta i podijeljena su na više zasebnih rejona i pod komandom svojih zapovjednika.

U obzir za intervenciju prilikom napada na neprijateljsku posadu u Hrastovici dolazi neprijateljski garnizon Petrinja u kojem se nalazi dosta jaka posada.

II) Naša Grupa noću 15/16. VIII. t.g. izvršit će napad na neprijateljsku posadu u Hrastovici, istu razoružati, a plijen i ostalu spremu evakuisati.

Za izvršenje ovog zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1) I brigada.

Zadatak: Sa dva bataljona napada neprijatelja u Hrastovici, od s. Cepeliša pravcem ka crkvi sa jednim bataljonom, ka želj. stanici, čIsteći pri tom spoljna utvrđenja neprijatelja. Ovi bataljoni idu zajednički do raskrsnice puteva na jugoistočnom dijelu sela CepelLš, odakle se račvaju i odlaze u svojim pravcima. Sa jednim bataljonom osigurava se od pravca Petrinje na k. 155 i sjeverozapadnom dijelu sela Cepeliš. Jače patrole upućivati prema Cirovom Brdu i selu Križ.

Veza: Sa Štabom grupe uspostaviti telefonsku vezu. Pored toga postaviti releje i kurire za održavanje veze. Sa 1. bataljonom II brigade i bataljonom P.O.[3] Banije, koji će biti na osiguranju prema Petrinji, na cesti i pruzi 1 km sjeveroistočno od raskrsnice puteva Hrastovica — Budičina, vezu održavati kuririma. Sa svojim jedinicama vezu održavati pomoću kurira.

2) II brigada, ojačana sa protivkolskim topom.

Zadatak: Sa jednim bataljonom napada neprijatelja u Hrastovici cestom sa pravca Bačuge, lomeći spoljni pojas odbrane i prodirući sa svog pravca ka crkvi. Ovaj bataljon hvatat će vezu lijevo sa Štabom grupe, a desno sa bataljonom P.O. Banije koji napada preko pruge. Sa jednim bataljonom u zajednici sa bataljonom P.O. Banije postaviti osiguranje prema Petrinji na cesti 2 km od raskrsnice puteva Petrinja — Hrastovica — Budičina, a prema Petrinji. Ovaj bataljon održavat će vezu lijevo sa bataljonom I brigade koji napada i desno sa bataljonom P.O. Banije u zasjedi. Sa jednim bataljonom ostati u rezervi kod Štaba grupe.

Veza: Sa Štabom grupe vezu održavati pomoću telefona, releja i kurira. Sa susjednim i svojim jedinicama pomoću kurira.

' i [4] Partizanskog odreda Banije

3) P.O. Banije, bez jednog ba-taljona.

Zadatak: Sa jednim bataljonom u zajednici sa bataljonom II brigade ove Grupe postaviti zasjedu prema Petrinji i Strelištu na k. 122, pa u lijevo do bataljona II brigade, sa kojim biti u tijesnoj vezi i zajednički djelovati u slučaju neprijateljskog nadiranja iz Petrinje. Patrole upućivati prema Strelištu i Donjem Majuru. Također se bočno osigurati. Sa jednim bataljonom fingirati napad na neprijateljsku posadu u Hrastovici sa pravca pruge. Jednu četu dati za osiguranje topova. Ovaj bataljon neće otvarati jaku vatru da ne bi došlo do ukrštanja sopstvene vatre sa jedinicama koje napadaju, ali ipak treba da skrene pažnju neprijatelju, da se napad i sa ovoga pravca vrši. U slučaju bježanja neprijatelja ima zadatak hvatanja razbijenih neprijateljskih vojnika. Ukoliko bude postojala mogućnost, sa svojim nekim jedinicama, tj. četom ili dvije, upadati u samo mjesto.

Veza: Sa Štabom grupe održavat će Štab odreda vezu pomoću kurira, osim toga štabovi bataljona P.O. Banije slat će svoj izvještaj neposredno i Štabu grupe.

4) Baterija topova.

Zadatak: Protivkolski top dodati II brigadi (bataljonu koji napada), sa zadatkom da tuče neprijateljska utvrđenja neposredno oko crkve i samu crkvu. Sa brdskim topovima postaviti se na položaj Budičina kod crkve Sv. Petar sa zadatakom da od momenta napada tuče neprijatelja u centru Hrastovice, sa osnovnim ciljem: crkva. Regulisavanje vatre topova davat će se preko telefona Štaba grupe. Elemente uzeti po karti, a ako je moguće onda vršiti i neposredno gađanje. Za osiguranje baterije dobit će se jedna četa iz 3. bataljona POB.[4]

Veza: Sa Štabom grupe vezu održavati pomoću telefona, releja i kurira. Ovu vezu uspostavit će vod za vezu Štaba ove grupe. Sa susjednim jedinicama vezu održavati kuririma.

5) Vod za vezu

Zadatak: Postaviti telefonsku liniju od Štaba grupe do baterije topova. Također predvidjeti održavanje veze kuririma i relejima.

III) Početak napada na neprijateljsku posadu u Hrastovici bit će 15. VIII. 1943 tačno u 23.30 sati. Prema tome sve jedinice

određene za napad i osiguranje moraju biti tačno u određeno vrijeme na svojim mjestima, tj. napad ima da počne u određeno vrijeme.

IV) Stab P.O. Banije odredit će jednu desetinu, koja će imati zadatak da prekine vezu između Gore i Petrinje, na mjestu koje im sam odredi.

V) Jedinice koje se nalaze na osiguranju prema Petrinji preduzeće sve mjere da se prekine pruga ispred zasjede, kao i onesposobi cesta za eventualno dolaženje tenkova. Most na cesti kod k. 104 minirati, ili pak na neki drugi način ga onesposobiti. Za ovo upotrijebiti minersku grupu koja se nalazi kod II brigade. Također vezu između Petrinje i Hrastovice čim napad počne prekinuti i tt vezu Petrinja — Sisak.

VI) Jedinice koje napadaju označavat će mjesta dokle su stigle paljenjem gužvi slame, sijena i tome si. — Pored toga I brigada dat će znak sa 3 kombinovane raketle, izbačene u pravcu neprijatelja, kad stigne blizu crkve.

VII) Za prestanak dejstva artiljerijske vatre jedinice koje napadaju palit će više gužvi slame, dajući time znak da dejstvo artilerije ugrožava njihove pokrete. Također štabovi brigada 0 ovome će telefonski obavijestiti Stab grupe, tako da bi se izdalo naređenje bateriji topova da ne gađa.

VIII). Poslije osvajala i razoružavanja posada sve jedinice, osim zasjede, povući će se iz mjesta.

Za evakuaciju nađenog plijena i stvaranje reda Stab 1 brigade odredit će jedan svoj bataljon.

Sprovođenje zarobljenika i evakuacija event. plijena vršit će se cestom prema D. Bačugi i dalje za Dođoše.

IX) Povlačenje jedinica sa položaja bit će naređeno. Ukoliko ne bude ništa naređeno, jedinice će se povući u svoje polazne baze 16 augusta u 4.30 sati.

X) Stab I brigade postarat će se blagovremeno da preko NOO-a[5] i stanovništva Hrastovice prikupi dovoljan broj kola za evakuaciju plijena. Sve jedinice također pripremit će kola za prevoz ranjenika.

XI) Previjalište Grupe nalazit će se na cesti naspram Gornje Bačuge, gdje slati sve ranjene drugove, odakle će biti evakuisani za bolnicu.

XII) Stab brigade nalazit će se na putu koji vodi kroz šumu iz Hrastovice za Tešnjak, 1 km jugoistočno od trigonometrijske tačke (k. 415).

[5] Narodnooslobodilačkog odbora

XIII) Znaci raspoznavanja bit će za noć: hrast — Hrastovica, a ugovoreni: tri—pet.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:		Komandant:
Ranko Mitić	(M. P.)[6]	Pet.[7] Kleut

DODATAK OPERATIVNOJ ZAPOVIJESTI OP. BR. 87 —43 Štaba Unske operativne grupe za akciju na Hrastovicu noću 15/16. VII. t.g.

Operativnu zapovijest koju smo vam jutros poslali dopunjavamo slijedećim:

1.) Neprijateljska posada u Petrinji ima prema Hrastovici dvije isturene tačke, i to na Strelištu i u poljoprivrednoj školi u Bratovčini, gdje su smješteni nekakvi njemački žandari.
2.) Predviđeno je od strane neprijatelja da u slučaju našeg napada na Hrastovicu topovi iz Petrinje tuku okolna brda. Prema tome, o ovome treba upoznati borce, da ne bi bilo iznenađenja.
3.) Prilikom podilaženja Hrastovici treba imati u vidu da po okolnim selima ima mnogo pasa koji bi lavežom mogli otkriti naše približavanje. Da bi se ovo spriječilo treba sela zaobilaziti. Ukoliko se negdje mora proći kroz selo, onda neka patrola prethodnica naredi u svakoj kući gdje se bude čuo pas da psa zatvore (ne paleći pri tome svjetla).
4.) Komandant P.O. Banije[8] nalazit će se u toku akcije na Hrastovicu kod svog Prvog bataljona, te će rukovoditi radom (borbom) i Prvog bataljona II brigade koji će biti tamo na osiguranju.
5.) I bataljon P.O. Banije, I bataljon II brigade i III bataljon P.O. Banije upućivat će svoje ranjenike cestom prema Budičini do crkve Sv. Petra, odakle će skretati putem preko Petrinjčice za Tešnjak do Grupnog previjališta.
6.) Prilaže vam se spisak narodnih neprijatelja koji se nalaze u Hrastovici i koje treba pohapsiti, a imovinu im konfiskovati.
7.) Zarobljenike ne presvlačiti na licu mjesta, nego ih upućivati sa svom njihovom opremom, osim oružja, zajedno sa plijenom.

[6] Okrugli pečat: Štab Unske operativne grupe NOV Hrvatske.
[7] Petar
" Gojko Tintor

Crkva se ne smije zapaliti ako za to ne bude izdato naročito naređenje. Sa mjesnim župnikom pažljivo postupiti, jer nije neprijatelj NOB.

U kuće, bez naročite vojničke potrebe, ne smije se uopće zalaziti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Ranko Mitić

Komandant: Pet. Kleut

(M. P.)

P.S. Šaljemo vam ujedno popis pljačkaša i krvnika u mjestu Hrastovici od kojih se treba konfiskovati njihova imovina. Iste krvnike bolje paziti pri sprovođenju. Krvnici jesu: Marčinko Mijo, Marčinko Joso, Roksa Joso, Tomazinić (lugar) iz Čuntića, Konjević (naseljenik), Mrmić iz Cuntića, Krežić i mladi Hanjac, ustaški ideolog i istaknuti vođa omladine. Prva četvorica pozitivno posjeduju oružje, vjerovatno i ostali. Za Krežića prolazno ispitati: preko Ženka Koračića, Pere Panjana, Vučičević Ive i Šimunović Joce, preko istih također dobiti tačne podatke o svemu, a zbog pljačkanog blaga kod Ženka Koračića i Pere Panjana. Naročitu pažnju treba obratiti vojnicima (domobranima), nadporučniku Fehimu Zajimoviću, čiji je brat partizan u Bosni, a omogućio bijeg drugu satniku, te poznat kao pošten čovjek, zatim skladištaru — razvodniku Cokluk Karlu, koji ima najiscrpnije podatke o cjelokupnoj spremi i naoružanju, Vedrišu Franji, pisaru-razvodniku, Milanu Ivanuševiću, razvodniku, te Šuprini Anti, desetniku — komesaru za ishranu i blagajniku.—

Ne posvetiti nikakovu pažnju časničkom namjesniku Georgiju Klemenu.

Sa ovim parolama domobrane pozivati na predaju: »Drugovi domobrani, vaš drug satnik ovdje je, nikome se ništa dogoditi neće. Ne služite krvnike Hrastovice.«

Poštu i želj. stanicu ne treba paliti dok se god ne ispremi sav namještaj koji se u njima nalazi. Općinu odmah paliti po zauzeću. Zand, stanicu ne treba paliti nikako, jer to nije državna zgrada nego vlasništvo Pere Panjanina. Također župnikov stan ne paliti.

Prilaže se informativna skica.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 15 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HR. VATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJA KOD DONJEG VAGANCA[1]

STAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE N.O.V.H.
Op. br. 36/43
15. VIII. 1943

Operativni izvještaj
dostavlja se

ŠTABU VIII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

13/14. VIII. o.g. sa našim 4. bataljonom postavili smo zasjedu neprijatelju na Korani kod Gavranića mosta odakle se isti snabdijevao sa vodom za ljudstvo i za stoku. Istog dana sa jednom četom našeg 1. bataljona postavili smo zasjedu neprijateljskoj patroli u s. Baljevac koja se svakog dana kreće u jačini od 10 ljudi od Zavalja za s. Baljevac. Također sa jednom četom istog bataljona i sa teškim bacačem fingirali napad na neprijatelja u Vagancu.

Također sa 3. bataljonom fingirali smo napad na neprijateljsku posadu u Drežniku, kao i sa teškim bacačem koji je bio dodijeljen 3. bataljonu.

Opis borbe: Istog dana u 9 časova neprijatelj iz Vaganca krenuo je na vodu kod Gavranić mosta sa oko 60—70 konja i oko 60 vojnika, što konjovodaca i jedan manji broj koji su postavili sami na osiguranje dok vrše pojenje konja.

Kada se neprijatelj skrcao u Koranu, zasjeda našeg 4. bataljona otvorila je paklenu
» vatru na neprijatelja, pri čem je neprijatelj bio potpuno iznenađen i za prvi momenat nije se mogao snaći da dade ma kakav otpor. Borba je trajala 28 minuta. Poslije završene borbe naša zasjeda povukla se je preko Lipovače za Rakovicu.

Zasjeda koju smo postavili sa našim 1. bataljonom u s. Baljevcu nije uspjela usljed toga što su bili otkriveni prije vremena, nakon čega se povukla u sastav svoga bataljona.

Ratni plijen: 2 neprijateljska vojnika (Njemca) zarobljena i zaplijenjeno je: 4 konja, od kojih su 2 ranjena, a 2 zdrava, 4 karabina »Mauzer«, 1 šmajser, 2 pištolja, 16 komada municije za pištolje, 120 komada metaka za šmajser, 150 komada metaka za karabine, 1 sedlo, 1 ham, 4 ćebeta, 5 pari cipela, 2 odijela i. 4 opasača sa fišeklijama.

Gubitci neprijatelja: Prilikom borbe ubijeno je 50 neprijateljskih vojnika, dok je ostatak od 10 vojnika ranjeno, i 60 konja što mrtvih što ranjenih.

Sopstveni gubitci: Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Imena naknadno umrlih: Nije bilo.

6. tačka: Nema.

Kritički osvrt na akciju: Akcija je vođena po planu. Snalaženje starješina bilo je dobro. Veze za vrijeme akcije nisu se održavale između susjednih jedinica pošto za to nije ni odgovarao teren ni raspored naših jedinica.

Utrošak municije: 745 metaka »Mauzer« puške, 460 »Mauzer« metaka za puškomitraljez »Z.B.«, 60 metaka za talijanski puškomitraljez, 8 komada mina za teški bacač prilikom fingiranih napada na Vaganac, Drežnik i Celopek, i 15 defanzivnih i 10 talijanskih bombi.

Naročite napomene: Prilikom fingiranog napada na Čelopek bila su još 2 mrtva i 3 ranjena neprijateljska vojnika od bacača".

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. **d.** politkomesara:
D.[2] Baić

Komandant:
Mih.[3] Blažević

[2] Dušan
* Mihajlo

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 16 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MALE BASTAJE[1]

STAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 168/1943
Dana 16. VIII. 1943 u 16.45 satii

Naređenje za likvidaciju neprijateljskog uporišta M. Bastaji

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU XVII BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE

U neprijateljskom uporištu Mali Bastaji i željezničkoj stanici Mali Bastaji nalazi se posada jačine 250—300 vojnika sa 20—30 naoružanih civila.[2] Od te posade noću se zadržava na željezničkoj stanici od 40—60 neprijateljskih vojnika.

Naoružanje u samom uporištu: 5 teških mitraljeza, 1 bacač, oko 20 puškomiitraljeza, 2 laka bacača, 8—10 šmajsera, ostalo karabini.

Naoružanje na željezničkoj stanici: 1 teški bacač, 1 teški mitraljez, 4—5 puškomitraljeza, ostalo karabini.

Neprijateljska posada je ***iz*** sastava II bojne I gorskog zdruga, većinom Bosanci. Moral posade je na visini, po neutvrđenim podacima vojnici posade izjavljuju da će se boriti do kraja.

U cilju likvidacije pomenutog uporišta ovaj Štab donio je odluku da se raspoloživim snagama ove divizije i pomoću dva bataljona XVII udarne brigade likvidira uporište,[3] te se stoga

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15/1, k. 812.

* Vidi dok. br. 182, 183 i 185.

' Vidi dok. br. 64, 66, 69 i 70.

N A R E Đ U J E :

Omladinska brigada

a.) Bataljon A.[4] napada uporište sa sjeverne strane, desna granica put koji izvodi iz uporišta prema Vel. Miletincu, pa u lijevo do bataljona B.

b.) Bataljon B. napada uporište sa jugoistočne strane, s tim što će jednu četu ili pojačan vod uputiti direktno na dva mitraljeska gnijezda, sa zonom dejstva: put koji vodi iz sela ka groblju, na cestu. Ova četa ili pojačani vod ima specijalni zadatak da svojom vatrom privuče pažnju i vatru teških mitraljeza, s tim da omogući prilaz ostalih snaga sa istočne strane.

Težište napada usmjeriti na neprijateljska gnijezda na kraju sela prema groblju, crkvi i okolnim zgradama, zatim put koji vodi prema Brđanima, a na njemu se nalaze dva mitraljeska gnijezda.

Ovoj brigadi, radi lakše likvidacije, pored svojih teških oruđa dodjeljuje se i brdski top 65 mm.

Ova brigada dužna je uspostaviti vezu sa bataljonom XII udarne brigade, koji napada posadu na stanici. Obratiti pažnju pri ulazu u selo i pri samom povlačenju, jer kroz selo u toku cijele noći krstare patrole.

Na Popovom Brdu između Vel. i Malih Bastaja ima jedna desetina, nekada i vod, u zasjedi.

XII Udarna brigada

a.) Bataljon A.[5] sa dvije čete, protukolskim topom, 1 teškim bacačem i pripadajućim brojem teških mitraljeza ima likvidirati posadu na željezničkoj stanici.

Pravac nadiranja — napada sa južne i zapadne strane. Jedna četa ovog bataljona ima se postaviti u međuprostor stanice i sela, kod samog potoka koji vodi od Maslenjače ka Bastajima, sa zadatkom da spriječava bjegstvo bande iz uporišta u pravcu sjeverozapada, tamo gdje snage Omladinske brigade ne napadaju zbog pretežno čistog zemljišta.

Po likvidaciji stanice cio ovaj bataljon, ukoliko dotle ne bude likvidirana posada u uporištu, ima napraviti lanac od južnog dijela kuća sela Maslenjače desno do potoka, a lijevo do kote 177.

Od zadobivenih mina za teške minobacače uputiti odmah Štabu XVII udarne brigade jednu količinu, a ostatkom snab-

[4] Redakcija nije mogla utvrditi numeraciju bataljona Šesnaeste, Sedamnaeste i Osamnaeste NO brigade.

[5] Prvi bataljon

djeti svoj bacač, a ostalo u Štab svoje brigade, tako isto i municiju.

b.) Bataljon B.[6] jednom četom postavlja zasjedu na putu ispod Male Peratovice, koji vodi u Grubišno Polje. Sa dvije čete postavlja zasjedu na kraju sela Ivanovog Sela, prema Grubišnom Polju. Ovaj bataljon ima zadatak porušiti most na potoku koji presijeca cestu ispred kraja sela. Zatim most koji se nalazi na potoku koji se uliva u ribnjak, a teče istočno od s. . . .[7] Ovo samo onda učiniti ukoliko ne bi bili ometani od bande iz Rašenice.

c.) Bataljon C.[8] smjestiti u selo Borova Kosa sa zadatkom da jačim patrolama kontroliše put koji izvodi na kotu 194, kotu 195. Uspostaviti čvrstu vezu sa zasjedama u Ivanovom Selu, sa Štabom svoje brigade i to desno, a lijevo sa bataljonom B. XVII udarne brigade.

Ovaj bataljon smatra se kao rezerva za pružanje eventualne pomoći jedinicama XVII udarne brigade ili XII udarne brigade ukoliko ne bi mogle odoljeti napadu neprijatelja na pojedine naše zasjede. Pored ovoga kontrola dodijeljenog sektora. U slučaju da bi ovaj bataljon bio napadnut od neprijatelja sa pravca Grubišnog Polja, Ribnjak, posjesti liniju kota 194, 195.

Bataljoni B. i C. ispred sebe imaju ispitati da li se na potocima ispred njih nalaze kakovi mostovi, i ukoliko ih ima sve porušiti i popalit na prostoru od Trojeglava do kote 195. Uspostaviti vezu sa bataljonom A. koji napada na željezničku stanicu.

d.) Bataljon D[9].: jedna četa toga bataljona sa jednim teškim mitraljezom u rezervu brigade, ostatak dviju četa sa teškim oruđima u rezervu divizije.

XVIII Brigada

a.) Bataljon A. jednom četom postavlja zasjedu u selo Cepidlake, sa zadatkom da odmah u početku grupisanja bande u uporištu Đulavec uznemiri i ne dozvoli izlazak u svom pravcu. Sa dvije čete postaviti zasjedu lijevo i desno od Kovačevog Salaša (kota 269), s tim da ispred sebe na nekoliko stotina metara poruši prugu.

b.) Bataljon B. postavlja zasjedu na cesti koja vodi Đulavec — Bastaji, od ceste prema koti 296. Ova dva bataljona imaju se povezati u međuprostoru ceste i pruge tako, da banda koja bi pokušala proći prugom ili međuprostorom ceste i pruge

[0] Treći bataljon
[7] Na ovom mjestu je original oštećen.
[8] Drugi bataljon
[9] Četvrti bataljon

bude odbijena. U tu svrhu postaviti 1 teški mitraljez na pogodnom mjestu kod Kovačevog Salaša.

Jednim slabim odjeljenjem, bez automatskog oružja, iznad nove Krivaje (kota 326) osmatrati kretanje neprijatelja u Đulavecu i ukoliko bi krenuo u kome pravcu pripucati.

XVII Udarna brigada

a.) Bataljone A. i B. rasporediti u zasjedu na cesti kod Vukovja, na samom zavijutku prema koti 271, dalje linijom! put koji vodi sa ceste na Bubanj i tu se vezati sa bataljonom C. XVII udarne brigade, selo Borova Kosa. Desna granica zasjeda ovih dvaju bataljona jeste potok koji ide iza Bubnja prema Đuđičkoj. Lijevo se vezati s Daruvarskim partizanskim odredom preko Batinjske Rijeke (kota 197 i 238).

Ove zasjede imaju zadatak porušiti prugu i prekopati cestu na nekoliko mjesta. Protutenkovski mitraljez postaviti na pogodnom mjestu za tučenje tenkova, kada se približe preprekama.

Daruvarskom partiz. odredu

Postaviće zasjedu na liniji Podborski Vrbovac (kota 238), kota 197, sa zadatkom da spriječi izlaz neprijatelja iz uporišta Daruvar u pravcu Petrovog Vrha ili pak kretanje Batinjskom Rijekom za cestu Vukovje — Vrijeska. Desno uspostaviti vezu sa bataljonima XVII udarne brigade.

Ni pod koju cijenu ne dozvoliti da neprijatelj iz uporišta Daruvar uđe u šumu bilo na kom dijelu.

Vojno-politički kurs pri ovom Štabu ima porušiti prugu između Rodinog Potoka i Pepelane i prekopati cestu, tako da motorna vozila i ostala ne mogu vršiti saobraćaj. Za ovu svrhu mobilisati potreban broj radne snage iz Rodinog Potoka i Pepelane pored svoje radne snage. Pošto izvrše taj posao prebaciti se iznad Jasenaša (kota 260) na put koji vodi za Viroviticu.

Vod za vezu pri Štabu ove divizije na putu koji vodi od Virovitice prema Lončarici, odmah na početku Ribnjaka (kota 142), ima narušiti drveća u duljini 100—200 metara, isprekrštati ih tako da kamioni ili ostala koja vozila ne bi mogla preći. Potom postaviti u neposrednoj blizini zasjedu i ukoliko bi neprijatelj naišao pripucati. Ukoliko bi došlo do kakve pucnjave na putu gdje je prepreka stvorena hitno izvijestiti Štab divizije.

Sve jedinice po dolasku na određena mjesta imaju uputiti patrole radi uspostavljanja veza lijevo i desno od sebe i ako ima naših jedinica ispred glavnine. Održavati stalnu vezu pismenim putem preko kurira ili patrola.

Zasjede imaju biti postavljene na svoja određena mjesta jedan čas prije početka akcije.

Kidanje telefonskih veza otpočeti 15 minuta prije početka akcije.

Rušenje — miniranje pruge na otpočetu paljbu u uporištu. Prije toga izvršiti sve pripreme, da se na prvi pucanj pruga može minirati.

Prekopavanje ceste i nabacivanje naslaga, drveća, kamenja i t.d. odmah po dolasku na mjesto zasjede.

Početak napada 18 ov.mj. u 3 sata ujutru.

Znaci raspoznavanja za napad u toku noći: **Musolini — Majmun,** a dnevni znaci za 18 ov.mj. važe opšti.

Veza: Izvještaje slati redovno svaka dva časa. U vanrednim slučajevima kada to bude potrebno. Izvještaji se imaju uvijek slati sa dva kurira, po mogućnosti na konju, a ako prelaze prostoriju koja je više tučena vatrom ili idu kroz sela, patrolom od 5—6 ljudi.

Previjalište

Omladinska brigada »Jože Vlahovića«: na sastavu puteva koji vode iz oba kraka sela M. Bastaji i od kote 198.

XII udarna brigada: južni dio sela Munije.

XVIII brigada: selo Katinci.

XVII udarna brigada: Dobra Kuća.

Daruvarski odred: Podborski Vrbovac.

Centar za evakuaciju ranjenika

Omladinska i XII udarna brigada koncentrisaće svoje ranjenike u selu Brđani i slati ih dalje preko sela Koreničana za bolnicu br. 3. Ukoliko ne bude cesta zatvorena — tučena vatrom neprijatelja.

Ranjenici XVII udar. brigade i Daruvarskog partiz. odreda imaju se odmah upućivati za bolnicu br. 3 preko Petrovog Vrha i Vranog Kamena.

XVIII brigada: Katinac i odmah upućivanje preko Vranog Kamena za bolnicu broj 3.

Evakuacija plijena: Bilogorsko područje,[10] sem oružja i ostalog ratnog materijala.

Povlačenje po pismenom naređenju ili po ugovorenom znaku i to: ispaljivanjem 2 bijele, 1 zelene i 1 crvene,[11] jednu

[10] Misli se na evakuaciju plijena u Komandu Bilogorska područja.
[11] Riječ je o raketama.

za drugom, u pravcu Dulaveca. Ove znake daće prvo Stab divizije, a potom štabovi brigada prihvatiti.

Pravac povlačenja za sve jedinice osim XVIII brigade: polazne baze.

XVIII brigada ima osigurati i prihvatiti izvlačenje i dalje transportovanje ranjenika za bolnice u selu Koreničani.

Mjesto štabova:

Štab divizije nalaziće se u selu Brđani (južni dio sela).

Omladinska brigada nalaziće se ispred sanitetskog previjališta prema selu.

Štab XII udarne brigade nalaziće se u Ivanovom Selu (ciglana).

Štab XVIII brigade nalaziće se u Čučinom Salašu.

Štab XVII udarne brigade nalaziće se u južnom dijelu sela Gornje Vrijeske.

Štab Daruvarskog odreda nalaziće se u Podborskom Vrbovcu.

Ishrana: Večeru uoči dana napada obaviti malo kasnije ili ranije tako da se borci mogu još i odmoriti, t.j. spavati do polaska u napad. Suhi obrok za sve ljudstvo spremiti za cio dan, t.j. za 18 ov. mj. U tu svrhu zaklati potreban broj stoke, ispeći dovoljno hljeba i blagovremeno podijeliti borcima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.[12] Stanivuković

[:i] Milan

PISMO ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 16 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI S NAPADOM NA MALE BASTAJE[1]

STAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
K. brđj: 168/43
Dana 16. VIII. 1943 godine

ŠTABU XVII UDARNE BRIGADE NOV HRVATSKE (X DIV.)
ŠTABU XII UDARNE BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU XVIII BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE NOV HRVATSKE
(za polit, komesare)

Dragi drugovi!

Pred jedinice naše divizije postavlja se ponovno jedan važan i težak zadatak, u kojem će naše jedinice morati da u potpunosti likvidiraju neprijateljsko uporište Mali Bastaji.[2] Ovo uporište branjeno je od 250 neprijateljskih vojnika Gorskog zdruga[3] bande sa kojom smo mi već toliko puta vodili krvave bojeve. Likvidacija ovog uporišta važna je za nas zbog toga, jer će nam ona omogućiti uništavanje pruge Daruvar — Virovitica i jer će se tom likvidacijom proširiti naša oslobođena teritorija i olakšati veza sa oslobođenom teritorijom Bilo Gore. Osim toga u uporištu se nalazi velika količina municije, a isto tako veliki broj mina, koje će biti nama neophodno potrebno za vođenje naših budućih borbi.

Naše borce treba pripremiti na oštru i upornu borbu protiv neprijatelja koji znade da se bori i čiji moral nije još sasvim poljuljan. Naročito u tom smislu treba da se pripreme bataljoni Omladinske brigade »Jože Vlahovića« i bataljon XII udarne brigade, koji upadaju u samo uporište. Bataljon XII udarne brigade napada na tvrdi objekt i trebaće da uloži svu spretnost i brzinu, da snažnim naletom demorališe bandu. S obzirom na to da u samom selu M. Bastaji ne postoji neki tvrđi

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/21, k. 881 A.
- Vidi dok. br. 63, 66. 69 i 70.
[a] Vidi dok. br. 182, 183 i 185.

objekt, to ima vjerojatnosti da će se banda, ako se uspješno provede juriš, povući prema Velikim Bastajima i stanici. Potrebno je naglasiti ovim borcima da se ne precijeni djelovanje naših teških oruđa i da se od njih ne očekuje ono što ona ne mogu dati. Glavni učinak teških oružja sastoji se u izazivanju panike i demoralizacije kod neprijatelja i to treba najviše iskoristiti momentanim jurišem na bandu i ne dati joj vremena da se sredi.

Zasjedama XVII, XVIII i XII brigade treba napomenuti da će borba biti uporna do likvidacije uporišta i da treba pod svaku cijenu izdržati. Osim toga treba ih upozoriti na novu taktiku neprijatelja, koji je upoznao način postavljanja naših zasjeda i imade direktivu da naše zasjede na cestama i putevima zaobilazi, a samo manjim snagama ide u onom pravcu od kuda smo ga mi predvidjeli. Isto tako treba zasjede upozoriti na maskiranje od aviona.

Za uspješan ishod ove akcije treba uložiti sve napore, jer je to prva akcija nakon ofanzive[4] i od nje će u drugom dijelu ovisiti borbenost i moral naših jedinica za buduće borbe. Ovo treba naročito podvući rukovodiocima.

Iako treba pripremiti jedinice za upornu borbu, ipak treba imati u vidu razvoj političke situacije, koji je prilično demoralisao sve neprijateljske posade i ne smije se niti u ovom slučaju isključivati mogućnost predaje, ako ne cijele posade, a ono nekih njenih dijelova. Zbog toga treba u početku same borbe, a isto tako i za vrijeme borbe pozivati domobrane na predaju, govoreći im da im se neće ništa dogoditi ako se predaju. Kako se češće dešava da ovih dana nailaze noću engleski avioni, to treba eventualni njihov dolazak iskoristiti za demoralizaciju posade u Bastajima. Isto tako treba domobranima govoriti o tome kako velik broj aviona prelijeće svakog dana preko naše teritorije, o čemu su oni vjerojatno upoznati.

Napominjemo da je zabranjeno svlačenje zarobljenih domobrana sve dotle dok oni ne budu sa strane štabova saslušani i dok se ne odluči da li će ih se pustiti ili zadržati u našim jedinicama. Ako se desi da se ipak budu svlačili, treba upozoriti partizane da će im biti oduzeta odijela bez obzira da li imaju šta obući ili ne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan[3]

[1] Riječ je o ofanzivi koju je neprijatelj preduzeo u Slavoniji srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 29 i 39 i tom V, knj. 17, dok. br. 21, 24, 30 i 48.

[3] Cvetković

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 17 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA HRASTOVICU[1]

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE
Br. 88/1943
Dne 17 augusta 1943

Operativni izvještaj
o akciji na Hrastovicu
dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

1) Naša Grupa, ojačana sa dva bataljona P.O. Banije, noću 15/16. VIII t.g. izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Hrastovici i istu razoružala.[2] Raspored naših jedinica za ovaj napad kao i za osiguranje vidi se iz priložene operativne zapovijesti ovog štaba od 15 augusta 1943, op. broj 87/43.[3]

Borba je vođena sa naše strane: jedinice ove grupe i dva bataljona P.O. Banije, a sa strane neprijatelja: neprijateljska posada u Hrastovici i Nijemci koji su pokušali iz Petrinje doći u pomoć opkoljenoj posadi Hrastovice.[4]

Sve naše jedinice stigle su na vrijeme na svoje određene položaje i napad je počeo 15. VIII u 23 sata i 30 minuta. Bataljoni koji su vršili napad došli su neopaženo u blizinu neprijateljske posade, te potom otvorili vatru i jurišali na neprijateljske bunkere. U prvom naletu naših boraca osvojena su spoljna uporišta neprijatelja, a zatim je produženo napredovanje ka najglavnijem uporištu, tj. ka centru Hrastovice i ka crkvi. Naši borci uspjeli su da u prvom naletu zauzmu i želj. stanicu, ovo iz razloga što su neopaženo prišli u neposrednu blizinu, te neprijatelj nije se snašao i sa stanice nije davao neki veći otpor.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31—6, k. 421 B.
[2] i [3] Vidi dok. br. 61 i 178.
[4] Vidi dok. br. 178 i 179.

Naša brdska baterija od samoga početka napada gađala je glavno uporište neprijatelja oko crkve. Protivkolski top koji je bio pridodat II brigadi također je dejstvovao protiv neprijateljskih mitraljeskih gnijezda.

Jedinice II brigade, koje su napadale cestom Budičina — Hrastovica, izvršile su na svom pravcu dosta brzo likvidaciju spoljnih bunkera te prešle napredovanju ka centru mjesta i ka crkvi. Bunkeri koji su se nalazili u spoljnom odbranbenom obruču bili su zaobiđeni i napad je na njih bočno izvršen, te je ovoj posadi onemogućena bila efikasna odbrana. Prilaz jedinicama II brigade dosta je kočio mitraljez neprijateljski koji je bio postavljen na tornju od crkve, ali naši borci vještim podilaženjem uspjeli su da se približe dosta brzo ka centru, te bacajući bombe brzo su likvidirali na svom pravcu i ostala uporišta, a zatim u zajednici sa jedinicama I brigade, koje su napadale cestom Cepeliš — Hrastovica, upali u centar i likvidirali posadu neprijateljsku.

Jedinice I brigade, koje su napadale neprijatelja cestom Cepeliš — Hrastovica, također su na svome pravcu dosta brzo napredovale, lomeći spoljni odbranbeni sistem neprijatelja, te sa svog pravca prodirući ka centru Hrastovice sa jednom kolonom, dok sa jednom kolonom napredovale su pravcem ka želj. stanici gdje je neprijatelj brzo likvidiran pošto je iznenađen. Tako su naše jedinice uporedo napredovale ka glavnom utvrđenju neprijatelja, sastajući se kod crkve u potpunosti su likvidirale neprijateljsku posadu u Hrastovici. Istovremeno jedinice I brigade likvidirale su želj. stanicu, te je za kratko vrijeme borbe neprijateljsko uporište bilo u potpunosti likvidirano.

U osnovi neprijatelj nije davao neki jak otpor, sem jednog teškog mitraljeza sa crkve i jednog p. mitraljeza u bunkeru na cesti Budičina — Hrastovica. Borba je trajala oko 1 sat, poslije čega je neprijatelj u potpunosti predao se.

Poslije osvajanja neprijatelja sve su jedinice povukle se u svoje polazne baze, osim jednog bataljona I brigade koji je skoro do dana vršio evakuaciju zarobljenog plijena.

Oko 3 sata ujutru 17. VIII t.g., kada je već bolji dio plijena bio evakuisan, neprijatelj je krenuo iz Petrinje u pravcu Hrastovice u jačini 500 vojnika (Nijemaca). Ova neprijateljska kolona krejala se uglavnom cestom Petrinja — Hrastovica kao i položajima sa strane ceste. U svom kretanju naišla je na naše jedinice koje su bile u zasjedi na cesti Petrinja — Hrastovica oko k. 122. Po nailasku na našu zasjedu neprijatelj je otvorio jaku mitraljesku i puščanu vatru na naše položaje sa vrlo bliskog odstojanja. Naši borci otvorili su također

na neprijatelja jaku mitraljesku i puščanu vatru, gdje su ga u svom napadanju zadržali. Neprijatelj ponovno je nastavio nastupanje pod zaštitom svojih mitraljeza, te su naši borci po naređenju Štaba ove grupe povukli se sa ovih položaja. Međutim neprijatelj zadržao se i tek u svanuće stigao je u Hrastovicu.

Sve naše jedinice u redu su se povukle po izvršenom zadatku, osim bataljona II brigade koji je bio u zasjedi i u prvom momentu nije se dovoljno snašao te se je u neredu povukao sa svog položaja.

Jedinice P.O. Banije koje su imale sporedniji zadatak također su ga izvršile i u dosta dobrom redu povukle se u svoje polazne baze po likvidaciji neprijatelja.

2.) U akciji na Hrastovicu zarobljeno je 120 domobrana, 3 željezničara, a zaplijenjeno je: 4 mitraljeza »Svarcloze, 3 p. mitraljeza Z.B.,[5] 116 karabina, 30.000 metaka za manliher i mauzer puške, 4 pištolja, 2 šmajsera, 51 bomba njemačka, 67 vojničkih noževa za mauzere, 7 raketla, 148 pari cipela, 54 šinjela, 40 pari veša, 134 bluze, 83 ćebeta vojnička, 27 vojničkih torbica, 6 konjskih ploča, 1 vojnički želj. krevet, 5 ranaca, 15 vojničkih starih hlača, 2 šapirografa, 50 kom. fišeklija, 8 kgr masti za oružje, 5 komada mina za mali bacač, 6 vojničkih porcija, 2 vojničke slamarice, 3 telefona, 9 konja i troja kola, kao i nekoliko komada goveda od ustaških bandita iz mjesta.

Sva navedena sprema podijeljena je našim jedinicama kao i P.O. Banije sem što se nalazi oko 10.000 mauzer metaka u rezervi kod ovoga štaba.

3.) U toku borbe neprijatelj je imao oko 6 mrtvih i nekoliko ranjenih vojnika, u Hrastovici. Pored ovoga neprijatelj je imao što mrtvih što ranjenih oko 100 vojnika na pravcu cesta Petrinja — Hrastovica odakle je pošao iz Petrinje kao pomoć Hrastovici.

4.) U toku ove borbe gubitci na našoj strani jesu: 3 mrtva i dva ranjena druga. Za iste se u prilogu dostavljaju liste gubitaka.

5.) Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6.) Imena onih koji su pali smrću heroja nije bilo. Onih koje bi trebalo proglasiti narodnim herojima nije bilo. Starješina, boraca i jedinica koje bi trebalo pohvaliti nije bilo.

7.) Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvedena po planu. Greške jesu: bataljon P.O. Banije i jedan bataljon naše Druge brigade povukli su se sa svog položaja prije dobivenog nare-

[5] Zbrojovka

Sve naše jedinice u redu su se povukle po izvršenom [redacted] zadatku, osim bataljona II.brigade koji je bio u zasjedi i u prvom momentu nije se dovoljno smjelo te se je u neredu povukao sa svog položaja.

Jedinice P.O.Banije koje su imale sporedniji zadatak također su ga izvršile i u dosta dobrom redu povukle se u svoje polazne baze po likvidaciji neprijatelja.

2.) U akciji na Hrastovicu zarobljeno je 120 domobrana,3 Nijemca,a zapljenjeno je: 4 mitraljeza "Zbrojovke",3 p.mitraljeza M.8., 116 karabina,[illegible] metaka za mauliher i mauser puške, 4 pištolja, 2 šmajsera,91 bomba Njemačke, 67 vojničkih rančeva za municiju, 7 raketla, [redacted] 140 pari cipela, 54 šinjela, 40 pari veša, 134 bluze, 83 dobeta vojničke, 27 vojničkih torbica, 6 konjskih ćebeta, 1 vojnički šelj.krevet, 6 ranaca, 15 vojničkih sterin lađa, 2 šapirografa, 50 kom.fišeklija, 6 kgr masti za oružje, 5komada mina za naše bacače, 6 vojničkih poreija, 2 vojničke slamarice, 3 telefona, 9 konja i troja kola, kao i nekoliko komada goveda od ustaških bandita iz mjesta.

Ova izvedena sprema podijeljena je među jedinicama kao i P.O.Banije pa što se nalazi oko 10.000 mauser metaka u rezervi kod ovog štaba.

3.) U toku borbe neprijatelj je imao oko 6 mrtvih i nekoliko ranjenih vojnika, u Hrastovici. Naročito je imao sto mrtvih sto ranjenih oko 100 vojnika na pravcu [redacted] cesta Petrinja-Hrastovica odakle je pošao iz Petrinje kao pojačanje Hrastovici.

4.) U toku ove borbe gubitci [redacted] na našoj strani jesu: 3 mrtva i dva ranjena druga. Je iste se u prilogu dostavljaju liste gubitaka.

5.) Neznatno ustrijeli od rane nije bilo.

6.) Imena onih koji su pali smrću heroja nije bilo. Onih koje bi trebalo proglasiti narodnim herojima nije bilo.Starešina,boraca i jedinica koje bi trebalo pohvaliti nije bilo.

7.) Politički kritični momenti na akciji: Akcija je izvedena po planu. Greške jesu: bataljon P.O.Banije i jedan bataljon naše druge brigade povukli su se sa svog položaja prije dobivenog naređenja. Ovi bataljoni bili su u zasjedi prema Petrinji i u momentu jakog pritiska neprijateljskih pojačanja iz Petrinje povukli su se.Istina, mi smo izdali naređenje o međuvremenu, ali ga oni nisu dobili,te su povukli jedinice bez naređenja. O svom povlačenju izvještavali su ovi[illegible] tek poslije izvršene evakuacije plijena i potpuno završenog čina.

Prilikom evakuacije plijena bilo je velike gužve i vike, zatim nepomišljanje kod boraca, kao i civila,te je bilo otežano bataljonu,koja je evakuisao plijen obavljati svoj posao. Civila pokojeg bio je dosta veliki broj koji su radili s nesjerom za ljudstvo njemačko stanovništvo i ostale stvari od zadobivenog vojničkog plijena. Međutim mi smo naredili i sa patrolama istjerali smo ih iz samog mjesta. Ostalih grešaka velikih nije bilo, a u koliko ih je bilo na licu mjesta su otklonjene. Snalaženje starešina i jedinica bilo je dosta dobro. Veza sa jedinicama bilo je dosta dobra, osim [redacted] brigade koja je uspostavljena tek po likvidiranju pozadine u Hrastovici.

8.) U toku ove borbe utrošeno municije: 6 granata za top 75 mm, od čega dvije šarmisle,dvije razorne granate od protu-kolskog topa. Ukupno 10 mm. municije za sve vrste naoružanja tj. mitraljeza i puške utrošeno je 7.400 metaka. Dobitak municije poslije akcije iznosi 22.590 metaka. Pokvarenog i neupotrebljivog oružja nije bilo. Oružje poginulih i ranjenih drugova izvučeno je iz borbe.

9.) Naročite napomene: U [redacted] izvještaju o akciji na Hrastovicu od 10.augusta tj. javljeno vam je da je uništeno 6 p.mitraljeza.Međutim po izvještajima brigada ustanovljeno je da su uništena samo 3 p.mitraljeza, što se ovime ispravlja.

Naprijed za narod!

Politkomesar: Komandant:

Ranko Ivić [illegible]

ŠTAB I KORPUSA
Narodnooslobodilačke Vojske
— HP —
Br. broj 1241/43
20 - VII -

denja. Ovi bataljoni bili su u zasjedi prema Petrinji i u momentu jakog pritiska neprijateljskih pojačanja iz Petrinje povukli su se. Istina, mi smo izdali naređenje u međuvremenu, ali ga oni nisu dobili, te su povukli jedinice bez naređenja. O svom povlačenju izvijestili su ovaj štab tek poslije završene evakuacije plijena i potpuno svršenog jina.

Prilikom evakuacije plijena bilo je velike gužve i vike, zatim nagomilavanje kod boraca, kao i civila, te je bilo otežano bataljonu koji je evakuisao plijen obavljati svoj posao. Civila također bio je dosta veliki broj koji su došli s namjerom da pljačkaju mjesno stanovništvo i ostale stvari od zadobivenog vojničkog plijena. Međutim mi smo naredili i sa patrolama istjerali smo ih iz samog mjfesta. Ostalih grešaka velikih nije bilo, a ukoliko ih je i bilo na licu mjesta su uklonjene. Snalaženje starješina i jedinica bilo je dosta dobro. Veza sa jedinicama bila je dobra, osim I brigade koja je uspostavljena tek po likvidiranju posade u Hrastovici.

8.) U toku ove borbe utrošeno je municije: 8 granata za top 75 mm, od čega dvije šrapnele, dvije razorne granate od protukolskog topa. Ukupno 10 zrna. Municije za sve vrste naoružanja, tj. mitraljeze i puške, utrošeno je 7.400 metaka. Dobitak municije poslije akcije iznosi 22.590 metaka. Pokvarenog i izgubljenog oružja nije bilo. Oružje poginulih i ranjenih drugova izvučeno je iz borbe.

9.) Naročite napomene: U našem izvještaju o akciji na Hrastovicu od 16 augusta t.g. javljeno vam je da je uhvaćeno 6—8 p. mitraljeza. Međutim po izvještajima brigada ustanovljeno je da su uhvaćena samo 3 p. mitraljeza, što se ovim ispravlja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ranko Mitić

Komandant:
Pet.[6] Kleut

(M.P.)[7]

[c] Petar
[T] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 17 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MALE BASTAJE[1]

STAB
XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 163/1943
dana 17. VIII. 1943 u 10 h.

Naređenje za likvidaciju neprijateljskog uporišta M. Bastaji

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA,
PIONIRSKOJ CETI, BACACKOM VODU I REFERENTU
SANITETA OVE BRIGADE

U neprijateljskom uporištu Mali Bastaji i željezničkoj stanici nalazi se posada u jačini 250 do 300 vojnika. Isto tako 20 do 30 naoružanih civila. Od te posade noću se zadržava na željezničkoj stanici 40 do 50 vojnika. Naoružanje: 5 teških mitraljeza, 1 teški bacač, oko 20 puškomitraljeza, ostalo karabini. Od toga na željezničkoj stanici nalazi se 1 teški mitraljez, 4 do 5 puškomitraljeza, 1 teški bacač, ostalo karabini. Posada je iz sastava II bojne I gorskog zdruga, većinom Bosanci. Moral posade je na visini. U akciji učestvuje naša XII divizija uz pripomoć dva bataljona XVII udarne brigade.[2]

Zadatak naše brigade jeste likvidirati posadu na željezničkoj stanici M. Bastaji i postaviti obezbjeđenje prema Grubišnom Polju.

U cilju likvidacije ovog uporišta štab ove brigade

N A R E Đ U J E :

(Sekcija Bjelovar — Slatina 1 : 100.000)

I BATALJON

Sa dvije čete likvidiraće željezničku stanicu i to iz pravca jugozapada i zapada, kako je to na skici naznačeno

strelicom; četa koja bude nastupala sa jugozapadne strane treba neprimjetno da se privuče što bliže samoj stanici te svojom vatrom da omogući četi koja će da napada sa zapada prodor među stanične zgrade. Ovom bataljonu za izvršenje ovoga zadatka dodjeljuje se 1 teški bacač i protivtenkovski top, za čije dejstvo odgovara direktno Stab bataljona, kao i o potrošku municije.

Treća četa ovog bataljona ima se postaviti u međuprostor između stanice i sela, kod samog potoka koji vodi od Maslenjače prema Bastajima. Zadatak ove čete jeste da sprečava bjegstvo bande iz uporišta u sjeverozapadnom pravcu, jer s toga pravca snage Omladinske brigade ne napadaju, pošto je to brisani prostor.

Po likvidaciji željezničke stanice, a ukoliko se ne likvidira uporište u M. Bastajima, snage I bataljona treba da zaposjednu položaje od istočnog dijela sela Maslenjače do u pravcu kote 177, s tim da sprečavaju bjegstvo bande iz uporišta u tom pravcu.

Ovaj bataljon treba da održava vezu na svom lijevom i desnom krilu sa jedinicama Omladinske brigade, koje imaju zadatak likvidirati uporište M. Bastaji.

III BATALJON

Jedna četa ovog bataljona zaposješće put koji vodi od Grubišnog Polja prema Maloj Peratovici. Zadatak ove čete jeste da spriječi nadiranje bande iz Grubišnog Polja u pravcu Dapčevice. Za izvršenje ovog zadatka ova četa će uzeti iz mitraljeskog voda 1 teški mitraljez, a iz sela u kome se sada nalazi mobilisati radne snage sa testerama, sjekirama, koje će narušiti drveća na put i porušiti mostove. Ova četa treba da održava vezu sa jedinicama našeg II bataljona na koti 183 kod sela Gornja Rašenica, u šumi Bajre.

Ostale dvije čete ovoga bataljona sa jednim teškim mitraljezom dodjeljuju se Štabu divizije kao divizijska rezerva, te se iste imaju javiti Štabu divizije u selu Brđanima (južni dio sela) jedan sat prije početka napada.

II BATALJON

Ovaj bataljon ima zadatak postaviti zasjedu na cesti Grubišno Polje — Bastaji, t.j. ispred Ivanovog Sela na mjestu gdje potok prelazi cestu, te sa sjeverne strane ceste na mjestu zvanom Crkveno Polje, te u pravcu raskrsnice puteva Rašenica — Trojeglava. Zadatak ovog bataljona jeste da spriječi nadiranje bande iz Grubišnog Polja u pravcu Malih Bastaja.

Pored svog glavnog zadatka, ovaj bataljon ima zadatak porušiti sve drvene mostove na cesti od Ivanovog Sela do

Grubišnog Polja, ukolikio je to moguće; ako ne, onda da se cesta prekopa na više mjesta i naruši drveća, prekine t.t. veza tačno 10 minuta prije početka napada. Ukoliko se na istom putu nalazi telefonska žica izolirana za poljske telefone, istu pokupiti, t.j. smotati i predati našoj četi za vezu.

Ovom bataljonu dodjeljuje se Pionirski vod sa alatom za kopanje ceste i rušenje drveća.

Ovaj bataljon će na svom desnom krilu da održava vezu sa četom našeg III bataljona u šumi Bajre — kota 183 ili raskrsnica puteva Rašenica — Trojeglava. A na svom lijevom krilu sa našim IV bataljonom koji će se nalaziti kod sela Borova Kosa — kota 194.

IV BATALJON

Ovaj bataljon smjestiće se u selo Borova Kosa sa zadatkom da kontroliše put koji vodi u pravcu kote 194 i kote 135. Glavni zadatak ovog bataljona jeste: ukoliko neprijatelj naiđe putem od Daruvara ili od Grubišnog Polja na naše zasjede kod Ivanovog Sela i kod Vukovja na zasjedu XVII udarne brigade, ovaj bataljon treba da zađe bandi s leđa, te tako da je tuče. Stoga ovaj bataljon treba da održava tijesnu vezu sa našim II bataljonom kod Ivanovog Sela i sa bataljonom XVII brigade kod sela Vukovja (preko Bubnja).

Ovom bataljonu dodjeljuje se jedan pionirski vod sa potrebnim alatom za rušenje pruge koji će pod zaštitom ovog bataljona prekinuti prugu kod Donje Vrijeske. Prugu treba prekinuti na više mjesta, isto tako t.t. veze.

PIONIRSKA CETA

Dodijeliće jedan vod pionira sa potrebnim alatom za prekopavanje ceste i rušenje mostova našem II bataljonu. A jedan vod pionira sa potrebnim alatom za rušenje pruge našem IV bataljonu, te će isti pod komandom štabova bataljona rušiti prugu, mostove i prekopavati cestu.

BACACKI VOD

Jedno 'Odjeljenje teškog bacača dodjeljuje se našem I bataljonu sa svim minama koje se nalaze u cijelom vodu, dok drugo odjeljenje može da ostane sa komorom istog bataljona.

2. Početak napada *18 ov.mj. u 3 sata ujutro.*

Znaci za raspoznavanje za napad u toku noći: Musolini — Majmun, a dnevni znaci za 18 ov. mj. važe opšti.

Veza: Izvještaj slati redovno svaki sat. U vanrednim slučajevima izvještaje slati odmah. Izvještaji se imaju slati sa patrolama, .ne po jednom kuriru. Po mogućnosti na konju.

PREVI JALIŠTE

Brigadno previjalište nalaziće se u južnom dijelu sela Munije. A bataljonska iprevijališta odrediće štabovi bataljona.

Evakuacija plijena: Bilogorsko područje, osim oružja i ostalog ratnog materijala koje će se zadržati u jedinicama.

Povlačenje po pismenom naređenju ili po ugovorenom znaku i to: ispaljivanjem dvije bijele, 1 zelene i 1 crvene rakete, jednu za drugom. Stoga štabovi bataljona treba da postave osmatrače koji će ih izvijestiti o ispaljivanju raketa.

Pravac povlačenja: Sve jedinice će se povući na dati znak u svoje polazne baze. Kod povlačenja II bataljon će se povući tek onda kad se bude povukao IV bataljon iz sela Borova Kosa.

Referent saniteta[3] može da ostavi ranjenike u mjestu gdje jesu, kako isti ne bi pravili nepotreban marš.

Mjesto štabova:

Štabovi bataljona nalaziće se neposredno iza jedinica.

Stab brigade nalaziće se u južnom dijelu sela Munije.

Ishrana:

Večeras večeru organizovati nešto kasnije, kako bi borci pošli na položaj siti, a odmah po prijemu ovog naređenja obustaviti zanimanje te dozvoliti borcima da se odmore i otspavaju.

3.) Napomena:

Sve zasjede imaju biti postavljene na određena mjesta jedan čas prije početka akcije, te odmah otpočeti sa ukopavanjem boraca, te prekopavanjem ceste, rušenjem drveća, a kidanje t.t. veze početi 10 do 15 minuta prije početka akcije.

Naročito treba skrenuti pažnju borcima i rukovodiocima da se vatra ne otvara bez komande. Neprijatelja treba pustiti što bliže i onda preciznim gađanjem iz pušaka i kratkim rafalima iz mitraljeza suzbiti napredovanje neprijatelja, te ako situacija dozvoljava poduzeti odmah progon neprijatelja, ali ne sa svim snagama, već samo sa jednim dijelom. Ne dozvoliti neprijatelju da stane pred naše položaje i da puškara, već ga progoniti i razbijati i to ne vatrom, već manevrom.

I bataljon treba da vodi strogo računa o teškom oružju, koje treba što efikasnije iskoristiti. Naročito voditi računa o potrošnji protivtenkovskih granata. Top tek onda upotrebiti kad će njegovo dejstvo biti što efikasnije.

Svlačenje zarobljenika najstrožije se zabranjuje svima bez razlike, kako borcima, tako i rukovodiocima, pošto će se zarobljenike svlačiti tek nakon saslušanja. Dok sa mrtvih ne-

[3] Eugen Bakarčić

prijateljskih vojnika dozvoljeno je svlačenje njihove spreme. O tome treba da vode strogo računa svi rukovodioci.

Sve zasjede treba da povedu računa da se dobro zamaskiraju, kako ne bi položaj bio upadljiv za pješadiju i za avijaciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Grbić Cedo**

Komandant: **Antolović Josip**

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG KORPUSA OD 18 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RAZMJEŠTAJU I MORALNOM STANJU NEPRIJATELJSKIH JEDINICA[1]

STAB
II KORPUSA NOV i PO HRVATSKE
POLIT. OBAVJ. OTSJEK
Br. 193/43
dne 18. VIII. 1943

9.IX.1943[2]

GLAVNOM OBAVJEŠTAJNOM CENTRU G.Š.H.

Pregled o neprijateljskoj vojsci:

U neprijateljskim uporištima Našice — Đurđenovac — Cačinci — Slatina, na želj. pruzi Osijek — Zagreb, ustaška uporišta su pojačana sa nešto kulturbundaša,. gestapovaca ili domobrana. Naročito se zapaža da su naoružani dobro. Zadatak im je da brane uporišta i da zaštite vršidbu kako bi mogli da odvuku žito.

U neprijatelj, uporištima Požeške kotline zapaža se evakuacija neprijateljske vojske koja odlazi za Brčko. U Požegu, Pleternicu, Trenkovo, »Trokut«,[3] Mihaljevee, Caglin, nakon odlaska Njemaca koji su se povukli, došao je 3. lovački zdrug

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—4, k. 107 A.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Trokutom je u toku NOB nazvana teritorija između komunikacija: Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

u jačini od 5.500 ljudi i zamijenio je Njemce u tim uporištima. Kao glavni zadatak imao je da se zaštiti žetva i vršidba od partizana. Više puta su pokušavali da upadnu na našu oslobođenu teritoriju ali su svaki puta bili odbijeni. Ovaj zdrug pred nekoliko dana napustio je navedena uporišta i otišao je za Brčko. Pravo stanje u Požeškoj kotlini nije poznato, pošto neke jedinice dolaze u ta uporišta, ali po svemu se može zaključiti da ih je za sada dosta malo. Neprijatelj drži uglavnom u svojim rukama Požegu, Pleternicu i Trenkovo. U stožeru toga zdruga nalazi se nadporučnik Abdičević Husein. Javite mu se sa lozinkom: Gaj, šalje me Srećko Iso Njuška.

Ovaj zdrug sastoji se od 5 i 8 lov. pukovnije i 7 topn. sklopa. Oficiri u ovom zdrugu su neki raspoloženi prema Narodno-oslobodilačkoj vojsci prijateljski a neki neprijateljski. Nacionalni sastav ovih oficira: u većini Hrvati a manji broj muslimani.

Sadanja posada uporišta Požeške kotline su ustaše, gestapovci, žandari, domobrani želj. bojne.

U ostalim uporištima neprijatelja, kao u Virovitici, Daruvaru, Lipiku, Đulavecu, Pakracu, uglavnom se nalaze domobrani pojačani sa nešto gestapovaca, ustaša i žandara. Neprijateljska vojska koja je sastavljena od Ukrajinaca nalazi se u selu Gojilu.

Da bi zaštitili prugu Zagreb — Beograd, neprijatelj je tu uglavnom postavio ustaše, gestapovce, dok je manji broj žandara i domobrana za osiguranje iste. Ovo se naročito odnosi na uporište Novska, Nova Gradiška, Banova Jaruga.

Za osiguranje Broda od napada iz vazduha smještena je protuavionska baterija na putu prema Podvinju iznad Broda.

Neprijatelj da bi osigurao žetvu vršio je nekoliko upada na naš oslobođeni teritorij, ali svaki njegov pokušaj bio je odbijen.

O transportima koji se vrše na pruzi Beograd — Zagreb javlja se redovito Glavnom Štabu Hrvatske.

Moralno stanje:

Politička situacija u svijetu mnogo je djelovala na moral neprijateljske vojske. Moral kod oficira kao i kod vojnika mnogo je opao. To se zapaža naročito na taj način što mnogi oficiri kao i domobrani iz raznih lovačkih pukovnija prelaze na stranu Narodno-oslobodilačke vojske i čine nam velike usluge. Kako oficiri tako i domobrani, kao i ustaše, siti su rata. Kod ustaša također je moral mnogo opao. Oni sami uviđaju pad fašizma i pljačku koju njemačka vojska vrši nad našim narodom bez obzira kojoj on stranci ili organizaciji pri-

padao. Zapazilo se u posljednje vrijeme naročito da domobrani otvoreno pjevaju partizanske pjesme, kao primjer navodimo pjevanje partizanskih pjesama od strane domobrana u »Trokutu«. Mišljenje neprijatelja prema našoj vojsci svakim danom je povoljnije. Kad su naši partizani izvlačili žito sa pustare kraj Đurđenovca, ustaše su ispalili tek nekoliko metaka. Drugi dan došla je jedna ustaška patrola na pustaru i pitala upravitelja: »Da li su bili partizani i zašto nisu odvezli sve žito? Bolje je da i oni uzmu nego okupator«.

Materijalno stanje:

Oprema neprijateljskih vojnika je osrednja. Ustaše i zdrugovci, kao najelitnija vojska neprijatelja, bolje su obučeni. Općenito hrana je kod neprijateljske vojske dosta slaba. Sto se tiče samog naoružanja, njihove jedinice naoružane su dosta dobro, naročito sa automatskim oružjem.

Podaci o neprijateljskoj pozadini:

Stav i držanje prema okupatoru, ustašama i četnicima:

Zvjerstva koja je okupator izvršio u svojoj posljednjoj ofanzivi[4] nad našim narodom, svojim nasiljem, pljačkom, pokoljem nad golorukim narodom, izazvala su veliko nezadovoljstvo naroda prema okupatoru! Tako je bilo tri slučaja silovanja djevojaka u selu Orahovici od strane njemačkih trupa. Kao drugi razlog, mržnja je uslovljena prema okupatoru oduzimanjem žita od našeg naroda.

Dolazak četnika iz Bosne (njih 24 na čelu sa majorem Janićem) u sela oko Okučana i Rajića[5] nije u mnogom promijenio odnos naroda prema Narodno-oslobodilačkoj vojsci. Većina sela, osim Čovca i Gređana u kojim su imali svoje jatake, voli Narodno-oslobodilačku vojsku. Svaki politički uticaj tih četnika bio je spriječen baš iz razloga toga što su isti zakasnili za jednu i po godinu i zbog njihove otvorene suradnje sa Njemcima. Još u početku svog dolaska četnici su postali politički bezopasni radi njihove saradnje sa okupatorom, ali su prije kratkog vremena uništeni i vojnički. Posljednje vrijeme naročito su se zapazile velike simpatije prema našoj vojsci kod hrvatskog stanovništva na neoslobođenoj teritoriji. Detaljnije o zvjerstvima okupatora kao i njihovih slugu prema našem narodu prilažemo vam uz ovaj izvještaj. (Spisak ubijenih poslali na korištenje Agitpropu CK,[6] Op. GOC).[7] Rad HSS-a

[4] Odnosi se na ofanzivu koju je neprijatelj preduzeo u Slavoniji srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 29 i 39.

[5] Vidi dok. br. 136.

[6] Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske

[7] Opunomoćstvu Glavnog obavještajnog centra

zapaža se u kotarima Virovitica, Daruvar, Valpovo i Brod. Ali intenzivnim političkim radom među hrvatskim narodom odstranjuje se ta opasnost i HSS svakim danom gubi sve veći broj pristalica. To se naročito može zaključiti iz toga što hrvatski narod masovno prelazi u našu vojsku. Strijeljanje istaknutih ličnosti kao talaca, kao što su Matajić Grga, Oreščanin Vujo, Bitunjac Stjepan u Brodu, izazvalo je veliko ogorčenje naročito kod hrvatskih masa.

Pad Musolinija dao je povoda mnogima da još više dignu glas protiv ustaško-okupatorske strahovlade, što se naročito zapazilo u Brodu među radnicima koji su pjevali pjesme i veselili se padom istoga.

Podaci o našoj pozadini:

Uspjesi naših saveznika kao i naše Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije još više nego dosad učvršćuju našu pozadinu sa našom vojskom. Narod vjeruje u našu pobjedu i pomaže je svim mogućim sredstvima, osim vrlo malog broja. Omladina u ovome svemu prednjači.

Četnici, koji su došli pomoću Njemaca, nisu uspjeli da se ukorijene na našem oslobođenom teritoriju. Naš narod ih prezire. Ovo preziranje istih proizlazi baš iz tih razloga što je narod na svoje oči vidio saradnju četnika sa okupatorom. Hrvati su vidjeli da je Narodno-oslobodilačka vojska jedini njihov zaštitnik kako od ustaša, Njemaca tako i od četnika. Svakim danom u sela u kojima su nekad stanovali Hrvati koji su bili otjerani od svojih kuća na silu od strane okupatora i ustaša vraćaju se ponovno u svoja sela. Tako imamo slučaj da se u Voćin vratilo 13 obitelji nazad.

Pojava dezerterstva u našim jedinicama izaziva kod naših seljaka po malo opadanje morala, ali u posljednje vrijeme sprečava se to svim mogućim sredstvima.

Naš narod na našoj oslobođenoj teritoriji svakim danom sve više uviđa vrijednost naše vojske. Ovo se naročito očituje u tome što naši borci zajedno sa narodom vrše žetvu radeći zajedno sa njima i držeći položaj prema neprijatelju.

Zdravstveno stanje kod našeg naroda je dosta dobro baš iz razloga toga što se u posljednje vrijeme sve više posvećuje pažnja pozadinskom sanitetu.

Kontrašpijunaža:

Jedini način borbe neprijatelja protiv nas, pored oružane. jest ubacivanje špijuna u naše redove. Naročito se to zapazilo u posljednjih par mjeseci jer je neprijatelj počeo da održava kurseve skoro u svim većim gradovima. Većina ovih

ubačenih špijuna su pohvatani tako da su ovi prije otkriveni nego što su mogli da djeluju unutar naših jedinica i pozadine. Ali neprijatelj nije prestao da ubacuje iste. Mi smo budni i gledamo da osujetimo svaki njegov napor. Kako Njemci tako ustaše i četnici pokušavaju da ubace svoje agente. Odkrivene su četničke mreže u Posavini, tj. u okolini sela Okučana, kao u selu Lužanima. Uglavnom su hapšenja iz tih sela izvršena, osim u selu Lužanima.

Kako izgleda, neprijatelj je naročitu pažnju posvetio ubacivanju atentatora. Ovi većinom dolaze iz Osijeka.

Što se tiče samih dezertera, njihov broj se posljednje vrijeme smanjio. Razlog ranijeg dezerterstva uglavnom je bio taj što se govorilo da će naše jedinice preći u Bosnu. Uglavnom ta dezerterstva nisu imala nekog političkog karaktera nego su prouzrokovana željom za svojim kućama.

Neprijatelj je u posljednje vrijeme naročito aktivan u bacanju propagandnog materijala iz aviona, koji vam prilažemo.

Ujedno vam prilažemo podatke o 3. lovačkom zdrugu.

S. F. — S. N.

Za šefa

P. S.

Prema izvještaju koji smo primili naknadno javljeno nam je da su se ponovno pojavili četnici u selu Covcu, kao i nekim okol. selima Okučana. Ovi četnici su došli kao pojačanje iz Bosne. Kreću se po posavskim selima zajedno sa Njemcima. Točan broj istih nisu mogli doznati, kao i njihovo naoružanje. O ovome ćemo vam detaljnije u slijedećem izvještaju iznijeti.

S. F. — S. N.

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 18 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DILJSKOG I POSAVSKOG NOP ODREDA DA FORMIRAJU OSJEČKU I NOVOGRADIŠKU ČETU[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 133
Dne 18/VIII 1943

ŠTABU DILJSKOG PARTIZANSKOG ODREDA
ŠTABU POSAVSKOG PARTIZANSKOG ODREDA

P o l o ž a j

Odlukom ovog Štaba treba da Diljski odred formira odmah Osječku četu.[2] Jačina te čete treba da bude 50 do 60 ljudi, sa naoružanjem: dva puškomitraljeza i karabini. Zadatak te čete jest da stalno boravi i djeluje na Osječkom sektoru, da tamo po okolnim mjestima djeluje politički, mobilizira i vrši vojničke akcije prema svojim mogućnostima (zasjede, akcije na manja uporišta, diverzije i t.d.) sa ciljem da što prije preraste u bataljon i proširi svoj krug djelovanja.

Isto tako Posavski odred treba da formira Gradišku četu[3] sa istim zadatcima u okolini N. Gradiške. Osobiti zadatak te čete jest da svojim djelovanjem s južne strane pruge Zagreb — Beograd onemogući svaki politički i vojnički uticaj četničkih grupa koje su se u posljednje vrijeme pojavile na tom sektoru.[4]

Formiranju ovih četa treba pristupiti odmah po prijemu ovoga naređenja, te o tom odmah izvijestiti ovaj Štab. Isto tako u redovnim izvještajima štabovi navedenih odreda podnosiće u posebnom pasusu izvještaj o djelovanju i uspjehu tih četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta,
načelnik Štaba:
(M. P.)[6] M.[5] Jerković

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/3, k. 470.

[2] Ceta je formirana krajem kolovoza 1943 god. Ljudstvo za njeno formiranje dao je Diljski NOP odred.

[3] Novogradiška četa formirana je 24 kolovoza 1943 god. Ljudstvo za formiranje ove čete dao je Posavski NOP odred.

[4] O pojavi ovih četnika i o njihovom uništenju vidi dok. br. 136.

[5] Mato

[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 18 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I POH RVATSKE O LIKVIDACIJI NEPRIJATELJSKOG GARNIZONA MALI BASTAJI[1]

STAB
XII DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
broj: 168/4-1943
dana 18. VIII. 1943 u 13 sati

ŠTABU II KORPUSA NOV I POH

Naše jedinice su oko 10 sati likvidirale neprijateljsko uporište M. Bastaji.[2] XII udarna brigada likvidirala je željezničku stanicu u kojoj se nalazilo 20 bandita, od čega je ubijeno 15 a 5 zarobljeno. Na stanici je zarobljeno: 1 pm, 1 šmajser, ostalo puške, bombe, municija i ostale ratne spreme. Banda se borila do posljednjeg. I i II bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahovića« osvojili su Male Bastaje, koji su bili neobično utvrđeni i koje je banda krvavo branila. Borba je trajala od pol 4 ujutro do 10 sati. Jedan dio bande uspio je pobjeći iz uporišta, prethodno sakrivši teško oružje, municiju i mine. Naše jedinice sada pretražuju selo. Koliko znamo do sada zarobila je Omladinska brigada 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza i nešto pušaka. Još nemamo točan pregled nad zarobljenim plijenom. U ovoj borbi pokazali su se borci Omladinske brigade da su dorasli svim teškoćama u borbi i pokazali su mnogo primjera junaštva. Naročito se istakao I bataljon na čelu sa komandantom Tojagićem[3] i komesarom Laćanom.[4] koji su se u toj borbi mnogo zalagali, a sam je Tojagić dosta teško ranjen od minobacača.

Na zasjedama nije se vodila naročita borba. Banda je pošla iz Đulaveca i Grubišnog Polja, ali je bila zaustavljena i odbijena.[5] XVII udarna brigada onesposobila je cestu i prugu, ali još do sada nije imala žešće borbe.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18—2/1, k. 470.

[2] Opširnije o napadu na ovo uporište vidi dok. br. 63, 64, 66, 70, 182, 183 i 186.

• Milan Tojagić

[4] Stevo Laćan

[5] Vidi dok. br. 182, 183 i 185.

I bataljon Omladinske brigade, koji se toliko istakao u borbi, jučer se je vratio iz Podravskog Novigrada, kamo je išao po kožu, a s njime je išao i Bilogorski odred po štampariju u Virje. Štampariju nisu mogli izvući zbog toga što je preglomazna i nemoguće je transportirati, a iz Novigrada izvučeno je kože za 500 pari cipela i štofa oko 700 metara. Isti bataljon je usprkos umora odmah produžio put u Bastaje i sjajno izvršio svoj zadatak, zbog čega njegovi borci i rukovodioci zaslužuju najveću pohvalu.

Stanovništvo iz Bastaja je sve izbjeglo i mi vršimo konfiskaciju imovine narodnih neprijatelja, kojih imade oko 90%. Plijen je ogroman i imade mnogo konja i kola, pa će biti većim dijelom izvučen. Nastojaćemo izvući vršaće strojeve, kojih ima oko 6.

Šaljemo vam ruho za druga načelnika Štaba korpusa. Isto tako šaljemo vam jednu kantu masti od 30 kg za vaše potrebe.

Mina i granata ii municije nismo ispalili jako mnogo, a imamo oko 50 izbačenih iz stroja u Omladinskoj brigadi, od toga je 10—12 mrtvih. Gubitci ostalih brigada nisu nam poznati. Kad saznamo točno stanje poslaćemo izvještaj o čitavoj akciji.[6]

Nakon završene evakuacije jedinice će se povući svaka na svoj polazni položaj.[7] Javite nam koliko ćemo se od prilike još zadržati ovdje, tako da bi mogli raskarikati »bilogorsku Motičinu« Rasenicu.[8] Mi predviđamo taj vatromet za 20 ov. u noći. Tu bi bio bogat plijen, i mnogo krvnika manje na svijetu. Istovremeno bi jedinice, koje ne bi bile angažirane u toj akciji, razrušile što veći komad pruge, ukoliko situacija ne bi bila izmijenjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.[9] Stanivuković

(M.P.)[10]

[0] Vidi dok. br. 86.

[7] Vidi dok. br. 70.

[fc] Rašenica je tako nazvana zbog zvjerstava koja su počinile tamošnje ustaše nad okolnim stanovništvom, kao što su to počinile ustaše u Motičini.

[*] Milan

[10] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 18 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA EVAKUISANJE PLIJENA I POVLAČENJE POSLIJE NAPADA NA MALE BASTAJE[1]

STAB
XII DIVIZIJE NOV
HRVATSKE
Broj: 168/5-1943
Dana 18. VIII. 1943 u 14 sati

Naređenje za povlačenje jedinica — dostavlja

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU XVII UDARNE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU DARUVAR. PARTIZ. ODREDA

Neprijateljsko uporište M. Bastaji likvidirano je.[2] Naše jedinice nalaze se u njemu. Neprijatelj je većim dijelom uspio pobjeći, nešto zarobljeno, a nešto pobijeno u samom uporištu. Tačan broj do sada se još ne zna. Isto tako ne zna se broj zadobijenog oružja i ratnog plijena.[3]

Sve jedinice koje su bile u zasjedi po zadatku povući će se sa svojih položaja u svoje određene baze u 21 čas 18 ov. mj.

Omladinska brigada sa svoja tri bataljona ostaće u samom mjestu za evakuaciju plijena kako dobije usmena uputstva od polit, komesara divizije.[4] Ako evakuacija plijena ne bude izvršena do 21 čas, Omladinska brigada ostaje i dalje za evakuaciju najdalje do 3 časa ujutro 19 ov. mj. s tim što će se sama osigurati bliskim osiguranjem.

Štabovi XII, XVII udarne i XVIII brigade po polasku sa svojih mjesta zasjeda obavijestiće Štab Omladinske brigade u uporištu da li su napustili svoja mjesta zasjede. Ovaj izvještaj štabovi će podnijeti neposredno Štabu Omladinske brigade.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/1, k. 892.
[s] Vidi dok. br. 63, 64, 66 i 69.
['] Vidi dok. br. 69, 182, 183 i 185.
[4] Marijan Cvetković

Omladinska brigada danas u 20 časova ima sebi postaviti bliska osiguranja i obezbijediti evakuaciju plijena.

Omladinska brigada će se povući u selo Đakovac i Turčević Polje.

XII udarna brigada povući će se u sela: Vel. Peratovica, Velika i Mala Dapčevica i Lončarica.

Štab Omladinske brigade nalaziće se u Turčević Polju.

Štab XII udarne brigade nalaziće se u Lončarici.

Sve jedinice kada stignu u svoje baze podnijeće izvještaj da li su u redu stigle, da li su povlačenje na vrijeme izvršile.

XVII udarna brigada povući će se u selo Borki i Bijelu, odakle uhvatiti vezu sa svojim štabom divizije i dalje postupati kako joj to naredi Štab X divizije.

Sve jedinice koje su učestvovale u ovoj akciji ovdje, računati i XVII udarnu brigadu, podnijeće izvještaj ovome štabu o akciji. Brigade XII divizije, pored izvještaja o akciji, dostaviće redovan izvještaj o radu jedinica u toku 10 dana, sa brojnim stanjem, naoružanjem i socijalnim sastavom. Ovi izvještaji imaju biti u Štabu divizije 19 ov. mj. do 20 časova.

Sve ranjenike u toku ove noći brigade imaju uputiti za bolnice, tako da sutra ne moramo davati specijalna osiguranja za prebacivanje.

Omladinska brigada u sporazumu sa osobljem Komande Bilogorskog područja postaraće se da se prvenstveno izvrši evakuacija najvrednosnijeg plijena iz uporišta. Zatim će poduzeti sve mjere da se pretresu kuće, štagljevi i ostale nuzprostorije radi pronalaska oružja, municije, ukoliko ga je banda prilikom svoga povlačenja sakrila.

Potvrdite prijem, ovog naređenja.

Štab divizije danas u 20 časova biće u pokretu za mjesto gdje je i ranije Štab bio prije akcije.

XVII udarna brigada naređenje adresirano Daruvar. odredu[5] preko svoje sigurnosne veze uručiće mu. Svi izvještaji o akciji imaju se dostaviti Štabu XII divizije. Ovo isto važi za Daruvarski odred i XVII udarnu brigadu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

PolitkomesaE:
otsutan

Zamj. komandanta:
Rade Knežević

* Daruvarskom NOP odredu

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 18 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA PREKOPU I CRNI LUG[1]

Op. broj 89-1943 26. 8. 43.[2]

OPERATIVNA ZAPOVIJEST
(Sekcija Petrinja 1 : 100.000)

Štaba Unske operativne grupe za 18 august 1943 godine za akciju na neprijateljsku posadu u Prekopi i na predstražu Gline u Crnom Lugu.[3]

I) Podaci o neprijatelju:

Prekopa: posada jačine oko 100 domobrana s naoružanjem: 1 teški mitraljez, 3 mala bacača, nekoliko p. mitraljeza i ostalo puške.

Glina: 750 domobrana, žandara i ustaša. Naoružanje: 3 haubice, 1 teški i 4 laka bacača, 30 p. mitraljeza, 18 šmajsera. te 3 tenka a ostalo puške. Pored ove posade stiglo je nešto neprijateljskih vojnika iz Topuskog prilikom povlačenja,[4] ali ovaj broj nam nije poznat.

Gora: 200 domobrana sa naoružanjem: 9 p. mitraljeza, 2 teška mitraljeza, 7 šmajsera, 1 teški i 3 laka bacača, a ostalo puške.

Raspored i sistem odbrane Prekope isti je kao i prilikom napada na Prekopu prošlog puta.[3]

Poslije velikih uspjeha naših jedinica i poraza neprijatelja na Kordunu i na drugim bojištima, neprijatelj je demoralisan i njegovo je stanje u navedenim garnizonima očajno, zapravo u ovim garnizonima nastalo je potpuno rasulo domobranstva. Svakim danom pojedinačno ili u grupama predaju

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—1, k. 424.

[2] Datum prijema zapovijesti u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Primjerak zapovijesti dostavljale su jedinice« višim štabovima na uvid.

[3] Vidi dok. br. 80.

[4] Riječ je o Trećoj satniji Jedanaeste ustaške bojne koja je 16 kolovoza pobjegla iz Topuskog pred napadom jedinica Osme divizije. Vidi dok br. 178.

[5] Unska operativna grupa izvršila je u srpnju 1943 god. dva napada na neprijateljsku posadu u Prekopi. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 47, 59, 67 i 72.

se domobrani i njihovi oficiri i prelaze na stranu naše vojske. Usljed napuštanja Topuskog u Glini je nastala panika i pravo rasulo. Domobranski oficiri i vojnici osjetili su da Hitler i Pavelić namjeravaju ih baciti na Istočno ili Zapadno bojište, te u tome strahu traže pregovore sa našom vojskom radi prelaženja na našu stranu.

Posada u Prekopi također je demoralisana ovakvim stanjem i veći dio posade spreman je da se ne bori prilikom našeg napada. U obzir za intervenciju prilikom napada dolaze neprijateljski garnizoni Glina i Gora prema kojima će se postaviti za vrijeme akcije osiguranje.

II) Naša Grupa noću 18/19. VIII. t.g. izvršit će napad na neprijateljsko uporište u Prekopi, isto razoružati, a plijen i zarobljenike poslati u Štab grupe. Također izvršit će se napad na neprijateljsku predstražu Gline u Crnom Lugu. Neprijateljska posada u Crnom Lugu jačine je oko 15 domobrana, a njihovo naoružanje: 1 p. mitraljez, a ostalo puške. Nekoliko vojnika ove posade već je bilo na sastanku sa našim vezama i spremni su da se predaju bez ikakove borbe.

Za izvršenje ovog zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1.) I brigada ojačana sa 2 brdska tcpa 75 mm.

Zadatak: Napada neprijateljsku posadu u Prekopi pravcem cestom Marinbrod — Prekopa i od rijeke Gline sa jednim ojačanim bataljonom. Sa jednim bataljonom osigurava pravac do Gore, a sa ostatkom nalaziti se u rezervi kod Štaba brigade.

Veza: Sa Štabom grupe vezu održavati telefonom, relejima, a po potrebi i kuririma. Sa jedinicama II brigade koje će se nalaziti u zasjedi prema Glini, kao i sa svojim bataljonima vezu održavati kuririma.

2.) II brigada ojačana sa jednim protivkolskim topom.

Zadatak: Sa jednim bataljonom napasti neprijateljsku predstražu Gline u Crnom Lugu (vaktarnica br. 15), razoružati je, plijen i zarobljenike evakuisati. Za vrijeme napada osigurati se od Gline. Sa dva bataljona postaviti osiguranje prema Glini, a na liniji k. 119, cesta Glina — Prekopa i putem prema desnoj obali rijeke Gline, ka Fajferovom mlinu. Ovo osiguranje postaviti isto onako kako je to

postavljala' I brigada prilikom vašeg napada na Prekcpu.

Veza: Vezu sa Štabom grupe održavati relejima i kuririma, a sa svojim jedinicama i sa jedinicama I brigade koje vrše napad vezu održavati kuririma.

3.) Baterija topova. Zadatak: 2 brdska topa 75 mm pridodati I brigadi, koji će stajati pod neposrednom komandom Štaba te brigade.

Protivkolski top pridodati II brigadi (bataljonu u zasjedi prema Jukincu), a koji će stajati pod komandom Štaba II brigade. Mjesto za ovaj top izabrati da može tući neprijateljski tenk koji bi nailazio cestom Jukinac — Prekopa.

4.) Vod za vezu. Zadatak: U zajednici sa četama za vezu brigada uspostaviti telefonsku vezu između Štaba I brigade, a relejne i kurirske veze sa Štabom II brigade i baterijom topova.

III) Početak napada na neprijateljsku posadu u Prekopi, kao i na neprijateljsku predstražu Gline u Crnom Lugu, počeće 18. VIII. t.g. u 23.15 sati. Do ovoga vremena sve jedinice moraju biti na svojim određenim mjestima, te u određeno vrijeme početi sa napadom. Ne smije se desiti da se prije napadne jedna ili druga posada, jer bi u tom slučaju omogućili onoj posadi koja se ne bi napala snalaženje i organiziranje efikasnog otpora, tj. ne bi se postiglo iznenađenje.

IV) Jedinice II brigade ispred zasjede postavit će nagazne mine za eventualno nailaženje tenka iz Gline. Ovo mjesto mora biti tučeno od strane naše zasjede i protivkolskog topa. Ne smije se desiti slučaj da tenk zaobiđe našu zasjedu i da dođe do opsjednute posade kao što je to bilo prošli put. Pri ovome voditi računa da prilikom povlačenja naših jedinica ne ostanu nagazne mine nedignute, kao što se desilo I brigadi prošlog napada. Pored ovoga po mogućnosti postaviti prepreku na cesti ili pak onesposobiti je na koji drugi način. Za ovo upotrijebiti minersku grupu koja se momentano nalazi kod II brigade.

U momentu napada jedinice koje će biti u zasjedi trebaju prekinuti sve tt. veze kojima bi se neprijatelj mogao sporazumijevati.

V) Jedinice koje napadaju označavat će dokle su došle paljenjem gužvi slame, te kako bi artiljerija mogla prestati sa gađanjem u momentu kada bi ugrožavala sopstvene djelove.

VI) Komanda baterije topova izabrat će položaj za svoje to-

pove u sporazumu sa Štabom I brigade, pri tome voditi računa da se gađanje može vršiti neposredno. Gađanje brdskim topovima otpočet će u momentu napada pa sve dokle se ne skrši spoljnji obruč neprijatelja, a potom prestati sa gađanjem. Voditi računa da se gađa centar naseljenog mjesta Prekope, te kako bi se izbjeglo ugrožavanje naših jedinica koje napadaju. Za prvo gađanje upotrijebiti od 4—6 granata kod brdskih topova, a kod protivkolskog topa gađati prilikom nailaska tenka i po potrebi.

Jedinice u zasjedi prema Glini snabdjet će nekoliko najboljih boraca benzinskim flašama za doček tenka.

VII) Poslije osvajanja i razoružavanja posade sve jedinice, osim zasjeda u oba pravca i jednog bataljona koga odredi Stab l brigade za evakuaciju plijena, povući će se.

VIII) Evakuacija plijena i zarobljenika vršit će se za Glinski Trtnik.

IX) Zgradu u Crnom Lugu gdje su stanovali domobrani zapaliti. Također zapaliti zgradu u Prekopi gdje su stanovali neprijateljski vojnici i gdje je bio štab.

X) Povlačenje jedinica sa svojih položaja naredit će se naknadno, ukoliko se ne bi ništa naredilo povlačenje izvršiti u 4 sata. Bataljon II brigade koji bude napadao posadu u Crnom Lugu, odmah po likvidaciji povući će se u svoje baze.

XI) Komanda brdske baterije uzeće elemente po karti i uputiti dvije granate pravo u Glinu (centar kod opštine).

XII) Bataljon II brigade koji bude napadao Crni Lug, izdvojit će iz svoga sastava jedan vod koji će istovremeno fingirati napad na Glinu od pravca Pogledić — prema želj. stanici i bolnici. Ovaj vod povući će se u sastav svoga bataljona po likvidaciji posade u Crnom Lugu.

XIII) Štabovi brigada postarat će se da preko NOO-a® prikupe dovoljan broj kola za evakuaciju ranjenika i plijena.

XIV) Za vrijeme pokreta narediti da se psi pozatvaraju u selima M. Poljane, Roviška kako bi se izbjeglo odavanje našeg pokreta lavežom pasa.

XV) Zarobljenike ne presvlačiti, nego ih sa svom spremom, sem oružja i municije, upućivati sa sprovodnicima u Gl. Trtnik gdje je bio Stab grupe prije polaska na akciju.

XVI) Prikupiti podatke koji su narodni neprijatelji u Prekopi, te od njih konfiskovati jedan dio njihove imovine.

XVII) Prilikom napada na Prekopu imati u vidu da će neprijateljska artiljerija tući naše prilaze, te u tome smislu objasniti borcima da se ne gomilaju, a naročito ne smiju se nala-

° Narodnooslobodilačkih odbora

ziti i gomilati na raskrsnicama puteva, mostovima i tome si., jer neprijatelj baš ovakve tačke uzima za gađanje.
XVIII) Grupno sanitetsko previjalište nalazit će se u M. Poljanama (zaselak Paspalji), gdje slati sve ranjene drugove, odakle će biti evakuisani za vojnu bolnicu.
XIX) Stab I brigade nalazit će se na cesti između Kihalca i Prekope, a Stab II brigade sa bataljonom u zasjedi na kraju sela M. Poljane, sjeverno 1 km od k. 119.
XX) Stab grupe nalazit će se u Perićkinoj kući gdje je i prošli puta bio.
XXI) Znaci raspoznavanja za noćas bit će: sedlo — Sandžak, a ugovoreni znaci bit će: hej — hoj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Ranko Mitić

Komandant: Pet.[7] Kleut

(M.P.)[8]

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 18 KOLOVOZA 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA PODRUČJU BUKOVICE I O NEKIM ORGANIZACIONIM PITANJIMA[1]

STAB
KNINSKOG SEKTORA
18. VIII. 943 g. u 10 h
Br. 27

OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU

Prilikom reorganizacije naših jedinica i boljeg uvida u rad štabova ukazala se potreba nekih izmjena u pogledu našeg posljednjeg zaključka sa komandantom toga Štaba" i izasla-

[7] Petar
[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1—17, k. 1617.
[=] Komandant Operativnog štaba za Dalmaciju bio je tada Maks Baće.

nikom Glavnog štaba. Ova promjena sastojala bi se u tome što je potrebno da za politkomesara I brigade[3] ostane drug Stevo Maoduš, dok bi drug Ilija Radaković trebao biti stavljen na raspoloženje ovome Štabu, a vršio bi dužnost pomoćnika politkomesara Sektora sa oznakom komesara brigade. Moli se taj Stab da uzme ovo u obzir prilikom izdavanja naredbe, a ukoliko je naredba već izdata, da izda novu.

Za popunu ovoga Štaba potrebni su nam još dvojica drugova, to jeste za načelnika i operativnog oficira, a za popunu Štaba I brigade potreban nam je također još jedan drug. Ovaj Stab je mišljenja da bi drug Popović Tomo i drug Breka Mane ostali kod ovog Štaba, a mi bi ih sami rasporedili prema potrebi i predlog dostavili vama. Na posljednjem sastanku sa komandantom toga Štaba govoreno je da bi drug Biočić,[4] bivši načelnik Štaba Dalmatinske grupe, trebao doći ovamo, pa se moli taj Stab da nam i njega stavi na raspolaganje sa tačnim karakteristikama, a mi bi mu sami odredili dužnost i stavili vama predlog. Sa ovim bi Stab ovoga sektora bio popunjen kao i Stab I brigade.

Stab Grupe sjev. dalm. bataljona nepotpun je,[5] ali ćemo nastojati da ga popunimo što prije iz naše sredine.

Javite nam kako stoji sa Grupom udarnih bataljona po pitanju organizacije i kada će biti stavljena pod našu komandu, pošto na to očekujemo u» vezi sa organizacijom po pojedinim pitanjima.[6]

14 o.mj. otpočela je ofenziva na sektoru Bukovice i to u dva pravca: Benkovac — Rodaljice i Kistanje — Rodaljice.[7] Jačina neprijatelja bila je oko 1500. Borba je vođena, poslije čega su se naše snage, to jest Grupa sjeverno dalmatinskih odreda, povukle u pravcu Muškovaca i prebacile preko demarkacione linije.[8] Sada se ta Grupa nalazi na sektoru Krupa — Rujište. Prilikom borbe borci su se prilično dobro držali, dok

[3] Prva (Kninska) NO brigada (ponegdje nazivana i Petom dalmatinskom) formirana je naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 13 kolovoza 1943 god. U njen sastav ušle su sljedeće jedinice: Prvi, Drugi i Četvrti bataljon Ličkog NOP odreda i Drugi bataljon Sjeverr.o-dalmatinskog NOP odreda. Komandant Brigade bio je Dušan Vlaisavljević a politički komesar Stevo Maoduš. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—3, k. 1008 i reg. br. 1—3, k. 1022.)

• Ante

[0] i [0] O formiranju i sastavu Grupe sjevernodalmatinskih udarnih bataljona vidi dok. br. 81 i tom V, knj. 17, dok. br. 98.

[7] Vidi dok. br. 81.

[8] Riječ je o granici između teritorija koje su anektirali Talijani i

se komandni kadar, naročito Stab grupe, nije najbolje snašao. Prilikom prelaza dezertiralo je oko 30 novomobilisanih. Na našoj strani bila su četiri mrtva i 13 ranjenih drugova, dok gubitci na sirani neprijatelja nisu poznati pošto tačan izvještaj još nemamo.

Prema današnjem izvještaju Glavnog Štaba donekle se umanjila vjerojatnost prodora Njemaca ovim pravcem."

Mi smo odlučili da iskoristimo priliku dok je Grupa sjev. dalm. odreda na ovome sektoru da pristupimo što intenzivnijem političkom i vojničkom radu i da je organizaciono što bolje učvrstimo. Istodobno ćemo pripremiti sve potrebno za povratak u Sjevernu Dalmaciju i akcije u tome pravcu. Ispitujemo mogućnost blokade jednog neprijateljskog uporišta na demarkacionoj liniji sa namjerom da sa dobro postavljenim zasjedama stučemo neprijatelja koji bi s jedne i s druge strane dolazio u pomoć. Naravno, ovo ćemo izvršiti ako budu postojali preduvjeti za neki značajniji uspjeh.

Mi smo mišljenja da bi sve jedinice koje će potpasti pod ovaj sektor trebale da se prebace ovamo da ih malo sredimo i da sa svima pođemo u akciju. U tom slučaju mi bi sa dvije grupe prodirali u Sjevernu Dalmaciju u obliku lepeze, zakrećući prema istoku da bi eventualno bili u stanju iskoristiti i povoljnu situaciju kod Knina, dok bi nam jedna Brigada ostala na demarkacionoj liniji kao zaštita pozadine, odnosno naših leđa, sa jačim krilom prema Kninu.

Ukoliko vi zadržite tamo II ličku NOU brigadu,[10] neophodno je potrebno da nam pošaljete teško oružje da možemo formirati prateći bataljon koji će nam biti neophodno potreban u idućim akcijama.

Danas ili sutra očekujemo oružje,[11] pa ćemo vam drugove dobrovoljce iz šibeničkog kraja poslati tamo. Ostale drugove rasporedit ćemo u I brigadu i Grupu sjev. dalm. bataljona.

Sada se čuje artiljerijska i mitraljeska paljba u pravcu Golubića, pa je vjerojatno da neprijatelj tamo napada.

[8] O pravcima nastupanja ovih neprijateljskih snaga vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa od 9 rujna 1943 i izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 rujna 1943 godine.

[10] Početkom rujna 1943 god. ova je brigada prebačena iz sjeverne Dalmacije u Liku sa zadatkom: spriječiti prodor neprijateljskih snaga na pravcu Gornji Lapac — Gračac. Vidi tom V, knj. 19, direktiva Štaba Šeste divizije podređenim jedinicama od 3 rujna 1943 godine.

[11] Oružje je očekivano iz Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

Javite nam općenito plan operacijskih pravaca po vašem mišljenju, da bi i mi mogli sav naš rad podešavati u suglasnosti sa tim Operativnim štabom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **P.[12] Babić**

Komandant: Kuprešanin[13]

(M.P.)[14]

BR. 73

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 19 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA PODRUČJU KNINA, DRENOVACE I KULEN VAKUFA[1]

ŠTAB VI DIVIZIJE N.O.V.
— HRVATSKE —
Op. broj 533 — 43
19 augusta 1943

27. 8. 43[2]

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Dana 10 augusta u 9 h. ov. g. neprijatelj, kombinovano četnici i Talijani u jačini 1000—1200 napali su položaje II bataljona »O.P.«[3] II brigade koje je držao iznad sela Markovca.[4] Ovaj bataljon primio je borbu koja je trajala od 9.30 h. ujutro do 15.30 h.

Neprijatelj je za sve to vrijeme (6 sati) borbe tukao položaje ovog bataljona sa dvije haubice, četiri brdska topa, jednim pješadijskim topom i šest teških minobacača, a neprijateljska pješadija cijelo vrijeme je navaljivala i nastojala da

" Petar
" Milan
[14] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 48/1—6, k. 419.

[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[3] »Ognjen Priča«

[4] Vidi dok. br. 169.

zauzme položaje koje je držao ovaj bataljon. Snage pomenutog bataljona davale su jak otpor i neprijatelj videći otpor naših snaga povukao se u neredu jednim dijelom u pravcu Knina, a sa drugim u pravcu Kosova Polja. Kad je neprijatelj počeo odstupati, snage ovog bataljona produžile su gonjenje istog i tako goneći neprijatelja pročistile su selo Orlić, odakle je neprijatelj pobjegao u pravcu Kosova Polja. Ovaj bataljon nakon što je pročistio selo Orlić zauzeo je položaje na koti Čulum, k. 308 na Culumu i na Kosama ispred Kaldrme. Na Kaldrmi se nalazi talijanska posada na koju je jedan dio snaga ovog bataljona izvršio demonstrativan napad, na što neprijatelj nije mnogo reagirao, već je bacio nekoliko bombi i otvarao manju pušćanu i mitraljesku vatru.

U ovoj borbi zarobljena je jedna puška, 220 metaka i 8 bombi.

Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok na strani neprijatelja su gubitci dosta veliki, ali se nije moglo ustanoviti koliki su, pošto je neprijatelj iste odvlačio kamionima u pravcu Drniša. Koliko se moglo ocijeniti a i poslije doznati od civilnog stanovništva, neprijatelj je imao veliki broj mrtvih i ranjenih. Usljed naših dosta malih snaga, tj. brojčano mnogo nadmoćnijeg neprijatelja, nije se moglo doći do plijena sa poginulih neprijateljskih vojnika, pošto su isti odmah evakuisani za Drniš.

U ovoj borbi utrošeno je 2350 kom. metaka. Pokvaren je naš jedan mali minobacač. Izgubljenog oružja nije bilo.

Dana 10 augusta i 11 augusta ov. g. I lički hrvatski bataljon »Matija Gubec« izvršio je čišćenje šume između Prozora — Covića — Sviće i Lipovlja.[5] Prilikom tog čišćenja zarobljeno je 6 ustaša, jedan domobran civil koji je nosio vijesti i jedna ženska koja je nosila dva mjeseca hranu u šumu. Zaplijenjeno je 9 pušaka, 1190 kom. metaka, 9 bombi i neke druge spreme.

Gubitaka kod nas nije bilo.

Noću između 11 i 12 augusta ov. g. dva voda III bat. III L.P. Odreda[0] postavili su zasjedu neprijatelju na cesti između Malog Skočaja i Međudražja. Naišla je neprijateljska kuhinja na koju su ovi otvorili vatru i ubili 6 neprijateljskih vojnika (njemačkih) a nekoliko ih ranili. Ubijeno je i 5 konja. Plijen se nije mogao pokupiti, pošto je neprijatelj sa jačim snagama otvorio vatru na našu zasjedu, koja se tada bez gubitaka povukla.

Iste noći jedna patrola od 7 vojnika istog bataljona postavila je zasjedu neprijatelju na Bukovcu (k. 529) više Skočaja,

[5] Vidi dok. br. 105.
" Lički NOP odred

gdje neprijatelj ujutro dolazi na zanimanje. Sutradan, tj. 12 ov. m. naišla je neprijateljska kolona na tu kotu, na koju je ova patrola otvorila vatru i tada se povukla. Neprijatelj je imao oko 15 izbačenih iz stroja, a naši su se povukli bez gubitaka.

Dana 12 augusta ov. g. II bataljon »O. P.« II brigade poslije čišćenja sela Orlić držao je položaj selo Markovac, Kosovicu iznad Riđana i kotu Borkušu. Ovaj položaj držan je sa jednom četom i to Borkuša sa jednim vodom, a ostala dva voda nalazila su se na sjeverozapadnim padinama Borkuše iznad Riđana.

Dana 13 augusta ov. g. u 5 h. ujutro četnička banda saznavši preko svoje špijunaže za naše male snage napala je položaj ovog bataljona, odnosno položaj jednog voda ovog bataljona koji je držao položaj na padinama Borkuše više Riđana. Banda je postigla iznenađenje, preko noći privukla se neprimjećeno u neposrednu blizinu ovog voda i u 5 ujutro na istog otvorila paklenu vatru. Ovako iznenađen ovaj vod nije ni primio borbu, već se razbježao i došao u sastav svoje čete. Prilikom povlačenja pružao je manji otpor.

U ovoj borbi nije ništa zarobljeno.

Naši gubitci su u ovoj borbi: 3 druga mrtva i 3 ranjena. Od ranjenih su dva druga i jedna drugarica. Jedan drug, teže ranjen, ostao je na položaju i živ pao u ruke neprijatelju, drugi ranjeni drug lakše je ranjen i ostao je u svojoj jedinici, a drugarica je upućena referentu saniteta Kninskog sektora" i na putu je pala u ruke četničkoj bandi.

Nije nam poznato da li je neprijatelj imao gubitaka.

Utrošeno je 150 komada jug. metaka. Izgubljeno je: jedan p. mitraljez »Z.B.«,[8] 8 mauzer pušaka, 250 jug. metaka, jedan pištolj, 4 opasača i 4 fišeklije.

Neprijatelj je postigao iznenađenje što se ovaj vod nije dobro osigurao, nisu isturane patrole prema neprijatelju, a stražar koji je bio u logoru nije primjetio privlačenje neprijatelja. II-gom bataljonu Dalmatinske grupe[9] iako je bilo naređeno da zaposjedne sa svojim snagama Borkušu — to nije učinio, već je ostao na jugoistočnim padinama iznad sela Stikova i međuprostor između Borkuše i Štikova ostao je prazan i nekontrolisan, što je neprijatelj iskoristio i postigao iznenađenje.

Istog dana neprijatelj je sa dva brdska topa tukao naše položaje na Drenovači. Jedna četa III brigade sačekala je nepri-

[7] Vlado Jernec

[8] * Zbrojovka

[9] ' Riječ je o Drugom bataljonu Splitskog NOP odreda iz sastava Grupe NOP odreda Dalmacije.

jatelja na koti 563 (Gorice) i nanijela mu gubitke od nekoliko izbačenih iz stroja. Na našoj strani ranjen je lakše jedan drug.

Dana 14 augusta ov. g. neprijatelj je tukao naše položaje kod K. Vakufa. Istog dana oko 6.30 h. neprijateljske izviđačke patrole u jačini od 50—60 vojnika krenule su u pravcu položaja I bat. III brigade koji se nalazi prema K. Vakufu. Predstraže ovog bataljona otvorile su vatru na neprijatelja, koji se tada povukao uz gubitke od 3 mrtva i nekoliko ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka, a zaplijenjena je jedna puška i jedna bomba.

Istog dana u 20.30 h. naša dva brdska topa 75 mm i dva teška minobacača gađali su neprijatelja na Kulini i u Vakufu. Topovi su tukli Kulinu, ali su prebacivali i tukli u Vakuf. Iz topova je bačeno 6, a iz bacača 12 granata. Topovske granate nisu sve eksplodirale. Kod neprijatelja je nastalo kolebanje, i izgleda da je imao gubitaka.

Dana 16 augusta ov. g., naime noću između 15 i 16 ov. m., III bataljon III brigade sa svoje tri pješadijske čete postavio je zasjedu kod ceste K. Vakuf — Vrtoče sa južne strane, na okuki sjeverno od Boškovića Grede. Na lijevom i desnom krilu zasjede postavljena su osiguranja jačine jednog voda.

Oko 7.30 h. ujutro 16 ov. m. naišla je neprijateljska komora,[10] oko 35—40 kola sa oko 100 vojnika, koja se kretala iz K. Vakufa prema Prkosima, tj. prema našoj postavljenoj zasjedi. Neprijatelj je isturio jednu patrolu pobočnicu koja se kretala desno od neprijateljske kolone za oko 50 metara. Kad je neprijatelj stigao u neposrednu blizinu naših snaga koje su bile u zasjedi otvorena je paklena vatra na istoga i tada je izvršen juriš na neprijateljsku kolonu. Neprijatelj je upaničen pobjegao u K. Vakuf ostavivši komoru. Snage ovog bataljona pristupile su kupljenju plijena, izvodeći konje i spremu. U komori su nađene i dvije kare topovske municije koje su sa cjelokupnom spremom pognate putem u pravcu sela Rajnovci, ali je u tom momentu neprijateljska patrola koja je naišla od Prkosa zapucala na naše snage iz neposredne blizine, a većinom na kola i municiju, a istovremeno neprijatelj je otvorio artilerijsku vatru sa Prkosa i K. Vakufa na taj položaj, te su se tako naše snage morale povući u malim grupicama prikrivenim položajem.

Zaplijenjeno je 6 pušaka, 930 metaka, 29 konja, 11 sedala, 14 kožnih torba (bisaga), nešto ćebadi i ostale spreme.

Neprijateljski gubitci su oko 25—30 mrtvih vojnika i oko 45 ubijenih konja.

Na našoj strani ranjeno je 7 drugova, od kojih 2 teže i 5 lakše.

U ovoj akciji utrošeno je 1560 metaka i 6 bombi ručnih.

Da je bilo bolje organizovano izvlačenje spreme, materijala bi se više izvuklo.

Prilažu se liste gubitaka za sve naprijed navedene borbe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
2.[11] Dimitrijević

Komandant,
Đ.[12] Jovanić

(M. P.)[13]

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE OD 19 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBI NA MARINOJ GLAVI[1]

STAB I UDARNE PARTIZANSKE BRIGADE — HRVATSKE —
SI.
19. VIII. 1943 u 20.45 h.

20. VIII. 1943"

i

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Situacija na sektoru ove brigade je slijedeća:

Neprijatelj, t.j. ustaše, danas 19 ov. mj. oko 11.30 časova, potpomognut artiljerijom i bacačima, izvršio je napad na Marinu Glavu[3] (kota 775) sa koje je uspio da zbaci naše snage i tako je ovladao kotom koja omogućava ulazak u mjesto Perušić. Po zauzeću kote neprijatelj je u 2 časa poslije podne ušao u Perušić i odbacio naše snage, koje su se nalazile na gradini ispred crkve. Sada neprijatelj se nalazi: Budak, L. Osik — Perušić, te kote lijevo i desno od puta L. Osik — Perušić. Naše

[11] Zivan
[12] Đoko
" Okrugli pečat,: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 33—3, k. 105 A.
' Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.
[1] Vidi dok. br. 182, 183 i 185.

snage se nalaze — jedan bataljon: Lisina, Ravni Vrh, Kuljski Klenovac, jedan bataljon: Klenovac, Runjavica, Kiljer, jedan bataljon: Konjsko Brdo, dok jedan bataljon nalazi se u Divoselu. Prema svima izgledima namjere su neprijatelja bile ovladati Ličkim Osikom i Perušićem. Prema obavještenjima također ima neprijatelj namjeru da krene u pravcu Kule, dok druge namjere nisu nam poznate. Na našoj strani bilo je 2 mrtva, 6 ranjenih. Na neprijateljskoj strani bilo je oko 15 mrtvih, 20 ranjenih.

Neprijateljske snage su dosta jake i uporne. Jačina neprijatelja je oko 2.000. Kada bi bilo više snaga moglo bi se neprijatelja odsjeći od Gospića i uništiti ga u Ličkom Osiku i Perušiću, dok se nije još utvrdio.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komesara: Komandant:
N.[4] Pejnović (M. P.)° Radaković[5]

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 19 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA BRIGADE OD 10 DO 20 KOLOVOZA[1]

STAB
XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 164/1943
dana 19. VIII. 1943

Izvještaj o vojnom radu od 10 do 20. VIII. 1943

ŠTABU XII DIVIZIJE NARODNO-OSLOBODILAĆKE VOJSKE HRVATSKE

Jedinice naše brigade u toku ovih 10 dana operisale su na sektoru Bilo Gore (sekcija: Bjelovar). Jedinice su bile na položaju za obezbjeđenje žetve do 12. VIII. 1943. Jedinice su

• Nikola
[5] Lazo
° Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

bile raspoređene na položaju: I bataljon prema Pisanici, II bataljon prema Gornjoj Kovačici, III bataljon prema Grubišnom Polju (Velika Barna) i IV bataljon prema Grubišnom Polju (Mala Barna).

12. VIII. 1943 navečer naše jedinice su se povukle sa tih položaja u Topolovicu, Gakovo, Jasenovački vinogradi, radi odmora i dezinfekcije odijela i spreme. 12. VIII. 1943 navečer jedna četa III bataljona krenula je u mobilizaciju u selo Pavlovac. Dolaskom te čete u to selo koje je prilično neprijateljski raspoloženo prema Narodnooslobodilačkoj borbi, nekolicina HSS-ovaca i ustaša naoružanih dočekali su naše borce iza kuća te nam ubili dva druga i jednoga lakše ranili, te iskoristili u prvi mah zabunu i utekli. Prema prikupljenim podacima od seljaka iz tog sela saznalo se da je jedan od tih bivši ustaša i naši borci su mu zapalili kuću i žito.

14. VIII. 1943 naše jedinice su izvršile pokret u Đakovac, Turčević Polje i Malu i Veliku Dapčevicu, gdje su jedinice nastavile sa čišćenjem, pranjem.

17. VIII. 1943 navečer naša brigada je krenula u akciju na Male Bastaje.[2] Akcija je vršena 18. VIII. 1943, te po završetku akcije naše jedinice su se povukle u slijedeće baze: Velika Peratovica, Mala i Velika Dapčevica i Lončarica gdje se današnji dan provodi u odmoru, čišćenju oružja i sređivanju jedinica.

U toku ovih 10 dana naše jedinice nisu imale sukoba sa neprijateljem osim izvedene akcije na Male Bastaje. Isto tako naše jedinice nisu bile uznemiravane od neprijatelja, neprijatelj nije ništa poduzimao protiv nas.

Rad naših štabova i ostalih naših rukovodilaca. U toku prošlih 10 dana u jedinicama je rađeno iz borbene obuke, podilaženje, nastupanje u streljačkom stroju, prebacivanje. Isto tako održavani su teoretski časovi, opis oružja, kao i vježbe u rukovanju puškomitraljezom, teškim mitraljezom i puškom. U zadnjoj akciji je zapaženo da su naši borci sa malom potrošnjom municije odbili tri dosta jaka napada i nanijeli neprijatelju prilične gubitke. S tim konstatujemo da naši borci su u ovoj borbi dosta dobro nišanili. Štabovi bataljona su dosta dobro sređeni kao i ostali rukovodioci. U zadnjoj akciji Stab I bataljona nije se potpuno snašao i nije zadovoljio, pošto nije direktno rukovodio operacijama oko uporišta koje se nije moglo slomiti sa našim lakim oružjem, a isto tako niži rukovodioci nisu dorasli za razbijanje jačih tvrđava.

II bataljon u ovoj akciji na M. Bastaje potpuno je zadovoljio, kako Stab bataljona, • tako i niži rukovodioci. Naročito treba da istaknemo rukovodioce III čete koji su tri puta vršili protivnapad i sva tri protivnapada su potpuno uspjela.

III bataljon: U ovom bataljonu je izvršena promjena cijelog Štaba bataljona, a i većeg dijela nižih rukovodilaca, pošto su bili većim dijelom izbačeni iz stroja na našem putovanju kroz Hrvatsko Zagorje.[3] Novopostavljeni Stab bataljona i niži rukovodioci zadovoljavaju svojim radom i izvođenjem obuke, a svoju borbenu sposobnost nisu mogli da pokažu pošto taj bataljon nije učestvovao u borbi.

IV bataljon: U Štabu ovog bataljona izvršene su promjene. Promijenjen je komandant bataljona, a komesar bataljona je smijenjen radi svoje lijenosti. Novopostavljeni Štab je zadovoljio svojim radom kao i izvođenjem obuke. Vode računa o borcima. U istom bataljonu smijenjeno je nekoliko nižih rukovodilaca koji nisu vojnički zadovoljili. Postavljeni su drugi, iskusniji i nadamo se da će novopostavljeni rukovodioci zadovoljiti i podići vojničku sposobnost ovog bataljona.

Pionirska četa, Bacački vod potpuno su sređeni te rukovodioci u istima potpuno odgovaraju, čak neki od njih mogli bi zadovoljiti i na većoj dužnosti. Naročito bi mogao da zadovolji vodnik i jedan desetar iz Bacačkog voda. Pokazuju mnogo volje za rad.

U toku ovih 10 dana po naređenju Glavnog štaba formirana je Četa za vezu[4] u koju su određeni dobri borci, svjesniji, te se nadamo da će isti zadovoljiti. U istoj četi postavljeni su za vodnike dva druga koji su služili kod voda za vezu. odnosno kod puka za vezu. Isti pokazuju volju za rad, podučavaju drugove u radu službe veze.

Disciplina i moral. U našim jedinicama nije se dogodio nijedan slučaj pljačke niti samovolje, osim u našem IV bataljonu odakle je jedan desetar samovoljno napustio svoju jedinicu i otišao u Moslavinu.

Disciplina borbena i strojevna je dosta dobra, jedino još pozdravljanje starijih u našim jedinicama ide dosta labavo.

Borbenost i moral kod naših boraca je dobra, a to pokazuje i zadnja akcija, gdje su naši borci neustrašivo jurišali na ustaše i razbijali ih.

Stanje unutar naših jedinica je slijedeće: u toku ovih 10 dana izbačeno je iz stroja ukupno 17 drugova, od toga 5 mrtvih, a u naše jedinice pridošlo je 35 novih boraca. U oružju nismo

* O operacijama Dvanaeste divizije na Kalniku i Hrvatskom Zagorju vidi dok. br. 4 i tom V, knj. 17, dok. br. 9, 31, 33, 71, 75, 84, 86, 94 i 96.

• Vidi dok. br. 51.

imali gubitaka, već smo dobili 1 puškomitraljez, 2 šmajsera i 31 pušku i 3.000 metaka.

Služba veze u jedinicama. U zadnjoj akciji veza između naših jedinica je dosta dobra, osim u prvi mah veza nije bila redovita između našeg II i III bataljona kao i Štaba brigade. Veza između jedinica stalno se popravlja, te se nadamo da će se ista ubrzo popraviti.

Izvedene akcije. U toku ovih 10 dana naša brigada učestvovala je u akciji na Male Bastaje o kojoj je podnesen detaljan izvještaj.

Stečeno iskustvo. U zadnjoj akciji naši borci na položajima koji su bili u zasjedi su iskopali rovove, iste dobro maskirali te su uspješno odbili tri dosta jaka napada neprijatelja uz vrlo male gubitke po nas. Isto tako borci i rukovodioci držali su se uputa o štednji municije, te bataljon koji je bio neprekidno pod vatrom neprijatelja je potrošio vrlo malo municije.

Desila se greška: naređivanje prek^ kurira usmeno a ne pismeno, te kurir nije naređenje prenio u potpunosti i naš jedan bataljon počeo je da se povlači sa položaja. U akciji na želj. stanici Mali Bastaji neprijatelj se utvrdio na jednoj zgradi visokoj 10 do 12 metara, te je bilo nemoguće osvojiti tu utvrdu bez kakvog teškog oružja, ali pošto mi ne raspolažemo sa dovoljno municije za teška oružja, mi smo poduzeli mjere za razaranje utvrde gađanjem iz pušaka i pojedinačnom paljbom iz mitraljeza na uglove bunkera koji je bio složen od cigle na vrhu zgrade. I to se pokazalo efikasno, a još k tome doprinijelo je da se naši borci natjecali koji će više cigli da obori sa bunkera. Ta dva bunkera uspjelo se srušiti sa oko 1500 do 2000 metaka i tako se likvidirao bunker kome se nije moglo odnikale prići pošto je bio visoko izdignut.

Raspored jedinica i njihovo stanje. Naše jedinice su raspoređene u slijedeća sela: I bataljon — Mala Dapčevica, II bat. — Velika Peratovica, III bat. — Velika Dapčevica, IV bat. — Lončarica. Pošto su borci umorni nakon izvedene akcije, stoga je današnji dan određen za odmaranje i čišćenje oružja i spreme.

Stanje u obući jeste prilično. U našoj brigadi nalazi se oko 60 drugova potpuno bosih, dok sa odjećom se stoji dosta dobro.

Hrana na ovom sektoru jeste dobra, borci su zadovoljni.

Stanje zdravlja također je dobro, svega jedan do dva dnevno se javljaju za ljekarsku.

Izvještaje o brojnom stanju, naoružanju i nacionalnom i socijalnom sastavu prilažemo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG PROLETERSKOG BATALJONA OD 19 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« O NAPADU NA REMETINEC[1]

STAB I BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
19-VIII-1943

Operativni izvještaj

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONCARA«

Prema dobijeno^usmenoj zapovijesti, koju smo dobili od zamjenika komandanta Brigade,[2] naš I bataljon dobio je zadatak da razoruža neprijateljske posade u Remetincu, na željezničkoj stanici i kod magacina; magacin i željez. stanicu čuvalo je 40 domobrana naoružanih sa 2 p. mitraljeza; te neprijatelj, posadu u Buzinu jačine 5 Njemaca, koji čuvaju jednog višeg funkcionera kulturbundovca. Početak napada bio je u noći između 18 i 19-VIII-1943, onog momenta kad jedinice izbiju na položaj. Prva četa dobila je zadatak da likvidira magacinsku posadu te da upali magacin u kojem se nalazilo žito, koje je okupator mislio upotrijebiti za ishranu svojih vojnika. Druga četa dobila je zadatak da razoruža domobrane na stanici i da upali stanicu. Treća četa sa 3 desetine dobila je zadatak da uhvati kulturbundovca i pobije Njemce. Svakoj četi bilo je pridodato po jedno minersko odjeljenje sa zadatkom da miniraju prugu. Jedna desetina 3. čete dobila je zadatak da razoruža 2 policajca u Botincu i izvrši rekviriranje državnih svinja, konja i goveda.

Sve 4 akcije bile su izvedene po planu i brzo, kako smo predvidjeli i 1. četa razoružala je neprijateljsku posadu kod magacina i tom prilikom zarobila 21 domobrana sa 19 pušaka i 2 p. mitraljeza »Brno«, te oko 3000 komada metaka, kao i svu ratnu spremu koju je posada imala.[3] Druga četa nije izvršila svoj zadatak radi toga što su nas i pored opreznog i brzog privlačenja osjetili i pobjegli u pravcu Zagreba. Na stanici, kako su nam kazali seljaci, nije bilo 20 domobrana nego 12, od

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/1, k. 726.

[2] Dušan Pekić

[3] Vidi dok. br. 182 i 183.

toga su bila dvojica na otsustvu. U napuštenoj stanici nađeno je 3 puške francuske sa oko 400 komada metaka, te 6 njemačkih bombi, kao i sva lična sprema domobrana. Prilikom jurnjave za domobranima koji su bježali, naša patrola koja je ostala na križanju ceste i pruge izvijestila nas je da je netko na nju opalio 2 metka iz pištolja, patrola je opalila nekoliko metaka u pravcu odakle je na nju zapucano. Kasnijim ispitivanjem ustanovljeno je da je pucao na patrolu Dr. Naletilić iz Remetinca k. br. 74, što je i njegova žena priznala. Pomenutom doktoru zaplijenili smo skoro sve lječničke instrumente, među njima i jedan mikroskop i veću količinu lijekova i injekcija. Zena pomenutog doktora sama je pomagala oko spremanja stvari i zaželjela nam da nam što korisnije dođu zaplijenjene stvari u korist našeg oslobodilačkog pokreta. Treća četa uspjela je djelimično izvršiti svoj zadatak, te su tom prilikom od bombi koje su naši pobacali u kuću poginula 2 Njemca i zarobljen 1 njemački niži oficir, zaplijenjeno je 2 njem. puške, 1 »Štajer« pištolj, 2 konja i sva lična sprema od zarobljenih i ubijenih Njemaca. Napad na posadu u Buzinu vršio je jedan vod 3 čete i otpočeo je u 23,10 sati a nije uspio sasvim radi toga što je u 23,45 sati napadnutim Njemcima pošla pomoć iz Sv. Klare u jačini od oko 50 Njemaca, koji su nastupali streljačkim strojem kroz kukuruze i, prugom, te tako naišli na osiguranje od 1 desetine i minera i tom prilikom poginulo je 6 do 7 Njemaca od dejstva mine i naše mitraljeske vatre, poslije toga naša 3. četa se je povukla.

Desetina 3. čete sa kojom je bio drug intendant Brigade[4] izvršila je u potpunosti svoj zadatak i tom prilikom zarobljena su 2 policajca i zaplijenjeno 2 pištolja i 1 karabin »Manliher«, te 2 lovačke puške, 22 svinje razne težine, 7 goveda i 5 komada konja, te 20 metara zobi i pšenice.

Prilikom ovih akcija ukupni gubitci neprijatelja iznose 24 zarobljena i 9 mrtvih; na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka, kako u ljudstvu tako i u naoružanju. Materijalni gubitak neprijatelja iznosi: 23 puške, 3 pištolja, 2 p. mitraljeza Z.B. sa oko 4000 hiljade metaka, 15 bombi; 20 vagona pšenice spaljeno, te 5 vagona pekmeza spaljeno, 1 magacin, 1 manja željeznička stanica, prekinut saobraćaj na 2 dana na najglavnije dvije pruge i to Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac. Tom prilikom utrošeno je 240 »Mauzer« metaka, 30 ruskih i 27 talijanskih i 7 bombi.

U borbi sa Njemcima kod 3. čete istakao se odlučnošću delegat II voda 3. čete drug Brežnjak Alois, te desetar I dese-

[4] Dragutin Bogdanović

tine II voda drug Todinov Tomo (Lala), kao i svi bombaši. Kod 1. i 2. čete nije bilo nikojeg drugog isticanja, radi toga što nisu imali teži zadatak.

Sanitetska služba i služba veze nije došla do izražaja, jer su jedinice operirale samostalno i nisu bile potrebne.

Organizacija povlačenja i puta odvijala se je dobro, t.j. daleko bolje nego u dosadašnjim prilikama.

Opažanja: Mineri koji su pridodati našim jedinicama izvršili su vrlo dobro svoj zadatak. Greška je njihova što po završetku akcije ne znaju svoje mjesto za vrijeme povlačenja i stvaraju gužvu, isto tako ne vode računa o materijalu, tako da smo mi iza njih našli 2 paketa eksploziva, koji se nalazi sad kod nas. Kod ostalih jedinica nije bilo nikakvih krupnijih grešaka.

Opaska: Omaškom smo ispustili navesti u akciji 1. čete o paljevini 20 vagona pšenice i 5 vagona pekmeza.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik polit, komesara:
si. otsutan

Komandant:
S. Hinić[5]

[5] Stevo Hinić. Poginuo kod sela Toplice 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Zumberačko-pokupskog NOP odreda.

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 20 KOLOVOZA 1943 GOD. O AKCIJAMA DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 5 SRPNJA DO 10 KOLOVOZA[1]

STAB
II KORPUSA NOV i POH
VOJNO-INFORM. OTSJEK
Br. Si.
dne 20-VIII-1943

SLUŽBENA OBAVIJEST BR. 3

Diverzanti Diverzantskog bataljona II Korpusa NOV Hrvatske na sektoru Slavonije[2] izvršili su u vremenu od 5. VII do 10. VIII o.g. sljedeće akcije:

6. *VII. 1943.* — Dignut je u vazduh voz između Bukovice i Vukosavljevice na pruzi Osijek — Zagreb. Uništena je 1 lokomotiva i više vagona. Saobraćaj obustavljen 8 sati.

7. *VII. 1943.* — Dignut je u vazduh teretni voz na pruzi Zagreb — Beograd kod Paklenice.[3] Uništena je lokomotiva i 6 vagona. Žrtve nisu poznate. Saobraćaj je obustavljen 18 sati.

7. *VII. 1943.* — Dignut je u vazduh teretni voz na pruzi Zagreb — Beograd kod Vrpolja.[4] Uništena je lokomotiva i 5 vagona. Promet je obustavljen na jednom kolosjeku 16 a na drugom 12 sati.

10. VII. 1943. — Bačen je u vazduh transportni voz sa ratnim materijalom na pruzi Zagreb — Beograd. Uništena je lokomotiva i 5 vagona. Na jednom kolosjeku saobraćaj je obustavljen 11 a na drugom 18 sati.

10. VII. 1943. — Dignut je u vazduh transportni vlak sa ratnim materijalom na pruzi Zagreb — Beograd kod Topolja. Uništena je lokomotiva i 7 vagona. Saobraćaj obustavljen 14 sati.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—2, k. 470.

[2] Diverzantski bataljon Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske formiran je u Zvečevu 1 svibnja 1943 god. od sljedećih jedinica: Psunjske, Moslavačke i Diljske diverzantske čete i Bilogorskog i Krndijskog diverzantskog voda. Komandant Bataljona bio je Borivoj Miličević.

15. VII. 1943. — Bačen je u vazduh transportni voz sa 3 lokomotive na pruzi Osijek — Zagreb. Uništene su 3 lokomotive i 6 vagona. Bilo je mnogo mrtvih i ranjenih. Saobraćaj obustavljen 36 sati.

Istoga dana dignut je u vazduh železnički most na pruzi Osijek — Zagreb između Čačinaca i Mikleuša. Isti je bio dugačak 30 metara. Do danas nije opravljen, već se vrši pretovar.

Istoga dana dignut je u vazduh transportni vlak na pruzi Zagreb — Osijek kod sela Bukovice.[5] Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Poginula su 4 železničara. Saobraćaj obustavljen 36 sati.

17. VII. 1943. — Bačen je u vazduh njemački transportni voz na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd kod sela Paklenice. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Žrtve su velike. Saobraćaj je obustavljen 12 sati.

Dignut je u^vazduh transportni vlak sa ratnim materijalom na pruzi Osijek — Zagreb između Virovitice i Bjelovara. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Promet obustavljen 36 sati.

Bačen u vazduh transportni voz na pruzi Zagreb — Beograd kod sela Paklenice. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Promet obustavljen 12 sati.

Dignut je u vazduh transportni vlak sa ratnim materijalom na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd kod Vrpolja. Uništena je lokomotiva i 7 vagona kao i mnogo ratnog materijala. Promet obustavljen na oba kolosjeka 14 sati.

20. VII. 1943. — Dignut je u vazduh transportni vlak na pruzi Pakrac — Daruvar kod sela Batinjana. Uništena je lokomotiva i 7 vagona. Poginula su 4 železničara. Saobraćaj obustavljen 3 dana.

21. VII. 1943. — Dignut je u vazduh železnički most na pruzi Garešnica — Bjelovar dugačak 30 metara.

23. VII. 1943. — Dignut je u vazduh transportni vlak na pruzi Osijek — Zagreb kod sela Sladojevaca. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Promet obustavljen 6 sati.

26. VII. 1943. — Dignut je u vazduh talijanski transportni vlak na pruzi Zagreb — Beograd kod stanice Repušnica." Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Bio je veliki broj mrtvih i ranjenih. Promet obustavljen 18 sati.

28. VII. 1943. — Dignut je u vazduh oklopni voz kod stanice Bastaji na pruzi Daruvar — Virovitica.[7] Uništena je lokomotiva i 2 vagona, ostali vagoni jako oštećeni. Promet obustavljen 14 sati.

[5] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 155.
[6] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 182.
[T] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 187.

Istoga dana dignut je u vazduh teretni voz na pruzi Banova Jaruga — Pakrac kod stanice Kukunjevac.[s] Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Promet obustavljen 12 sati.

29. VII. 1943. — Dignut je u vazduh voz na pruzi Beograd — Zagreb kod sela Sirinci. Uništena je lokomotiva i 16 vagona. Promet je obustavljen 16 sati.

31. VII. 1943. — Dignut je u vazduh voz na pruzi Zagreb — Beograd kod Garčina." Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Obustavljen promet na obje pruge 18 sati.

1. VIII. 1943. — Dignut u vazduh voz na pruzi Zagreb — Beograd kod Gračenice na mostu. Izbačena je lokomotiva i nekoliko vagona.

6. VIII. 1943. — Dignut je voz na pruzi Zagreb — Beograd kod Repušnice.[10] Uništena je lokomotiva i 8 vagona. Promet zaustavljen 36 sati.

9. VIII. 1943. — Dignut je u vazduh vagon pancera kod Pivnica na pruzi Daruvar — Virovitica. Saobraćaj je zaustavljen 24 sata.

Istoga dana bačen je u vazduh voz na pruzi Zagreb — Beograd kod Starog Petrovog Sela. Lokomotiva i 5 vagona su samo oštećeni.

10. VIII. 1943. — Dignut je u vazduh železnički most dug 24 met. na pruzi Banova Jaruga — Pakrac između želj. stanice Poljane i Brezina. Saobraćaj je obustavljen sve do danas.

Sveukupno: U vremenu od 5. VII do 10. VIII 1943 slavonski diverzanti uništili su 23 lokomotive i 101 vagon. Promet je obustavljen ukupno 18 dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef Vojno-inform. otsjeka:
Zec Ranko, v. r.

' Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 190.
[6] Vidi dok. br. 147
[10] Vidi dok. br. 163.

UPUTSTVO POLITIČKOG KOMESARA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 20 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« ZA POPUNU JEDINICA, RASPORED NOVOPRIDOŠLOG LJUDSTVA I FORMIRANJE NOVIH JEDINICA[1]

POLITKOMESAR II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE
Dne 20. VIII. 43

30/VIII 1943[2]

ŠTABU XIII UDARNE PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONCARA«

Primili smo Vaš izvanredni operativni izvještaj,[3] pismo druga komesara Vaše brigade, pismo druga Zeželja[4] i raspored rada za niži oficirski kurs, te ostalu poštu.

Čestitamo Vam i Vašim borcima na ponovnim uspjesima, koje je postigla vaša brigada u Pokuplju i Posavini.[5] Naše čestitke izručite svim borcima i komandnom kadru Vaše brigade.

Mnogo nas interesira brojno stanje i naoružanje brigade, a do sada niste nam poslali izvještaj o tome.[6] Odmah nam pošaljite izvještaj o brojnom stanju i naoružanju. Vjerujemo da je brigada sada porasla mnogo. Isto tako niste nam poslali nikakav izvještaj o posljednjoj ofanzivi na Zumberak, nego ste samo spomenuli da je bila ofanziva.[7] Hitno nam pošaljite taj izvještaj. Komesarski izvještaj također nam odmah pošaljite.

Mi smo Vam do sada poslali poštu u tri navrata i tu smo Vam skrenuli pažnju na novonastalu situaciju u kojoj treba mnogo budnosti i snalaženja.[8] Kod Vas sada bukti narodni ustanak i Vi morate biti veoma oprezni da Vas događaji ne prerastu i da ne izgubite vojke iz ruku. Sada postoje velike mogućnosti za novi priliv ljudstva, tako da se brigada brojčano podigne, a Vi morate biti sposobni da rukujete velikom jedinicom. Na-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/9, k. 1472 A.

[2] Datum prijema uputstva u Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[3] Vidi dok. br. 33.

[4] Milan Zeželj

• O ovim uspjesima vidi dok. br. 33.

" Vidi dok. br. 53.

' Vidi dok. br. 17.

" Riječ je o situaciji neposredno pred kapitulaciju Italije.

stojte da upotpunjavate Vaše bataljone tako da oni broje barem do 250 ljudi, a ukoliko će biti priliv ljudstva veći formirajte odmah i V bataljon. Nemojte dozvoliti da Vam ne bude potpun komandni kadar u jedinicama, jer bi se one u tom slučaju razvodnjavale. Makar će biti komandni kadar i manje iskusan, ipak je nužno da on bude potpun. Ljude koje stavljate na odgovorne dužnosti nastojte dobro provjeriti, da oni budu odani i disciplinovani. Od starih boraca stavite ljude na odgovorne dužnosti, koji su se do sada u borbama istakli. Istovremeno uzdižite i Zagrepčane, koji nanovo dolaze i pomognite im da se oni što brže osposobljavaju. Štabove bataljona sastavite od provjerenih drugova. Šaljite nam predloge za imenovanje novog štaba bataljona, ukoliko ćete pristupiti formiranju V bataljona.

U V. Goričkom kotaru sada bukti ustanak, stoga je Vaša dužnost da svojim djelovanjem pomognete narodu da on što lakše pristupi NOB-i, time da omogućite formiranje odreda u Turopolju.[9] Druga Mladena[10] stavite odmah na raspolaganje tom odredu, koji treba da bude njegov komandant. Ako će biti potrebno da im stavite i kojeg druga komandira ili komesara čete, to također učinite, ali tako da ipak Vaša brigada ne bude time štetovala. Možete im staviti na raspoloženje kojeg starijeg borca, koji može u takvom odredu biti komandir ili komesar čete. To je ta pomoć koju Vi narodu pružate. Ljude koji se dižu na ustanak nastojte prihvatiti i Vaše jedinice povećati. Jedan dio ljudstva svakako ostavite za novoformirani Turopoljsko-pokupski odred, a jedan dio za Zumberački, a gro ljudstva uzmite za sebe. Pogotovo nastojte Zagrepčane u velikoj većini uzeti za Vašu brigadu. U Odred možete dati one Zagrebčane koji bi mogli za kratko vrijeme biti tamo rukovodioci. Dok ostale uzmite za svoju brigadu. Odredi neka mobilišu ljudstvo sa svojih terena, a ne da uzimaju suviše Zagrepčana u svoje jedinice. Dakle, pretežni dio Zagrepčana, uglavnom sve, uzet ćete Vi, a novopridošle iz odredskih terena u većini će zadržati odredi.

Oružje koje ste poslali u Liku danas bi nama trebalo kao suho zlato. Ako imate nešto rezervnog oružja, odmah ga šaljite sa potrebnim osiguranjem za Moslavinu. Uz to oružje dajte i potrebnu količinu municije. U Moslavini imademo 500 nenaoružanih ljudi. Moslavački odred broji sada 1.300 ljudi. Na Kalniku je ista situacija. Kalnički odred sada broji preko 800 ljudi. Mobilizacija na ovim terenima je sjajna. Narod se oda-

* O formiranju Turopoljsko-posavskog NOP odreda vidi dok. br. 79 i 116.

Ivan Mladen

ziva na sve strane u našu vojsku. Sada formiramo novu brigadu,[11] koja će biti veća od Vaše, a pored toga ostavit ćemo i odrede sa dva bataljona. Pored ovih jedinica formirali smo čitavi niz terenskih četa. Tako se možete voziti autom od Moslavine sve do Kalnika. Raspoloženje naroda je sjajno. Ova situacija nam nalaže da ne možemo više otpustiti ni jednu pušku iz naše zone. Sve suvišno oružje šaljite ovamo, a ne u Liku.

Moslavački odred je u zadnje vrijeme izveo nekoliko lijepih akcija, u kojima je zaradio 150 pušaka, 4 p. mitraljeza, jedan teški i mnogo municije.[12] Prigorska četa je zapalila cisterne kod Sesveta i uhvatila 3 p. mitraljeza i druge spreme. Kalnički odred je uništio dva voza,[13] a ostali njegovi dijelovi stalno ruše pruge i vozove. Jedan bataljon smo poslali u Zagorje,[14] da se približava s one strane Zagrebu i da se u Zagrebu sastane s Vama. Još nismo dobili izvještaje o djelovanju ovog Udarnog bataljona. U Moslavini također smo formirali Udarni bataljon,[15] koji krstari sve do Bjelovara i Dugog Sela. Osim naprijed navedenih akcija imade mnogo svakodnevnih manjih akcija na razne automobile i vlakove. Partizani se voze na veliko.

Slobodni teritorij našim dolaskom na Kalnik i Moslavinu se proširio za još jedanput više nego prije, a sada se učvršćuje. Ogroman je to teritorij. On obuhvata sve do Zagreba, Bjelovara i Varaždina. Varaždinske Toplice su u našim rukama. Još da osvojimo Zagorje, i Zagreb će biti opkoljen sa sviju strana.

Brzojave koje primate od GŠ-a[16] šaljite hitno ovamo. Zadaci koje je GŠ pred Vas postavio posve su u skladu sa našim planom, pa Vam u tom pogledu i nemamo šta dodati. Samo nastojte da se ti zadaci što potpunije izvrše.

Sto se tiče Gorinje,[17] za sada ju ne treba napadati. Nije potrebno da se suviše krvarimo na bunkerima, već treba neprijatelja dobiti van i vani ga dobro potući. Nastojte da ih uznemiravate. Ne dajte im mirno spavati.

U buduće nam šaljite kompletnije izvještaje, da bi Vam mogli dati svoje primjedbe i uputstva, a naročito se tiče druga

[11] O formiranju brigade na Kalniku vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 45.

[12] Opširnije o tome vidi dok. br. 35.

[15] Vidi dok br. 54.

[14] Riječ je o Udarnom bataljonu Kalničkog NOP odreda. Vidi dok br. 45.

[15] Vidi dok. br. 27.

" Glavni štab NOV i PO Hrvatske

[17] Gornja Vas

komesara. U najskorije vrijeme doći će netko od nas k Vama,[18] gdje ćemo riješiti pitanje Štaba I bataljona i sve ostale stvari.

Naš »golub«[19] ne radi, jer ga niti nemamo, ali vi nas svejedno stalno pozivajte, jer ga možemo svakog dana dobiti. Šaljite kratke telegrame Glavnom poveljstvu[20] o Vašim akcijama, da ih objavi preko RSJ.[21]

Priložene brzojave za GS odmah otkucajte. Smatrajte ovo kao najvažnije i nemojte dozvoliti da oni stoje.

Prema pismu druga Mate[22] učinili ste izvjesne greške za vrijeme ofanzive,[23] tj. greške je učinio Operativni štab, što nije na vrijeme organizirao evakuaciju civila. To Vam se u buduće neka ne dogodi.

Sto se tiče vaših odnosa sa Štabom odreda,[24] mi ćemo Štabu odreda pisati i dati mu u tom pravcu potrebna naređenja.

Dakle, najhitnije šaljite naprijed zatražene izvještaje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[25] Belinić

" Iz Štaba Druge operativne zone nije nitko dolazio u Brigadu.

" Riječ je o radio-stanici.

[20] Glavni štab NOV i PO Slovenije

[21] Radio-stanica »Slobodna Jugoslavija«

[22] Mato Horvatić. Bio je tada zamjenik političkog komesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[23] Riječ je o ofanzivi koju je neprijatelj preduzeo srpnja 1943 god. na Zumberku. Vidi dok. br. 17.

[24] Riječ je o Štabu Zumberačko-pokupskog NOP odreda. Vidi dok. br. 79 i 89.

[21] Marko

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 20 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU ZUMBERACKO — POKUPSKOG NOP ODREDA U VEZI S FORMIRANJEM TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP ODREDA I RASPOREDOM NOVOMOBILISANOG LJUDSTVA[1]

POLITKOMESAR II OPERATIVNE
ZONE NOV I PO HRVATSKE
Dne 20. VIII. 43

ŠTABU ZUMBERACKO-POKUPSKOG NOPO HRVATSKE

U kotaru V. Gorice bukti narodni ustanak. Sada su tamo veoma povoljni uslovi za formiranje Turopoljsko-pokupskog odreda. U svrhu formiranja ovog odreda odmah ćete otkomandovati druga Marijana Badela[2] za komesara ovog odreda. Ovaj će odred imati sektor djelovanja: južno od Save, a sjeverno od Kupe između Siska i Zagreba do pruge Zagreb — Karlovac. Ovom odredu Vi ćete odmah otkomandovati i Vaš Drugi bataljon, koji ulazi u sastav ovog odreda.

Za sada neće biti nužno da Vaš odred imade zamjenika komesara. Njegovu će zadaću preuzeti na sebe O.K.[3] i K.K.[4] Zumberak. O tome mi obavještavamo O.K.

Umjesto Vašeg dosadašnjeg Drugog bataljona Vi odmah formirajte novi bataljon, od novopridošlih boraca, koje pomješajte sa starima. Štab novog bataljona Vi postavite da vrši dužnost, a nama pošaljite predlog za njegovo imenovanje.

Druga Simića[5] stavite za vršioca dužnosti zamjenika komandanta Vašeg odreda, a za operativnog oficira uzmite jednog od sposobnih drugova iz Vašeg odreda. Može to biti i drug Škrinjar,[6] a ako imate nekog drugog, uzmite drugoga.

Zadatak Vašeg odreda bit će da vrši operacije na sektoru Zumberka i Samoborskog kotara sve do Save. Vaš odred vršit će akcije na pruzi Zagreb — Karlovac, sjeverna strana. Osim

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 36/4, k. 1472.

[2] Narodni heroj Marijan Badel. Poginuo u Zumberku 1944 god. kao politički komesar Zumberačko-pokupskog NOP odreda.

[3] Okružni komitet

[4] Kotarski komitet

[5] Narodni heroj Milan Mraović-Simić

[6] Redakcija nije mogla utvrditi njegovo ime.

toga Vaš sektor će biti i cijeli Jastrebarski kotar, sve do Karlovca i Ozlja, te slovenska granica.

Ništa nam ne javljate kako napreduje mobilizacija na Vašem terenu.[7] Sada posvetite što više pažnje mobilizaciji, jer samo od toga će zavisiti snaga vašeg odreda. Ne smije se desiti slučaj da Vi čekate na ljude da Vam dolaze iz Zagreba, a na Vašem terenu imade dovoljno ljudi. Svi ljudi koji će biti mobilisani iz Jastrebarskog i Samoborskog kotara, te Zumberka treba da idu u Vaš odred. Jedino, ako bi nešto ljudstva trebalo brigadi, to ćete u tom slučaju nešto otpustiti njoj. Zagrepčane koji dolaze — veliku većinu treba dati brigadi, a tek pojedince, koji bi mogli brzo da se razviju za rukovodioce, možete uzeti sebi.

Javite nam kako je prošla ofanziva na Zumberak.[8] Čudno je da je za vrijeme ofanzive na Zumberak drug komandant Vašeg odreda[9] bio otsutan iz Operativnog štaba. Vaši odnosi prema Štabu brigade nisu pravilni. U važnijim momentima, kad je slučajno ofanziva ili neki hitni slučaj, Štab brigade ima pravo da rasporedi sve jedinice, pa i jedinice vašeg odreda, ali, razumije se, uz Vašu pomoć. Kad to prilike dozvoljavaju treba formirati zajednički operativni štab, u koji neka uđe po jedan član vašeg štaba. Ne smije se desiti slučaj da između Vas i Štaba brigade dolazi do nesuglasica. Vi se s njima možete sporazumjeti po svim pitanjima.

U najskorije vrijeme doći će netko od nas k Vama, pa ćemo tamo urediti razna pitanja.[10] Do tog vremena poduzmite sve potrebne korake za formiranje komande područja, kako bi se time Vaš odred odteretio pozadinskih poslova i bio sposoban samo za operacije. Vaše bataljone odmah pojačavajte. Ljudi imade sada dovoljno za to. Oružja vjerovatno također imate dovoljno.

Odmah nam šaljite izvještaje o svemu!

U Moslavini mobilizacija ljudstva za našu vojsku ide sjajno. Moslavački odred broji 1.300 ljudi, a Kalnički preko 800. Na oba ova sektora mobilizacija veoma dobro uspijeva. Sada ćemo formirati jednu jaku brigadu,[11] a pored toga ostat će oba odreda svaki sa dva bataljona. Mi ovdje imademo mnogo nenaoružanih ljudi, pa ako imate suvišnog oružja i municije, odmah to šaljite u Moslavinu. Onima koji će transportirati oružje dajte potrebnu pratnju.

' Vidi dok. br. 90.
' Vidi dok. br. 17.
[9] Boris Balaš
[10] Iz Štaba Druge operativne zone nije nitko dolazio u Odred.
" O formiranju ove brigade vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 45.

Ovi su odredi u zadnje vrijeme izveli nekoliko veoma dobrih akcija, gdje su zaradili prilično oružja, ali za ovdašnje potrebe još uvijek premalo.

Slobodni teritorij Moslavine i Kalnika je veoma velik. Od Kalnika do Moslavine može se čovjek voziti autom, što mi i činimo.

Prema ovom pismu odmah postupite!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[12] Belinić

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 20 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA PREKOPU I CRNI LUG[1]

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE
Br. op. 89/43
Dne 20 augusta 1943

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

I) Naša Grupa noću 18/19. VIII. t.g. izvršila je pripremu i krenula u napad na neprijateljsku posadu u Prekopi.[2] Neprijatelj je u međuvremenu napustio Prekopu i otišao za Goru,[3] te kad su naši borci došli u samo mjesto nisu našli nikoga. Prilikom nailaska naših boraca ka bunkerima i samom mjestu otvorili su vatru, te kada im se nitko nije javio iz bunkera, onda su tek saznali da neprijatelja nema.

[12] Marko

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—6, k. 421 B.

[2] Vidi dok. br. 71.

r

U ovoj borbi ni na jednoj strani nije bilo gubitaka.

II) Iste noći jedan bataljon naše II brigade izvršio je napad na neprijateljsku posadu u Crnom Lugu[4] (vaktarnica br. 15). Ovaj bataljon pored razoružanja navedene posade imao se sam osigurati od neprijateljske intervencije iz Gline.

Ovaj bataljon krenuo je i stigao na određeno mjesto IW prema zapovijesti koja vam se prilaže.

Prilikom napada naši borci došli su u neposrednu bli-
i; zinu neprijatelja, te bez otvaranja vatre pozvali domobrane da se predaju. Pošto na poziv naših boraca dobijen je odgovor da se neće predati, naši borci otvorili su vatru na neprijateljsku posadu, te jurišali na bunkere i osvojili neprijatelja. Borba je trajala oko 15 minuta, nakon čega su naši borci u potpunosti likvidirali ovu posadu, osim što im je jedan pobjegao. Po završenoj likvidaciji ovaj bataljon povukao se u svoje polazne baze.

Za vrijeme ove akcije neprijatelj iz Gline nije pokušavao sa intervencijom, te osiguranje prema Glini nije imalo ni borbe.

Za vrijeme izvođenja ove akcije jedan vod iz vojne komande Glina fingirao je napad na Glinu sa pravca Pogledića prema želj. stanici i bolnici.

1) U ovoj akciji zarobljeno je 14 domobrana, a zaplijenjeno: 1 p. mitraljez Brno, 13 karabina Mauzer, 3.000 metaka, 1 pištolj bež metaka, 10 bombi, 1 mali brdski kazan, 1 poljski telefon, nekoliko ćebadi, kao i odijelo i obuća na samim domobranima.

2) Gubitci neprijatelja jesu 1 mrtav.

3) Gubitci na našoj strani su 2 lakše ranjena.

4) Naknadno umrlih od rana nije bilo.

5) Za pohvalu jedinica i pojedinaca nije bilo. Kombinovana četa koja je napad izvršila dobro je nastupila i za kratko vrijeme neprijatelja likvidirala, te bi ona zasluživala priznanje i zaslužila pohvalu.

6) Akcija je izvedena po planu.

7) Grešaka nije bilo. Snalaženje starješina bilo je dobro. Veza je bila dobra.

8) Utrošak municije: u ovoj borbi utrošeno je 200 metaka. Dobitak municije poslije akcije prema tome jest 2800 metaka. Pokvarenog i izgubljenog oružja nije bilo. Oružje ranjenih drugova izneseno je iz borbe.

III) Na dan 19. VIII. t. g. naše jedinice koje su se povukle sa pripremane akcije na Prekopu razmjestile su se u sela M. Poljane, Roviška i u sela neposredno oko Gline. Istoga dana neprijatelj u jačini oko 2 satnije[5] krenuo je u namjeri nasilnog

izviđanja prema M. Poljanama, a na položaje I bataljona I brigade. Bataljon I brigade zauzeo je položaj povrh M. Poljana linijom k. 116 i 190. Neprijatelj je naišao najprije na jednu četu toga bataljona koja se počela povlačiti u namjeri da neprijatelja što dublje uvuče, te kako bi ostale čete toga bataljona mogle bočno da ga napadnu. Međutim neprijatelj je primijetio da mu se pravi klopka, te je u paničnom bijegu počeo otstupati tako da čete koje su imale zadatak bočnog napada nisu stigle, pošto je neprijatelj izmakao. Četa koja je bila na frontu neprijateljskog nailaska u momentu neprijateljskog povlačenja izvršila je juriš, te je postigla neki manji uspjeh.

1) U ovoj borbi zarobljena su 2 domobrana a zaplijenjeno 5 karabina, 2 municijske kutije sa municijom za teški mitraljez, 1 ranac i 12 punih okvira za p. mitraljez, 2 ručne bombe, 5 opasača, 5 fišeklija i 800 puščanih metaka.

2) Gubitci neprijatelja u ovoj borbi su slijedeći: 5 mrtvih i nepoznat broj ranjenih neprijateljskih vojnika i oficira.

3) Sopstveni gubitci u ovoj borbi jesu: 2 teže i dva lakše ranjena druga.

4) Naknadno umrlih od rana nije bilo.

5) Imena onih koji su pali smrću heroja i onih koje treba proglasiti narodnim herojima nije bilo. Pojedinaca, starješina i jedinica koje bi trebalo pohvaliti nije bŭo.

6) Kritički osvrt na akciju: Ova borba vođena je sa neprijateljem na otvorenom terenu i mogao se postići mnogo veći uspjeh. Greška je u tome što se nije imao tačan pregled od strane Štaba bataljona, te nastupanje neprijatelja nije se moglo na vrijeme otkriti, tako da naši borci nisu mogli u prvo vrijeme uraditi ono što treba, da bi neprijatelja bolje tukli sa zaobilaznim napadom.

Druga greška sastojala se kod jedinica II brigade koje su bile na položajima bliže ka neprijatelju, te su se povukle a da nisu obavijestile bataljon I brigade koji je osjetio neprijatelja tek kada mu je prišao u neposrednu blizinu.

7) Utrošak municije u ovoj borbi od strane I brigade iznosi 1700 metaka. Manjak municije poslije akcije iznosi 900 metaka. Izgubljenog i pokvarenog oružja nije bilo. Ranjenih drugova oružje je izneseno iz borbe.

8) Naročite napomene: Jedinice I brigade koje su napadale, odnosno koje su imale zadatak napasti neprijatelja u Prekopi a koga nije bilo, ipak su potrošile 1000 metaka.

Informativna služba ovoga puta nije radila kako treba, tako da je ovaj štab više puta izvještavan od inf. oficira sa terena da neprijatelj postoji u Prekopi. Nakon kratkog vremena dobili smo drugi izvještaj koji je glasio da je neprijatelj

napustio Prekopu, te smo već naredili da jedinice ne kreću na zadatak. Međutim poslije pola sata dobili smo izvještaj da se neprijatelj nalazi kao posada u Prekopi, te smo i krenuli na izvršenje zadatka kako se vidi u zapovijesti, te kako se vidi iz prednjeg izlaganja: naše jedinice krenule su u napad na Prekopu a neprijatelja nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Ranko Mitić (M. P.)[6] Komandant: Pet.[7] Kleut

BR. 81

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 20 KOLOVOZA 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU O FORMIRANJU GRUPE BATALJONA SJEVERNE DALMACIJE I O BORBI KOD BENKOVCA[1]

STAB
KNINSKOG SEKTORA
20. VIII. 1943
Broj:

Dostavlja operativni izvještaj

OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU

Dana 14 augusta formirana je Grupa bataljona S.D.[2] u selu Medviđe odakle Štab grupe imao je da krene sa I, III i IV bataljonom za sektor Vodice, gdje se nalazi II bataljon, sa ciljem da se tamo povežu sa istim i da na istom sektoru izvrše svoju oružanu akciju.

PRIPREME:

Uveče 14 augusta izvršen je pokret za Primorje iz Medviđa, gdje se za prvu noć marša došlo do Brguda. U zapovijesti

[6] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[7] Petar

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskcg instituta pod reg. br. 4/1—17, k. 1617.
[3] O formiranju Grupe udarnih bataljona sjeverne Dalmacije i njenom sastavu vidi tom V, knj. 17, dok. br. 98.

Štaba Grupe bataljona od 14. VIII. — III bataljon imao se smjestiti u selo Brgud, zaselak Drenovača — Matići, gdje je trebao da predani, IV bataljon imao se smjestiti u selo Brgud, zaselak Uzelac, dok I bataljon sa Štabom grupe smjestio bi se u selo Rodaljice. Pokret je izvršen i jedinice su stigle na navedena mjesta bez ikakovih prepreka.

Za slučaj neprijateljskog nailaska dato je u zadatak III bataljonu da posjedne položaj: Sv. Lazar i kota 371, a za prihvatni položaj bataljona bila bi kota 428 (Popina Glava). IV bataljon imao je da posjedne kotu 303, a za prihvatni položaj bataljona bila bi kota 388 (Vrčić Glava). Ovi bataljoni dobili su u zadatak da kontrolišu teren sa svojih položaja. I bataljon dobio je zadatak da obezbjeđuje pravac Bijelina — Rodaljice i obezbjeđuje leđa od strane Bruške i Medviđa.

Ujutro 15 augusta neprijatelj od pravca Benkovca stigao je u Brgud sa oko 10 kamiona, gdje se zaustavio istočno od kote 364 i isturio naprijed obezbjeđenja, a na istom mjestu postavio dva topa. Neprijateljske snage nisu bile poznate, samo se je među Italijanima nalazila i banda (antikomunistička milicija).

NASE SNAGE:

I, III i IV bataljon, jedna četa II bataljona i III odsjek S.D.P. Odreda,[3] naoružani sa pješadijskim oružjem.

TOK BORBE:

U 7.30 sati neprijatelj se je pojavio sa kamionima na cesti koja vodi iz Benkovca za Brgud južno od škole, a u isto vrijeme se primijetila jedna grupa neprijateljskih vojnika koja se je kretala u pravcu Drenovače i u pravcu kote 388. Snage III i IV bataljona odmah su izišle na položaj dobiven u zapovijesti, gdje se otvorila borba. Kod zauzimanja položaja, neprijatelj je primijetio naše snage i počeo da tuče naše položaje artiljerijskom i minobacačkom vatrom, uz čiju je pomoć nastupala neprijateljska vojska. U 12 sati primijetila se je jedna neprijateljska kolona od strane Bijeline, koja se sukobila sa snagama IV bataljona, dok je jedna neprijateljska kolona u jačini od oko 300 do 400 vojnika izišla na Bijeline (kota 493). Neprijatelj je sa svojim snagama stalno nadirao uz pomoć artiljerijske vatre. Neprijatelju je uspjelo da u toku borbe zbaci naše snage sa kote 388 i 428 i da iste zaposjedne do 18 sati. Poslije zauzimanja naših položaja neprijatelj se spustio u selo Rodaljice, dok naše snage su se povukle na liniju Čekić — Razboine — Visibaba — Kunovac.

Pošto je bio izgled da će neprijatelj nastaviti sa ofenzivom, stoga jedinicama je izdano naređenje da se povuku sa

Medviđa. Jedinice poslije nego su se povukle nisu imale kontakta sa neprijateljem, dok je isti i dalje do mraka zasipao naše položaje artiljerijskom i minobacačkom vatrom.

ISHOD BORBE:

Gubitci neprijatelja u ovoj borbi nisu tačno poznati. U ovoj borbi neprijatelju je uspjelo potisnuti naše snage i zauzeti spomenute položaje. Neprijatelju je u ovome omogućila mnogo artiljerijska i minobacačka vatra kao i avioni, koji su bombardirali i mitraljirali naše položaje.

Naši gubitci jesu 6 mrtvih drugova, među njima komesar III bataljona drug Jokić Božidar i komandir III čete IV bataljona drug Dukić Mile, 12 ranjenih, koji su upućeni preko Komande mjesta Gračac u bolnicu, i oko 6—8 ih je nestalo, za koje se sumnja da su pali u ruke neprijatelju. Ovo se ne može tačno provjeriti, pošto je istoga dana dosta dezertiralo. U ovoj borbi izgubljeno je oružje drugova koji su poginuli.

UTROŠAK MUNICIJE:

U ovoj borbi je utrošeno oko 2000 metaka. Kvara u oružju nije bilo.

Kritički osvrt:

Nedostatci u taktičkom smislu u ovoj akciji očitovali su se u nepravilnom zaposjedanju položaja prilikom obezbjeđenja mjesta kantonovanja, tako da su mjesta u kojima su bili smješteni borci za odmaranje došla između položaja naših i pravaca neprijateljskog nadiranja, umjesto da su položaji bili zaposjednuti ispred snaga, u pravcu eventualnog pravca neprijateljskog prodora.

Komandni kadar nije se najbolje snašao u samoj borbi i sa novim borcima.

Borci su bili neiskusni za borbu, vrlo mladi i jedinice su bile dan prije reorganizovane, tako da je sa svim tim momentima njihova udarna snaga bila smanjena.

Na sve ove nedostatke skrenuta je pažnja Štabu Grupe bataljona Dalm., da poduzme mjere da se ovakovi nedostatci više ne ponavljaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Petar Babić (M. P.)[4] Komandant: Kuprešanin

Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
Milan

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 20 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA, PRILIVU NOVIH BORACA I FORMIRANJU TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP ODREDA[1]

STAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONCARA«
20. VIII. 1943 godine

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H.

Stigao je vaš kurir k nama sa poštom 18. VIII tek. godine. Mi smo vam slali poštu u dva maha po našim kuririma i treći puta po vašem kuriru 12 ov. mjeseca. Naši kuriri se nisu vratili. Da li su stigli k vama? Iz operativnog izvještaja kojeg smo vam prošli puta poslali[2] možete vidjeti rad naše Brigade od vašega odlaska.[3]

Poslije ofanzive na Zumberak naše jedinice nalazile su se na sektoru Krašić, Pribić, Sveta Jana. To vrijeme iskorištavali smo za vojno-političku naobrazbu i razne kurseve.

14. VIII naš I i III Proleterski bataljon sa I Z. Bataljonom[4] krenuli su po naređenju G.S.H.[5] na sektor Sveta Nedelja i Pokuplje. Pošto su ispitane sve mogućnosti za akcije, javljaju nam drug Božo[6] i Pekić,[7] koji su ovoga puta krenuli sa jedinicama, da je najzgodnije lupiti na Remetinec, Svetu Klaru i Kupčinu[8] kod Pisarovine, a imamo u vidu i Hrvatski Leskovec. Prema posljednjem dopisu akcija na Remetinec trebala je biti izvršena prošle noći, ali još izvještaja nismo dobili.[9] —

Stalno nam stižu novi borci. Najnovije brojno stanje Brigade: na licu 850 boraca.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 56/3, k. 721.

- Vidi dok. br. 17.

[3] Stab Druge operativne zone otišao je sa Zumberka u Moslavinu 4 srpnja 1943 god. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 17, dok. br. 85.

* Prvi bataljon Zumberačko-pokupskog NOP odreda

[5] Glavni štab NOV i PO Hrvatske

[0] Spaček

[T] Dušan

[8] Vidi dok. br. 107.

' Vidi dok. br. 90.

Osniva se novi odred u Turopolju.[10] Već ima oko 150 naoružanih i obučenih boraca. U zajednici sa O.K.[11] i Odredom[12] odlučili smo dati iz naše Brigade komandni kadar, za što tražimo i od vas odobrenje. I to: za komandanta odreda druga Mladena,[13] za komesara Butkovića Ivana, za komandanta bataljona Julija Veseli,[14] za komesara bataljona Snobl Franju, za komandira čete Kličković Stevu, za komesara čete Hudaček Ignaca, za delegata Bontempa Marijana i za desetara druga Majureca Stefana, te za operativnog oficira bataljona druga Vuković Mirka. Gotovo svi su rodom baš iz ovoga kraja.

Još nismo dobili nove Dalmatince[15] (100). Izgleda radi toga jer je blokiran put za Kordun od strane Talijana. Prugu od Zvečaja i Ogulina i jedan dio rijeke Mrežnice drže Talijani. Izgleda da je to defanzivnog karaktera mjera.

»Goluba« smo poslali u Otočac na popravak,[16] jer se desio neki mali kvar na njemu. Radili smo na električnu struju, a u to vrijeme desila se sabotaža, tako da je bio pušten na struju visokog napona te je ispravljač nastradao. Dosta neredovitu privremenu vezu sa G.Š.H. imamo preko slovenskog »goluba«. —

Uhvatili smo vezu sa VII Divizijom na Baniji koja je oslobodila ovih dana Topusko[17] i upravo se vodi borba za Glinu.[18] Izgleda da ćemo ih maznuti propisno. —

Talijani su vrlo demoralisani, ali su ovih dana izišli iz Metlike, sigurno koristeći odsustvo naših dijelova, i sada grade bunkere i pletu žicu oko Svetog Urbana. Namjere su nam za sada njihove nepoznate. Dogovaramo se sa Slovencima da ih što prije, dok se potpuno ne utvrde, udarimo. Na tome sektoru nemamo ni mi ni Slovenci snaga, tako da neprijatelj, a naročito bijeli,[19] krstari sve do Radovice i Lešča. U blizini nema ni jedne slovenske brigade. One su se prebacile prema talijanskoj

[14] O formiranju Turopoljsko-posavskog NOP odreda vidi dok. br. 78, 79 i 116.

[11] Odnosi se na Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Pokuplje.

[12] Riječ je o 2umberačko-pokupskom NOP odredu.

[13] Ivan Mladen

[14] Julije Veselko

[11] Odnosi se na borce iz Dalmacije koji su upućeni radi popune Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Oni su stigli na 2umberak krajem kolovoza 1943 godine.

[16] Riječ je o radio-stanici.

[17] Napad na Topusko izvršio je Treći bataljon Treće NOU brigade Osme divizije 15/16 kolovoza 1943 god. Sedma divizija se tada još nije vratila na Baniju. Ona je tada bila u Podgrmeču. Vidi dok. br. 130 i 139.

[18] Napad na Glinu tada nije vršen.

[18] Odnosi se na Belu gardu.

granici sa namjerom da sačekaju povlačenje Talijana i da ih razoružavaju, prema tome za sada otpada Novo Selo, Kalje i Gorinja.[20]

Borci iz Oficirske škole[21] vratili su se i već smo poslali 10 novih kursista.

Nastojat ćemo uspostaviti redovitu vezu sa vama najkraćim putem preko Brdovca. Biće nam drago ako budemo mogli uskoro krenuti k vama.[22] Vjerovatno da ćemo moći, pogotovo sada kada se osniva novi odred u Posavini. —

15 ov. mjeseca izišlo je iz Ozlja do 300 Talijana u pravcu Hrženika i na vinograde. To je sigurno u vezi sa izlaskom iz Metlike do Svetog Urbana. Ali im je jedna četa našeg II Bataljona dala propisnu lekciju i naprašila ih u Ozalj. Imali su manje gubitke. Na našoj strani jedan omladinac ubijen.

Zamj. komesara: Horvatić Mato

Komandant: Milan Zeželj

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 20 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA SIKIREVCE[1]

STAB
DILJSKOG N.O.P. ODREDA
Dne 20.VIII.1943
Broj si.

Predmet: Izvještaj o akciji na Sikirevce. —

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Jedan vod našega odreda ovih dana izvršio je akciju na selo Sikirevce (sekcija Vinkovci, jedan prema sto hiljada) koje se nalazi između Save i glavne pruge Zagreb — Beograd. U istom uporištu nalazi se jedan dio radne bojne, tj. Srba domobrana koje je čuvalo 30 naoružanih neprijateljskih vojnika.

[ao] Gornja Vas
[21] Riječ je o oficirskoj školi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.
["] Brigada nije išla na Kalnik i Moslavinu.

STAB
DIL.SKOG N.O.P.ODREDA
DNE 20.VIII.1943,
Broj sl.

НКО. ОНРЈ
9.74

Predmet: Izvještaj o akciji na Sikirevce.-

Štabu II.Korpusa N.O.V.Hrvatske

Jedan vod našega odreda ovih dana izvršio je akciju na selo Sikirev ce sekcija Vink ci jedan prema sto hiljada koje se nalazi između Save i Glavne pruge Zagreb - Beograd.U istom uporištu nalazi se jedan dio ražne bojne t.j.Srba domobrana koje je čuvalo 30.naoružanih neprijateljskih vojnika.

Uporište likvidirano bez borbe,svi stražari su se predali skupa sa oružjem.Zarobljen je slijedeći ratni materijal.

50.karabina manliher,26.puška vendlovki,20.000.hiljada metaka za iste puške,350.bombi,100.čebadi,14.pari novih cipela,150.kg.masti,100.kg. šećera,12.kanti ulja za jelo,2000.kg.brašna,sanitetskog materijala od dva milijuna kuna i dve sto devedeset hiljada tisuća u gotovu novcu,te još neto raznog sitnog materijala.

Cjelokupni plijen je ostao sakriven u Vinkovačkom kotaru što ga nije bilo moguće prenijeti a niti prevesti,moraćemo postepeno prenositi sami na sebi.Jedino izvučene sve puške nešto minicije,nešto bombi.Zarobljeno je 6 oficira,6.podoficira ,50.domobrana Srba-i 30.stražara domobrana Hrvata.

Domobrani Hrvati su razoružani na licu mjesta i pušteni svojim kućama.Zarobljene oficire i podoficire kao i jedan dio domobrana upućujemo k/ Vama ,dok smo jedan dio domobrana zadržali za nas. ukoliko smo zarobili jednoga doktora hirurga,jednog apotekara koje isto upućujemo Vama.

Sa ovim vodom koji je izvršio tu akciju učestvovala je jedna grupa od O.K.Osijek.Stoga smo dali polovinu zarobljenog novca u O.K.Osijek,a polovinu smo zadržali za potrebe našega odreda.

Zapljenjeno brašno podijeljeno je narodu Vinkovačkog kotara pošto ga je nemoguće dopremiti na naš oslobođeni teritorij.Ostala sprema koja se nalazi sakrivena na Vinkovačkom kotaru kao mast,šećer,apoteka od toga demo poslat jedan dio Vama,a apoteku razumijese svu. kada ga dopremimo.

Primili smo naređenje da se formira Osječka četa tj.da se proglasi jedan četa Osječkom to još nismo učinili pošto smo raspoređivali jedinice radi nekih akcija ali ćemo nastojati da što prije učinemo.

Ovih dana sakupićemo sve naše jedinice i formirati 3.bataljon.

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu!

Polit.Komesar: Komandant:

P.S.

Jedan dio zapljenjenog brašna predali smo Komandi područja za potrebe njihovih straža.-

Uporište likvidirano bez borbe. Svi stražari su se predali skupa sa oružjem. Zarobljen je sljedeći ratni materijal:

50 karabina manliher, 26 pušaka vendlovki, 20.000 metaka za iste puške, 350 bombi, 100 ćebadi, 14 pari novih cipela, 150 kg masti, 100 kg šećera, 12 kanti ulja za jelo, 2000 kg brašna, sanitetskog materijala od dva milijuna kuna i dvjesta devedeset hiljada kuna u gotovu novcu, te još nešto raznog sitnog materijala.

Cjelokupni plijen je ostao sakriven u Vinkovačkom kotaru što ga nije bilo moguće prenijeti a niti prevesti, moraćemo postepeno prenositi sami na sebi. Jedino su izvučene sve puške, nešto municije, nešto bombi. Zarobljeno je 6 oficira, 6 podoficira, 50 domobrana Srba i 30 stražara domobrana Hrvata.

Domobrani Hrvati su razoružani na licu mjesta i pušteni svojim kućama. Zarobljene oficire i podoficire kao i jedan dio domobrana upućujemo Vama, dok smo jedan dio domobrana zadržali za nas. Također smo zarobili jednoga doktora hirurga, jednog apotekara, koje isto upućujemo Vama.

Sa ovim vodom koji je izvršio tu akciju učestvovala je jedna grupa od O.K. Osijek.[2] Stoga smo dali polovinu zarobljenog novca u O.K. Osijek, a polovinu smo zadržali za potrebe našega odreda.

Zaplijenjeno brašno podijeljeno je narodu Vinkovačkog kotara pošto ga je nemoguće dopremiti na naš oslobođeni teritorij. Ostala sprema koja se nalazi sakrivena na Vinkovačkom kotaru, kao mast, šećer, apoteka, od toga ćemo poslati jedan dio Vama, a apoteku, razumije se, svu, kada ga dopremimo.

Primili smo naređenje da se formira Osječka četa,[3] tj. da se proglasi jedna četa osječkom; to još nismo učinili, pošto smo rashodovali jedinice radi nekih akcija, ali ćemo nastojati da što prije učinimo.

Ovih dana sakupićemo sve naše jedinice i formirati 3. bataljon.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: **Omega**[4]

Komandant: **Priša**[5]

P. S.

Jedan dio zaplijenjenog oružja predali smo Komandi područja za potrebe njihovih straži. —

[2] Riječ je o partizanskoj grupi koja je dejstvovala po direktivi Okružnog komiteta Komunističke partije Hrvatske za okrug Osijek.

[1] Vidi dok. br. 68.

* Stjepan Domankušić

[5] Ivan Jergović

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA KOD GOSPIĆA I NAPADU NA HRASTOVICU[1]

I KORPUS
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. br. 129/43
Dne 21 augusta 1943

23. VIII. 1943[2]

Operativni izvještaj o
borbama VI divizije i Unske
operativne grupe

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

4-VIII-1943 jedna bojna ustaša, u jačini oko 800—900, naoružana pored pješadijskog oružja sa 4 t. minobacača i 2 topa 65 mm, krenula je iz Gospića i napala položaje I brigade VI divizije kod Kaluđerovca, Malog Polja, Budačkog mosta i sela Budaka.[3] Uz pomoć jake artiljerijske i minobacačke vatre neprijatelju je uspjelo da pređe rijeku Liku i odbaci naše snage nešto unazad. Protivnapadom naših jedinica neprijatelj je bio odbačen nazad preko rijeke Like i to se ponavljalo tri puta. Uveče istog dana neprijatelj se povukao preko rijeke Like u pravcu Gospića, a naše snage zauzele su položaje koje su imale ranijih dana.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja: 25 mrtvih i 40 ranjenih. Među mrtvima nalazi se i 1 nadporučnik.

Naši gubici: 5 mrtvih i 8 ranjenih. Od ranjenih jedan je naknadno umro na putu za bolnicu.

U borbi nam je oštećen 1 p. mitraljez i 2 puške, a izgubljeno nije ništa.

Naročito se istakla partizanka I brigade, drugarica Danica Plećaš, koja je u najvećoj vatri, iako obasipana ručnim neprijateljskim bombama, iznijela p. mitraljez od poginulog druga. Za ovo svoje hrabro držanje biće pohvaljena divizijskom naredbom.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 46—3, k. 105 A.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Vidi dok. br. 161.

Utrošeno je 1000 puščanih i mitraljeskih metaka i 20 bombi.

10-VIII-1943 neprijatelj je gađao jakom artiljerijskom vatrom od Kulen Vakufa položaje koje su držale jedinice III brigade VI divizije i sa 50 vojnika vršio nasilna izviđanja.

Naši gubici: 5 ranjenih, od kojih 3 teže, a gubici neprijatelja nepoznati.

11-VIII-1943 jedna bojna ustaša krenula je iz Kostajnice prema oslobođenom teritoriju Banije u cilju pljačke žita i stoke od našeg stanovništva. Jedinice Unske operativne grupe sačekale su neprijatelja i odbile ga natrag nanijevši mu gubitke.[4]

Zaplijenjeno je 14 pari odijela sa mrtvih ustaša.

Gubici neprijatelja: 14 mrtvih, koji su ostali na bojnom polju, a vjerovatno ih je bilo više, koje je neprijatelj uspio izvući. Broj ranjenih nije poznat.

Naši gubici: 1 delegat zarobljen živ i 1 borac lakše ranjen.

U borbi su se naročito istakli borci II bataljona II brigade, koji su smjelo jurišali na neprijatelja.

Utrošeno je 2000 puščanih i mitraljeskih metaka.

Uslijed slabog snalaženja Štaba I bataljona II brigade neprijatelju je uspjelo da se izvuče iz obruča i da pokupi oružje od mrtvih, a isto tako da djelomično izvuče nešto svojih mrtvih i sve ranjene.

15/16-VIII-1943 jedinice Unske grupe u zajednici sa dva bataljona PO Banije[5] izvršile su napad na neprijateljsko uporište u Hrastovici,[0] gdje je bilo oko 200 domobrana. Sam napad vršila su tri bataljona Unske grupe, uz pomoć baterije topova 75 mm, od pravca s. Cepeliš prema crkvi, od željezničke stanice Hrastovica i cestom sa pravca Bačuge, dok su ostale snage, ojačane sa 1 protukolskim topom, vršile osiguranja od Gline i Petrinje.

Napad je počeo u 23.30 sati i bataljoni koji su imali zadatak da napadaju neopaženo su se privukli, te u prvom naletu likvidirali spoljna neprijateljska uporišta, zauzeli željezničku stanicu i produžili napredovanje prema centru. Brdska baterija uspješno je gađala neprijatelja oko crkve. Neprijateljski mitraljez koji je bio na crkvi kočio je pokret našim jedinicama, ali je brzim našim nastupanjem i crkva bila likvidirana. U osnovi neprijatelj nije davao jači otpor sem sa crkve, jer je bio iznenađen, tako da je u roku od 1 sat neprijateljska posada bila likvidirana i većim dijelom pohvatana, dok je manji dio uspio da se razbježi i posakriva. Oko 3 sata

naše jedinice po izvršenom zadatku povukle su se u svoje baze, dok je u isto vrijeme krenulo oko 500 Nijemaca[7] iz Petrinje i kod kote 122 na cesti Petrinja — Hrastovica naišli na naše zasjede, koje su im nanijele gubitke, jedno vrijeme ih zadržale, a zatim, pošto je izvršena evakuacija plijena, povukle se po izdatom naređenju. Nijemci sve do jutra nisu se usudili da uđu u Hrastovicu.

Zarobljeno je 120 domobrana i 3 željezničara.

Zaplijenjeno je: 4 t. mitraljeza »Švarcloze«, 3 p. mitraljeza »Brno«, 116 karabina, 2 šmajsera, 4 pištolja, 30.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 7 raketla, 148 pari cipela, 54 šinjela, 40 pari veša, 134 bluze, 83 ćebeta, 27 torbica, 15 hlača, 2 šapirografa, 50 kom. fišeklija, 8 kg masti za oružje, 5 mina za m. bacač, 3 telefona, 9 konja, 3 kola, nešto stoke i ostalog ratnog materijala.

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i nekoliko ranjenih vojnika u Hrastovici i oko 100 mrtvih i ranjenih Nijemaca, na cesti Petrinja — Hrastovica, koji su bili krenuli u pomoć napadnutima.

Naši gubici: 3 mrtva i 2 ranjena druga.

Naknadno umrlih nije bilo. Za pohvaliti boraca i jedinica nema. Pokvarenog i izgubljenog oružja nema. Oružje ranjenih i poginulih izvučeno je iz borbe.

Utrošeno je 8 granata za top 75 mm, 2 granate od protukolskog topa, 7400 puščanih i mitraljeskih metaka.

Kritički osvrt: Za vrijeme evakuacije plijena bilo je velike gužve i vike, te nagomilavanje boraca i civila tako, da se evakuacija nije uredno vršila. Jedan bataljon II brigade i jedan bataljon PO Banije koji su bili u zasjedi prema Petrinji povukli su se prije nego su dobili naređenje. Veza je bila dobra, osim kod I brigade sa kojom je veza uspostavljena tek nakon likvidiranja posade u Hrastovici. Drugih većih grešaka nije bilo.

Napomena: U našem telefonskom izvještvaju javili smo da je uhvaćeno u Hrastovici 6—8 p. mitraljeza, dok su ustvari uhvaćena samo 3, što se ovim ispravlja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.[8] Holjevac

(M. P.)[9]

Komandant,
Gošnjak[10]

Prilog: Pregled gubitaka.

[7] Vidi dok. br. 179.
• Većeslav
* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[10] Ivan

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABOVIMA DESETE I DVANAESTE DIVIZIJE DA POŠALJU LJUDSTVO ZA FORMIRANJE PROTIVCETNICKOG BATALJONA[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. služb.
Dne 21. VIII. 1943.—

ŠTABU X DIVIZIJE
ŠTABU ,XII DIVIZIJE

U cilju onemogućavanja četničke djelatnosti u Slavoniji, kao i u svrhu uništenja svih četničkih snaga koje se iz Bosne prebacuju na naš teritorij,[2] Štab ovoga korpusa donio je odluku da se formira Protivčetnički bataljon.

Za komandanta bataljona postavlja se drug Milan Joka, dosadašnji zamjenik komandanta XVII Udarne brigade.

Za politkomesara bataljona postavlja se drug Cedo Grbić-Kedacije, dosadašnji politkomesar XII Udarne brigade.

Gore navedeni drugovi neka iz brigada sebi nađu zamjenike i u potpunosti formiraju štab.

Stavlja se u zadatak Protivčetničkom bataljonu da se u najskorijem vremenu ojača i pretvori u Protivčetničku brigadu.[3]

Protivčetnički bataljon će se sastojati od 100 boraca, koji će biti naoružani sa 10 puškomitraljeza (zbrojovki), 2 laka bacača mina i 90 karabina.

Borci i .rukovodioci Protivčetničkog bataljona moraju biti svi Srbi, kao i da se dobrovoljno jave za Protivčetnički bataljon.

Za formiranje Protivčetničkog bataljona, X Divizija će staviti na raspoloženje 50 najboljih boraca, sa 45 karabina i 5 puškomitraljeza. XII Divizija će staviti iz svoje XII Brigade

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/3, k. 1121.

[2] Opširnije o prebacivanju ovih četnika vidi dok. br. 67 i 136.

[3] Bataljon nije prerastao u brigadu. Krajem listopada 1943 god. on je ušao u sastav novoformirane Cehoslovačke NO brigade »Jan Žiška«. Vidi Historijat Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/6, k. 881.

na raspoloženje novoformiranom bataljonu također 50 boraca, sa 45 karabina i 5 puškomitraljeza. Svaka divizija će dati po jedan laki bacač.

Samo formiranje bataljona će se izvršiti u Požeškom području 25 avgusta o. g. u 9 sati prije podne, gdje imaju da se svi borci i rukovodioci jave u gore označeno vrijeme.

Rukovodioci koji su do sada imali odgovorniju dužnost zadržavaju svoje stare znake dužnosti.

Jedan od glavnih zadataka bataljona jeste mobilizacija Posavine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik Štaba:

(M. P.)[4] M.[5] Jerković

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA MALE BASTAJE I O STANJU U DIVIZIJI[1]

STAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. br. 178/1943
Dana 21. VIII. 1943 u 22,15 sati

Vojni izvještaj o djelovanju
jedinica od 10 do 20. VIII. 1943
dostavlja

ŠTABU II KORPUSA NAROD.-OSLOB. VOJSKE I PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

Za vrijeme od 10 do 20 avgusta 1943, jedinice ove divizije nalazile su se sa dvije brigade na sektoru Bilo Gora, dok je jedna brigada operisala na sjevernim padinama Papuka.

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[5] Mato

Za cijelo vrijeme boravka na tim sektorima, jedinice su pored manjih ekonomskih akcija izvršile likvidaciju neprijateljskog uporišta Mali Bastaji.[2] Pored ovih akcija, naše jedinice zaštićavale su žetvu i vršidbu žita, koji rad se sada privodi kraju.

Uglavnom, neprijateljska uporišta oko teritorija na kojemu su se naše jedinice nalazile ostala su nepromijenjena, sa posadom koja se nalazila i do toga vremena. Manja pregrupacija neprijateljskih snaga zapažena je, ali to je vjerovatno usljed jačih ofanzivnih operacija naših jedinica u Istočnoj Bosni, jer su izvjesni transporti neprijateljske vojske sa pravca Virovitice krenuli vozom prema Daruvaru i odatle produžili dalje u nepoznatom pravcu.

Isto tako hrvatska legija u jačini od 2.000 vojnika, koja se izvjesno vrijeme nalazila u pljački žita u nekim selima Bilo Gore, nakon toga povukla se prema Bjelovaru, a odatle, prema dobivenim podacima, krenula je za Njemačku.

Za vrijeme bavljenja naših jedinica na ovome sektoru neprijatelj nije napravio ni jedan ozbiljniji upad na našu oslobođenu teritoriju, niti je uznemiravao naše jedinice. U svemu opaža se slabost neprijatelja i isključivo se ograničava na odbranu uporišta koje zaposjeda..

Nakon potpune likvidacije neprijateljskog uporišta Mali Bastaji, došlo je izvjesno pojačanje posadi u Grubišnom Polju, iz bojazni da ih ne napadnemo. Inače, ne primjećuju se nikakove ofanzivne namjere neprijatelja.

RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

U proteklom 10-todnevnom periodu izvršene su izvjesne promjene manjim dijelom u štabovima XII udarne i XVIII brigade, kao i u pojedinim bataljonima tih brigada, a kod Štaba Omladinske brigade »Jože Vlahovića« stanje je ostalo nepromijenjeno, osim što je privremeno upražnjeno mjesto komandanta I bataljona te brigade, koji je ranjen u posljednjoj akciji.[3]

Posljednjim izmjenama i dopunama, štabovi brigada, kao i štabovi bataljona kompletni su i njihov rad moći će se uočiti za kratko vrijeme. Općenito uzimajući može se konstatovati da se od posljednjeg savjetovanja sa Štabom korpusa u priličnoj mjeri rad štabova pojačao. Osjeća se još kod pojedinih članova štabova izvjesna tromost u radu i slaba kontrola svojih potčinjenih, ali pojačanom kontrolom ovog štaba otkloniće se i ovi slučajevi.

U posljednjoj akciji primjetilo se da pojedini štabovi za vrijeme trajanja borbe pravilno rukovode operacijama, dok poslije savladavanja neprijatelja ispuste svoje jedinice iz ruku. To se naročito odnosi na Stab Omladinske brigade »Jože Vlahovića«, kao i na njihova dva bataljona, koji su u mnogome krivi za nered koji je u izvjesnoj mjeri vladao poslije osvajanja Malih Bastaja. Zbog toga, evakuacija plijena i konfiskacija imovine od narodnih neprijatelja nije izvršena potpuno.

Na savjetovanju, koje je održano poslije akcije sa ovim štabovima, i sami su uočili te nedostatke i obećavaju brzo otklanjanje tih nedostataka.

Važno je napomenuti da postavljanje pojedinih drugova na više dužnosti, a potom ubrzo smjenjivanje, utiče prilično negativno na te drugove. Na primjer, jedan od tih drugova povraćen na svoju dotadanju dužnost (nižu) izjavio je da on vrlo rado ide na svaku dužnost na koju se odredi, ali na ovakav način njegov autoritet pred samim borcima umanjuje se. To je u izvjesnoj mjeri i tačno, i u buduće vršiće se postavljanje na pravilan način, i ovi slučajevi otkloniće se.

Za vrijeme dok su se jedinice nalazile na odmoru u ovom desetodnevnom periodu, izvodila se obuka sa borcima. Naročito se pažnja posvetila obuci u pravilnom iskorišćavanju oružja, kao i borbenoj obuci (prebacivanje strijelaca, korišćenje zaklona, podilaženje itd.). Pojačani rad vojnih rukovodilaca na vojničkoj izobrazbi boraca već u samum početku pokazuje dobre rezultate, tako da se u posljednjoj akciji vidio očigledno mnogo manji utrošak municije, a na zasjedama koje su vodile borbu sa neprijateljem veoma mali gubitci, što dokazuje da se pravilno iskorišćuju prirodni zakloni, a tako isto pristupa se kopanju rovova za strijelce i za automatska oruđa. Ovaj rad na obuci i izobrazbi još više će se pojačati. Naročita pažnja posvetiće se u tom pogledu novomobilisanim drugovima.

DISCIPLINA I MORAL JEDINICA

Borbena disciplina u svima našim jedinicama je na visini, dok se to isto ne može kazati za formalnu disciplinu. Postepeno i u tom pogledu pojačanim političkim i vojničkim radom stanje će se brzo popraviti. Kod Omladinske brigade u tom pogledu stanje je ponajbolje, dok XII udarna i XVIII brigada malo zaostaju. Ovo se naročito ispoljava kod pozdravljanja boraca svojih rukovodilaca.

Sto se tiče borbenosti jedinica i njihova morala, tu se nema šta primjetdti. I najteže zadatke naše jedinice spremne su kao i do sada izvršavati, sa puno poleta i oduševljenja.

Slučajeva samovolje, pljačke i neposlušnosti nije bilo.

STANJE UNUTAR JEDINICA

U proteklom periodu naše jedinice imale su manji broj borbi i akcija, i obzirom na to manji broj izbačenih drugova iz stroja.

U tom periodu ova divizija imala je: 18 mrtvih i 46 ranjenih drugova, većim dijelom lakše ranjenih.

Novopridošlih 305 drugova i jedan manji procenat od toga drugarica.

Dobiveno je: 3 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 48 pušaka, oko 100 ručnih bombi, oko 10.000 puščanih metaka i druge ratne spreme, kao i veća količina živežnih namirnica i stoke. Izgubljeno je: 1 teški mitraljez.

SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Veza sa potčinjenim jedinicama održavala se redovno sa kuririma, i ista je funkcionisala pravilno. Isto tako ovaj štab održavao je vezu sa Štabom korpusa, ali ta veza zbog udaljenosti nije bila na visini. Od sada, sa naše strane nastojaće se poboljšati tu vezu.

Dolaskom referenta za vezu pri Glavnom štabu Hrvatske pristupilo se formiranju četa za vezu pri štabovima brigada,[4] kao i telefonskog voda pri ovom štabu, koji rad je još u toku i za najkraće vrijeme biće završen. No, sa ovim za prvo vrijeme neće se u mnogome popraviti veza iz razloga što se još nema dovoljno telefona i telefonskog materijala. Ako bi nam se dodijelila jedna radio-stanica, veza između ovog štaba i Štaba korpusa bila bi redovita.

IZVEDENE AKCIJE

14. VIII. 1943 godine izvršena je akcija na kožaru u Podravskom Novigradu, u kojoj je dobijeno kože za oko 500 pari cipela. Ta koža djelimično je zadržana u jedinicama, za trupne radiostanice, a većim dijelom poslana je u ekonomski otsjek Štaba korpusa. Istovremeno u tom mjestu izvršena je rekvizicija, sa izdatim propisnim priznanicama, oko 700 metara raznih štofova i izvjesne količine sanitetskog materijala.

U ovoj akciji učestvovao je 1 bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahovića«. Neprijateljskih snaga u mjestu, prema prikupljenim podatcima, nije bilo. Međutim kada je bataljon ušao u mjesto, saznao je da je došlo oko 60 gestapovaca, koji su odmah blokirani u zgradi, i držani sve dok nije obavljen posao. Ubijena su dva gestapovca na ulici, koji su naišli na našu patrolu. Poginuo je jedan naš kurir. Drugih gubitaka nije bilo.

Nakon izvršenja ove akcije bataljon se povratio u sastav svoje brigade.

18. VIII. 1943 godine izvršena je likvidacija neprijateljskog upcyrista M. Bastaji, gdje se je nalazilo oko 200 neprijateljskih vojnika Gorskog zdruga,[5] naoružani sa 2 t. mitraljeza, 8 p. mitraljeza, 1 t. bacačem i ostalo karabinima.

U toj akciji učestvovala je cijela divizija, pojačana obzirom na blizinu jakih neprijateljskih uporišta Daruvara i Đulaveca, sa dva bataljona XVII udarne brigade, Bilogorskim i Daruvarskim odredom.

Samo uporište bilo je vrlo dobro utvrđeno i na podesnom položaju, tako da je prilaz i osvajanje istog bilo veoma otežano zbog brisanog prostora i žice koja je isprepletena oko cijelog mjesta.

Raspored jedinica za napad bio je onako kako je u zapovijesti označeno, a koja zapovijest je u prepisu dostavljena Štabu korpusa.[6]

Nakon 7-satne borbe i nakon ogorčenog neprijateljskog otpora uporište je likvidirano. Naime neprijatelj je, iz samog uporišta povlačeći se saobraćajnicama na južni dio sela, uspio jednim većim dijelom pobjeći, a dijelom je u samom mjestu potučen. U svom bjegstvu po grupama neprijatelj je nailazio na naše zasjede, koje su ga zarobile, a pored ovoga jednim dijelom uspjelo je i kroz same zasjede izvući se. Sto neprijatelj nije potpuno zarobljen i uništen, stoji krivica do jedne čete Omladinske brigade, koja je napadala uporište sa jugoistočne strane, i njenom neopreznošću neprijatelj je neopaženo uspio da se po dijelovima izvlači iz sela, ostavljajući za vrijeme svog povlačenja jače zaštitnice po rovovima. Tako isto krivicu za ovo snosi jedna četa XII udarne brigade, koja je imala zadatak da posjedne položaj između željezničke stanice i Malih Bastaja i da spriječi eventualno bjegstvo neprijatelja sa željezničke stanice u samo uporište.

Nakon što je željeznička stanica likvidirana, ova četa kao i četa Omladinske brigade ostala je na mjestu nepomična, te je neprijatelj na taj način, negonjen od njih, povlačio se prema s. Maslenjači.

Cim se primjetilo da neprijatelj bježi, upućena je jedna četa Omladinske brigade iz bataljona koji je bio u brigadnoj rezervi, ali je bilo dosta kasno, no ipak je pristigla začelje neprijatelja, koji je naišao na jedan vod iz XII udarne brigade. Na taj način neprijatelj je bio između dvije vatre. No, ne zna-

jući ove naše jedinice jedne za druge, stvorila se zabuna i kod neprijatelja i kod njih samih, tako da je neprijatelj iskoristio ovaj slučaj i umakao.

I ovog puta pokazala se nedovoljna pažnja i budnost naših nižih rukovodilaca, kao i slabo održavanje veze sa susjednim jedinicama, što je razlog međusobnog sukoba, koji slučajem nije bio teže prirode. Naše zasjede isto tako nisu obratile dovoljno pažnje na svoje bokove, te je, i pored mnogih opomena i do sada poduzetih mjera, neprijatelj uspio neopaženo privući se kroz kukuruze i šumu i zaći zasjedi XVIII brigade sa boka i iznenaditi je. Zbog ovog slučaja nepažnje i nebudnosti izgubljen je 1 teški mitraljez.

No, pored tih nedostataka ispoljilo se i dobrih strana. Tako na primjer, borci su se gotovo svi ukopali, što je u znatnom broju smanjilo naše gubitke. Karakteristično je da je na zasjedama, koje su vodile prilično oštru borbu sa neprijateljem i sa uspjehom ga svaki put odbijale, bilo svega 3 mrtva i 2 ranjena druga. Pored ovoga pokazalo se da borci u mnogo manjoj količini troše municiju nego što je to ranije bilo, a da bolje gađaju neprijatelja i više mu nanose gubitke. U ovom pogledu nastojaće se još više poraditi.

I u ovoj akciji vidno se ispoljilo da se neprijatelj strahovito boji naših topova i bacača. Tako na primjer, čim su počeli dejstvovati naši topovi i bacači, neprijatelj je poslije kraćeg vremena napuštao svoje pozicije u panici. Zbog toga je potrebno veću pažnju obratiti i na samu poslugu i na oružje.

Zaplijenjeno je: 4 p. mitraljeza, 5 šmajsera, oko 100 bombi, 75 pušaka, jedna radio-stanica, 10.000 puščanih metaka i druge ratne spreme. Isto tako zaplijenjena je velika količina pšenice, živežnih namirnica, goveda i svinja. Uništeno je: 3 kamiona »Skoda«, željeznička stanica u V. Bastajima sa svima uređajima, 3 vagona i 7 vršaćih strojeva.

Zarobljeno je: 41 domobran-zdrugovac, od kojih je 11 ostalo u našim redovima. Pored ovih zarobljen je i satnik Nikoletić, zapovjednik posade u M. Bastajima, i 1 ustaša. ..

Ubijeno je oko 75 neprijateljskih vojnika, dok za broj ranjenih nismo mogli dobiti podatke.

Naši gubitci u toj akciji su 16 mrtvih i 46 ranjenih drugova. Izgubljen je 1 teški mitraljez, utrošeno oko 8.000 puščanih metaka, 13 teških mina, 9 granata za protivtenkovski top, 40 ručnih bombi, 20 granata za top 65 mm i 15 granata za top »Pito«.

STEČENO ISKUSTVO

Zapazilo se da topovi sa uspjehom mogu svoj zadatak izvršiti samo onda ako se sa njima u samoj akciji pravilno ru-

kovodi. Zbog toga u akcijama treba se njima naročito pažnja obratiti i za njih izabirati najpogodnije položaje sa kojih mogu otvoriti najefikasniju vatru. Ovdje se pokazalo da vođe topovskih odjeljenja nemaju mnogo iskustva i ne znaju izabrati mjesto svome topu.

Štabovi brigada, kao i sami štabovi bataljona, moraju više obilaziti položaj svojih jedinica i na licu mjesta davati pomoć i upute svojim nižim rukovodiocima, za vrijeme same borbe.

Brigadne rezerve ne upotrebljavaju se na vrijeme i pravilno. Ovo zbog toga što štabovi brigada kasno dobivaju tačan uvid u situaciju, te zbog toga rezerva ostaje neiskorištena. U posljednjoj akciji rezerva Štaba Omladinske brigade ostala je neiskorištena iako se mogla upotrijebiti jednim dijelom za gonjenje neprijatelja koji je uporište napuštao.

RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Poslije izvedene posljednje akcije jedinice se povukle u svoje polazne baze na odmor i sređivanje, koji rad oko sređivanja je već završen.

Zdravstveno stanje boraca i ishrana je vrlo dobra. Stanje odjeće i obuće donekle se popravlja, i obzirom da je zadobiveno prilično kože i štofova stanje će se u tom pogledu nakon izrade u mnogome popraviti.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

U sljedećem periodu namjerava se potpuno uništiti željeznička pruga Banova Jaruga — Suhopolje i istu potpuno izbaciti iz saobraćaja. Ovaj rad već je započeo.[7]

Nakon završetka preduzetog posla podnijeće se daljnji prijedlozi Štabu korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Mil.s Stanivuković

(M. P.)[9]

Prilog: Brojno stanje i naoružanje
i nac. i socijalni sastav.

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJE PAKRAC — SUHOPOLJE[1]

STAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. Broj:. . . . . /1943
Dana 21. VIII. 1943 u 09.00 sati

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZE VLAHOVIĆA«

Obzirom na zadatak naše divizije i u vezi jučerašnjeg dopisa[2] za pripremu sabotaže pruge Pakrac — Suhopolje, Štab ove divizije

NAREĐUJE:

1.) Omladinskoj brigadi »Jože Vlahovića«

Omladinska brigada ima porušiti prugu na sektoru od željezničke stanice Bastaji do Đulaveca.[3] Radi izvršenja toga postaviti osiguranje prema Daruvaru, Grubišnom Polju i Đulavecu. Za što bolji i uspješniji rad mobilisati sela Miletinac, Brđani, Veliki Bastaji, Koreničane, Katinac, Potočani. Diverzantsku grupu upotrijebiti za sječenje šinja, i to u neposrednoj blizini samog Đulaveca, na dva do tri mjesta iza željezničke stanice Bastaji prema Daruvaru. Isjeći skretnice (srce) na stanicama, potom na nekoliko mjesta u međuprostoru koji je određen radi lakšeg prevrtanja šinja. Glavni zadatak jeste da se što veći broj šinja prevrne, šlipera na sastavu šinja izreže, što više prekopa na nasipu iskopa.

2.) *XVIII brigadi*

Ima izvršiti sabotažu pruge na prostoru Đulavec — Suhopolje jednim bataljonom, na prostoru između Đulaveca i Pivnice i na željezničkoj stanici u Pivnici, sječenje skretnica (srca) u samoj stanici Pivnica. Jednim bataljonom od Pivnice

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k. 881.
[2] Vidi dok. br. 86.
[3] Vidi dok. br. 136 i 140.

do Popelane, jednim bataljonom od Popelane do Suhopolja. U samoj neposrednoj blizini Dulaveca i Suhopolja na nekoliko mjesta isjeći šinje. Da bi se što više pruge izbacilo iz saobraćaja, mobilisati sela Krivaju, Lisičine, Popelanu, Pivnicu i ostala sela u neposrednoj blizini.

Početak rada u 21,30. Do tog vremena približiti jedinice, izvršiti sve pripreme tako da se na vrijeme može početi. Radom će rukovoditi vojska i višak pomoći radu seljaka. Seljacima objasniti važnost ovoga posla i od njih zahtijevati da ulože što više volje i truda da se jedanput za svagda toj pruzi stane na kraj. Na radu ostati do 3 sata.

Po završetku jedinice će se povući i to:

XVIII brigada: dva bataljona u Jasenaš, jedan u Đakovac. Osigurati se prema Virovitici i Suhopolju, te Dulavecu ukoliko bude bande.

Omladinska brigada: Lončarica, Velika i Mala Dapčevica. Osigurati se prema Grubišnom Polju, Daruvaru i Bastajima ukoliko bi banda u toku noći ili dana došla.

Stab XVIII brigade nalaziće se u Jasenašu,

Stab Omladinske nalaziće se u Vel. Dapčevici,

Stab divizije gdje i do sada, s tim što će Omladinska brigada dati jedan vod za stražu pri Štabu. Vod da se javi načelniku divizije[4] danas u 20 časova.

Napomena:

Ovo sabotiranje pruge nema za cilj neprijatelju spriječiti saobraćaj, nego onemogućiti mu saobraćaj u potpunosti, proširiti naš oslobođeni teritorij i povezati ga tješnje sa Slavonijom i izolirati pojedina uporišta koja se nalaze na toj pruzi. Zbog toga treba pristupiti zadatku sa puno pažnje i ozbiljnosti. Za neprijatelja su na pruzi najosjetljivije tačke mostovi i propusti, srca na skretnicama, koje N.D.H. mora da nabavlja iz inostranstva, i nasip, koji kada se dobro raskopa i razbaca daje najviše posla prilikom opravke pruge. Sve to treba borcima objasniti i dokazati zašto se to radi i vjerujemo da će oni dati sve od sebe da tu prugu jednom za uvijek pretvorimo u ruševine, koju neprijatelj neće moći da opravi bez ogromnih napora i snaga te dugog vremena. Taj posao mi ćemo ponavljati tako dugo, dok god se ovo naređenje ne izvrši u potpunosti.

Ukoliko budu u toku današnjeg dana potvrđene vijesti o evakuaciji neprijatelja iz Dulaveca,[5] onda će Štab Omladinske brigade regulisati svojim jedinicama uništenje svih saobraćajnih objekata u uporištu samom i u njegovoj neposrednoj

blizini, kao i uništenje svih bunkera i zgrada koje su služile neprijatelju kao skloništa, kasarne ili kancelarije. U tom slučaju Štab brigade naredиće sve potrebno, da se policijska služba u samom uporištu organizira do maksimuma. Ali nije dovoljno izdati samo naređenja, već ista treba i stalno kontrolisati. Pod svaku cijenu mora se spriječiti svaka, pa i najmanja pljačka, nasilje i otimačina. U tom cilju spriječiti ulazak civila iz susjednih sela u selo, koji bi eventualno na račun N.O.V. stvarali razne svinjarije.

Ljudstvu koje bude mobilisano za sabotiranje pruge potrebno je isto tako održati kratak miting na kome mu objasniti važnost njihovog posla i pozvati ih na savjestan rad, koji nije samo u interesu N.O.V. već i cijelog našeg naroda.

Poslije povlačenja jedinica u određene baze naređeno je svakoj jedinici u kom pravcu treba da se osigura. No, to osiguranje ne treba i ne smije biti onakvo kakvo je bilo do sada, tj. jedna desetina u zasjedi na jednom putu, dok je 10 ostalih puteva, šumskih staza i prolaza nekontrolisano. Ako je naređeno da se jedinice osiguraju prema Đulavecu ili Bastajima i t.d., to znači da je potrebno da se to neprijateljsko uporište drži stalno pod kontrolom, bilo to preko informativaca, naših patrola i osmatrača, koji će primijetiti ili saznati pokret neprijatelja već u prvim momentima kada isti izađe iz uporišta, a ne tek poslije dva sata kada je neprijatelj već prevalio put i udaljio se od svog uporišta za svojih deset kilometara.

Od diverzanata koji se nalaze u Omladinskoj brigadi ostaće komandir Pero[8] u Omladinskoj brigadi, a dva diverzanta (koji su svršili kurs u Korpusu i koji se nalaze zajedno sa komandirom Perom) neka se odmah upute i prijave u Štab XVIII brigade (Voćin). Ta dvojica imadu da ponesu sobom samo materijal za paljenje mina, dok će eksploziv XVIII brigada u toku današnjeg dana sama nabaviti.

Kako se Omladinska brigada osigurava prema Daruvaru, a XVIII brigada prema Suhopolju, to je potrebno da se na mjestima osiguranja prekopa cesta.

Izvještaj slati:

a) odmah po dolasku na prugu,

b) ujutru odmah poslije povlačenja jedinica u određene baze.

XII udarna brigada danas u prvi sumrak krenuće na put radi izvršenja svoga zadatka. Prva baza biće Vrijeska, Vukovje i Dobra Kuća. Ovdje obaviti doručak, potom se povući u šumu, obaviti ručak, potom komoru uputiti u okolnu šumu Donjih

Boraka i Markovca i tamo spremiti večeru, prenoćiti, prikupiti podatke, izraditi plan i dalje poduzeti sve za izvršenje svoga zadatka. Zadatak brigade jeste da sruši Krndijski most, prugu od Krndijskog mosta do Daruvara, zatim demolira željezničku stanicu u Siraču i sva postrojenja u njoj.[7] Po izvršenom zadatku povući se na sektor Borki — Bijela — Markovac. Radi što lakšeg izvršenja Štab XII udarne brigade staviće pod svoju komandu Daruvarski odred.

Svakih 12 časova Štab brigade slaće izvještaj Štabu ove divizije šta je sve učinio, gdje se nalazi i daljnje namjere.

Pokret vršiti po bataljonima na razmaku pola do jednoga sata kretanja. Posljednji bataljon koji bude prešao prugu i cestu između Bastaja i Daruvara izbaciće nekoliko šinja, nabacati naslage drveća i kamena na cestu. Za vrijeme svoga boravka u mjestu u cilju odmora i za vrijeme marša postaviti si osiguranja, koja će zagarantovati mir i bezbjednost jedinica za vrijeme pokreta i odmora. Ukoliko se sav eksploziv dobijen za miniranje mosta ne utroši, ostaviti u sastavu brigade.

Po polasku na put Štab brigade podnijeće izvještaj diviziji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Zamjenik komandanta:
Rade Knežević

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU KNINSKOG SEKTORA DA DEJSTVUJE U PRAVCU KNINA[1]

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE*
Br. 5, dne 21. VIII. 1943

ŠTABU KNINSKOG SEKTORA

Prema dobivenim obavještenjima neprijatelj[3] je preduzeo napad iz Kosovske doline prema: a) Pakovu Brdu i Maloj Polači s jedne strane i b) Drniš — Vrlika s druge strane.

U cilju suzbijanja neprijateljskog nadiranja izdali smo naređenje II Ličkoj brigadi da drži položaje koje je do sada držala prema Pakovu Brdu, a ukoliko neprijatelj nije aktivan na tom pravcu, da zajedno sa II Mosorskim bataljonom napadne neprijatelja s boka, prema Vrlici.

I Dalmatinsku brigadu angažiraćemo u pravcu Maovica, a Grupu udarnih bataljona prema Petrovu Polju.

Odmah se angažujte u pravcu Knina i izvještavajte o stanju na tom sektoru.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. komandanta

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—1/I, k. 1491.

* O ponovnom formiranju Štaba Četvrte operativne zone vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 21.

[3] Vidi dok. br. 165, 169, 170 i 174.

[4] Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 rujna 1943 godine.

PISMO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« O STAVLJANJU ŽUMBERACKO-POKUPSKOG NOP ODREDA POD KOMANDU ŠTABA BRIGADE[1]

3.IX.43[2]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 135/43
Dne 21.VIII.1943

ŠTABU XIII PROLETERSKE UDARNE BRIGADE »RADE KONCAR«

Povodom vašeg dopisa o nesuglasicama i nepravilnom odnosu između vas i Zumberačkog odreda upućujemo direktno naređenje Štabu odreda o odnosu prema vašem štabu. Štab Zumberačko-pokupskog odreda za vrijeme otsustva Štaba II Operativne zone[8] potpada operativno pod komandu vašeg štaba.

Kod rukovođenja sa jedinicama odreda trebate imati na umu da se odredu ne smiju davati takovi zadaci koji bi doveli u pitanje svrhu radi koje su partizanski odredi uspostavljeni, tj. kontrolu terena, mobilizaciju novog ljudstva, stvaranje uslova za razvijanje novih brigada itd. Odredom treba tako rukovoditi da se rukovanje ne sastoji samo u komandovanju, već treba pomoći Štabu odreda u njegovom razvitku, davati mu potrebne savjete i upute.

Pošaljite nam odmah izvještaj o formiranju Turopoljsko-posavskog odreda, njegovo brojno stanje i naoružanje, raspored jedinica.[4]

Po naređenju Vrhovnog štaba[5] biće potrebno za izvjesno vrijeme uputiti za I Proletersku diviziju 200 boraca Zagrep-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29—1, k. 104 A.

[2] Datum prijema naređenja u Štabu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[3] Stab Druge operativne zone krenuo je sa Zumberka u Moslavinu 4 srpnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 85.

[4] O formiranju Turopoljsko-posavskog NOP odreda vidi dok. br. 78, 79 i 116.

[5] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije

čana. Naređenje za ovo uputili smo Štabu II Zone[6], tako da će on pripreme za to vršiti sa terena Kalnika. Vi međutim sa svoje strane izvršite odmah pripreme i preduzmite mjere da se što više radnika iz Zagreba prebaci do vaše brigade, koji će kasnije biti uvršćeni u I Proletersku diviziju. Ovo za sada nije potrebno popularizirati u ovome smislu, već je glavno da se kod vas bude nalazilo što više radnika iz Zagreba, koji će u potrebnom momentu biti uvršćeni u I Proletersku diviziju.

Radio-stanicu koju ste nam poslali na popravak, radi ukazane potrebe uputili smo Štabu II Operativne zone. Za kratko vrijeme uputićemo vam ponovno novu radio-stanicu kojom ćete uspostaviti vezu sa nama i sa Štabom vaše zone po šifri i karakteristikama rada što ste s njime ugovorili kada je kretao u Moslavinu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, pukovnik:
Terzić[7]

(M. P.)[8]

[0] Vidi dok. br. 93.
[7] Velimir

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA DIJELOVA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« I ŽUMBERACKO-POKUPSKOG I TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP ODREDA OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I STANJU U POKUPLJU[1]

OPERATIVNI STAB DIJELOVA
XIII PROLETERSKE BRIGADE i 2.P.O.
i TUROPOLJSKO-POSAVSKOG ODREDA
21.VIII.1943 godine
u Pokuplju

GLAVNOM ŠTABU I ŠTABU II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj o izvršenoj akciji između 18/19 ov. mj.

Prema dobivenim podacima od 18.VIII ov. g. neprijatelj se nalazio i to: Remetinec: 20 domobrana, Vojno-ekonomski magazin na pruzi između Remetinca i Savskog mosta: 27 domobrana sa 2 p. mitraljeza, ostalo puške, Botinec: 2 policajca naoružana sa pištoljima, Buzin: 5 Švaba, jedan kulturbundovac, Sv. Klara: 60 Njemaca i nešto Talijana, tačan broj nepoznat. Kulturbundovac u Buzinu je šef Gestapoa za Posavinu i Pokuplje.

I Proleterski bataljon dobio je zadatak da napadne i razoruža sve gore navedene garnizone i posade, osim Sv. Klare, noću između 18/19 ov. mj. i da konfiskuje sve državno ustaško dobro u Botincu. Istom bataljonu dodaju se dva minerska odjeljenja koja će postaviti nagazne mine na objema prugama ispred napadnutih garnizona.

Bataljon je bio raspoređen za napad i to: 1. četa napala je vojni magazin kod Remetinca, napad je završen sa uspjehom.[2] Zarobljen je 21 domobran sa domobranskim vodnikom, dok 6 domobrana muslimana nije se htjelo predati, već su skočili sa krova u vatru i ventilator od magazina. Pošto su oni bili svi na II katu na terasi i gore su imali bunkere, na prvi poziv nisu se htjeli predati. Mi smo zapalili zgradu i odmah 21 javili su se za predaju, kojima smo donijeli lojtre i spustili

ih dolje sa oružjem i municijom. Zaplijenjeno je: 2 p. mitraljeza Brno, 22 puške, 3.000 Mauzer metaka i razne druge spreme. U vojnom magazinu nalazilo se 25 vagona pšenice, 10 vagona pekmeza i druge hrane i žita, koje nismo mogli evakuisati zbog toga što nisu mogla kola do magazina iz: pravca našega nastupanja, a glavnu cestu neprijatelj je tukao mitraljeskom vatrom iz Sv. Klare i Lučkog aerodroma kraj Blata.

Magazin je zapaljen i veliki dio hrane je izgorio.

2. četa napadala je stanicu Remetinec, ali usljed toga što nisu opasali stanicu sa svih strana domobrani su uspjeli pobjeći prema Stupniku. Zaplijenjena je jedna puška, 234 kom. francuskih metaka, i konfiskovana je jedna kompletna ambulanta od nekog doktora koji je pucao iz pištolja na naše drugove i uspio pobjeći.

3. četa napala je sa tri desetine Buzin, sa jednom desetinom Botinac. U Buzinu zarobljen je jedan njemački vojnik, jedan ubijen, a ostala 4 su pobjegla. Iz Svete Klare Švabe su pošle u pomoć u Buzin i naišli na naše nagazne mine na pruzi od kojih je 10 poginulo i toliko ranjeno. Zaplijenjene su 2 puške i jedan njemački pištolj. U Botincu zarobljena su dva policajca. Zaplijenjena dva pištolja. Konfiskovano čitavo imanje i evakuisano na oslobođeni teritorij Zumberka. Količina konfiskovanog materijala vidi se iz spiska plijena koga prilažemo.

Mineri su postavili mine na obadvije pruge, ali u napadu vlak nije naišao, već na pruzi Zagreb — Sisak kod Odre, gdje smo postavili dvije nagazne mine, vlak je naišao kada smo se mi povukli i dignut je u zrak. Vlak je bio oklopni sa nekoliko osobnih vagona.

Poslije završene akcije I Proleterski bataljon povukao se u polazne baze Lipnica — Havidić — Bukovčak zajedno sa svim plijenom i zarobljenicima. Za vrijeme izvođenja akcija u pomenutim garnizonima, gdje smo se zadržali jedan sat, neprijatelj iz Zagreba nije pokušavao doći u pomoć napadnutim garnizonima. Poslije završene akcije pustili smo iz pet p. mitraljeza pet punih rafala preko Savskog mosta na Zagreb, neprijatelj je odgovorio sa dva teška mitraljeza sa kupališta sa onu stranu Save, druge reakcije nije bilo.

U ovoj akciji neprijatelj je imao 28 mrtvih i ranjenih vojnika, od toga 6 domobrana koji su sami skočili u vatru, ostalo Njemci. Na našoj strani nije bilo ni ranjenih ni mrtvih.

Istog dana dobili smo izvještaj da je neprijatelj napustio Pokupsko. Odredili smo I Bataljon Z.P.O.[3] da noću između 18/19 ov. mj. uništi i zapali sve vojne objekte u Pokupskom,

i dopremi iz Kljuke[4] ranije zarobljeni materijal. On je u toku noći izvršio postavljene mu zadatke.

I Bataljon Turopoljsko-posavskog odreda dobio je zadatak da postavi zasjedu na cestu Kravarsko — Velika Gorica, jer se u Kravarskom nalaze dvije satnije ustaša i domobrana koji saobraćaju tamo cestom. Zasjeda je postavljena ujutro rano. Naišle su 4 ustaše sa kolima za sljedovanje, na njih je prerano otvorena vatra, tako da su uspjeli pobjeći u šumu. Zaplijenjena jedna puška što su oni u bježanju bacili. Bataljon se kasnije povukao u Gudce po naređenju ovoga štaba. U toku današnjeg dana nema nikakovih drugih promjena. Neprijatelj nije pravio nikakove reakcije, avioni su kružili oko mjesta gdje je izvršena akcija i neprijatelj je proračunavao štetu.

III Proleterski bataljon za vrijeme izvođenja ovih akcija nalazio se u Dubrancu i davao osiguranje prema Pisarovini.

Danas poslije podne 19.VIII ov. g. dobili smo podatke 0 neprijateljskim posadama u K.[otaru] Sisak. U Lekeniku nalazi se jedna satnija ustaša i jedna Njemaca. Njemci—Austrijanci, ustaše — poglavnikova tjelesna bojna, teroriziraju narod i prijete za jednoga ustašu i Njemca da će ubiti deset seljaka. U Zažini nalaze se dvije satnije ustaša, dosta dobro utvrđeni 1 borbeni. Kotar Velika Gorica: u samom mjestu 450 ustaša, 90 gestapovaca, Kurilovec: 140 gestapovaca, Radio-stanica: 50 domobrana, 45 gestapovaca, jedna ustaška koturaška satnija. Aerodrom kod Velike Gorice: 90 Njemaca, 30 aviona sa posadom.

Od 14 do 21.VIII ov. mj. samo u Pokuplju dobili smo 75 drugova i drugarica novih boraca iz Zagreba i okolice i nešto Posavaca. Također je stiglo toliko i na Zumberak. Nove borce koji su služili vojsku odmah uvršćujemo u naše jedinice, dok drugove i drugarice koji nisu služili vojsku šaljemo na kratki vojno-politički kurs naše Brigade koji se održava na Zumberku. Danas smo u dogovoru sa O.K. Pokuplje[5] i prema ranijem naređenju[6] Štaba II Operativne zone formirali Turopoljsko-posavski odred koji za sada ima jedan bataljon od 150 drugova, 6 p. mitraljeza, ali svaki dan dolaze novi drugovi i formiraćemo i drugi bataljon. Iz Brigade smo dali komandni kadar i to v. d. komesara Odreda,[7] komandanta i komesara bataljona,[8] jednog komandira i jednog zamj. komandira i ko-

* Riječ je o šumi Kljuki.

' Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Pokuplje

" Vidi dok. br. 78 i 79.

T Dužnost političkog komesara Turopoljsko-posavskog NOP odreda vršio je tada Ivan Butković. Vidi dok. br. 116.

" Za komandanta Prvog bataljona Turopoljsko-posavskog NOP odreda postavljen je Julije Veselko a za političkog komesara Franjo Snobl.

mesara čete i 4 vodnika i delegata. Moraćemo kod formiranja drugog bataljona dati još komandnog kadra. Drug Mladen Ivan prema naređenju Štaba II Operativne zone trebao je doći za komandanta toga Odreda.[9] nalazi se sada na brigadnom kursu, treba što prije da dođe,[10] privremeno ga zamjenjuje drug Simić Milan,[11] operativni oficir 2.P.O.

O formiranju toga Odreda, postavljanju kadra, kao i stanju situacije, kao i pitanju i uslovima mobilizacije na ovom teritoriju, dostavljamo posebni izvještaj.[12] Uslovi za mobilizaciju ovdje su odlični. Mislimo sada sa jednim proleterskim bataljonom da prokrstarimo preko pruge u Posavini, jer time ćemo povući 300 do 400 novih boraca koji čekaju da ih prebacimo jer se ne mogu odlučiti sami.

20 ov. mj. I Bataljon Z.P.O. sa jednom četom I Proleterskog bataljona otpratio je plijen za Zumberak. Ovdje na sektoru Pokuplja nalazi se sada III Proleterski bataljon i dvije čete I Proleterskog bataljona i Turopoljsko-posavski odred. I 2. Bataljon treba da se vrati natrag ovamo.

Mogućnosti za nabavku veće količine benzina za sada ovdje nema, sada smo nabavili nešto benzina i nafte i šaljemo preko Banije za Glavni štab.[13] Uz isti šaljemo popratnicu.

Od zarobljenih domobrana ostala su samo tri u partizanima, dok su ostali upućeni na oslobođeni teritorij Zumberka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Božo Spaček

Zamj. komandanta: Dušan Pekić

P.S. Poslije izvršene akcije na Remetinec kraj Zagreba došlo je u našu Brigadu iz Zagreba, sa Maksimira, 13 zrakoplovaca iz I zračne luke. Sa sobom su donijeli 9 šmajsera i 2 p. mitraljeza Brno, sa 1000 metaka. Molimo Glavni štab da nam preko Banije pošalje eksploziva što prije u Pokuplje na vezu Lučelnica, K.K. Pisarovina.[14]

Drug Mladen Ivan. bivši načelnik Štaba naše brigade, koji se nalazi na Brigadnom kursu, trebalo bi što hitnije da se uputi u novoformirani Turopoljsko-posavski odred, pošto ustanak u

[8] Vidi dok. br. 78.
[10] Vidi dok. br. 116.
[11] Narodni heroj Milan Mraović
[12] Vidi dok. br. 116.
[13] Odnosi se na Glavni štab Hrvatske.
[14] Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske za kotar Pisarovima

Posavini naglo napreduje; također molimo da se kursisti naše Brigade upute svi natrag na ovaj sektor poslije završenog kursa, pošto će ovdje biti jako potrebni obzirom na situaciju koja se ovdje vrlo brzo razvija.

BR. 91

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2UMBERACKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 1 DO 15 KOLOVOZA[1]

STAB
ZUMBERACKO-POKUPSKOG
N.O. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE
Broj:
Dne 21.VIII.1943 god.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE I
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Operativni
izvještaj.

Radi snabdijevanja našeg I bataljona s odjećom i obućom, te radi sređivanja prilika u II bataljonu, povučen je II bataljon u Zumberak, a I bataljon krenuo je s dijelovima XIII proleterske brigade na sektor Pokuplja.

Zadatak našeg I bataljona bio je da izvrši neke akcije s dijelovima XIII proleterske brigade, da sakupi spremu koja je još iz ranijih akcija[2] ostala tamo, te da ovu i novozaplijenjenu spremu doprati u Zumberak. Potom II bataljon kreće iz Zumberka na sektor Pokuplja.

1. VIII naš II bataljon nalazi se u Dubrancu, te krenuo zajedno s II proleterskim bataljonom za Cerje, u vezi sa akcijom, koju su imala izvršiti oba bataljona

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/2, k. 1604.

tako, da II bataljon razoruža Lekenik,[3] a II naš bataljon željezničku stanicu Greda.[4]

2. VIII uveče II naš bataljon napao je željezničku stanicu Greda, gdje je bila posada od 60 domobrana, i most na pruzi 1 km udaljen prema Sisku, gdje je bila posada od 30 domobrana.

Nakon brzog juriša i kraće borbe, posade su razoružane. Zarobljeno je 90 domobrana s jednim nadporučnikom, koji su pripadali 3. satu IV stražarske željezničke bojne. Na našoj strani imali smo jednog lakše ranjenog druga. Zaplijenjeno je: 3 belg. puškomitraljeza, 1 šmajser, 84 franc. puške, 25 ruskih pušaka, 11 bombi, 3.240 ruskih metaka, 2.829 franc. metaka, 533 Mani. metaka, 54 Mauz. metaka, 94.890 kuna, te mnogo odjeće, obuće i druge spreme.

Kroz isto vrijeme, II proleterski bataljon razoružao je željezničku stanicu u Lekeniku.

3. VIII Evakuiran je plijen za D. Hruševac — Srebrenik. Zarobljeni domobrani pušteni su svojim kućama, a oficir je upućen za G.Š.H.[5]

4. VIII Krenuo je naš II bataljon s II proleter, bataljonom u pravcu Dubranca.

5. VIII Nalazio se naš II bataljon u selima Bukovčak i Havadić. Tog dana imao je II proleterski bataljon manju borbu s neprijateljem koji je izašao iz Kravarskog.

6. VIII II prolet. bataljon držao je Dubranec i Vukomerić, dok je naš II bataljon bio s jednom četom u Lučenici, t.j. u zasjedi prema Pisarovini, s jednom četom prema Gornjem Dragonožecu, a s jednom četom u Bukovčaku. Između 11 i 12 sati naišli su Nijemci na II proleterski bataljon, te je došlo do ogorčene borbe.[6] 1. četa II bataljona Z.P. Odreda dobila je zadatak da udari neprijatelja s leđa i boka. Ista četa u izvršenju svog zadatka prisilila je s proletercima Nijemce da se povuku uz velike gubitke. Navečer, oko 7 sati, došlo je 6 njemačkih bombardera, koji su počeli s bombardiranjem i košenjem iz mitraljeza po našim položajima, te su se snage našeg bataljona i II proleter, bataljona povukle. Tom prilikom neprijatelj je iz aviona popalio nekoliko sela. Prema

• Vidi dok. br. 151 i 152.
* Vidi dok. br. 151 i 152.
[5] Glavni štab Hrvatske
[6] Vidi dok. br. 161, 163 i 166.

njemačkim podacima, koje su oni izdali u svojim listovima za vojsku, oni su imali 200 mrtvih i ranjenih, a mi smo imali 1.600 mrtvih i ranjenih. Prema istim vijestima, naše snage l^oje su ovdje operisale bile su 8.000.

8. VIII krenuo je naš II bataljon za Okić,[7] a navečer iz Okića za Sv. Janu.

9. VIII II bataljon nalazio se u Kupeč Dolu i Vranov Dolu. Oko 11.30 sati naišla je ustaška patrola iz Plešivice, koja se razbježala čim su patrole bataljona otvorile vatru na nju.

U borbi 2. VIII u Gredi utrošeno je 300 metaka, u borbi s Nijemcima u Dubrancu 1.300 metaka, a kod fingiranog napada na Pokupsko i Lasinju 350 metaka, ukupno: 1.950 metaka.

Kroz čitavo vrijeme nalazio se naš I bataljon na sektoru Zumberka, te davao patrole i radio vojnički prema rasporedu i programu kojeg smo Vam poslali u zadnjem operativnom izvještaju.[8] Od 9.VIII do 15.VIII nalazi se naš II bataljon na sektoru Zumberka, a I bataljon krenuo je s dijelovima XIII proleterske brigade na teren Pokuplja sa zadatkom kojeg smo ranije napomenuli. S našim I bataljonom nalazi se operativni oficir ovog štaba drug Simić.[9] Drug Simić je naknadno dobio zadatak da vojnički utvrdi bataljon koji je sada nastao na sektoru Pokuplja od novopridošlih drugova, a koji bataljon bi potpao pod Turopoljski odred, koji će se kroz najkraće vrijeme formirati.[10] Isti bataljon prema izvještaju od pred nekoliko dana broji 106 ljudi, koji su svi naoružani i opremljeni, a taj broj neprestano raste. Isto tako postoji mogućnost da se kroz kratko vrijeme na tome terenu formiraju još dva bataljona.

Minerska četa: broji sada 30 drugova. K nama je prispio drug Ilija Gromovnik,[11] šef minerske sekcije kod inžinjerskog odsjeka GSH-a, te smo sada podijelili našu četu na dva voda od kojih će jedan vršiti diverzne akcije na pruzi Zidani Most — Zagreb — Sisak, a drugi vod na pruzi Zagreb — Karlovac i Karlovac — Metlika. Četa će biti: 3. četa II diverzantskog bataljona. Stab tog bataljona biće na Kordunu i brinuće se o snabdijevanju čete s materijalom. Kako je četa sada završila s kursom, drugovi polaze odmah na teren. Vod koji će vršiti

[7] Okić Grad
[8] Vidi dok. br. 18.
[0] Narodni heroj Milan Mraović

akcije na pruzi oko Brežica prema Zagrebu, preuzeće preko sebe i neke diverzne akcije u samom Zagrebu, a uz pomoć postojećih veza.

Ceta za vezu: postavila je do sada liniju telefonsku sa centralom u Radatovićima, te postoji linija: Radatovići — Drage, Radatovići — Kunčani, Radatovići — Vivodina, Radatovići — Sošice — Krašić.

Mitraljeska četa: imade sada dva teška mitraljeza: 1 Hočkis s francuskom municijom i jedan Hočkis preudešen na jugoslav. municiju, koji su posvema ispravni i dobro rade. Drugovi u ovoj četi pokazuju veliki interes i ljubav za ovo oružje.

Uz ova dva mitraljeza imademo jedan neispravan teški mitraljez, koji se sada nalazi u našoj radionici na popravku (St. Etienne). Jedan ispravan teški mitraljez St. Etienne s 1000 kom. metaka dali smo drugovima Slovencima, u dogovoru s drugom Zeželjom,[12] komandantom XIII P. Brigade.

Vivodinska četa: vojnički je dosta napredovala, te drugovi rade s mnogo volje, ali nije brojčano porasla (28 drugova), pošto se tamo za sada vrši mobilizacija na dobrovoljnoj bazi u dogovoru s O.K.,[13] a do održanih izbora, kada će se prići općoj mobilizaciji, kakova je ranije sprovedena u općini Radatovići.

I bataljon: nije imao mogućnosti vršiti akcije na terenu Zumberka, koje bi ga potpuno obukle i naoružale novopridošle borce, te je radi toga poslan na kratko vrijeme na sektor Pokuplja. S time u vezi, borci nisu negodovali protiv toga, nego su s dosta volje krenuli na put. Stanje u tom bataljonu lagano se popravlja, te borci već traže akcije koje će nam donijeti uspjeha.

II bataljon: sada se nalazi na sektoru Zumberka, jer je I bataljon krenuo s tog sektora. Do sada se nisu pokazale kod boraca želje za pokupskim terenom, naime te želje postoje, ali nema slučaja dezertiranja kako je to bilo prošli puta. Borbenost kod tog bataljona je na visini, što su oni pokazali prilikom zadnjih borbi na terenu Pokuplja.

Kako se na terenu Pokuplja mobilizacija iz dana u dan povećava, to se pokazao nedostatak u komandnom kadru. U vezi s time, mi smo prišli k izgrađivanju boraca, kako bi se oni što prije i bolje izdigli. Izrađen je »Raspored rada za niži oficirski kurs« koji imade 42 radna sata, a trajao bi 24 dana.

Ovaj kurs održava se po bataljonima, a uz pomoć članova Štaba odreda.

Naša perspektiva: Formirati Turopoljski odred, koji već danas imade jedan naoružan bataljon, a u izgledu su da se formiraju još dva bataljona.

U vezi s operacijama, formiran je operativni štab, kako bi sve jedinice na našem terenu jedinstveno operisale. U taj štab ušli su drugovi: komandant XIII P. Brigade,[14] komesar XIII P. Brigade,[13] komandant odreda i operativni oficir odreda, zamjenik komandanta XIII P. Brigade.[16]

U vezi s planom operativnog štaba, dijelovi jedinica vršiće akcije na terenu Pokuplja, te naoružavati novopridošle drugove, prebacivati spremu i namirnice za Zumberak, kako bi se ovdje popravila ishrana boraca i obezbijedila ishrana naše bolnice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: Komandant:
Boco Balaš[17]

(M. P.)[18]

P.S. Kako smo već napomenuli, Minerska četa polazi na teren. Ona će za sada vojnički i disciplinski potpadati pod naš odred.

[15] Božo Spaček
[16] Dušan Pekić
" Boris
[18] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 21 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD ĐAKOVAČKE BREZNICE I O DRUGIM AKCIJAMA[1]

STAB
DILJSKOG N.O.P. ODREDA
dne 21.VIII.1943
Broj si. 42.

Predmet: Izvještaj o izvršenim akcijama u periodu od 8.VIII.43 do 20.VIII.43

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Jedinice našega odreda u ovom periodu operisale su na sektoru Vinkovci, Brod, Osijek (sekcija Brod, Vinkovci, Osijek 1 : 100.000).

Dana 10. VIII. 1943 jedinice našeg odreda zarobile su 3 ispravna kamiona puna žita, vlasništvo N.D.H.

Dana 13. VIII. 1943 jedinice našeg odreda spriječile su nadiranje bande u pravcu našeg oslobođenog teritorija, koja je htjela pod svaku cijenu da se probije do sela Paučja i da ga uništi. Na neprijateljskoj strani učestvovale su 2 bojne takozvane Vražje divizije. Sa naše strane bio je naš I bataljon.

Borba se vodila u selu Đakovačka Breznica, borba je trajala oko 2 sata. Neprijatelj je imao gubitaka 7 mrtvih i oko 12 ranjenih.

Na našoj strani bio je 1 mrtav i 6 ranjenih. Nakon dvosatne borbe jedinice našega odreda uspjele su da odbace neprijatelja nazad u pravcu Đakova.

Dana 13. VIII. 1943 jedinice našega odreda napale su neprijateljsko uporište Gorjani u kojem se nalazilo oko 130 naoružanih Nijemaca. Ubijeno je nekoliko Nijemaca, nekoliko ranjeno. Dobijen 1 šmajser, 10 mauzer karabina i mnogo ostale robe i vojne spreme.

Dana 19. VIII. 1943 jedinice našeg odreda izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Sikirevci gdje je zaplijenjeno 50

karabina manliher te nešto vendlovki, 20.000 munioije, 350 komada bombi i priličan broj ostale spreme.[2]

Dana 20. VIII. 1943 jedna četa našeg odreda bila je postavljena u zasjedu na pruzi i cesti Zagreb — Osijek kod mjesta Prandanovci.[3] Oko 6 sati naveče naišao je jedan transportni vlak sa gestapovcima. Bilo ih je oko 600. Naši su ih svejedno napali i ubili su oko 20 gestapovaca, te su se onda morali povući pošto je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji.

O svima ovim akcijama podnesen je detaljan izvještaj.

Ovih dana uspjeli smo iz neprijateljskog uporišta Čaglin izvući 3 domobrana, naša simpatizera, koji su sa sobom donijeli jedan njemački puškomitraljez i 2 karabina. Isti domobrani ostali su da se bore u našim jedinicama.

Stanje u našim jedinicama prilično je sređeno, radimo sa drugovima borcima sve vojne vježbe, kao ratna služba, rukovanje automatskim oružjem itd. Pokazalo se je da borci dobro shvaćaju ove vojne vježbe a to se najbolje vidi iz svake borbe na terenu da se rukovodioci d borci po prilici dobro snalaze.

Štabovi bataljona također su se popravili i za kratko vrijeme će potpuno zadovoljiti.

Stab odreda, odnosno članovi Štaba odreda stalno obilaze naše jedinice i ukazuju im punu pomoć.

Borbenost kod drugova boraca stoji na visini a to se najbolje vidi po tome što naša akcija svaka sto po sto uspije. Moral je kod drugova također dobar, pošto ima sve manje samovolje itd.

Disciplina je isto tako dobra ali još uvijek nije na onoj visini na kojoj bi trebala da bude.

U ovome periodu nije bio niti jedan slučaj dezerterstva. *Napomena:* Pored svih ovih gore navedenih akcija u ovome periodu naš odred je izvršio nekoliko ekonomskih akcija na žito, stoku itd. Također je uhvatio oko 10 petokolonaša — raznih pokvarenjaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
si. odsutan

Komandant:
Priša[4]

BR. 93

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 22 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE POVODOM OPERACIJA KOJE CE IZVODITI DESETA DIVIZIJA NA PODRUČJU MOSLAVINE, BILO GORE, KALNIKA I HRVATSKOG ZAGORJA[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 130/43
Dne 22. VIII. 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

U vezi zadataka koji su postavljeni pred vaš štab,[2] za njihovu realizaciju naređeno je da X Divizija II Korpusa NOVH krene na put za izvršenje operacija pravcem Moslavina — Bilo Gora — Kalnik — Zagorje.[3]

Dolaskom X Divizije u Moslavinu ista se stavlja pod komandu vašeg štaba sve dok se bude nalazila na vašem terenu.

Zadaci postavljeni pred vaš štab, kao i zadaci za X Diviziju moraju se ostvariti prisustvom te divizije na vašem teritoriju.

Treba nastojati da se čim prije na sektoru Kalnika formira nova brigada.[4] Sa daljnjim formiranjem drugih brigada ne treba žuriti sve dok se brigada koju ćete prvu formirati dovoljno ne učvrsti i ne postane stvarno jezgro za formiranje buduće divizije.[5] Zato pak treba nastojati da se čitav teren Zagorja obuhvati partizanskim odredima. Iz toga razloga treba,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26—1, k. 104 A.

[1] O ovim zadacima vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

[3] Stab Drugog korpusa NOV d PO Hrvatske primio je ovo naređenje 22 kolovoza. Divizija je krenula u Moslavinu 6 rujna 1943 god. Vidi dok. br. 103 i tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa od 19 rujna 1943 godine.

* O formiranju ove brigade vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 45.

[5] Naredbom Štaba Druge operativne zone od 10 prosinca 1943 god. formirana je na području ove zone Trideset druga divizija NOV i PO Hrvatske. U sastav Divizije ušle su NO brigada »Braće Radić« i novoformirana brigada »Matije Gupca«. Za komandanta Divizije postavljen je Izidor Strok a za političkog komesara Ivan Robić. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 29—3, k. 106.)

osim Kalničkog odreda, prema mogućnostima i potrebama formirati nove odrede dublje u Zagorju, tako da čitav teritorij Moslavine, Kalnika i Hrvatskog Zagorja bude obuhvaćen djelovanjem partizanskih odreda.[6] Brigada pak koju ćete formirati treba da krstari terenima svih odreda, prvenstveno onih u Zagorju, da odrede jača, preko njih mobiliše, stvara od njih žarišta za formiranje novih brigada.

Snage koje ste predvidjeli za prodiranje prema Sutli, treba čim prije uputiti na taj sektor, gdje si one trebaju stvoriti bazu za djelovanje. Njihovo djelovanje olakšat će akcije i operacije X Divizije u unutrašnjosti Zagorja, jer će razvlačiti neprijateljske snage na tome sektoru i služiti kao oslonac naših snaga u unutrašnjosti Zagorja. Također i obratno, te snage u unutrašnjosti Zagorja omogućit će djelovanje snaga uz Sutlu i služiti im za oslonac. Snage uz Sutlu treba da uhvate vezu sa slovenskim jedinicama, a također da ispituju mogućnosti prebacivanja preko Save u Zumberak da bi se time mogle koristiti u slučaju krajnje potrebe.

U samom Zagorju treba nastojati razmahati narodnooslobodilačku borbu, povući što šire narodne mase u našu vojsku i partizanske odrede, razviti djelatnost na svima komunikacijama, vršiti razoružanja manjih i slabijih neprijateljskih uporišta i po mogućnosti stvoriti izvjesni slobodni teritorij.

Naročitu pažnju treba obratiti demoralizaciji domobrana koja nastaje po čitavoj Hrvatskoj, postavljati veze sa domobranskim garnizonima, razoružavati ih te iskorišćavati sve mogućnosti za njihov prelaz u naše redove i zajedničku borbu protiv okupatora i ustaša. Slučaj kod Jalkovca,[7] kao i neki drugi slučajevi pokazuju da ima izgleda i za masovnije prilaženje domobrana našim jedinicama.

Potrebno je provesti čitavu kampanju kod narodnih masa za sklanjanje žita ispred pljačke okupatora i ustaša, te im u tom smislu davati konkretne upute. Za provođenje toga potrebno je sa manjim raspoloživim snagama osiguravati narodu spremanje žita i hrane, odstranjivati razne ustaške povjerenike za pljačku hrane, uništavati spiskove izvršenog žita itd.

Potrebno je nadalje uništavati mobilizacijske spiskove, poresku arhivu i druge stvari, koje omogućuju iskorišćavanje

[0] Pored postojećih odreda na Kalniku i Moslavini, naredbom Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god. formiran je Zagrebački NOP odred, a naredbom istog štaba od 18 listopada 1943 god. — Zagorski NOP odred. (Dokumenti i arhi-'. Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44/5, k. 724 i reg. br. 33—9, k. 14". i.)

r

naroda ili njegove imovine u korist okupatora. Naročito se treba čuvati nepotrebnog paljenja raznih škola, općina itd.

Ukratko, pred narodom treba istupiti po svim vojnim i političkim pitanjima kao prava narodno-oslobodilačka vojska, koja se bori protiv okupatora i ustaša, te štiti narod od njihovog terora i pljačke.

Zato je naročito važno da obratite pažnju na ponašanje i postupke naših jedinica i boraca da bi se spriječile sve moguće pljačke, razni izgredi i tome slično.

Povrh svega treba posvetiti naročitu pažnju uvlačenju članova HSS u borbu, njihovih nižih i viših funkcionera, raskrinkavajući pri tome reakcionarnu politiku vodstva HSS, njegovu izdaju i taktiku čekanja.

Treba stalno održavati prisne odnose sa Štabom II Korpusa NOVH računajući sa koordinacijom u radu i međusobnim potpomaganjem. Ne smiju se dogoditi bilo kakovi ispadi netrpeljivosti. Zato je nepravilan dopis koji ste vi uputili Štabu XII Divizije[8] povodom izvršavanja, odnosno neizvršavanja njegovih zadataka, jer takav ton i oštrina pisanja stvaraju neprijatnu atmosferu u međusobnim odnosima.

Nastojte odmah uspostaviti radio-vezu sa našim štabom i sa Štabom II Korpusa. Pored toga treba svakih 10 dana slati u naš štab sve redovne izvještaje a operativne svakih 5 dana, a po potrebi i češće. Izvještaje treba slati preko Pokuplja i preko Moslavine i Banije da bi veza bila čim sigurnija. Vaša je dužnost obezbijediti sigurnu i brzu vezu sa našim štabom. Do sada smo od vas nakon vašeg odlaska u Moslavinu[9] primili vrlo malo izvještaja, koji su osim toga nepotpuni. To se više ne smije događati.

Ovih dana ćemo također uputiti radio-stanicu XIII Brigadi, te ćete i s njome održavati vezu putem šifre i karakteristika za rad koje ste sa sobom ponijeli.

Potrebno je organizovati što veći priliv novih boraca iz Zagreba i dvije stotine radnika iz Zagreba pripremiti za popunjenje I Proleterske divizije.

Odmah po primitku ovoga naređenja krenite u Moslavinu, gdje ćete preuzeti rukovodstvo nad X Divizijom.

U vašem djelovanju treba se rukovoditi direktivama koje ste dobili prilikom vašeg polaska u Moslavinu, direktivama za

[8] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 71.

X Diviziju izraženim u dopisu II Korpusu, koji prilažemo, kao i ovim uputama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V.[10] Bakarić

Komandant:
Ivo Rukavina

Dostavljeno

Štabu II Operativne zone
Štabu II Korpusa NOVH

BR. 94

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 22 KOLOVOZA 1943 GOD. O FORMIRANJU KOMANDE MOSLAVAČKOG PODRUČJA, POSTAVLJANJU RUKOVODILACA I POHVALI PODREĐENIH JEDINICA[1]

NAREDBA Br. 26

Štaba II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske od 22.VIII.1943 god.

I.

1. Na teritoriji Moslavačkog p.fartizanskog] odreda formira se: komanda Moslavačkog područja II operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske.

2. Za komandanta Moslavačkog područja imenuje se drug Strika Ilija, dosadašnji zamjenik komandanta Moslavačkog p. odreda.

3. Za zamjenika komandanta Moslavačkog područja imenuje se drug Carić Jovan, politkomesar čete u Moslavačkom odredu.

4. Za pomoćnika komandanta Moslavačkog područja imenuje se drug Kezele Slavko, bivši komesar Moslavačkog p. odreda.

[10] Vladimir

5. Za operativnog oficira Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Kušec Božidar, dosadašnji zamjenik komandanta bataljona istog odreda.

6. Za referenta saniteta Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Jurakovi ć Josip.

7. Za informativnog oficira Moslavačkog p. odreda imeniju se drug Vrančić Nikola.

8. Za komandanta I Bataljona Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Čolak Ljuban, a za njegovog zamjenika imenuje se drug Gostović Dmitar.

9. Za zamjenika politkomesara I Bataljona Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Lačan Marijan, dosadašnji zamjenik politkomesara istog bataljona drug Turković Lacko stavlja se na raspoloženje Štabu II Operativne zone N.O.V i P.O. Hrvatske.

10. Za komandanta II Bataljona Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Kovačić Alojz, a za njegovog zamjenika drug Vukašin Tombas.

II

Za primjer junaštva i heroizma pohvaljujemo druga Milobar Grgu, partizana I Bataljona Moslavačkog p. odreda, koji je 25. VII. 1943, u borbi sa ustaškim razbojnicima u Dubravi,[2] pod vatrom neprijateljskih mitraljeza jurišao u neprijateljski rov, te uhvatio za kosu jednog ustašu i oteo mitraljez kojim je sipao smrt po našem narodu. Drug Milobar Grga, koji nije imao nikakvog oružja, već goloruk pošao zajedno sa ostalim borcima svoga bataljona u borbu protiv neprijatelja našeg naroda i težio je za tim da se naoruža sam, što mu je i uspjelo, služi za primjer mnogim borcima naše junačke Narodno-oslobodilačke vojske.

Pohvaljujemo borce i rukovodioce I Bataljona Moslavačkog **p.** odreda, koji su izvršili napad na utvrđenog neprijatelja u Popovači,[3] kojom su prilikom zaplijenili mnogo oružja i municije, te ostale ratne spreme.

Pohvaljujemo borce i rukovodioce *XIII Proleterske udarne brigade »Rade Končara«,* koji su u junačkim borbama razoružali utvrđenog neprijatelja u Lekeniku[4] i zaplijenili veliku količinu oružja, municije i ostale spreme. Posebice pohvaljujemo II Bataljon ove brigade koji ije u junačkoj borbi

[2] O napadu na ovo uporište vidi dok. br. 35 i tom V, knj. 17, dok. br. 61 i 95.

[3] Vidi dok. br. 35.

[4] Vidi dok. br. 17 i 33.

kod Dubranca i Vukomerića[5] zadao krvave gubitke njemačkim razbojnicima, koji su pošli na klanje našeg naroda.

Za uspješno vođenje borbi i razoružavanje neprijateljskih posada u stanici u Gredi,[8] kraj Siska, pohvaljujemo II Bataljon Zumberačko-pokupskog p. odreda — sve borce i **rukovodioce**.

Nadalje, pohvaljujemo sve turopoljske partizane i njihove rukovodioce, koji su razoružali utvrđenog neprijatelja u Turopolju, Velikoj Gorici d spalili mnogo željezničkih stanica, te zaplijenili veliku količinu ratnog materijala i oružja.

Ovu naredbu pročitati borcima pred strojem!

Politkomesar:
M.[T] Belinić

Komandant:
Vlado Matetić

(M. P.[8]

BR. 95

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 22 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O REZULTATIMA BORBE PROTIV ČETNIKA NA PODRUČJU DABRA[1]

STAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
22. VIII. 1943

Dostavlja operativni
izvještaj od 10. VIII
do 21. VIII. 1943 god.

ŠTABU VIII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

9. *VIII. 1943 godine* brigada je krenula iz Ličke Jesenice na sektor Dabra. Bataljoni su razmješteni: Štab brigade, brigadna komora, Četa za vezu i Inžinjerska četa i I bataljon u

[5] Vidi dok. br. 33.
[0] Vidi dok. br. 91.
[7] Marko
" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

selu i zaselcima Dabra, II bataljon u Doljanima, IV bataljon u Glibodolu, dok je III bataljon izvan sastava brigade, u Zbjegu. Predalo se 3 četnika s 2 puške.

10. VIII. 1943 godine II bataljon vršio je pretres šume Borik kod sela Brezovac i oko Doljana, dok je IV bataljon vršio čišćenje šume oko Glibodola gdje su zarobljena 3 četnika s 3 karabina s po 50 metaka. I bataljon prikupljao je podatke o četnicima, blokirao selo i upućivao patrole, dok je jedna četa I bataljona kod Garova.

11. VIII. 1943 godine I bataljon postavlja zasjedu u »Ovčinjaku« više sela Dabra i selu Živica bliže Petrinić Polja. II bataljon vrši pretres šume oko Doljana. IV bataljon čisti šumu iznad Glibodola a s manjim snagama pretresa šumu iznad L. Jesenice, gdje zarobljava 2 četnika s 2 karabina po 50 metaka.

12. VIII. 1943 godine I bataljon postavlja zasjede u »Ovčinjaku« i kod sela Živica. II bataljon pretresa šume oko Doljana, dok IV bataljon čisti šume oko Glibodola. Jedinici IV bataljona u Lič. Jesenici predaju se 2 četnika s 1 karabinom i 40 metaka.

13. VIII. 1943 godine dvije čete I bataljona polaze u Zalužnicu gdje zajedno sa snagama II bataljona pretresaju i postavljaju zasjede u šumi »Godača«. Toga dana uhvaćeno je 8 četnika, 6 pušaka, 150 metaka, 6 tal. bombi i druge spreme.

14. VIII. 1943 godine III bataljonu koji je smješten u selu Blata predaju se 4 četnika s 1 karabinom. I i II bataljon zajednički vrše pretresanje šume »Godača« kod Zalužnice i tom prilikom zarobljen je 1 četnik i 1 puška. IV bataljon pretresa svoj sektor i formira kombiniranu četu za specijalne zadatke.

15. VIII. 1943 godine I bataljon čisti šumu »Komarnica« kraj Zalužnice i zarobljava 1 četnika i 1 pušku. II i IV bataljon vrše čišćenja na svojim sektorima. III bataljonu u Blatima predaju se 2 četnika s 2 puške sa 80 metaka.

16. VIII. 1943 godine I bataljon postavlja zasjedu u selu Živica kod Petrinić Polja s jednom četom, dok se Stab bataljona premješta iz Dabra za Zalužnicu a snage IV bataljona dolaze u Dabar. II bataljon vrši toga dana pretres šuma između Doljana, Zalužnice i Dugog Dola. Prilikom pretresa nije primijećeno četnika. Navečer II bataljon uspijeva kraj Doljana zarobiti 1 četnika i 1 karabin s nešto spreme.

17. VIII. 1943 godine I bataljon kontrolira selo i okolinu Zalužnice i vrši blokadu. Na putu Zalužnica — Dabar četnici razoružavaju jednog borca I bataljona a jednoga lakše ranjavaju u ruku. II bataljon postavlja zasjedu kod Vrbice Vrela. Četnici nisu naišli. Istoga dana predaju se II bataljonu 4 četnika bez karabina. Kombinirana četa IV bataljona zarobljava 1 četnika s 1 puškom i 60 metaka.

18. VIII. 1943 godine I bataljon s 2 čete pretresa šumu »Godača«, dok jedna četa čisti šumu oko Dugog Dola zajedno s jedinicama II bataljona. II bataljon čisti šume: oko Božićevića Vrha, Crnog Vrha, Ružića Griča i Kipinske Drage. Četnici su napucavali. U tim pretresima nije uhvaćen ni jedan četnik. Toga dana predaju se II bataljonu 2 ženske koje su bile s četnicima i 2 četnika bez karabina. Istoga dana navečer pronađen je kod kuće i zarobljen 1 četnik s karabinom i 40 metaka. Ceta IV bataljona zarobljava 1 četnika s 1 karabinom i 50 metaka.

19. VIII. 1943 godine I bataljon sa svojim snagama upućuje krstareće patrole a ujedno blokira sela. Nakon upućenog poziva na predaju, I bataljonu predaju se 5 četnika s 3 puške Mauzer, 1 francuskom i 1 talijanskom. II bataljon postavlja zasjedu više sela Brezovca. Četnici nisu naišli. Istoga dana navečer predaju se 2 četnika bez oružja. IV bataljon postavlja zasjedu kod Živice i Petrinić Polja ali četnici nisu naišli.

20. VIII. 1943 godine I bataljon postavlja zasjedu kod Poduma. Ostale snage bataljona blokirale sela. Predaje se 7 četnika s 1 puškomitraljezom Z.B.M. 1937,[2] 6 pušaka i 500 metaka. II bataljon zarobljava u šumi više Jovića, između Zalužnice i Doljana, 2 četnika s 2 karabina, 6 talijanskih bombi i 100 metaka.

21. VIII. 1943 godine svi bataljoni vrše pretrese šuma na svojim sektorima. I bataljonu predaje se 8 četnika, dok 1 četnik opkoljen od naših boraca počinja samoubistvo. Dobijeno 7 pušaka.

22. VIII. 1943 godine I bataljonu predao se 1 četnik s 1 karabinom i 50 metaka. II bataljon vrši pretres šume iznad Doljana. Četnici se nisu pojavljivali. Predvečer predao se 1 četnik s 1 karabinom^ 40 metaka.

Zarobljeno i plijen:	Od 10. VIII do 22. VIII. 1943 godine zarobljeno je, odnosno predalo se 65 četnika. Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez Z.B.M. 1937., 45 pušaka, 1860 metaka, 12 talijanskih bombi i nešto ostale odjevne i obućne spreme.
Gubitci neprijatelja:	1 četnik počinio samoubistvo prilikom opkoljavanja.
Naši gubitci:	2 druga lakše ranjena: drug Martinović Đuro, borac I bataljona i Kličković Rade, borac IV bataljona. Nakon pružene Ijekarske pomoći borci su ostali u jedinicama s ambulantnim liječenjem.

Izgubljeno
oružje: 1 karabin Mauzer M. 1924 god.
Utrošak municije: 115 metaka.

Napomena: Od strane boraca vršeno je čišćenje četnika s velikom odlučnošću, spontano i svijesno. Rad na likvidaciji četnika bio je otežan time, što se četnici kreću u skupinama od 3 do 4, stalno se prebacuju iz šume u šumu, mijenjaju mjesta svojih logora a od stanovništva mogu se dobiti vrlo oskudni podatci. Uglavnom četnici su potpuno demoralizirani i zadnjih dana predaju se u većim skupinama.

SMRT FAŠIZMU _ SLOBODA NARODU!

Komesar: Komandant:

BR. 96

IZVJEŠTAJ ŠTABA BATALJONA PROTIV PETE KOLONE OD 22 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBI PROTIV ČETNIKA U ŠUMI UMU[1]

STAB BATALJONA P.P.K.[2]
— HRVATSKA —
Br. 22
22/VIII 1943

GLAVNOM ŠTABU I GLAVNOM OBAVJEŠTAJNOM CENTRU HRVATSKE

Na osnovu prikupljenih podataka doznao je ovaj štab da se u šumi Umu, koti 795, nalaze neke četničke manje grupice bandita.

Na osnovu prednjeg saznanja ovaj štab donio je zaključak da istu šumu blokiramo i pretresemo, radi pronalaska iste četničke bande. Te smo noću 21 ovoga mjeseca od 3—4 časa blokirali šumu sa svih strana, i u 5 i 30 časova krenuli sa jugo-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 45—3, k. 105 A.

[2] O formiranju Bataljona protiv pete kolone vidi tom V, knj. 15, dok. br. 81.

istočne strane sa pretresom, i do 10 časova šuma je bila pretražena. Tom prilikom ubijen je jedan četnik po imenu Nenadić Nikola, bivši mornarički narednik, vodnik 3 klase, a zarobljeno je 10 četnika iz sela Poduma.

Zaplijenjeno je 11 pušaka, i to: 5 francuskih, 1 talijanska i 5 jugoslovenskih, a naknadno, kad su zarobljeni četnici pušteni, predala su se u ovaj štab još 4 četnika. Od čega je ukupan plijen od oružja: 5 franc., 1 talijanska i 9 mauzer pušaka, svega 15 pušaka, 35 komada talijanskih bombi, 400 franc., 80 talij. i 480 jugoslovenskih metaka, ukupno 960 metaka, i ostale ratne spreme u manjoj količini.

Na našoj strani nije bilo gubitaka, jedino je utrošeno 12 metaka i to 8 puščanih i 4 šmajserska.

Četnici su po saslušanju pušteni svojim kućama.

Zapisnik o saslušanju se prilaže.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Lemac M.[3]

Komandant:
M.[4] Pajić

(M. P.)[5]

P.S.[6] Ovog časa prijavio se je četnik Curoić Dmitar iz Poduma. Predao se sa oružjem.

[3] Mirko
[4] Redakcija nije mogla utvrditi njegovo ime.
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[6] Ovaj tekst je dopisan mastilom.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 23 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD VELIKE I ODLASKU DIVIZIJE NA PODRUČJE DILJA[1]

STAB
X DIVIZIJE
NAR.-OSL. VOJ. HRVATSKE
A. br. službeno
dne 23 avgusta 1943 g.

ŠTABU II KORPUSA NOV HRVATSKE

Položaj

Izvještavamo Vas da se naše jedinice nalaze na putu za Dilj, gdje će izvršiti nekoliko akcija.[2]

Tokom jučerašnjeg dana bili smo na sektoru oko Velike, sređivali naše jedinice, odvojili drugove za Protučetnički bataljon i pripremali se za daljnji put.[3] U tom međuvremenu, t.j. jučer poslije podne neprijatelj je sa pancerom dovukao oko 300 okupatorskih vojnika[4] do ispred sela Velike gdje se je razvio u strijelce s namjerom da napadne II bataljon XVII udarne brigade, koji se nalazio u Velikoj. Međutim borci pomenutog bataljona dočekali su neprijatelja pred samim selom i nisu dozvolili da izvrši svoj krvavi plan. Neprijatelj je tukao bacačima i automatskim oružjem. Naše su jedinice držale položaj na raskrsnici između sela Velike za sve vrijeme dok su se bataljoni XVII brigade koji su bili kod Drage i XXI brigade od strane Cešljakovaca spremali da ga napadnu s bokova. Neprijatelj uvidjevši opasnost povukao se. U toj borbi II bataljon XVII brigade imao je 3 mrtva druga i jednu drugaricu i 13 ranjenih drugova, među kojima je veći broj lakše ranjenih, koji su na vrijeme i organizovano evakuisani u bolnicu. Neprijatelj je pretrpio osjetan broj gubitaka.

Tokom današnjeg dana Protučetnički bataljon sa komandantom[5] na čelu i njegovim zamjenikom[6] odlazi u Požeško

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/2, k. 1121.
[2] O ovim akcijama vidi dok. br. 108, 111, 114 i 123.
[3] O formiranju Protučetničkog bataljona vidi dok. br. 85 i 136.
[4] Vidi dok. br. 191.
[5] Milan Joka
[6] Redakcija nije mogla utvrditi kako se zvao zamjenik.

područje[7] i sa sobom će povesti kancelarijski pribor iz zamka baruna Turkovića iz Kutjeva.

Dajem Vam na znanje da smo primili radio-stanicu koju ste nam poslali. Odmah smo je stavili u dejstvo kako bi mogli preko nje da uhvatimo vezu sa Vama, ali uzalud — još do sada nismo uhvatili vezu. Ne znamo do koga je krivica. Naš radio-telegrafista kontrolisao je radio-stanicu sa kratkodometnim radio-stanicama u našim brigadama i ustanovio njenu ispravnost. Molimo da se to pitanje riješi kod vaše službe veze.

Tokom jučerašnjega dana evakuisali smo 3 vršaće mašine iz sela Cešljakovaca i okolice na naš oslobođeni teritorij Bučja. Te vršalice nisu bile svojina toga sela, već pozajmljene od strane neprijatelja iz Pleternice i okolnih sela.

Drugove Engleze[8] zadržali smo kod nas i sa njima ćemo postupati najbolje, dok smo jednoga (Jocu)[9] uputili u XXI brigadu.

Političko stanje u narodu do posljednjeg našeg posjeta ovom kraju nije se mnogo izmijenilo u korist Nar.-osl. fronte. Najveći dio stanovništva i dalje zauzima rezervisan stav prema nama, ali isto tako i prema suprotnoj strani, u selu Dragi osjetili smo i organizovani rad HSS-a. Tako je telefonska žica — koja je bila uspostavljena između nas i Štaba XVII brigade — prerezana tri puta, što očito govori da postoje neke organizovane grupe. Isti slučaj desio nam se na liniji između nas i XXI brigade, a koja je bila uspostavljena Kutjevo — Bekteže.

Ishrana naših boraca apsolutno je slaba, ako imamo u vidu mogućnosti koje postoje kod ovdašnjeg stanovništva.

Za ovakav stav snosimo dio odgovornosti i mi sami. Negdje se ne osjeća djelatnost naših političkih radnika. . .

O svemu tome ćete naknadno primiti detaljni izvještaj. U tragu smo jednoj organizaciji HSS-ove grupe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Vlado Janić

Komandant: Vinko Antić

(M. P.)[10]

' Odnosi se na Komandu Požeškog područja gdje je izvršeno formiranje ovog bataljona. Vidi dok. br. 85.

[1] Riječ je o engleskoj vojnoj misiji koja je tada stigla na područje gdje je izvršeno formiranje ovog bataljona.

' Naš iseljenik, član engleske vojne misije. Redakcija nije mogla utvrditi njegovo pravo ime i prezime.

[10] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 23 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GORU[1]

OP. broj 92 — 1943.

OPERATIVNA ZAPOVIJEST
(Sekcija Petrinja — 1 : 100.000)

Štaba Unske operativne grupe NOV Hrvatske za dan 23 avgusta 1943 za napad na neprijateljsku posadu u Gori.[2]

I.) Podatci o neprijatelju:

Gora: U Gori nalazi se oko 400 neprijateljskih vojnika, od kojih su 30 žandari a ostalo domobrani.[3] Posada u Gori demoralisana je i većim dijelom je spremna da se preda prilikom našeg napada. Oko 60 domobrana iste posade potpuno su dobro raspoloženi prema nama i jedva čekaju da bi se ih napalo te da bi tako mogli otići kući.

Naoružanje posade u Gori je slijedeće: 3 teška bacača, 9 lakih bacača, 5 teških mitraljeza, 22 p. mitraljeza, a ostalo puške.

Glina: U Glini se nalazi oko 100 domobrana. Naoružanje nepromijenjeno.

Petrinja: U Petrinji nalazi se oko 850 neprijateljskih vojnika, od kojih ima nekoliko Nijemaca. Njihovo naoružanje nepoznato.

U obzir za intervenciju prilikom našega napada na neprijatelja u Gori dolaze garnizoni Petrinja i Glina, prema kojima će se postaviti osiguranje.

II.) Naša Grupa noću 24/25. VIII. t.g. izvršit će napad na neprijateljsku posadu u Gori, istu razoružati, plijen i zarobljenike evakuisati, a državne zgrade iz kojih bi neprijatelj davao otpor uništiti paljenjem.

Za izvršenje ovog zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1) I brigada: Zadatak: Sa dva bataljona napast će neprijateljsku posadu u Gori, pravcem od Mokrice, a sa jednim bataljonom ostaje u rezervi brigade.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34—6, k. 421 B.

[2] Vidi dok. br. 106 i 115.

[3] Vidi dok. br. 197, 200 i 203.

2) II brigada: Zadatak: Sa jednim bataljonom osigurava pravac od Petrinje postavljanjem zasjede u selu Zupiću, na lijevoj obali rijeke Utinje, tj. na koti 135.

Sa jednim bataljonom osigurava pravac od Gline postavljanjem zasjede u selu Graberju, kota 119, hvatajući se putem koji vodi u Glinsku Poljanu. Sa jednom četom fingirat će napad na neprijateljsku posadu u Gori sjeverozapadnim pravcem, držeći se puta Glinska Poljana — Gora, a između kote 129 i 196. Sa jednom četom osigurati bateriju topova na njenom položaju, a jednu četu uputiti u Štab grupe kao rezervu.

Veza: Štab I brigade vezu sa Štabom grupe održavat će pomoću telefona, releja i kurira.

Štab II brigade vezu sa Štabom grupe održavat će relejima i kuririma. Štabovi brigada između sebe vezu će održavati kuririma.

3) Baterija topova: Zadatak: Postavit će se na položaju sjeverno od sela Sibića, na groblju. Zadatak baterije je da tuče neprijatelja oko same crkve u Gori. Dejstvo artilerije regulisat će se preko telefona iz Štaba grupe.

4) Vod za vezu: Zadatak: U zajednici sa brigadama, Vod za vezu postavit će telefonsku vezu između Štaba I brigade i Štaba grupe, te tako osigurati stalnu i neprekidnu vezu sa I brigadom, kao i sa II brigadom, relejima i kuririma. Sa baterijom topova uspostaviti telefonsku vezu.

III.) Prilikom napada na neprijateljsku posadu u Gori težiti da se neprijatelju u vidu klina prodre sa pravca Mokrice prema žandarmerijskoj stanici i crkvi, te tako zahvatajući lijevim krilom, zalazeći i dolazeći neprijatelju sa leđa, odsijecajući ga na cesti Glina — Petrinja kod kuće trgovca Šmita, otvarajući žičanu prepreku na cesti. Ovaj napad mora biti brz i energičan s obzirom što bi neprijatelj mogao pokušati da prodre u pomoć napadnutoj posadi iz Petrinje.

IV.) Početak napada na neprijateljsko uporište u Gori bit će 24 augusta t.g. u 23.30 sati. Do ovoga vremena sve jedinice, kako za napad tako i one za osiguranje, moraju biti tačno na svojim predviđenim mjestima.

Pošto smo uspostavili vezu sa nekim domobranima iste posade koji će biti na pravcu napada od Mokrice, to će jedinice

koje budu napadale u tom pravcu ići oprezno, ali preporučuje se da ne otvaraju vatru, jer će ih čekati jedan domobran dajući signalni znak sa baterijom, te neka idu u tom pravcu. Odmah po ulazu u prve neprijateljske bunkere gdje bude davana svjetlost neka uzmu te domobrane koji će im se javiti i pokazivati kuda i kako treba ići prilikom čišćenja ostalih rovova.

V.) Baterija topova pridodat će protivkolski top II brigadi (bataljonu koji bude određen za osiguranje prema Glini). Protivkolski top postaviti na zgodno mjesto gdje bude osiguranje, kako bi mogao tući tenk koji bi eventualno pošao prema Gori. Ovaj top komanda baterije će odmah uputiti u Št^b II brigade. Isto tako i minersko odjeljenje.

VI.) Ukoliko naše jedinice koje budu vršile napad sa pravca Mokrice ne budu otkrivene od strane neprijatelja i ukoliko ne bude prije otkrivena vatra, onda naši borci treba da se javljaju da ide treći sat, tj. ukoliko ih budu stražari kod bunkera opazili i zaustavljali.

VII.) Napominje se da bunkeri nisu pokriveni, te svaki naš borac ukoliko priđe neopaženo na domet bacanja bombe istu može efikasno upotrijebiti bacajući je u otvorene i zaštićene neprijateljske rovove.

VIII.) Sanitet Grupe nalazit će se zajedno sa sanitetom I brigade. te će sve ranjenike zajednički pregledavati i upućivati u partizansku vojnu bolnicu. Štab II brigade, tj. referent saniteta neposredno će upućivati sve svoje ranjenike u vojnu bolnicu.

IX.) Povlačenje jedinica sa položaja izvršit će se po naređenju Štaba grupe. Ukoliko ne bude izdato nikakvo naređenje, jedinice će se povući u 4.30 sati u slijedeće baze: I brigada u selo Luščane, II brigada u selo Brnjeušku i Majske Poljane, Baterija topova u Vlaović a Štab grupe i Vod za vezu u Glinski Trtnik.

X.) Evakuacija eventualnog plijena i ranjenih vršit će se za Glinski Trtnik, a odavde za dalju evakuaciju naredit će Štab grupe.

XI.) Za evakuaciju ranjenih drugova kao i plijena, štabovi brigada postarat će se da mobilišu potreban broj kola.

XII.) Jedinice koje budu vršile napad označavat će liniju dokle su došle paljenjem gužvi slame tako, da bi se moglo osmotriti svakog momenta gdje se jedinice nalaze i dokle su prodrle u neprijateljske položaje.

XIII.) Zarobljenike ne svlačiti nego ih vratiti na mjesto za to određeno. Sav plijen predavati u Intendanturu Štaba grupe.

XIV.) Štab grupe nalazit će se u selu Sibić kod Telara.

XV.) Znaci raspoznavanja za večeras bit će: Čizma — Čazma, a ugovoreni znaci bit će: Petar — Marko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Ranko Mitić v. r.

Komandant: Petar Kleut v. r.

(M. P.)[4]

Da je prepis točan svome originalu ovjerava:

(M. P.) V. d. načelnika:

BR. 99

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 23 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA POSADU KOJA OBEZBJEĐUJE MOST KOD OMANOVCA[1]

STAB
XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 168/1943
dana 23. VIII. 1943 u 12 h.

Naređenje za napad na most u Krndiji — dostavlja

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA I PIONIRSKOJ CETI

Po naređenju[2] Štaba XII divizije od 21. VIII. 1943 u 0,9 h broj:.....[3] naša brigada dobila je zadatak likvidirati posadu kod mosta na pruzi Pakrac — Daruvar koji se nalazi ispod sela Omanovca,[4] južno od kote 156. Posada kod mosta broji 35 do 40 neprijateljskih vojnika naoružanih sa 3 do 4 puško-

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/1, k. 892.

[5] Vidi dok br. 87.

[2] Izostavljeno u originalu.

[4] Vidi dok. br. 87 i 113.

mitraljeza, 2 laka bacača, ostalo karabini.[5] Banda je smještena u zemunicama iz kojih ne može da se brani, već za odbranu ima streljački kanal koji je dugačak svega skupa oko 100 metara i to samo sa južne strane mosta. Ispred streljačkog jarka nalazi se pletena žica. Da bi se posada likvidirala i most uništio Štab ove brigade

N A R E Đ U J E :

(Sekcija Bjelovar — Pakrac 1 : 100.000)

II Bataljon

Ovaj bataljon sa dvije čete ima zadatak likvidirati neprijateljsku posadu kod mosta i to: sa jednom četom nastupaće sa južne strane visom sa lijeve i s desne strane pruge odakle će prići likvidaciji. Druga četa napraviće obruč oko mosta sa zadatkom da spriječi bjegstvo bande sa mosta, i to: rasporediti snage iz jarka sa istočne strane, te u pravcu sjevera, te nizinom preko pruge u pravcu zapada, te u pravcu juga ponovo zatvoriti kanal koji prolazi ispod mosta sa zapadne strane.

Ovom bataljonu za izvršenje njegovog zadatka dodjeljuje se top 65 mm i teški bacač. Ovaj bataljon treba da organizuje bombaše koji će se privući žičanoj prepreci i isjeći je, te tako napraviti ulaz prema streljačkom jarku.

Treća četa ovog bataljona dodjeljuje se Štabu III bataljona koji će istu postaviti u zasjedu prema Pakracu.

Kod likvidacije uporišta treba naročito paziti na smještaj teških mitraljeza, stoga jedan postaviti na jednu kosu, a drugi na drugu kosu, te odatle tući u streljački jarak unakrsnom vatrom, t.j. da s lijeve strane mitraljez tuče desnu stranu jarka, a desni mitraljez da tuče lijevi jarak.

Kod upotrebe teškog oružja treba naročito paziti o potrošnji municije, stoga svako gađanje i nišanjenje ima da bude provjeravano od članova Štaba bataljona.

III Bataljon i četa II bataljona

Postaviće osiguranje prema Pakracu i to:

Jednu četu postaviće u južni dio sela Kusonja sa zadatkom da prekopa cestu Španovica — Pakrac i da spriječi nadiranje bande u tom pravcu. Ostale snage ovoga bataljona treba da zaposjednu položaj od južnog dijela kuća sela Kusonja u pravcu kote 242, te u pravcu zapada, preko pruge i ceste, te iste ima da prekopa i prekine t.t. veze 10 minuta prije početka napada.

Diverziju pruge početi vršiti također 10 minuta prije početka napada, a cesta se može prekopati nešto ranije, t.j. jedan sat prije početka napada. Kod postavljanja zasjeda treba naročito paziti da se ne postavi jedan streljački stroj, već prema terenu isturati vodove i desetine, a međuprostor kontrolisati patrolama, te kod nailaska neprijatelja upustiti ga neka uđe u naše zasjede i onda mu dati vatru s boka.

Ovom bataljonu za izvršenje njegovog zadatka dodjeljuje se jedan vod pionira naoružanih sa alatom za kidanje pruge i prekopavanje ceste. Po završetku diverzije isti vod treba uputiti do Štaba brigade.

I Bataljon

Ovaj bataljon ima zadatak postaviti osiguranje prema Daruvaru i to: od kote 221, preko ceste, te istu prekopati u pravcu kote 234 (Staro Selo), te u pravcu raskrsnice puteva Miljanovac — Doljani, gdje će da se veže sa našim IV bataljonom.

Ovaj bataljon treba da uputi jednu desetinu prema cesti Daruvar — Dežanovac, između sela Gornji Daruvar — Ivanovo Polje, te tamo da se zakonspirišu i da kontrolišu tu cestu. Ukoliko bude banda tom cestom krenula, da pripucaju na bandu i odmah da se povuku do svoje glavnine, koju o tome treba da obavijeste. Ukoliko banda bude kretala preko G. Daruvara s namjerom da zaobiđe našu zasjedu te da izađe kod Badljevine, I bataljon će pomjeriti svoje snage i zaposjesti raskrsnicu puteva Badljevina — Daruvar i Badljevina — Sređani, t.j. rijekom Bijela i Jovača ispod sela Miljanovca, te tako da zaposjedne novi položaj samo u slučaju ako bude banda kretala u obadva pravca iz Daruvara. Stoga sa desetinom koja će da kontroliše cestu Gor. Daruvar — Dežanovac treba da ode jedan odgovorni drug iz čete.

Ovom bataljonu za prekopavanje ceste dodjeljuje se jedna desetina pionira naoružanih sa alatom za kopanje ceste i sječenje drveća. Ista desetina po završetku rada da se uputi u Stab brigade.

IV Bataljon

Ovaj bataljon ima zadatak postaviti osiguranje prema Daruvaru i to: od raskršća puteva Miljanovac — Doljani preko puta, preko pruge kroz šumu Dolovi u pravcu kote 189. Na svom lijevom krilu treba da održava vezu sa našim I bataljonom, a sa svog desnog krila upućivaće patrole na put koji vodi iz Markovca prema Pakranima. Ovom bataljonu dodjeljuje se jedna diverzantska grupa koja će u blizini kote 189 postaviti

minu, a iza toga u pravcu Sirača prugu treba prekinuti. Za isti rad dodjeljuje se jedna desetina pionira sa potrebnim alatom za rušenje pruge i kopanje ceste. Istu desetinu po završetku rada uputiti u Štab brigade.

I Bataljon

Ovom bataljonu dodjeljuje se antitenkovski top koji će postaviti na cestu, a prema potrebi s njime i manevrisati, ali strogo voditi računa o potrošnji municije i njegovom osiguranju.

Pionirska četa

Dodijeliće jedan vod pionira sa potrebnim alatom za rušenje pruge i prekopavanje ceste našem III bataljonu, a jednu desetinu naoružanu sa alatom za kopanje ceste našem I bataljonu, a jednu desetinu naoružanu za kopanje puta i rušenje pruge našem IV bataljonu. Po završenom radu cijela četa ima se iskupiti kod Štaba brigade odakle će krenuti ponovno na rušenje pruge i paljenje željezničkih stanica i vaktarnica.

Ceta za vezu

Odabraće 20 dobrih starih boraca sa jednim vodnikom i javiti se u Štabu II bataljona, isti će biti osiguranje kod topa 65 mm i teškog bacača, a po završetku akcije osiguranje će preuzeti jedinice II bataljona, a Ceta za vezu će da kupi potreban materijal, kao žicu, telefone itd.

Početak napada biće 24 o. mj. u 2 h ujutro.

Pokret jedinica u akciju treba da bude prema slijedećem rasporedu:

III bataljon prugom preko Sirača, Grahovljana, te preko šume Jezera na određeni položaj. Isti treba da krene u 8 sati navečer.

I bataljon preko Pakrana, šume Dolova, preko pruge, te između Miljanovca i Doljana na određeno mjesto. Isti treba da krene u 9 sati navečer.

IV bataljon preko Pakrana i šume Dolovi na određeno mjesto. Isti treba da krene u 10 sati navečer.

II bataljon sa dvije čete, teškim oruđem ići će putem preko Sirača, Dereze, te onim putem kojim se išlo u izviđanje. Isti bataljon treba da krene u 8 sati navečer.

Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju, a i biće dat znak za povlačenje i to biće ispaljene dvije crvene i dvije bijele rakete istovremeno.

Jedinice će se povući istim putem nazad te produžiti prugom pored potoka Pakre do manastira, gdje će se smjestiti za odmor; komore mogu se sve uputiti na određeno mjesto povla-

čenja odmah poslije obavljene večere, te tamo pripremiti doručak za jedinice.

Za vrijeme akcije Stab brigade nalaziće se u Velikoj Derezi.

Previjalište za II i III bataljon nalaziće se u selu Velika Dereza. A previjalište za IV i I bataljon nalaziće se u Pakranima, koje treba da organizuje bolničar iz IV bataljona drug Mukavac, te da pripravi potreban broj kola za naše ranjene drugove, te po završetku akcije svi ranjeni drugovi treba da se sastanu u šumi između Donjih i Gornjih Boraka. Stoga će referent saniteta[6] i. drug Mukavac uzeti potrebno osiguranje za pratnju ranjenih drugova.

Znaci raspoznavanja za noć između 23 i 24 o. mj. jesu:

Most — Srušen.

Znaci za dan 24 o. mj. jesu:

Poziv: Desnu ruku izdići u horizontalnom položaju u vis.
Odgovor: Lijevu ruku izdići pravo u vis tri puta.

NAPOMENA:

IV bataljon pored svog zadatka ima da prekine t.t. vezu 10 minuta prije početka napada.

Dodijeljene pionirske grupe po završetku svog rada, a ukoliko se na pruzi nalazi izolirana žica (telefonska), iste odmah da priđu skupljanju iste žice, a potom da se jave u Štab brigade.

Prema već postojećem naređenju najstrožije se zabranjuje svlačenje zarobljenika, ali se to naređenje nije sprovodilo u potpunosti, stoga vam skrećemo pažnju da se ponovo ne smiju dogoditi slične stvari sa zarobljenicima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Grbić Čedo

Komandant:
Antolović Josip

IZVJEŠTAJ TREĆE CETE DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 23 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DIVERZIJAMA IZVRŠENIM OD 1 SVIBNJA DO 23 KOLOVOZA[1]

3 CETA
2 DIVERZANTSKOG BATALJONA
HRVATSKE
Zumberak
23-VIII-43

Izvještaj o akcijama

ŠEFU DIVERZANTSKE SEKCIJE INZlNJERSKOG OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA NOV I POH[2]

1-V-43 dignut je u vazduh nijemački vlak sa ratnim materijalom na pruzi Sisak — Zagreb između Turopolja i Pešćenice, uništena je lokomotiva i više vagona, promet je stajao 12 sati.

22-V-43 dignut je u vazduh talijanski vlak sa ratnim materijalom na pruzi Zagreb — Sisak između Turopolja i Pešćenice, uništena je lokomotiva sa više vagona ratnog materijala, promet je stajao 11 sati.

29-V-43 dignut je u vazduh kontrolni njemački vlak na pruzi Sisak — Zagreb između Odre i V. Gorice, uništena je lokomotiva i pet vagona, bilo je mrtvih i veći broj ranjenih, promet je stajao 13 sati.

20-VI-43 dignut je u vazduh talijanski transportni vlak na pruzi Karlovac — Zagreb kod Leskovca, uništena je lokomotiva i 12 vagona, bilo je mrtvih i ranjenih veliki broj, promet je stajao 50 sati.

28-VI-43 dignut je u vazduh njemački vlak sa cisternama i rudom na pruzi Sisak — Zagreb kod Pešćenice, uništena je lokomotiva i sedam vagona, promet je stajao 13 sati.

1-VII-43 dignuta je u vazduh pruga na više mjesta na pruzi Sisak — Zagreb kod Turopolja, promet je stajao 12 sati.

4-VII-43 dignuta je u vazduh lokomotiva i potpuno uništena na pruzi Karlovac — Ljubljana kod Metlike, promet je stajao 12 sati.

8-VII-43 dignuta su u vazduh dva vagona i potpuno uništena na pruzi Zagreb — Sisak kod V. Gorice,[3] promet je stajao 8 sati.

19-VII-43 dignut je u vazduh propust na pruzi Karlovac — Ljubljana kod Ozlja, promet je stajao 48 sati.

28-VII-43 dignuta su u vazduh dva talijanska transportna vlaka na pruzi Zagreb —. Sisak kod Mraclina i V. Gorice,[4] uništene su dvije lokomotive sa više vagona sa ratnim materijalom, bilo je mrtvih i ranjenih veliki broj, promet je stajao 25 sati.

23-VIII-43 dignuta je u vazduh pruga na četiri mjesta na pruzi Karlovac — Ljubljana kod Crnomlja, promet je stajao 11 sati.

8-VIII-43 dignut je u vazduh kontrolni njemački vlak na pruzi Zagreb — Sisak kod Odre,[5] uništena lokomotiva i četiri vagona, bilo je mrtvih i veći broj ranjenih, promet je stajao 11 sati.

ll-VIII-43 dignut je u vazduh njemački transportni vlak na pruzi Sisak — Zagreb kod Sv. Klare, uništena je lokomotiva i 11 vagona, promet je stajao 21 sat, bio je veliki broj mrtvih i ranjenih, istovremeno je uništen signalni stup.

14-VIII dignut je u vazduh njemački oklopni vlak na pruzi Zagreb — Sisak kod Odre, uništena je lokomotiva i četiri vagona, bilo je mrtvih i ranjenih, promet je stajao 18 sati.

28 na 29.[6] Dignut je talijanski vlak na pruzi Karlovac — Ljubljana, uništena je lokomotiva sa više vagona sa talijanskom vojskom i nešto civila, o žrtvama nema podataka. To je bilo između Ozlja i Kamanja. Promet je stajao 21 sat.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandir,
Jezdić Pero

' Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 122.
' Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 187.
[5] Vidi dok. br. 166.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 24 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVE NOU BRIGADE DA SE STAVI POD KOMANDU TRINAESTE DIVIZIJE U CILJU IZVOĐENJA OPERACIJA NA PODRUČJU PAZARIŠTE — PERUŠIC — GOSPIĆ[1]

Dostavljeno:
Štabu I Ud. brig. VI Div.
Štabu XIII Div. NOVH

< Op. 143/43
24. VIII. 1943

ŠTABU I UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE

Radi preotimanja neprijatelju inicijative na sektoru Gospić naređeno je Štabu XIII divizije da ispita mogućnost napada na neprijatelja u Pazaristu,[2] te da eksploatiše postignuti uspjeh do kraja.

U operacijama na sektoru Pazarište — Perušić — Gospić učestvovat će jedna brigada XIII Divizije,[3] jedna brigada VIII Divizije[4] i vaša brigada. U operacijama će komandovati Štab XIII Divizije.

U tu svrhu stavlja se vaša brigada odmah direktno pod komandu Štaba XIII Divizije do daljnjeg naređenja. Istome štabu podnijet ćete odmah izvještaj o rasporedu vaših snaga. Štab XIII Divizije nalazit će se 25 ov.mj. predvečer u Kosinju, a do tada u Otočcu, gdje će vaš kurir za njega saznati u Komandi mjesta.

Vaš štab preselite odmah uz cestu negdje kod Janjca, gdje se vežite za telefonsku liniju i uspostavite vezu. Odmah pošaljite izvještaj o rasporedu snaga i mjestu vašeg štaba po kuriru koji vam donese ovo naređenje. Vaše snage bit će smjenjene na položajima kod Perušića s jednom brigadom VIII

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34—1, k. 104 A.

[2] O operacijama na području Pazarišt.e — Perušić — Gospić vidi dok. br. 133 i tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Druge NOU brigade Štabu Osme divizije od 3 rujna 1943 godine.

[3] Odnosi se na Prvu NOU brigadu. (Njen raniji naziv: Šesta NOU brigada.)

Divizije,[5] a po konkretnom naređenju Štaba XIII Divizije. Zato odmah izvršite pripreme za ovu smjenu.

Sadržaj ovog naređenja, kao i sve radnje učinjene za njegovo izvršenje trebaju ostati u najvećoj tajnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta

BR. 102

ČESTITKE POLITIČKOG KOMESARA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE I PRVOG KORPUSA OD 24 KOLOVOZA 1943 GOD. BORCIMA I RUKOVODIOCIMA SEDME DIVIZIJE NA HEROJSKIM PODVIZIMA I POBJEDAMA U TOKU ČETVRTE I PETE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE[1]

ŠTABU VII N.O. DIVIZIJE

U ime Glavnog štaba N.O.V. Hrvatske čestitam borcima, komandirima, komandantima i političkim komesarima vaše divizije na herojskim i slavnim borbama koje ste vodili na vašem velikom maršu od februara do danas." Vi ste svojom krvlju cementirali temelje bratstva slobodoljubivih naroda Jugoslavije i tako stvarali uslove za buduću slobodnu, sretnu i bolju Jugoslaviju, bratsku zajednicu naroda. Ponosimo se da ste u tom maršu i vi tako hrabro učestvovali.

Od druga smo Terzića[3] obaviješteni da se vaša divizija treba što prije prebaciti na Baniju, gdje bi se trebala reorganizirati.

[s] Prvu NOU brigadu Šeste divizije smijenila je Druga NOU brigada Osme divizije 25 kolovoza 1943 god. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 19 rujna 1943 godine.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 36—1, k. 104 A.

['] Po naređenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, Sedma banijska divizija se prebacila krajem siječnja 1943 god. u Bosnu. U toku Četvrte i Pete neprijateljske ofanzive ona je dejstvovala u sastavu Glavne operativne grupe Vrhovnog štaba. Početkom rujna 1943 god. vratila se na Baniju.

[3] Velimir Terzić

Situacija je ovdje takva, da su na prostoru Bihać — Prijedor koncentrirane 3 njemačke divizije. To su 114 lovačka, 373 hrvatska i tzv. »Tigar« divizija. Prema prikupljenim podacima njihova je namjera bila da pođu u jednu ozbiljnu ofanzivu protiv našeg oslobođenog teritorija u Hrvatskoj.[4] Zato govori i činjenica da se još uvijek u Bihać dovlači ratni materijal, kao i da se vrše nasilna izviđanja u pravcima Bihać — Drenovača — Lapac i Petrovac — Kulen Vakuf — Lapac.®

U zadnje su vrijeme Nijemci i domobranske snage napustile Slunj, Cetingrad, Kladušu i Topusko,[6] te vrlo razrijedile svoje snage na prostoru Sisak — Petrinja i Glina.

Talijanske su pak snage, nakon duljih bojeva, napustile Žutu Lokvu i povukle se u Senj i položaje neposredno nad Senjem (Vratnik).[7]

Po sadašnjoj situaciji sudeći ofanziva na ovaj teritorij nije isključena, ali ove sadašnje pripreme joj ne daju još uvijek onog ozbiljnog karaktera, koji nam je bio u našim informacijama najavljen.

S obzirom na stanje vaše divizije mišljenja sam da bi se ona trebala što prije prebaciti ovamo na Baniju, da bi se što prije reorganizirala i potpuno osposobila fa borbu.[8] U cilju njene reorganizacije poduzećemo sve što bude potrebno, te ćemo kod toga uzeti u obzir kako snage Banijskog odreda, tako i snage Unske grupe.

Vaša bi se divizija trebala što prije prebaciti, po mogućnosti odmah iza prijema ovoga pisma, kako bi se posao oko njene reorganizacije što prije obavio. U slučaju pak da se neke njemačke snage krenu protiv našeg oslobođenog teritorija, vi zadržite vaše snage ondje gdje se nalaze[9] i nastojte da vašom

* Koncentracija ovih snaga izvršena je u cilju prodora u Dalmaciju. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa od 9 rujna 1943 i izvještaj Štaba Kninskog sektora Štabu NOV i PO Hrvatske od 20 rujna 1943 godine.

[5] Vidi dok. br. 30 i 125.

' Vidi dok. br. 138 i 139.

[7] Vidi dok. br. 183.

' Po povratku Divizije na Baniju, početkom rujna 1943 god., izvršena je popuna Prve i Druge brigade (pređašnje Sedme i Osme) dijelovima Banijskog NOP odreda i novomobilisanim ljudstvom. Istovremeno rasformirana je Unska operativna grupa a njene brigade (Prva i Druga) ušle su u sastav Sedme divizije, pa je Divizija tada imala četiri brigade. Ranija Šesnaesta NO brigada Sedme divizije bila je rasformirana kolovoza 1943 god. uslijed malog brojnog stanja. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 47—3, k. 105 A.)

' Divizija se tada nalazila u Podgrmeču. Vidi dok. br. 130.

aktivnošću — ukoliko vam to bude moguće — pomognete ovdašnjim snagama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

24.VIII.1943 g.

V.[10] Bakarić
V.[11] Holjevac

BR. 103

PISMO ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 24 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O STAVLJANJU DESETE DIVIZIJE POD KOMANDU ZONE[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. Službeno
Dne 24. VIU. 1943 g.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Dragi drugovi!

22 avgusta o.g. dobili smo naređenje od strane Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske da uputimo našu X Diviziju na Vaš teritorij.[2] Odmah smo u tom smislu izdali naređenje Štabu naše X divizije da krene na put.[3] Oni se sada nalaze u istočnom dijelu Slavonije[4] i krenuće za Moslavinu, gdje i Vama Glavni štab nare-

[10] Vladimir
[11] Većeslav

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—6, k. 470.

[3] Vidi dok. br. 93.

[' Divizija je krenula iz Požeške kotline 6-og i stigla u Moslavinu 9 rujna 1943 god. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 19 kolovoza 1943 godine.

[4] Divizija je krajem kolovoza dejstvovala na području Dilja. Vidi dok. br. 108, 111, 114 i 123.

đuje da dođete i da se sastanete sa našom X Divizijom. Naša X Divizije biće pod komandom Vaše Zone i Vi ćete istu upotrijebiti za izvršenje zadataka koje Vam je postavio Glavni štab. Na tome putu naša X Divizija neće mobilisati za sebe, nego samo jedinice II Operativne zone. Vama se stavlja u zadatak da proširite i ojačate pokret na Moslavani, kao i da krenete poslije sa našom divizijom prema Zagorju. Povratak naše X Divizije na teritorij Slavonije narediće nam Glavni štab prema situaciji i potrebama. Do toga vremena, naša X Divizija nalaziće se kod Vas.[5]

Mi smo Vam poslali nazad 5 dana jednu radio-stanicu. Vjerujemo da ste istu primili. Čim prije uspostavite radio-vezu sa nama i sa Glavnim štabom. Vjerujemo da ćemo imajući stalan kontakt moći mnogo više uraditi i na Vašem i na našem teritoriju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik Štaba:

(M.P.)[6]

[ä] U drugoj polovini prosinca 1943 god. Divizija je vraćena u Slavoniju. Vidi Istorijat Dvadeset osme divizije u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1125.

["] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA BIOKOVSKOG NOP ODREDA OD 24 KOLOVOZA 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU O NAPADU NA DUBCE I ZADVARJE[1]

STAB
BIOKOVSKOG PARTIZANSKOG ODREDA
Broj: službeno
24. VIII. 43.

OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU[2]

Operativni izvještaj

Šaljemo vam naš redoviti operativni izvještaj:

14—17. VIII. o.g. Sa našim I bataljonom nalazili smo se oko Grabovca, gdje se je sa borcima vršio vojnički i politički rad, kao i održavali javni zborovi u okolnim selima.

17. VIII. o.g. Jedna četa I bataljona kao i III četa II bataljona (koja se nalazi na Turiji) rušili cestu na Golom Brdu (Zagvozd — Imotski) te postavljali barikade, jer obaviješteni smo tada da bi neka njemačka vojska navodilo imala proći tom cestom. Njemci nisu ni do danas kretali se tom cestom.

18. VIII. o.g. Bio sastanak sa jednim domobranskim oficirom iz Šestanovca u vezi predaje tog garnizona nama. Domobranski oficir zagarantovao je predaju time, da mi izvršimo istog dana naveče formalni napad. (Međutim prije povratka ovog oficira u Šestanovac njegova se vojska iz tog garnizona povlačila u Zadvarje, rukovođena ustašama, bez njegovog znanja.

U vezi sa predajom Šestanovca naš I bataljon izvršio je pokret u selo Zeževicu. Također je izvršila pokret za Zeževicu i III četa II bataljona (sa Turije).

Ovog dana naveče naša vojska se povratila u svoj logor, dok je jedna četa ostala na položaju prema Zadvarju i Dubcima. Članovi ovog Štaba donijeli zaključak da se od sutra izvrši blokada Zadvarja i time prisili na predaju i onako deinoralisana vojska.

19. VIII. o.g. Ranim jutrom Leteća mosorska četa upala je u neprijateljski garnizon Dubci, gdje su se domobrani pre-

dali bez borbe. Bilo je malo pripuckavanja od strane ustaša, koje je vrlo malo trajalo. Naša I četa I bataljona čuvši za pucnjavu (jer je bila na položaju u neposrednoj blizini Dubaca) odmah je krenula u tom pravcu i došla nesmetano u Dubce, gdje nije našla nikoga. Leteća mosorska četa sa zarobljenicima i nešto plijena odmah je napustila Dubce. Naša I četa I bataljona zadržala je Dubce, po naređenju ovog Štaba, i zauzela položaje od Dubaca prema Zadvarju. Nakon odlaska Leteće mosor, čete naši borci našli su četiri sanduka municije, nekoliko pušaka, te nešto hrane. Istog dana nađen je jedan puškomitraljez.

Padom Dubaca u naše ruke, lakše nam je i slobodnije bilo vršenje pritiska na Zadvarje. Ovog dana na položajima oko Zadvarja nalazila se naša I četa I bataljona, I četa I bataljona Cet.[3] odreda i Leteća mosor. četa.

Naveče ovog dana (19. 8. o.g.) poslata je II četa našeg 1 bataljona na položaj od Zadvarja prema Dubcima, sa zadatkom da postavi zasjede na putu Zadvarje — Dubci — Omiš, za slučaj eventualnog povlačenja neprijateljske vojske iz Zadvarja za Omiš.

20. VIII. 43. Sa III četom I bataljona i III četom II bataljona krenuli smo iz Zeževice naveče u 8 sati za Zadvarje. Sa dvije čete napadali smo sa istočne strane Zadvarja uz pomoć 18 boraca Leteće mosorske čete. Sa sjeverne strane Zadvarja frontalno je napadala naša III četa I bataljona. Ova četa je bila povezana sa I četom I bataljona Cet. odreda, koja se nalazila na Šestanovcu. I četa našeg I bataljona imala je zadatak da drži osiguranje na Dubcima.

Napad je izvršen u 12 sati naveče, po predviđenom planu. Plan napada izvršen je u saglasnosti članova Štaba ovog odreda (druga zamj. komandanta i politkoma) i druga načelnika Štaba Cet. odreda.[4]

Članovi štabova odreda bili su raspoređeni sa vojskom na slijedeći način: Drug zam. komandanta Odreda otišao je sa dvije čete na istočni dio Zadvarja. On je u određeno vrijeme, prema dogovoru, poduzeo napad, dok sa Šestanovca gdje se nalazila I četa I bataljona Cet. odreda, s kojom je bio drug načelnik Štaba Cet. odreda, nije poduzela ofanzivni napad, već je ostala na svojim ranijim položajima i prepuckavala na neprijateljske bunkere. Međutim dvije čete koje su napadale sa istočne strane predvođene drugom zamj. komandanta ovog

Odreda nakon dvosatne borbe upale su u Zadvarje, dok četa Cet. odreda uopće nije znala da su naše snage već upale u mjesto. Kada su naše dvije čete koje su napadale sa istočne strane likvidirale otpor neprijatelja, tek onda je četa Cet. odreda sa svojih položaja došla u mjesto. Drug politkom Odreda bio je sa III četom našeg I bataljona, te je bio planski povezan sa četama koje su napadale sa istočne strane i ujedno vršio napad prema dogovoru.

Neprijatelj je bio veoma jako utvrđen u 20—25 dobro građenih bunkera, zaštićen trostrukim pojasom bodljikave žice. Moramo naglasiti da je u redovima domobranske vojske vladala velika panika i demoralizacija. Oni su bili spremni i bez borbe odložiti oružje, kako su to učinili domobrani u Dubcima. Takvo stanje u redovima neprijateljske vojske nama je mnogo doprinijelo u osvajanju ovog dobro utvrđenog neprijateljskog garnizona.[5] Uza sve to borba je bila žestoka, jer u ovom garnizonu nalazilo se mnogo ustaša koji su prisiljavali domobrane na davanje otpora. Međutim odlučnim naletom naših boraca, naročito bombaša na bunkere, skršen je otpor neprijateljskih vojnika, koji su stali da bježe i djelomično se predaju, pobacavši oružje i municiju.

Borba za Zadvarje trajala je 2 1/2 sata. Neprijatelj je u ludoj panici bježao i upadao u naše ruke. Dobar dio ustaša pobjegao je ostavljajući oružje. U borbi neprijatelj je imao oko 12—15 mrtvih i više ranjenih, dok su sa naše strane dva druga mrtva i tri lakše ranjena. Zarobljeno je oko 300 vojnika 1 oficira (8). Od zarobljenika ostala su dvojica dobrovoljno u N.O. Vojsci, dok su ostali pušteni svojim kućama, jer nisu bili voljni dobrovoljno ostati u partizanima. 8 zarobljenih nepr. oficira upućeni su tom Štabu. Dvojica od ovih (Mateljak i Kerić) izjavljuju da žele dobrovoljno ostati u redovima N.O. Vojske.

Padom Zadvarja, u naše ruke pao je bogat plijen oružja, municije, hrane, razne robe i ostalog. Zaplijenjeno je 360 pušaka, 5 teških mitraljeza, 14 puškomitraljeza, 260.000 metaka, 2 teška minobacača sa oko 480 granata od 3 1/2 kg, te veliki broj ručnih bombi (ova dva-tri dana poslije borbe našli smo po položajima još nešto oružja, municije, odjeće i dr., što je neprijatelj u bijegu ostavljao). Osim zaplijenjenog ratnog materijala, još smo zaplijenili priličnu količinu živežnih namirnica: brašna i ostalog, odjeće i obuće. Sav zarobljeni materijal podijelili smo sa Cet. odredom. Hranu smo podijelili sa Cet. odredom.

Zaplijenjeni sanitetski materijal otpremljen je Cet. odredu, kao i 8 telefonskih aparata i jedna poljska telef. stanica.

21—24-VIII. o.g. Odmah nakon pada Zadvarja, jedan dio vojske ostao je u mjestu, a drugi otišao na položaje radi osiguranja od Imotskog, Omiša, Makarske i dr. III četa II bataljona odmah se vratila na svoj prvobitni položaj na Turiji. Radi vršenja pravilne evakuacije zaplijenjene robe, kao rekvizicije i konfiskacije, smatrali smo potrebnim da vojska ostane u Zadvarju dok se ne osnuje Komanda mjesta Zadvarje sa potrebnim brojem oružanih stražara. Danas se pristupilo formiranju Komande mjesta, pak ćemo mi još u toku noći izvršiti pokret odavle za Imotski sektor, radi vršenja operacija i radi prikupljanja novih boraca za N.O. Vojsku. Kontrolu nad Dubcima, Zadvarjem i Šestanovcem, kao i okolicom, prepustit ćemo snagama Cet. Odreda, koje se sada ovdje nalaze.

Svih ovih dana neprijateljski avioni kruže nad Zadvarjem i okolnim selima. Danas je jedan nepr. avion bacao bombe na položaje oko Zadvarja, kao i u jednom obližnjem selu. Žrtava, kao i štete, nema.

O radu i operacijama našeg II bataljona (na Biokovu) od 13 do danas nismo upoznati, stoga ćemo vam operativni izvještaj za ovo razdoblje za II bataljon poslati naknadno. Obaviješteni smo da je oružje stiglo sa Brača. Koja količina, to nam nije poznato.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom: Zamj. komandanta:
Srzić Nikola

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG LIČKOG HRVATSKOG BATALJONA »MATIJA GUBEC« OD 24 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVU BATALJONA[1]

STAB
I LIČKOG HRVATSKOG BATALJONA
»MATIJA GUBEC«
A. br. 26
24 kolovoza 1943 godine

ŠTABU VI DIVIZIJE

Po naređenju toga štaba dostavlja sa vojnički izvještaj u sljedećem:

1. — Vojnička situacija u selima kroz koja je prolazio ovaj bataljon je u sređivanju. Skorom iz svakog sela postoji nekoliko ljudi u šumama, koji imaju negdje jačeg a negdje slabijeg uticaja na selo. Formirani u manje skupine, podijeljeni na logore, krstare po šumama, napadaju prolazeće drugove, hvataju i ubijaju. 19 ovog mjeseca ubijen jedan drug partizan na Janjču. 14 ovog mjeseca uhvaćen je komesar 4 čete ovoga bataljona drug Grahovac Mate. O njemu nam nije ništa poznato, po neprovjerenim podatcima nalazi se u Gospiću. Nestalo ga je između s. Ramljana i ž. pruge na cesti.

Ovaj bataljon sa tri čete prokrstario je šumama između Lešća — Čovića — Prozora — Švice — Kutereva — Krasna — K. Bakovca i D. Kosinja, kao i kroz šume između Sinca — Crne Vlasti — Ramljana. Ovom prilikom uhvaćeno je 8 ustaša, 1 ženska i 15 četnika (10 četnika je pušteno odmah kući u Lipovo Polje, a 5 četnika koji su bili u partizanima predato je K-di mjesta u G. Kosinju). Jedan ustaški kurir je ubijen u Kuterevu. U ovoj akciji zarobljeno 20 pušaka raznih, 2000 metaka. 14 bombi i drugih raznih stvari u polovnom stanju.

Poslije krstarenja bataljona osjeća se po selima, a i kod neprijatelja nesigurnost, uslijed čega se pojedini ljudi vraćaju svojim kućama. Izgleda da će se postepeno povratiti svojim kućama svi zavedeni, dok koljači misle nastaviti svoja djela. Mi na svakom sastanku pred narodom pozivamo da se svi zavedeni, prevareni i prisilno mobilizirani vrate svojim kućama.

Koljačima smrt. Ovo ima dobrog odjeka u narodu. Narod se popravlja i postaje svijesniji u svakom selu kuda bataljon prođe.

2. — Bataljon se sastoji iz 4 čete. Do sada je postojao omladinski vod, u koji su bili uvršteni svi omladinci iz svih četa; svršili su kurs u rukovanju oružjem i osnovne vježbe, te su 20 ov. mjeseca ponovo upućeni u svoje čete.

Imamo u planu da otvorimo jedan kratak kurs za vodnike i desetare, u koji bi ušli najbolji borci, isti bi bili izdvojeni u jednu desetinu i sa njima bi radio jedan od domobranskih oficira.[2] Ovo moramo činiti jer vojničkog kadra imamo vrlo malo. U izgledu je skoro formiranje 2 bataljona.

3. — Stab bataljona kao cjelina radi dobro iako čini dosta pogrešaka u pogledu rješavanja pojedinih pitanja iz operativnog plana bataljona. Stab je dosta neodlučan, naročito što se tiče izvođenja pokreta i manjih akcija (gubi se mnogo vremena u primanju i proučavanju predloga za akcije i za sprovođenje planova u život).

4. —• Vojnička obuka izvodi se kod ovoga bataljona svaki dan: ujutro po jedan sat izvodi se gimnastika, poslije puščane radnje, strojna obuka, naizmjenično i borbena obuka. Naročitu pažnju obraćamo da se borci izvježbaju u posjedanju položaja i u snalaženju u iznenadnim slučajevima; zato se komandirima, vodnicima i desetarima daju uvijek konkretni zamišljeni iznenadni napadi neprijatelja na odmoru, na vježbi, na putovanju, na prenoćištu itd.

5. — Vojna situacija u bataljonu nije najpovoljnija, oskudijevamo u komandnom kadru, te smo prisiljeni za v. d. komandira stavljati desetare a tako i za vodnike. Politička situacija izgleda malo bolje a ovo se osjeća na veselom držanju boraca, a naročito u njihovom razgovoru po selima. Desio se slučaj da su u selima u kojima smo bili neki drugovi navodno prisvajali izvjesne sitne stvari, kao iglu, brijaću britvu, čupali duvan, a što se sada ne dešava. Ima pojedinaca koji su nesvijesni, pa su uslijed toga dezertirala dva iz Vrhovina, koji su pobjegli svojim kućama. Ova dvojica su jedini bili u bataljonu koji su mobilizirani, dok svi ostali su stupili dobrovoljno.

6. — Ishrana se vrši po kućama. Nekada je dobra, a nekada dosta slaba, zavisi od svijesti pojedinih familija i imetka pojedinih kuća.

7. — Planovi za iduće djelovanje ovoga bataljona je čišćenje šuma na terenu Kosinj — Velebit i oko Kutereva.

U slučaju napada ustaša prema Janjču, branit ćemo Kosinj i djelovati s boka.

8. — Bilo bi potrebno da na iduće kurseve uputimo više drugova nego prošli put.

Potrebno nam je dostaviti obrazac po kome treba da se dostavlja operativni izvještaj, tj. po kojima sve točkama treba odgovoriti u toku jedne akcije.

Za prošle akcije mi smo kratko izvijestili, dok operativni izvještaj ne možemo dostaviti uslijed nemanja propisanog obrasca.

Stab raspolaže sa jednom velikom glomaznom pisaćom mašinom koja je mnogo teška za nošenje po šumama, tražili smo da je zamijenimo za malu ručnu mašinu, pa nismo do sada nigdje uspjeli.

Jedan teški mitraljez nam je neispravan, te ćemo ga poslati na opravku. Neće uopće da dejstvuje brzom paljbom.

Za srednji vojni kurs poslali smo jednog komandira druga Miću Svetića. Imenovani je otišao dne 22 ovog mjeseca zajedno sa osobljem ofic. škole.[3]

Prilog: Brojno stanje i naoružanje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Milivoj Rukavina

Komandant
Ivan Grahovac

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 25 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GORU[1]

ŠTAB 27. 8. 43[2] .
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE P. O. HRVATSKE
Br. službeno
Dne 25 augusta 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Naša Grupa noću 24/25. VIII. t.g. izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Gori.[3] Likvidacija posade u potpunosti nije izvršena jer je neprijatelj davao ogorčen otpor iz crkve, žand. kasarne i jednog utvrđenja gdje im je bio štab.

U toku ove akcije naše jedinice zarobile su 135 domobrana, a zaplijenile: 1 teški bacač, 2 laka bacača, 2 teška mitraljeza, oko 7 p. mitraljeza, oko 100 pušaka, 80 mina za teški bacač, 30.000 pušč. metaka, 120 mina za mali bacač, 15 konja, 100 ćebadi, te razne sitne vojničke spreme.

Detaljan operativni izvještaj slijedi.[4]

Gubitci na našoj strani jesu: 5 mrtvih i 10 ranjenih drugova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Ranko Mitić

Komandant: Pet.[5] Kleut

(M.P.)[6]

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 52/1—2/1, k. 421.

[s] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

['] Opširnije o tome vidi dok. br. 98 i 115.

[4] Vidi dok. br. 115.

["] Petar

[°] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA DIJELOVA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« I ZUMBERACKO-POKUPSKOG I TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP ODREDA OD 25 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA KUPCINU[1]

OPERATIVNI STAB DIJELOVA
XIII PROLETERSKE BRIGADE I 2. P. O.
I TUROPOLJSKO-POSAVSKOG ODREDA

25. VIII. 1943 godine

Operativni izvještaj:

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE I ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Prema podacima dobivenim 21. VIII. ov.g. neprijatelj se nalazio i to: Kupčina: 4. satnija XXX ustaške bojne koja je brojala 60 ustaša naoružanih: 4 p. mitraljeza, jedan teški mitraljez, jedan laki bacač, ostalo puške. Pisarovina: 2 satnije ustaša, Lasinja: 2 satnije ustaša XXX bojne, Šišljavić: 2 satnije ustaša X bojne, Kupinec: 350 ustaša.

III proleterski bataljon i I bataljon Turopoljsko-posavskog odreda dobili su zadatak da likvidiraju neprijateljsku posadu u D. Kupčini[2] i dignu most na rijeci Kupčini između Donje Kupčine i Šišljavića, za što im se pridodaje jedno minersko odjeljenje.

I proleterski bataljon, kome su pridodata 2 teška mitraljeza, dobio je zadatak da osigura povlačenje i spriječi nadiranje neprijatelja iz Pisarovine, Kupinca i Zagreba i ujedno iste noći fingira napad na Pisarovinu. Te iste noći drugo minersko odjeljenje dobilo je zadatak da postavi nagazne mine na pruzi Zagreb — Sisak.

Mjesto koncentracije za polazak za izvršenje zadatka bilo je iz sela Mikša — Lučelnica 21. VIII. 43 u 18 sati.

III proleterski bataljon dobio je glavni zadatak da napada i likvidira neprijatelja u njegovom garnizonu, dok Posavski bataljon da postavi osiguranje prema Pisarovini —

Lasinji i Sišljaviću, spriječi nadiranje neprijatelja iz tih pravaca kao i da onemogući bježati ovim koji su napadnuti, sa minerskim odjeljenjem da digne most na rijeci Kupčini između Donje Kupčine i Sišljavića.

Napad je otpočeo u 23,30 sati u noći, završio u 0.30 s. Neprijateljska patrola koja je bila vani primijetila je naše privlačenje i dala znak pucnjavom, našto se je otvorila sa svih strana vatra. Neprijatelj je tukao iz svih oružja, ali jedinice koje su vršile napad bile su brze i energične, brzim naletom zarobile teški mitraljez, laki bacač, p. mitraljez i zgradu komande sa svom arhivom. Neprijatelj je bio razbijen, dezorganizovan, ali pošto je samo selo ogromno veliko, preko 400 kuća, neprijatelj se razvukao, razbježao po štalama i sjenicima* gdje su se skrili po jedan-dva ustaše, a nekoje grupice uspjele su pobjeći i u kukuruze. Nastavljajući pretresanje kuća, štala i sjenika zarobljeno je 11 ustaša. Pretresanje sela vršila je jedna četa, dok su ostale dvije čete pretresale teren zapadno i istočno od sela, kukuruze i šumice, u streljačkom lancu sve do naših zasjeda koje je držao I bataljon Turopoljsko-posavskog odreda. To pretresanje trajalo je do 6 sati ujutro i kada je teren pročišćen, sve jedinice povukle su se u Kupčinu odakle Turopoljsko-posavski bataljon treba da krene sa plijenom i zarobljenicima a III proleterski bataljon daje osiguranje iz svih pravaca. Razbijene ustaše koji su uspjeli sakriti se u kukuruzu stalno su pucketali i od jedne naše patrole ranjena su dva druga. U toj akciji u napadu imali smo jednoga mrtva druga i kod pretresanja terena 2 lakše ranjena, iz Turopoljsko-posavskog bataljona. Zarobljeno je 11 ustaša, dok ih je 6 bilo mrtvih, zaplijenjen je 1 teški mitraljez, 1 p. mitraljez, 1 laki bacač, 10.000 metaka, 20 pušaka i razne druge spreme.

23. VIII. o.g. ujutro u 7.30 sati neprijatelj kreće iz Lasinje, Pisarovine i Sišljavića prema Kupčini.[3] 2. četa III Proleterskog bataljona prima borbu sa neprijateljem — 2 satnije ustaške XXX bojne koje nastupaju od Lasinje, zadržava neprijatelja i zadaje mu osjetljive gubitke. Utom i 1. četa III proleterskog bataljona prima borbu sa neprijateljem koji nastupa od Pisarovine i također ga zadržava i odbija. 3. četa III proleterskog bataljona nalazila se na lijevom krilu 1. čete, još nije stupila u borbu. Neprijatelj koji nastupa od Sišljavića, gdje su išli Talijani sa tenkovima, dolazi do srušenog mosta i vraća se natrag. I bataljon Turopoljsko-posavskog odreda u to vrijeme kreće sa plijenom zarobljenim i zarobljenicima do prve šume prema Bratini gdje treba da sačeka III proleterski bataljon i zajedno da nastave put dalje. Kada je taj bataljon odmakao

200 metara sa mjesta, jedna ustaška kolona od 40 vojnika uspjela je, u partizankama[4] i maskirani kao partizani, doći do same kolone koja je pratila plijen i zarobljenike a da se na njih nije otvorila vatra niti obraćala pažnja računajući da su partizani, ali kada su oni došli do kolone, na mjesto gdje su bila kola i zarobljenici, otvorili su vatru po koloni gdje su nam ubili 4 druga, jednog kočijaša civila i jednog civila teško ranili. Uspjeli su na tom mjestu presjeći kolonu, tako da je 2. četa I bat. Turopoljsko-posavskog odreda bila otsječena od same kolone i povukla se u šumu prema Crnoj Mlaki; sa njom je bio i pokojni drug Simić,[r'] koji se kasnije povratio da uhvati vezu sa nama i naišao na zasjedu od grupice ustaša koji su otvorili na njega vatru, gdje je bio smrtno pogođen. Kada se ustanovilo da je ta kolona, koja je došla do kola, ustaška, ostatak Turopoljskog bataljona pojačan sa Trećom četom III proleterskog bataljona, napao i neprijatelja na juriš protjerao i ponovo su oslobođena kola i sav plijen. Zarobljen je još jedan p. mitraljez Brno i neprijatelju naneseni teški gubici u mrtvima i ranjenim. Za to vrijeme bjesnila je žestoka borba na desnom krilu gdje je bila 1. i 2. četa III proleterskog bataljona; ustaše su i tamo bili maskirani kao partizani i služili se trikovima ali im nije uspjelo, zadati su im teški gubici i odbijeni su. Za vrijeme te borbe jedan vod 2. čete III proleterskog bataljona goneći jednu grupu neprijatelja koja je bježala prema Šišljaviću izgubio je vezu sa bataljonom i spojio se sa onom četom koja je također bila otsječena i gonila jednu grupu razbijenih ustaša. Sa tom četom išao je operativni oficir Turopoljsko-posavskog bataljona drug Mirko Vuković, koji su se, nakon [što su] protjerali neprijatelja, povukli zajedno sa vodom III proleterskog bataljona sa kojim je išao komandir 2. čete i pošto nisu imali veze sa nama povukli su se u pravcu Horvata gdje smo drugi dan uhvatili vezu sa njima.

Nakon što je neprijatelj odbijen i razbijen u borbi u Kupčini, ali grupice ustaša razvukle su se po okolnim šumicama i kukuruzima i t.d., kolona je krenula sa jednom četom u streljačkom stroju u predhodnici u pravcu Bratine zajedno sa svim plijenom, ranjenicima i mrtvim drugovima koje smo nakon borbe pokupili, samo za druga Simića nismo znali gdje se nalazi pošto je on samo sa jednom patrolom išao da hvata vezu sa nama. gdje ie pao a patrola se povukla za svojom četom koja je bila otsječena, tako da je ostao na mjestu gdje je i poginuo; patrola koja je bila sa njim uzela mu je samo oružje

(pištolj) i torbicu, dok njega nije mogla izvući pošto su bila svega dvojica a grupica ustaša iz zasjede tukla je teren na kome je pao, a koji je bio ravan i brisan.

Drug Simić je za to vrijeme zamjenjivao komandanta Turopoljsko-posavskog odreda i sa njegovim gubitkom izgubili smo mnogo pošto je Odred sada ostao bez komandanta, a on je bio hrabar i neustrašiv borac, jedan od prvih koji su došli na Zumberak, ali samo neoprezan.

Istoga dana u 12 sati prelazili smo cestu Kupinec — Pisarovina. Ustaše iz Kupinca pošle su prema Pisarovini, ali ih je zasjeda našeg I proleterskog bataljona najurila natrag. Istog dana uvečer stigli smo u 21 sat naveče u Lučelnicu, u selo Mikše.

Iste večeri dobivamo podatke od političkih radnika sa terena da Nijemci kreću od Kraljevca sa jačim snagama prema Dubrancu, a ustaška posada u Kravarskom dobila je pojačanje, a ujedno nas izvještava I proleterski bataljon koji već vodi borbu sa Talijanima koji nastupaju od Kupinca prema Pisarovini kao i cestom od Zagreba na koju su izišli od Kraljevca i Kupinca. Istu noć sa plijenom i ranjenicima omladincima, Odredom i III proleterskim bataljonom povukli smo se do Kupe, u selo Auguštanovac, i sutradan prebacili smo se preko Kupe, uputili smo ranjenike u bolnicu na Kordun i nešto sanitetskog materijala, sa ostalim snagama ostali smo na odmaranju kraj Kupe, u selu Ilovačku, gdje smo uhvatili vezu sa jedinicama VIII divizije[6] u Bučici. I prolet. bataljon ostao je u Pokuplju, pratio kretanje neprijatelja i ujutro primio borbu sa Talijanima kod Hasan Brega, odbio ih natrag, samo sa tenkovima uspjeli su prodrijeti u Pisarovinu gdje su se zadržali do noći i povukli se natrag za Kupinec. Iz drugih pravaca neprijatelj nije nastupao. 24. ov.mj. snage koje su bile preko Kupe prebacile su se natrag na sektor oko Pokupskog gdje smo ostali taj dan i 25. ov.mj. krenuli na sektor oko Kravarskog, Pisarovine i Dubranca.

Sada se III proleterski bataljon i dvije čete I proleterskog bataljona nalaze još u Pokuplju zajedno sa Turopoljsko-posavskim odredom i pomažu oko formiranja i sređivanja toga Odreda; sada će se formirati i II bataljon Turopoljsko-posavskog odreda.[7] Treba dosta komandnog kadra za koji momentano oskudijevamo. Ostale snage Brigade nalaze se na Zumberku. Brigada se je u zadnje vrijeme brojčano povećala, ima izgleda da bi se mogla znatno povećati, jer priliv novih drugova iz

Posavine i Zagreba dosta je dobar. Uslovi za mobilizaciju vrlo su povoljni u Posavini. Dok sredimo ovaj Odred, sa ovim snagama iz Pokuplja prebacićemo se na sektor Samobor — Zagreb.

Novomobilisani borci Turopoljsko-posavskog odreda dosta su dobar i borben elemenat, samo im fali iskustvo koje treba da dobiju u zajedničkim akcijama sa nama ...

BK. 108

[1]

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDAMNAESTE NOU BRIGADE OD 25 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DRENJSKI SLATINIK I DRENJE[1]

STAB
XVII UDARNE BRIGADE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 413
Dana 25 augusta 1943 g.

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA XVII UDARNE BRIGADE

Na položaju

Jedinice naše divizije dobile su zadatak da prodru u neprijateljsku pozadinu i likvidiraju uporišta na istočnom dijelu Diljskog područja[2] koje brane domaći naoružani seljaci—bundaši,[3] među kojima imade i maleni broj okupatorskih vojnika. U cilju izvršenja pretstojećeg zadatka, ishod kojega je od velike važnosti za politički rad na ovom području i s tim u vezi za samu mobilizaciju hrvatskog stanovništva, naša brigada dobila je zadatak da sa dva bataljona likvidira uporište Drenjski Slatnik i Drenje,[4] a s jednim bataljonom da postavi zasjedu na cesti Našice — Bela Vila.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 45/1, k. 1129.

[3] Divizija je krenula na područje Dilja 23 kolovoza. Vidi dok. br. 97.

[3] To jest: »kulturbundovci« (pripadnici Kulturbunda, organizacije njemačke nacionalne manjine).

U pogledu pristupanja izvršenju pomenutog zadatka Štab XVII udarne brigade

NAREĐUJE:

(Sekcija Brod 1 : 100.000)

I *bataljon:*

Krenuće iz svog mjesta boravišta preko Tromeđe putem Borovik — put prema Drenjskom Slatniku do potoka Koritnjak, odakle odvaja svoje dvije čete i zaobilazi s južne strane sela Drenjskog Slatnika, tako da sa jednom četom upada s južne strane u ugao sela kod crkve, zagospodari raskrsnicom i jednim dijelom svoje čete likvidira školu koja se nalazi u blizini crkve i čisti zapadni dio sela od crkve, drugim svojim dijelom čete čisti samu raskrsnicu i zgrade koje se nalaze putem prema Hajmu[5] i hvata vezu sa četom koja napada Hajm, a s jednim svojim dijelom istočnim putem dok ne uhvati vezu sa četom koja napada sa sjeverne strane ovo selo.

Druga četa odvaja se od ove kolone na 500—600 metara prije ulaska ove čete u raskrsnicu i hvata južni dio sela, likvidira zgradu Hajm i čisti kuće do u pravcu raskrsnice kod crkve.

Jedna četa kod potoka Koritnjaka odvaja se od bataljona, prolazi ispod kote 136, zaobilazi selo sa sjeverne strane i ulazi u ugao sela koji je na sjeverozapadnoj strani, čisti krakove sela koji se protežu na sjever, isto i jug, kao i samu raskrsnicu, nastoji da uhvati vezu sa jedinicama od njih desno prema crkvi.

III bataljon:

Kreće sa svog polaznog položaja preko Borovika — putem prema Drenjskom Slatniku, koga napušta ispred potoka Koritnjaka i dalje vinogradima d. zaobilazi selo Slatnik sjevernom stranom do kote 155 odakle putem prema Drenju do kote 142, odakle dvije čete zaobilaze selo i ulaze u sjeveroistočni dio sela gdje jedna četa zaobilazi mlin i pristupa likvidaciji objekta Minkove kuće, zauzima raskrsnicu i čisti zgrade na putu koji dolazi iz Đakovačkih Kućanaca.

Druga četa odvaja se od ove čete prije njezinog samog upada, likvidira i čisti dio sela od raskrsnice u pravcu sjevera, hvata vezu sa dijelovima čete i likvidira Minkovu kuću i koji dolaze od crkve. Treća četa dolazi od kote 142 u sjeverozapadni ugao ovoga sela, zauzima zgrade kod crkve i pristupa čišćenju zgrada desno i lijevo od crkve, hvata vezu sa jedinicama kod raskrsnice.

II bataljon:

Ovaj bataljon postavlja zasjedu na cesti Našice — Bela Vila, kod šume Panik ispred sela Razbojišta. Krenuće iz svog mjesta boravišta putem koji vodi u selo Ostrošinci, prolazi kroz selo i dolazi do kote 158 i dolazi u šumu Panik gdje treba da rasporedi svoje jedinice na zasjedi.

Za pomoć Štabu I bataljona dodjeljuje se zamjenik komandanta ove brigade drug Dušan Kreča. Isto taj bataljon dobiće jedan brdski top koji će vam poslužiti za likvidaciju neprijatelja koji bi se skoncentrisao u zgrade. Taj bataljon ostaviće kod sebe jedan teški minobacač sa 5—6 mina, dok će 1 teški minobacač sa ostatkom mina i sa poslugom uputiti u Stab II bataljona.

II bataljon:

Za pomoć ovom bataljonu dodjeljuje se obavještajac ove brigade drug Enci.® Isto tako dodjeljuje vam se 1 teški minobacač, i 1 teški mitraljez iz III bataljona, tako da u zasjedi imadete tri teška mitraljeza, 1 protivtenkovski i 1 teški bacač.

III bataljon:

Za pomoć ovome bataljonu dodjeljuje se načelnik štaba ove brigade drug Ljubomir Vukotić. Ovaj bataljon uputiće u Stab II bataljona svoj 1 teški mitraljez.

IV bataljon:

Ovaj bataljon kreće sa svog mjesta boravišta zajedno sa Štabom brigade gdje će biti u rezervi, dok će dati jedan vod sa jednim puškomitraljezom za osiguranje brigadnog previjališta koje se nalazi u Podgorju.

Brigadno previjalište biće u selu Podgorju. Evakuacija materijala, t.j. plijena biće u selu Paučju.

Početak napada biće danas u 22,30 sati.

Znaci raspoznavanja za noć između 25/26 ov. mj.: Odziv: Suma — Zelena.

Za dan:

Odziv: Pušku u horizontalnom položaju u desnoj ruci jednom izbaciti u stranu.

Odgovor: Mahanje kapom u lijevoj ruci u krug iznad glave.

Znaci za povlačenje dobiće se pismenim putem i dvije crvene rakete ispaljene pravo u zrak.

Stab divizije biće u mlinu na putu Drenjski Slatnik — Borovik, blizu Borovika.

Stab brigade biće na koti 155 na putu Drenje — Paljevina.

Pravac povlačenja za sve bataljone biće dosadanje mjesto boravka, t.j. odakle polazite.

Veza između štabova bataljona održavaće se kuririma i slati izvještaj u Stab brigade svaka dva (2) sata, ali u slučaju kakove promjene može se slati i prije.

Vodiči za sve bataljone dobiće se iz Štaba Diljskog odreda, ali Stab I bataljona može da potraži vodiče i u Diljskom području,[7] tako da ima što više vodiča.

Važne napomene: Intendant brigade, odnosno bataljona vršiće rekviziciju od onih seljaka koji su služili otvoreno neprijatelju. Svaku kuću koja bude, t.j. iz koje se bude davao otpor u tom slučaju treba uništiti.

Ovaj napad na neprijateljska uporišta Drenjski Slatnik i Drenje mora da bude silovit i izvršiti odmah prepad i juriš da bi što prije likvidirali ta uporišta. Sve zarobljenike treba sprovesti u Stab brigade.

1.) Drenjski Slatnik, stalna posada: 34 njemačka vojnika i 60—70 domaćih Švaba. Naoružani su sa 9 p.m., parabelama,[8] 1 lakim bacačem, ostalo mauzer puške i svaki vojnik nosi po dvije bombe. Utvrđeni su sa 18 bunkera. Raspored bunkera nije poznat. Noćna posada u bunkerima jest po 4 vojnika. Osiguravaju sela sa istočne strane i to na kraju sela i sa sjeverne strane, dok su ostali bunkeri prazni. Banda koja nije u bunkerima nalazi se u Hajmu.

2.) Drenje, stalna posada jeste: 12 njemačkih vojnika i 30 domaćih Švaba. Naoružani su sa 1 teškim mitraljezom, 2 p.m., 1 parabelom, ostalo su mauzer puške. Svaki vojnik ima po 130 metaka i dvije bombe. Utvrđeni su sa 5 bunkera, a noću su svi u Minkovoj kući kraj mlina.

Bataljoni će se skoncentrisati tačno u 15,30 sati pred Štabom brigade, t.j. na Tromeđi.

Stab IV bataljona dodijeliće 1 teški mitraljez Štabu II bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivan A. Šibi

Komandant:
Demonja J. Nikola

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH NOP ODREDA OD 25 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA OD 25 SRPNJA DO 22 KOLOVOZA[1]

STAB GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH PARTIZANSKIH ODREDA
Op. broj: 41—43
dne 25. VIII. 1943

29. VIII 1943[2]

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni odsjek

Operativni izveštaj:

Djelatnost naših jedinica svela se od posljednjeg operativnog izvještaja[3] najviše na akcije na pruzi i napadaj na manje talijanske patrole. Tako su jedinice I odreda izvele slijedeće akcije:

Dne 25. VII — porušile su 72 m pruge između željezničke stanice Ogulin — Ogulinski Hreljin. Promet je bio obustavljen 40 sati.

Dne 26. VII — pokupile su jedinice II bataljona 4.000 m telefon.-telegrafske žice i 130 kom. čašica na cesti Josipdol — Modruš.

Dne 29. VII — imao je II bataljon manji okršaj sa Talijanima i četnicima u blizini Josipdola. Gubici neprijatelja su nepoznati.

Dne 3. VIII — uništeno je 120 m pruge kod željezničke stanice Vrbovsko — Srp. Moravice. Promet je bio obustavljen 36 sati.

Dne 3. VIII — jedna četa III bataljona otvorila je vatru na talijanski kamion kod Grižana, a koji je vozio sljedovanje iz Crikvenice za Grižane. Poginula su dva talijan. vojnika, a jedan oficir ranjen.

Dne 6. VIII — jedinice III bataljona postavile su zasjedu na cesti Zlobin — Plaše i tom prilikom zarobile

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—1, k. 105 B.

[2] Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Vidi tom V, knj. 17, dok. br. 93.

4 talijan. vojnika i 2 žandara NDH. Zaplijenjene su 4 puške i 2 pištolja. Nakon saslušanja isti su pušteni.

Dne 7. VIII uništeno je 72 m pruge između željezničke stanice Ogulin — Og. Hreljin. Promet je bio obustavljen 10 sati.

Dne 10. VIII jedna četa II bataljona određena kao osiguranje u svrhu pregovora sa domobranima iz garnizona Vrbovskog bila prokazana i po četnicima iznenađena i napadnuta. Tom je prilikom u ruke palo 5 živih partizana. Četnici su zaplijenili 1 puškomitraljez »Šoša« i 9 pušaka. Jedinica je bila iznenađena i tek što se snašla od prvog iznenađenja otvorila je vatru. Na strani četnika bilo je 1 mrtav i 7 ranjenih.

Dne 11. VIII jedinice II bataljona podmetnule minu na pruzi između stanice Ogulin — Ogulin. Hreljin. Izbačena su dva vagona i promet bio obustavljen 9 sati.

Dne 14. VIII jedan vod III bataljona zarobio kod Zlobina 5 talijanskih vojnika i zaplijenio 6 pušaka, 360 metaka, 48 bombi, 4 konja, 11 ćebadi i ostale druge spreme. Nakon saslušanja Talijani su pušteni.

Dne 19. VIII jedna desetina III bataljona napala manju kolonu Talijana kod Fužina. Ubijena su 2 Talijana, a 11 ih je ranjeno. Zaplijenjena 1 puška i 1 pištolj

Jedinice II odreda izvršile su slijedeće akcije:

Dne 8. VIII jedan vod I bataljona napao je talijansku patrolu na pruzi između stanice Skrad — Brod Moravice. Ubijena su dva talijan. vojnika. Zaplijenjene su 2 puške, 2 bombe i druge spreme.

Dne 12. VIII postavljena je nagazna mina između stanica Delnice — Lokve. Izbačena je lokomotiva koja je jako oštećena, kao i 3 vagona koja su potpuno zdrobljena. Promet je bio obustavljen 28 sati.

Dne 13. VIII razrušena je pruga između stanica Delnice — Kupjak.

Dne 14. VIII postavljena je nagazna mina između stanica Skrad — Zrnovac. Naišao je teretni vlak, izbačena je i jače oštećena lokomotiva, kao i 4 vagona.

Dne 15. VIII postavljena je mina na pruzi između stanica Meja — Hreljin. Izbačena je lokomotiva koja

je potpuno uništena, kao i četiri vagona koji su razbijeni. Poginuo je vlakovođa, ložač i dva civila.

Dne 21. VIII postavljena je mina na pruzi Plaše — Zlobin. Naišle su dvije lokomotive i tri vagona. Lokomotive izbačene iz kolosjeka i djelomično uništene. Promet je bio zaustavljen 32 sata.

Dne 21. VIII jedan vod I bataljona zajedno sa jednom manjom terenskom slovenskom jedinicom postavio je zasjedu na cesti kod Banje Loke. Trebali su proći neki kamioni sa materijalom, međutim naišao je teretni kamion koji je vozio drva za okupatora. Kamion je prevrnut pod škarpu i zapaljen. Tri radnika koji su vozili taj kamion su ranjeni.

Dne 22. VIII izvršena je akcija miniranja talijanskih bunkera kraj samih Delnica koji su bili u gradnji i već skoro potpuno dogotovljeni. Bunkeri su bili masivno građeni, debljina zida metar i pol. Noću je uslijedila vrlo jaka eksplozija. Bunkeri su potpuno uništeni i zakrčili cestu Delnice — Brod na Kupi. Jedinicama II odreda predali su se u zadnje vrijeme dva talijanska vojnika sa oružjem. Tu predaju iskorišćujemo tako da se predani Talijani dopisuju sa ostalim svojim drugovima i tako na taj način prave na njih pritisak za njihovu predaju.

Isto tako u jedinice II odreda javilo se je 6 domobrana koji su služili u Kladuši, a isto tako i jedan domobran koji je bio u Lokvama. Predao se je i jedan ustaša iz Ogulina, inače rodom iz Mrkoplja. Preko veze iz Mrkoplja predao se jedinicama II odreda. U zadnje vrijeme predala su se i dvojica legionara, koji su pobjegli iz Karlovca i sada se nalaze u II odredu. Uopće u zadnje vrijeme sve su češći slučajevi takovih predaja, a isto tako očekuje se sve to veći broj ljudi koji iz te sredine preći će na našu stranu. Pazimo na to da se pri tome ne uvuku kakovi tipovi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Joso Gržetić

(M. P.)[4]

Komandant: s. o.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 25 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE STARI MIKANOVCI[1]

STAB
DILJSKOG N. O. P. ODREDA
dne 25. VIII. 1943
Broj si.

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Dana 22 ov. mj. jedinice našega odreda izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Stari Mikanovci[2] (sekcija Vinkovci 1 : 100.000).

U uporištu Stari Mikanovci nalazilo se oko 30 domobrana i 12 žandara.

U kratkoj borbi od 1 sata naše jedinice uspjele su da likvidiraju uporište u potpunosti. Zarobljeno je 22 domobrana, 40 karabina, 1 šmajser, 20.000 municije.

Ubijeno je 2 žandara, 1 uhvaćen živ, ostali žandari se razbjegli.

Spaljena je željeznička stanica Stari Mikanovci na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd i pokidane su sve telefonske veze.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Dana 21 ov. mj. jedinice našega odreda napale su transportni vlak na pruzi Zagreb — Osijek. Isti vlak je vozio njemačku policiju, domobrane i ustaše.

Zarobljeno je 6 domobrana, 4 željezničara, uhvaćen je 1 njemački policajac i ubijen.

Prilikom samoga napada na vlak istom vlaku je došao u pomoć 1 pancer, te nije se vlak u potpunosti likvidirao.

Naši borci kad su vidjeli da im se približava pancer otvorili su paklenu vatru po transportnom vlaku tako da je u samom vlaku ostalo mnogo mrtvih i ranjenih. Ovo je bilo na željezničkoj pruzi Zagreb — Osijek, na željezničkoj stanici Koška. Zarobljeno je 4 karabina.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Također smo u posljednjih par dana imali nekoliko manjih akcija u kojima smo zarobili nekoliko domobrana i oko 10 karabina.

Zarobljen je 1 traktor.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Omega[3]

Komandant:
Priša[4]

BR. 111

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 26 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA DRENJSKI SLATINIK, DRENJE I PRIDVORJE[1]

STAB
X DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJ. HRVATSKE
A. br. službeno
dne 26 avgusta 1943 g.

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Položaj

Danas oko podne primili smo poštu koju ste nam poslali, a među kojom je i naređenje da se vratimo sa ovog sektora i, prema naređenju,[2] da naša Divizija dođe pod komandu Štaba II Operativne zone. To naređenje primili smo u momentu kada smo se vraćali sa izvršenih akcija na neprijateljska uporišta: Drenjski Slatnik, Drenje i Pridvorje.[8]

Odmah poslije toga bio je sastanak našega Štaba sa drugom Ćulom[4] o daljnjim našim namjerama, gdje je zaključeno da naša Divizija izvrši još jednu akciju na ovom sektoru, pridržavajući se vašeg naređenja, i to sutra navečer na neprijatelj-

[3] Stjepan Domankušić
[4] Ivan Jergović

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/2, k. 112 A.

[2] Riječ je o naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 93.

[3] Vidi dok. br. 108.

[4] Dušan Calić-Ćule.

sko *uporište Krndija*,[5] iz razloga toga da se borci tom akcijom pomognu u obući i odjeći, jer u tome jako oskudijevaju. Ujedno je zaključeno da se drug Radojica,[6] zamjenik komandanta naše Divizije, uputi prema istoku sa odabranih 100 boraca XVII Brigade u cilju mobilizacije, gdje bi ostao 9—10 dana, poslije kog vremena bi se vratio u sastav Divizije, koja će se u tom vremenu nalaziti u Požeškoj kotlini, odakle ćemo zajedno krenuti na put prema Moslavini.[7]

Akcije na gore pomenuta uporišta izvršene su tokom prošle noći, koje su uglavnom uspjele. U sva tri uporišta bili su domaći i strani bundaši, koji su uspjeli pobjeći. No pored svega zaplijenjeno je 45—50 pušaka, 4 p.m., 3 šmajsera, 2 laka bacača sa 100 mina, oko 30.000 metaka i nešto ratnog materijala. Zarobljeno je 6 Njemaca, koji su dati Diljskom području[8] na daljnje isljedenje. Zaplijenjeno je dosta kola i konja, kao i oko 3 vagona pšenice u selu Drenju, koja je bila već u vrećama i čekala da se kroz nekoliko dana odveze za Njemačku. Iskoristili smo kamione i kola pa smo je prevezli na naš teritorij i predali Području.

U ovim akcijama broj mrtvih neprijateljskih vojnika iznosi ukupno oko 15, dok smo mi imali 3 mrtva i toliki broj lakše ranjenih.

Do sad se naš put i operacije razvijali po planu te bi smo postigli lijepe uspjehe kada se ne bi morali prebacivati na drugi sektor. U naše jedinice pristupilo je do sada oko 600 novih boraca, većinom dobrovoljaca, omladine iz Srema.

Naređenje za druga Kellera[9] da se stavlja na raspoloženje Oblasnom N.O.O. također smo primili, ali ga ne možemo uputiti jer nam je za sad jako potreban, već ćemo ga poslati kada se vratimo na taj sektor, za koje vrijeme neka Dr Štef[10] odredi jednog drugog i sposobnog referenta za našu Diviziju.

Sa gornjim akcijama postigli smo prilično veliki politički uspjeh. Hrvatsko stanovništvo je listom uz našu borbu i vrlo je rado primilo narodne borce, dok, s druge strane, njemačke manjine jako su loše.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Vlado Janić (M.P.)[11] Vinko Antić

[5] Vidi dok. br. 114.
[0] Nenezić
[7] O odlasku Divizije u Moslavinu vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 103.
[8] Riječ je o Komandi Diljskog područja.
• Gustav
[10] Grujica Zarković
[11] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

P. S. Poslije gore izvršene akcije na K.[12] vraćamo se i sa nama [ćemo] povesti priličan plijen odavde, kao: konje i kola a vjerovatno i 2 kamiona. Drug Radojica će uzeti svega 70 boraca kako bi se što prije vratio.

BR. 112

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 26 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA PODRUČJU KNINA OD 21 DO 24 KOLOVOZA[1]

STAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE NOV HRVATSKE
26. VIII. 43 god.

Operativni izvještaj za
borbe vođene od 21 do
24. VIII. ov. g.

ŠTABU VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

20 augusta 1943 godine Brigada se nalazila na liniji Crna Glavica — Pakovo Brdo — Riđane — jugozapadne padine Grabovače. Zadatak je bio spriječiti neprijateljsko nadiranje i zatvoriti pravac Knin — Kijevo, Knin — Vrlika.

Neprijateljske snage: 3000 vojnika (Talijana i četnika), naoružani sa dvije haubice, četiri brdska topa i četiri teška bacača, napale su naše položaje 21 ov.mj. u 7 časova.[2]

Raspored naših snaga bio je sljedeći. I bataljon zaposio položaj na liniji Crna Glavica, cesta Knin — Kijevo, s. Polača. Oštra Glavica pa sjeverno od Krčića. II bataljon od sela Markovca pa zaključno sa Pakovim Brdom. IV bataljon: s. Riđane iznad sela Markovca. III bataljon: zaključno Crnčević, jugozapadne padine Grabovače, Borkušu i Gradinu do iznad

" Krndiju

sela Riđana. Zaposjedanje ovih položaja izvršeno je noću između 20 i 21 ov. mj.

Neprijatelj je 21 ov.mj. u 7 časova krenuo od Biskupije i Knina i Kosova Polja u pravcu naših položaja, pod jakom skoncentrisanom artileriskom i minobacačkom vatrom isti uspijeva odbaciti naše snage sa Borkuše, u 7.30 časova neprijatelj izbija na istu produžujući energičnim napadom ka Vrlici. Naš III bataljon vodi sa neprijateljem energičnu borbu sve do 16 časova, toga dana neprijatelj nije uspio odbaciti naše snage sa drugih položaja, dok je snage bataljona Dalmatinske grupe[3] odbacio preko Vrlike ka Koljanima, čime je bilo ugroženo naše lijevo krilo.

22 ov. mj. neprijatelj je produžio energičan napad na cijeloj liniji naše odbrane, vršeći najveći pritisak u pravcu Kozjaka sa težnjom da istim ovlada, u kom slučaju bi ovladao našim položajima. Neprijatelj potpomognut art. i minobacačkom vatrom izbija na k. 527, 449 i Oštru, odbacivši snage našeg I bataljona istočno od sela Male Polače, odakle isti uspijeva skoncentrisanom vatrom automatskih oruđa spriječiti njegovo daljnje nadiranje. Istog dana neprijatelj zaposjeda k. 526 koju je branio II bataljon. III i IV bataljon vode ogorčenu borbu sa neprijateljem ali ih isti oko 16 časova odbacuje na Kozjak, na kom položaju i ostaju.

23 ov. mj. neprijatelj žestoko napada na položaje našeg I i II bataljona velikom aktivnošću artilerije i minobacača. I bataljon toga dana zadržao je svoje položaje. U 11 časova neprijatelj tuče artileriskom i minobacačkom vatrom položaje našeg II bataljona, i pomoću iste naše snage bile su primorane skloniti se na istočne padine Pakova Brda. Neprijatelj jačine 150 četnika iskorišćuje taj momenat i izbija na Pakovo Brdo. U tom momentu naš II bataljon sa svoje dvije čete uspijeva izvršiti povratni napad, još se neprijatelj nije ni sredio istoga odbacuje, koji u paničnom bijegu pobježe prema Kninu. Tom prilikom ubijeno je nekoliko četničkih bandita i zaplijenjen jedan mali bacač. Istoga dana jedna četa našeg III bataljona zajedno sa bataljonima Dalmatinske grupe u 20 časova vrši napad na Kuniću, sjeverozapadno od Vrlike. Pritiskom ove čete neprijatelj otstupa u pravcu Drniša, gdje nailazi na snage I dalmatinske brigade, pretrpjevši gubitke u ljudstvu i materijalu. Tom prilikom zarobljeno je dva teška i jedan laki bacač, kao i veća količina ostalog oružja i spreme. U toku 24 ov. mj. neprijatelj je otstupio u pravcu Kosova i Knina i tog dana sa istim nije vođena borba.

Gubici neprijatelja iznose 63 mrtva, dok je broj ranjenih bio mnogo veći. Sopstveni gubici iznosili su 20 ranjenih, 3 mrtva i 1 nestao.

Zaplijenjeno jedan mali talijanski bacač i tri francuske puške.

Utrošeno je 5.237 jugoslovenskih metaka, 2.737 talijanskih metaka, 17 mina za mali jug. bacač, 25 mina za veliki minobacač i 15 ručnih bombi.

Kritički osvrt: U ovoj borbi snalaženje štabova bataljona i ostalog komandnog kadra bilo je dosta dcbro. Štabovi su bili uporni i dobro manevrisali sa svojim jedinicama. Štab II bataljona je dobro ocijenio pogodno vrijeme kad je trebalo izvršiti povratni napad. Osjeća se da naši borci u ovoj akciji nisu poklanjali dovoljnu pažnju utvrđivanju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
B.[1] Damjanović

Komandant
Dotlić[5]

(M.P.)[G]

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 26 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O UNIŠTENJU POSADE I MOSTA KOD OMANOVCA[1]

STAB
XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. broj: 168/1943
dana 26. VIII. 1943 u U h.

Izvještaj o akciji na most
u Krndiji.

ŠTABU XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Položaj

Po naređenju Štaba divizije od 21. VIII. 1943 naša brigada imala je zadatak likvidirati posadu kod Krndijskog mosta na pruzi između Daruvara i Pakraca, a zatim uz pomoć diverzanata uništiti željeznički most.[2]

23. VIII. 1943 članovi Štaba brigade i rukovodioci iz bataljona koji je napadao izvršili su izviđanje terena oko mosta. Likvidaciji mosta prišlo se 24 o.mj. u 2 sata ujutro. Napad je otpočeo 20 minuta kasnije od određenog vremena.

II Bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati posadu kod željezničkog mosta sa dvije čete, dok jedna četa ovog bataljona dodijeljena je u sastav III bataljona za osiguranje prema Pakracu. Neprijatelj na mostu bio je utvrđen u bunkerima i rovovima. a okolo imao je pletenu žicu, a ispred žice svi prilazi su bili minirani. Naši borci koji su nastupali sa južne strane mosta naišli su na mine koje su eksplodirale i lakše ranile 8 boraca, te je neprijatelj bio tim upozoren da se prema njemu nastupa, te je odmah otpočela borba. Vod koji je naišao na mine duže vremena se ponovo sređivao dok je otpočeo sa na-

padom. Jedan vod iste čete koji se nalazio na lijevom krilu oprezno je nastupao, te nije nagazio na mine .i borci su djelimično uspjeli provući se ispod žičane prepreke i ubacivati bombe u rovove, ali je neprijatelj uspio sa ručnim bombama otjerati naše bombaše izvan žice.

Nakon toga upotrijebljen je teški bacač i top koji su vrlo slabo dejstvovali, pošto se neprijatelj ukopao duboko. Ispaljeno je 6 mina teškog bacača i 5 granata iz topa. Neprijatelja je vatra iz našeg teškog oružja malo zbunila, ali pošto su borci a i rukovodioci II bataljona bili uplašeni od mina, zbunjenost neprijatelja nije se mogla iskoristiti. Nakon 13 sati borbe ponovo je dovučen top na položaj, napravljen novi raspored automatskog oružja, te nakon ispaljenih 5 šrapnela po rovovima, banda je počela da se komeša i mi smo iskoristili taj momenat, ušli u rovove i bandu protjerali. Banda je uspjela da izađe iz žice, ali su je vani naši počeli razbijati i hvatati.

U gonjenju bande ubijeno je 6 bandita i 1 je živ uhvaćen. Od istih je zaplijenjeno: 2 puškomitraljeza, 2 karabina, 1500 metaka, 2 specijalna ranca sa šaržerima, 20 šinjela i 1 poljski telefon.

Gubici ovog bataljona su: 3 mrtva i 13 ranjenih drugova, od kojih je 7 lakše ranjeno. Nakon likvidacije posade kod mosta diverzanti su digli u zrak jedan stupac ispod mosta i dva dijela mosta potpuno su survani u provaliju. Dužina mosta koji je srušen bila je nešto preko 50 metara, a potpuno je uništeno 30 metara, dok jedan dio mosta ostao je još na stupcu, ali je pomjeren od eksplozije za pola metra u stranu.

Ovaj bataljon kod likvidacije posade na mcetu utrošio je: 2600 metaka, 20 ručnih bombi, 6 teških mina, 12 lakih mina. Od topa 65 mm utrošeno je 5 udarnih granata i 5 šrapnela.

IV Bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje na pruzi i putu kod Doljana prema Daruvaru. Ovom bataljonu bila je dodijeljena jedna grupa minera koji su postavili minu na pruzi ispre^l zasjede. Ujutro oko 6 sati mineri su išli kontrolisati kako stoji mina i nesretnim slučajem mina je eksplodirala i odnijela u zrak komandira i njegovog zamjenika. Mineri nisu iz naše jedinice, već su od druga Bore.[3] Na ovaj bataljon neprijatelj je naišao sa dva oklopna. vlaka oko 9 časova. Naši su pustili vozove da stanu i vojska se iskrcala iz vozova, i to dvije satnije II bojne IV gorskog zdruga. Tada su

naši otvorili žestoku vatru na bandu i odmah izvršili juriš. Banda je u paničnom bijegu pobjegla nazad i vozovi također.[4] Naši su u tom okršaju ubili 7 bandita i 2 živa uhvatili. Među poginulima bio je jedan satnik. Također su pohvatani civili koji su došli popravljati prugu i željezničari koji su vozili voz. Isti su odmah iskorišteni za rušenje pruge. U toj borbi naši su zaplijenili 1 puškomitraljez, 4 karabina, 6 bombi, 1000 metaka.

Gubitaka nismo imali.

Banda je ponovo nastupala kroz selo Doljane oko 13 časova po podne sa 1 tenkom i 3 blindirana automobila i jedan dio pješadije nastupao je prugom pod zaštitom artiljerije. Naši borci su ih mirno sačekali te ponovo odbili nazad, te više neprijatelj iz Daruvara nije nastupao u tom pravcu.

• U ovoj borbi ovaj bataljon je utrošio 400 metaka, 7 bombi, a oštećeno je od našeg oružja 1 puška kojoj je prebijen kundak i 1 puškomitraljez kome je pukla udarna igla.

I Bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje na cesti prema Daruvaru. Neprijatelj uopšte nije nastupao u tom pravcu, te taj bataljon nije imao borbe, osim jedne čete koja je bila u tijesnoj vezi sa IV bataljonom, te kad je banda nastupala ova četa je također pomogla IV bataljonu da odbije tenkove. Ova četa je istrošila svega 100 metaka.

III Bataljon

Ovaj bataljon i četa (jedna) II bataljona imali su zadatak postaviti osiguranje prema Pakracu i to preko ceste i pruge Pakrac — Daruvar i ceste Pakrac — Španovica. Banda je nastupala prugom i na prostoru između pruge i ceste ujutro između 5.30 naši borci su ih sačekali, nekolicinu potukli a ostale protjerali nazad.[5] Neprijatelj je ponovo počeo da nastupa u 8 h. ujutro u svim pravcima naše zasjede, ali su borci vješto manevrisali i neprijatelja odbijali i progonili, te je neprijatelj uvidio da ne može proći te je oko 10 h. dovukao artiljeriju u neposrednu blizinu naše zasjede i teške bacače. Tako je otpočela žestoka borba koja je trajala kroz cio dan do 19 h. navečer. Neprijatelj je vršio 7 napada na naše zasjede, te u više mahova uspio izbaciti naše sa položaja, ali su naši odmah

vršili protivnapade i potiskivali neprijatelja ponovo nazad. Na nekim mjestima odstojanje između naših berača i bande bilo je svega oko 50 metara, a negdje i manje. Kroz cio dan neprijatelj je tukao artiljerijom iz neposredne blizine kartečom na naše položaje. Izbacili su oko 500 do 600 granata i oko 200 mina. Banda je neprestano nadirala dok nisu vidjeli da je most odletio u zrak, te kad su vidjeli da je most dignut u zrak onda je borba popustila, i artiljerija se umirila. U ovoj borbi naročito se istakla I četa III bataljona na čelu sa komandirom drugom Milutinom Vujnićem, koja je najviše pretrpjela vatre od neprijatelja, a i vješto je manevrisala te je neprijatelju zadavala i jače udarce. I ostale čete ovog bataljona osim jednoga voda su se dobro ponijele i herojski izdržale sve udarce neprijatelja, a i odmah vraćale neprijatelju udarce. Jedan vod III čete, gdje je slabiji vodnik i delegat, počeo je napuštati položaj i dao se u bjegstvo, ali su ubrzo bili vraćeni na položaj, a četa II bataljona imala je manje borbe i u tim borbama istakao se naročito komesar drug Đuro Trstenjak koji je potpuno zamijenio komandira na položaju, jer je isti napustio svoju jedinicu i položaj i povukao se u selo.

U ovoj borbi potučeno je i ranjeno oko 80 bandita. Zarobljeno je: 2 puškomitraljeza, 1 šmajser, 6 karabina, 2000 metaka i nekoliko ručnih bombi, a utrošeno je 3500 puščanih metaka.

Gubitci ovog bataljona jesu: 5 mrtvih i 10 lakše ranjenih.

Pionirska četa

Imala je zadatak prekopati cestu Pakrac — Daruvar na dva mjesta, cestu Pakrac — Španovica na jednom mjestu i put koji vodi iz Doljana za Sirač. Zatim je imala zadatak porušiti prugu kod zasjede prema Daruvaru i Pakracu i prekinuti t.t. veze. Ista četa izvršila je svoj zadatak u potpunosti. Na vrijeme su prekopane ceste, porušena pruga i prekinute t.t. veze. Po završetku toga rada ista četa otpočela je sa rastavljanjem pruge između Badljevine, Sirača i Bijele, te je još u toku dana rastavila oko 2000 metara pruge, a sasjekli su bandere na dužini od 5 kim. Pokupili su telefonsku žicu oko 10 do 15 kim.

Noću između 24 i 25 o.mj. naš I i IV bataljon i Pionirska četa uz pomoć civila porušili su oko 2 kim željezničke pruge, a u stanici Sirač izvađena su tri srca sa skretnica i odvezeni u potok Pakru, gdje su zakonspirisani.

Rezultat akcije na Krndijski most jest slijedeći:

Zarobljena su 3 domobrana ...

Zaplijenjeno je: 5 puškomitraljeza, 1 šmajser, 14 pušaka, 13 komada bombi, 5700 metaka, 1 poljski telefon, oko 15.000 metara žice za poljski telefon i ostale vojničke spreme.

Uništen je željeznički most dug 50 metara.

Zapaljena je željeznička stanica Badljevina. Uništeno je 2000 metara željezničke pruge, 5 kim telegrafštangi. Prekopane su ceste na 4 mjesta.

Potučeno je neprijateljskih vojnika oko 90, a ranjeno isto toliko.

Naši gubitci su: 8 mrtvih i 24 ranjena druga. Izgubljenih 15 drugova. Dezertirala su 3 Moslavčana.

U ovoj borbi utrošeno je svega skupa 7.000 metaka, 30 ručnih bombi, 6 teških mina, 12 lakih mina, 10 granata za top 65 mm.

Izgubljenog oružja nema, osim ono što se nalazi kod izgubljenih drugova koji su se prebacili na Psunj.

Oštećeno oružje: 1 teški mitraljez kome je oštećen hladnjak od mine, 1 puškomitraljez kome je prebijena udarna igla i jedna puška kojoj je prebijen kundak.

U ovoj akciji štabovi I, III i IV bataljona su zadovoljili kako u samoj borbi tako i u održavanju veze sa Štabom brigade. Štab II bataljona nije zadovoljio, nisu se snašli na svojim dužnostima a i neodlučni su u donošenju odluka. Iste je također zahvatila neka panika kad su borci nagazili na mine, te su i oni počeli vjerovati da se uporište ne može likvidirati. Istima je uveliko pružana pomoć od članova Štaba brigade te je to i doprinijelo likvidaciji istog uporišta.

Kod povlačenja naših jedinica sa položaja bilo je izdano pismeno naređenje za povlačenje i upućeno je svima bataljonima. Svi su bataljoni dobili naređenje na vrijeme, dok III bataljon nije uopšte dobio naređenje za povlačenje. Kuriri koji su nosili naređenje su iz istog bataljona, krenuli su na put prema bataljonu u 18.30 h. navečer i u putu su izgubili naređenje, te su tražili naređenje i od straha pred odgovornošću nisu smjeli da odu u štab svoga bataljona tek do ujutro, te kad su došli tamo rekli su da su izgubili naređenje i da su se ostale jedinice povukle, tek tada se naš III bataljon povukao sa položaja i to 25 o. mj. u 9 sati ujutro je napustio svoj položaj ispred Pakraca. Istovremeno je stigao i zamjenik komandanta brigade drug Šubara[0] sa patrolom da izvidi zašto se taj bataljon

ne povlači. Kuriri koji su nosili naređenje za povlačenje uzeti su na saslušanje i protiv istih će se postupiti prema njihovoj zasluzi-

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Sanjuk Ivo[7]

Komandant-
Antolović Josip

P. S. Izvještavamo vas da top 65 mm raspolaže sa 5 šrapnela i 6 granata. U akciji je ispalio svega 10 granata

BR. 114

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 27 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KRNDIJU[3]

STAB
X DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJ. HRVATSKE
O. br. 111/43
dne 27 avgusta 1943 g.

Predmet: Plan za napad na Krndiju. —

ŠTABU XVII UDARNE BRIGADE NOVH
ŠTABU XXI BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU DILJSKOG ODREDA

Položaj

Naredno uporište koje će očistiti jedinice naše Divizije zajedno sa Diljskim odredom jest:

Krndija.[2] Brojno stanje jest 40 kulturbundaša uniformisanih i oko 200 naoružanih domaćih Švaba. Naoružani su sa 1 teškim mitraljezom i 6 p.m. Teški mitraljez nalazi se na crkvenom tornju, a 1 p. mitraljez na Vatrogasnom spremištu. Ostali su naoružani sa manliher puškama kratkim i dugačkim. Zapovjednik iste bande zove se Antun Cenzor, općinski bilje-

[7] Narodni heroj. Poginuo kod Grubišnog Polja 22 kolovoza 1944 god., kao komandant Dvanaeste NOU brigade.

žnik. Utvrđeni su sa 14 bunkera koji su masivno građeni, a jedan se od njih nalazi pred općinom, dok su ostali na raskrsnicama pred općinom, t.j. na raskrsnicama u samom selu. Ostali puškomitraljezi nalaze se po tim bunkerima. Straže drže nakraj sela i u bunkerima po 4 Švabe, a patrole krstare po selu i oko sela. Znak za uzbunu jest zvonjava crkvenog zvona. Morala su banditskog. U slučaju borbe imaju zadatak da se svi bore iz kuća.

U cilju likvidacije gore pomenutog uporišta, kao glavnog čvorišta u tom dijelu sektora, ovaj štab daje slijedeće

N A R E Đ E N J E :
(Sekcija Brod — Vinkovci 1 : 100.000)

XVII brigada:

a) bataljon:[3] Sa svog polaznog položaja (Tromeđa) kreće [pravcem] selo Podgorje, Razbojište, desnom stranom potoka Vuke, prelazi prugu i zaobilazi mjesto Krndiju sa sjeveroistočne strane i pristupa likvidaciji ovog dijela mjesta tako da sa jednom četom ulazi u sami ugao raskrsnice, zauzima raskrsnicu i čisti zgrade u sve četiri strane raskrsnice sve dok ne uhvati vezu sa susjednim jedinicama.

Druga četa odvaja se od ove prve čete, napada zgrade koje leže na putu koji vodi prema k. 97 i čisti ih sve dok ne uhvati vezu sa četom koja ulazi u raskrsnicu i sa jedinicama Diljskoga odreda, koje čiste južni dio sela.

Treća četa napada i čisti zgrade lijevo od raskrsnice, na putu koji vodi u pravcu sjevera prema potoku Vuki, hvata vezu sa četom kod raskrsnice.

b) bataljon:[4] Postavlja zasjedu u šumici ispred sela Poganovaca koja vodi prema Martincima.

c) bataljon:[5] Postavlja zasjedu ispred sela Podgorača na cesti koja dolazi iz Našica, jednim svojim dijelom osigurače put koji ide iz sela Stipanovaca prema Kršincima kod pruge u šumici, a jednim vodom obezbijediće put prema Rudolfovcu.

d) bataljon:[6] Daće dvije čete u brigadnu rezervu, a jednu uputiće na k. 96, na put Krndija — Punitovci i obezbjeđivaće i štititi napadače sa istočne strane i hvatati eventualne bjegunce iz Krndije. Ova četa biće pod komandom Štaba XXI brigade i za sve vrijeme akcije dostavljače njoj izvještaj.

[3] Drugi
[4] Treći
[5] Prvi
[0] Četvrti

XXI brigada:

a) bataljon: Dolazi preko sela Podgorja, Razbojišta, preko šume Krndije, koja se nalazi južno od sela Krndije, zaobilazi s južne strane selo Krndiju, prelazi preko puta Krndija — Putinovci lijevo od k. 96 i ulazi u sjeveroistočni ugao uporišta i pristupa likvidaciji tako, da sa jednom četom upadne u samu raskrsnicu, zagospodari njom i pristupa čišćenju kuća oko raskrsnice u sve četiri strane, dok ne uhvati vezu sa jedinicama XVII brigade, koje dolaze njemu od suprotne raskrsnice, a na južnu stranu sa jedinicama Diljskog odreda, a na sjevernu i istočnu stranu dok ne uhvati vezu sa četama svog bataljona. Jedna četa čisti krak sela koji je uperen od ove raskrsnice na sjever, a druga jedna četa čisti zgrade od ove raskrsnice na istok, na putu koji vodi prema k. 96.

b) bataljon i

c) bataljon: Postavljaju zasjede i zatvaraju puteve od mjesta Gorjana koji vode u pravcu mjesta Krndije i to:

na liniji Gorjanski Pašnjak, put koji vodi Gorjani — Punitovački Josipovac, Gorjani — Krndija, Gorjani — Potnjani prema k. 123 i 125, i cestu ispred sela Potnjani koja dolazi od Bele Vile, jednu desetinu uputiće na put ispred sela Paljevina, koji vodi za Drenje.

Diljski odred:

a) bataljon: Sa svog mjesta boravka kreće preko sela Podgorje, Razbojište, Bračevci, preko Mađareve Bare, šumice Krndije do puta Gorjani — Krndija, odakle će razviti tanki streljački stroj i opasati tri izlaza koji dolaze iz sela Krndije, da ne bi banda u pravcu sela Gorjana ovamo uspjela pobjeći. Jednim svojim dijelom pristupiće likvidaciji zgrada sa istočne strane na krak sela koji se pruža od istočne raskrsnice sela Krndije na jug, dok će ostale snage ovoga bataljona, ako banda ne bude bježala iz uporišta, stezati svoj obruč prilaženjem ovih krakova, pristupiti čišćenju zgrada koje su na putevima iz Krndije prema Gorjanima, tako sve dok ne uhvate i dok se ne spoje sa jedinicama XVII i XXI brigade, koje čiste sami centar a koje će poslije zauzimanja raskrsnica svoj smjer nastupanja i čišćenja zgrada uputiti na južni kraj sela.

Ovaj bataljon za vrijeme izvršenja akcije potpada pod komandu Štaba XXI brigade, t.j. samo za vrijeme onda kad stupi u borbu, kome će i izvještaje slati. Zadatak i raspored kao i sva uputstva dobiće od svog Štaba odreda.

Odmah po primitku ovoga naređenja XXI brigada poslaće topovsko odjeljenje sa topom XVII brigadi, t.j. bataljonu koji

bude napadao uporište, koji će ga povesti sa sobom za razbijanje utvrđenih tačaka.

Za lakši pokret i manevrisanje, bataljoni koji budu išli u napad neće nositi teških mitraljeza, već samo top i jedan teški bacač.

Brigadna previjališta: Za XVII brigadu s lijeve strane potoka Vuke, kod mosta gdje firminska pruga prelazi ovaj potok. Za XXI brigadu sjeverozapadni ugao šumice Krndije.

Divizijsko previjalište: Biće u selu Bračevcima odakle će se ranjenici evakuisati preko Razbojišta, Ostrošinaca, Tromeđe te za bolnicu.

Evakuacija materijala: Put Krndija — Budimci — Razbojište — Ostrošinci — Tromeđa.

Početak napada u 23,30 sati.

Znaci raspoznavanja: Trava — raste za noć, a za dan 27/28 avgusta o.g. odziv: puška u desnoj ruci dvaput izbačena u stranu, odgovor: kapa u lijevoj ruci izbačena jednom u stranu.

Mjesto XVII brigade (štaba) biće na putu koji dolazi iz Kmdije, potok Vuka, gdje presijeca prugu.

Štab XXI brigade nalaziće se na jugoistočnom uglu šumice Kmdije, k. 98, na putu Gorjani — Krndija.

Štab divizije biće kod potoka Vuke, k. 97, u najbližem salašu.

Naređenje za povlačenje izdaće se pismenim putem ili preko telefonske veze, koja po mogućstvu će se postaviti između štabova brigada i Divizije.

Pravac povlačenja svih jedinica biće sadašnje mjesto boravišta.

Važne napomene: Kako se uporište nalazi na ravnici, gdje će biti teško zadržati se preko dana, stoga treba dati sve napore da se ono likvidira prije zore. Jedinice koje idu u napad krenuće sa mjesta boravišta nešto ranije, kako bi na vrijeme počeo napad.

Za dovoljan broj vodiča svim jedinicama postaraće se Štab Diljskog odreda.

Intendant Divizije sa intendantima brigada i bataljona organizovaće evakuisanje svega materijala iz uporišta u kojem se nalaze i neke radnje. Pri tome treba voditi računa da se dade osiguranje tog materijala do Paučja, kako isti ne bi se rasturio i nestao. Poslije toga intendant Divizije će sav materijal i plijen pravedno podijeliti na sve jedinice Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU'

Politkomesar: Vlado Janić (M. P.)[7] Komandant: Vinko Antić

[7] Okrueli pečat: kao u zaglavliu

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 27 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA GORU[1]

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE i PO HRVATSKE
Br. op. 92-1943
Dne 27. VIII. 1943

Operativni izvještaj
0 akciji na Goru
dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

1.) Naša Grupa noću 24/25. VIII. t.g. izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Gori.[2] Borba je vođena između naše 1 brigade i neprijateljske posade u Gori. Jačina neprijatelja bila je oko 450 domobrana i žandara.[3] Raspored i zadatak naših jedinica kako za napad tako i za osiguranje vidi se iz priložene Operativne zapovijesti.[4]

Za izvršenje ovog zadatka naše jedinice krenule su iz svojih baza prema Gori 24. VIII. t.g. u 20.30 časova i stigle na određene položaje sa izvjesnim zakašnjenjem.

Zamisao napada na neprijatelja u Gori bila je: sa jednim snagama u vidu klina probiti s pravca Mokrica ka kapeli Sv. Jovo i Pavao između k. 196 i k.129, a zatim produžiti sa čišćenjem neprijateljskih bunkera zalazeći im sa leđa i presijecajući ih na cesti Glina — Petrinja. Na ovaj način onemogućili smo svako povlačenje iz bunkera prema glavnom uporištu crkve i žandarmerijske kasarne. Sa jednim snagama napad je izvršen cestom Glina — Gora, gdje su naišle na neprijatelja koji je držao žand. stanicu i davao ogorčeni otpor. Napad se je odvijao tačno prema predviđenom planu, te za vrlo kratko vrijeme spoljni sistem odbrane neprijatelja bio je potpuno likvidiran. Poslije ove likvidacije neprijatelj držeći žand. kasarnu, utvr-

[1] Originali, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34—6, k. 421 B.
[s] Vidi dok. br. 98 i 106.
['] Vidi dok. br. 197, 198 i 200.
[4] Vidi dok. br. 98.

đenja oko crkve i jedno utvrđenje gdje im je bio štab davao je ogorčen otpor, te tako naši borci nisu uspjeli likvidirati ova tri uporišta.

Probijanju naših jedinica u neprijateljske položaje u mnogome doprinijelo je što je jedan domobran koji je prethodnog dana bio sa nama na sastanku izvršio sječenje žice na jednom mjestu, kao i otvaranje breše na cesti Gora — Glina, te su naši borci na ovim mjestima nesmetano ušli u neprijateljski položaj i počeli prema tačno predviđenom planu da čiste bunkere od neprijatelja. Osim toga ovaj domobran neutralisao je jedno mitraljesko gnijezdo bacivši nekoliko bombi na njega. Pored toga obavijestio je dosta domobrana da će biti napad i da ne daju otpora, što su u mnogome velikim dijelom i učinili.

Podilaženje naših jedinica prema neprijateljskim položajima bilo je dosta otežano, jer neprijatelj bio je potpuno obaviješten da će iste noći biti napad, te su oni svi bili na svojim položajima i spremni za doček. Njihovi oficiri išli su od bunkera do bunkera hrabreći, te tako čim su naši borci stigli na položaj bili su otkriveni od strane neprijatelja.

Poslije potpune likvidacije neprijatelja u bunkerima koncentrisao se je neprijatelj u žand. stanicu, oko crkve i oko štaba njihove bojne, odakle su davali ogorčen otpor. Naši borci pokušali su u više mahova sa jurišem zauzeti ova neprijateljska uporišta, ali su uvijek bili odbijeni. Prilaz je bio vrlo težak jer je ovuda, tj. neposredna blizina, brisani prostor a neprijatelj tukao je jakom vatrom. Za likvidaciju i ovih uporišta trebalo je upotrijebiti teška oruđa, tj. protivkolski top koji je momentano nalazio se na osiguranju prema Glini, te smo tako morali odustati od ove namjere i jedinice povući sa položaja. Borba je vođena oko 1 i pol sat.

Jedinice naše II brigade koje su se nalazile na osiguranju prema Petrinji i Glini nisu imale borbe jer neprijatelj iz svojih garnizona nije pokušavao da krene u pomoć napadnutoj posadi u Gori.

Po izvršenju akcije sve naše jedinice u redu su se povukle u svoje polazne baze.

Evakuacija plijena i zarobljenika izvršena je u pravom redu.

2.) U ovoj borbi zarobljeno je 135 domobrana. Zaplijenjeno je: 1 teški bacač bez postolja i nogara, 1 teški mitraljez, 2 laka bacača, 5 p. mitraljeza, 1 pištolj, 115 pušaka, 2 šmajsera. 90 ručnih bombi, 37.000 municije (metaka), 72 komada mina za teški bacač, 168 mina za mali bacač, p. mitraljeskih okvira 100 komada, tovarnih konja 15, 35 ranaca, 30 porcija, 10 ašova, 1

bicikl, 114 ćebadi, 65 šinjela, 9 malih kazana, 80 kožnih fišeklija, 20 uprtača, 40 opasača, kao i ostale sitne vojničke spreme.

Pored ovoga sva sprema sa zarobljenih domobrana presvučena je i ostala u našim jedinicama.

3.) Gubitci neprijatelja u mrtvim i ranjenim jesu: 2 mrtva i nepoznat broj ranjenih neprijateljskih vojnika.

4.) U toku ove borbe na našoj strani bili su slijedeći gubitci: 8 mrtvih i 12 ranjenih drugova. Liste gubitaka prilažu se.

5.) Naknadno umrli od rana, koji su bili teško ranjeni, te na prevozu za bolnicu podlegli ranama, jesu: Vujaklija Jovo, vodnik, Cvijić Stanko, borac, Zorić Petar, borac, Pajić Nikola, borac, i Dujmić Miloš, borac. Imenovani su sahranjeni i to: Vujaklija Jovo u Obijaju, Cvijić Stanko u Grabovcu, Zorić Petar — Donja Komora, Pajić Nikola u Luščanima i Dujmić Miloš u Luščanima. Lista gubitaka za naknadno umrle dostavlja se.

6.) Drugova i starješina koji su pali smrću heroja nije bilo. Onih koje bi trebalo proglasiti narodnim herojima nije bilo. Borci koji su zaslužili pohvalu bit će pohvaljeni naredbom Štaba ove grupe.

7.) Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvedena tačno po predviđenom planu. Greške u akciji jesu slijedeće: Referenti saniteta Štaba grupe i I brigade izgubili su se za vrijeme akcije, te svoju dužnost nisu izvršili. Ranjenike su previli poslije završene akcije. Četa za vezu I brigade otišla je u drugom pravcu tako da nije izvršila svoj zadatak. Jedna četa II brigade koja je imala zadatak da fingira napad na neprijatelja od Glinske Poljane uopšte nije došla na svoj položaj. Snalaženje boraca i starješina bilo je dobro. Veza sa I brigadom uspostavljena je tek poslije izvršene akcije, a sa II brigadom dobra. Veza između jedinica I brigade i njihovog štaba za vrijeme polaska na akciju bila je vrlo slaba, tako da je jedan bataljon otišao drugim pravcem a da o tome štab nije ništa znao.

8.) Za vrijeme akcije utrošena je slijedeća municija: 1800 pušč. i mitr. metaka za sve vrste naoružanja, 8 komada mina za mali bacač, 30 ručnih bombi i 4 granate za top 75 mm. Pokvarenog i izgubljenog oružja nije bilo. Oružje ranjenih i poginulih drugova izvučeno je iz borbe.

Dobitak municije poslije akcije iznosi: 35.200 metaka i ostala municija dobivena u akciji.

9.) Naročita napomena: U našem izvještaju[5] od 25. VIII. t.g. izvjestili smo da je u ovoj akciji zarobljeno 2 teška mitra-

ljeza i 6 p. mitraljeza. Međutim naknadno smo konstatovali da je zaplijenjeno 1 teški mitraljez i 5 p. mitraljeza, što se ovim ispravlja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: si. otsutan (M. P.)[6] Komandant: Pet.[7] Kleut

BR. 116

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« OD 27 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O PRILIVU NOVIH BORACA I BROJNOM STANJU JEDINICA[1]

STAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONCARA«
27 VIII 1943 god.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

U prilogu vam dostavljamo 2 operativna izvještaja[2] sa prilozima i politički izvještaj.

Primili smo vašu poštu[3] 25 o. m. koju ste slali po direktnom kuriru.

Mi se sada nalazimo sa III Proleterskim bataljonom i 2 čete I Proleterskog bataljona i nekim djelovima IV Bataljona u Pokuplju, dok su ostale snage na Zumberku. Mi smo ovdje, kako vidite iz operativnih izvještaja, izvršili par akcija[4] ali sada nema baš boljih mogućnosti za akcije, pošto je neprijatelj sve garnizone pojačao i utvrdio i u garnizonima su sve ustaše i Švabe.

U zadnjoj akciji na Kupčini[5] pao nam je drug Simić,[6] dosta iz nepažnje svoje, bio je sa jednom četom iz Odreda i sa

[0] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[7] Petar

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—5, k. 1472.
[2] Vidi dok. br. 90 i 107.
[3] Vidi dok. br. 78, 79 i 94.
[4] Vidi dok. br. 90 i 107.
[5] Vidi dok. br. 107.
[6] Narodni heroj Milan Mraović-Simić

pištoljem išao naprijed, potukao 3 ustaše i tamo pao. Sada je došao drug Mladen[7] sa kursa i preuzeo dužnost komandanta Odreda tur.-posavskog.[8] Dužnost komesara Odreda za sada vrši drug Ivan Butković koji je u zadnje vrijeme bio komesar III Proleterskog bataljona.

Dužnost zamj. komesara Odreda vrši drug Jože[9] koji je radio kod Turopolja, član K.K. V. Gorica.[10] Zamj. komandanta Odreda za sada nema.

Za komandanta I Bataljona toga odreda dali smo druga Julija,[11] ali je pao sa konja i skršio ruku, te dok ne ozdravi ne može vršiti dužnost, a za sada još drugoga nismo postavili, pošto je još za sada jedan bataljon, pa je s njim Mladen. Dužnost komesara toga bataljona vrši drug Snobl,[12] zamjenika za sada nema.

Ovaj odred za sada imade jedan bataljon od tri čete, dvije čete Turopoljaca i Posavaca a jedna četa (3) Siščana, koje smo formirali u jednu četu radi toga da je popunjavamo sa novim [borcima] iz kotara Siska kojih dolazi u zadnje vrijeme dosta i moći će se od njih stvoriti bataljon. A iz Turopolja i Posavine također dolazi svaki dan oko 20 i uskoro će se moći formirati II bataljon od njih.

Samo za komandni kadar dosta teško a naročito politički; mi smo iz Brigade već dali nekoliko komandira, komesara, vodnika itd. Isto tako je problem i oružje, u zadnje vrijeme je jak priliv novih boraca te ih imade dosta nenaoružanih. I našu Brigadu smo ovaj puta nešto povećali iz Zagreba i Posavine a i iz Pokuplja, a imade izgleda da bi je mogli znatno povećati na ovome sektoru, na čem sada radimo.

Brigada sada broji oko 750 boraca i 100 omladinaca na licu.
Turopolj.-posavski odred, tj. I bat.: oko 170 boraca.

25 o. m. dobili smo jedan protutenkovski top sa nešto granata od G.Š.[13] i jedan teški bacač i protutenk. mitraljez; osim topa, ostalo se nalazi još u Bosiljevu, a top je došao preko Banije gdje je za sada dobra veza.

Oko 20 o. m. neprijatelj je napustio Pokupsko i Bučicu, tako da je sad veza preko Kupe sa Banijom dobra i brza.

[7] Ivan Mladen
[8] O formiranju Turopoljsko-posavskog NOP odreda vidi dok. br. 78 i 79
*** Zganec**
[10] Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske za kotar Velika Gorica
[11] Julije Veselko
[11] Franjo

Na Zumberku nema nikakvih znatnih promjena, nije bilo nikakve ofanzive od 25 prošl. mjeseca, za koju smo vam javili,[14] samo su Talijani i bijeli[15] napravili bunkere kod Sv. Urbana i pleli žicu sve do hrvatske granice; baš pred neki dan ih je Zeželj[16] sa II Proleter, bat. poprašio, priča se da su imali oko 50 mrtvih. Oni se još nalaze kod Urbana. II Bat. Zumb.-pokupskog odreda »Kljuka« nalazi se u Sv. Jani a I Bat. oko Željeznog i Tomaševića.

Mi ćemo ovdje gledati izvršiti još neku akciju zajedno sa ovim odredom, još ga malo bolje učvrstiti i srediti i onda ćemo preći na sektor Samobor — Sv. Nedelja gdje će također biti mogućnosti za mobilizaciju.

Brojno stanje i naoružanje ćemo poslati za koji dan.

Izručili smo pozdrav borcima i rukovodiocima od vas, i svi borci i rukovodioci dali su pozdraviti vas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar Zamj. komandanta

BR. 117

IZVJEŠTAJ ŠTABA DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 27 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O DIVERZIJAMA OD 12 DO 24 KOLOVOZA[1]

STAB DIVERZ. BATALJONA[2]

Dne 27/VIII 1943

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. i P.O. HRVATSKE

I Z V J E Š T A J

12/VIII 1943 Zapaljena stanica Pivnica (daruvarska pruga), magazin, rezervoar za vodu.
Uništen vodocrp (pumpa za vodu) i razbijena tri srca na pruzi.[3]

[14] Vidi dok. br. 17.
" Odnosi se na Belu gardu.
[10] Milan

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—6, k. 121 A.
[2] O formiranju ovog bataljona vidi primjedbu broj 2 uz dok. br. 77.
[3] Vidi dok. br. 171.

13/VIII	1943	Zapaljena želj. stanica Ćelić.[4] Razbijena skretnica i uništena tri srca na pruzi. Tu se sastaje daruvarska pruga sa virovitičkom. Iste noći zapaljena je stanica Cabuna,[5] magazin i razbijena dva srca na pruzi. Kod iste stanice razbijen je most na željezničkoj pruzi koji je bio dugačak 10 metara.
15/VIII	1943	Razbijen most na daruvarskoj pruzi kod stanice Batinjani u dužini 15 metara.
17/VIII	1943	Dignut je u vazduh transportni voz na glavnoj pruzi kod stanice Popovače[6] u 22 sata. Lokomotiva i tri vagona su uništeni, dok ih ima više oštećeno. Broj žrtava nije nam poznat. Promet je zaustavljen 24 sata.
22/VIII	1943	Polupana srca na daruvarskoj pruzi kod stanice Pivnica. Iste noći presječene su šinje na više mjesta kod stanica Đulaveca i Popelane.
23/VIII	1943	Porušen željeznički most kod stanice Popelane dužine 8 metara. Pored iste stanice, na cesti, jako je oštećen most u dužini od 9 metara.
24/VIII	1943	Porušen most na željezničkoj pruzi kod stanice Ćelić u dužini od 11 metara.
24/VIII	1943	Porušen most na željezničkoj pruzi kod Pakraca (Krndija).[7] Most je imao dvije babice a bio je dugačak 75 metara. Dvije trećine mosta je skašeno, dok ostala trećina je neupotrebljiva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar

Komandant
Borivoj Milićević

* Vidi dok br. 173.
[5] Vidi dok. br. 176.
• Vidi dok. br. 182.
' Opširnije o tome vidi dok. br. 87, 99 i 113.

UPUTSTVO ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O POSTUPKU SA ZAROBLJENIM DOMOBRANIMA[1]

STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
K. br. 53/43
Dne 28 augusta 1943

POLITKOMESARIMA VI, VII i VIII DIVIZIJE
POLITKOMESARU UNSKE OPERATIVNE GRUPE

Posljednji događaji na frontovima te pad Musolinija i njegove posljedice za Jugoslaviju imali su velikog uticaja na raspoloženje domobrana. U zadnje su vrijeme sve češći slučajevi njihovih pobuna, prelaza na našu stranu, dezertiranja i izražavanja nezadovoljstva.

Kriza se u domobranstvu iz dana u dan sve više zaoštrava. Tomu doprinose i glasovi, koji kolaju po njihovim jedinicama, da će se njemačke trupe povući na sjever od Save.

Svaki pokret njemačkih trupa — pod komandu kojih oni i potpadaju — pojačava tu krizu. Zadnji događaji nam to najbolje potvrđuju. Događaji kod Kladuše, gdje se predao veliki broj domobrana našim jedinicama,[2] zatim bježanje iz »Tigar« divizije i predaja Muslimana domobrana u Gori,[3] najbolje nam svjedoče o razmjerama koje ta kriza zauzima.

Da bismo tu krizu što više produbili treba do najvećih mogućnosti iskoristiti sve postojeće veze s domobranskim garnizonima, pojačati rad tamošnjih ljudi i forsirati njihovo prelaženje. Kod rada treba koristiti pored općih političkih momenata i činjenicu da se domobranstvo ustvari likvidira i pojedine formacije uključuju u *njemačku* vojsku s *otvorenim* zadatkom služiti samo i isključivo interesima Hitlerove Njemačke.

U vezi se s tim mijenja i postupak sa zarobljenim domobranima. Njima treba u svakom slučaju objasniti situaciju, pozvati ih da stupe u borbu i NOV, a onda ih puštati kamo oni

žele, pa dakle i kući. Takav će nam postupak dati šire mogućnosti rastakanja domobranstva, a naročito u momentima njihovog kretanja protiv nas, bilo na Jadran, bilo na sjever.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
(M. P.)[4] V.[5] Holjcvac

BR. 119

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG KORPUSA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA NOP ODREDA SLOVENIJE OD 11 DO 28 KOLOVOZA 1943 GODINE[1]

AKCIJE PARTIZANSKIH ODREDA II KORPUSA N.O.V.H.

Ovaj operacijski izvještaj obuhvatiće akcije naših partizanskih odreda u razdoblju od 11 do 26 augusta 1943 godine.[2]

1. — Akcija na prugu Daruvar — Bastaji (sekcija Bjelovar 1 : 100.000) 9/10. VIII. 43. — Dijelovi Daruvarskog odreda srušili su naprijed navedenu prugu na dužini od 1800 m. Na toj dužini pokidana je i t.t. linija od koje je sakupljeno 1000 metara. 10/11. VIII. 43. — Dijelovi Daruvarskog odreda pokidali su 2000 m pruge i sakupili 4—5 km t.t. linije. U Brekinjskoj zaplijenjeno je 102 svinje.

2. — *Akcija na Vrbasu* (sekcija Požega 1 : 100.000) 10/11. VIII. 43. — Dijelovi Požeškog partizanskog odreda napali su ponovno Vrbovu, no bez uspjeha.

Plijen: 1 šmajser, 1 par odijela, 1 par cipela.
Neprijateljski gubitci: nepoznati. Zarobljen je 1 vodnik.
Naši gubitci: 2 mrtva i 1 ranjen.

3. — *Zasjeda kod Završja* (sekcija Požega 1 : 100.000) 11. VIII. 43. — Neprijatelj je krenuo iz Brestovca u jačini od 50 — 60 ljudi u pravcu Zakorenja i Gučana. Naišavši na dijelove Požeškog odreda vratio se nazad.

[4] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[e] Većeslav

4. — *Ekonomska akcija u Novom Selu* (sekcija Pakrac 1 : 100.000) 12. VIII. 43. — Izvršili su je dijelovi Požeškog odreda.

Plijen: 15 mtc žita, motor-kotač, bicikl, 20 kg ulja, 50 kg soli i 35 novih vreća.

(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000). Dijelovi Bilogorskog partizanskog odreda izvršili su je u St. Gradcu.

Plijen: 1 par konja, 6 svinja, 1 vol.

5. — *Akcija na štampariju* (sekcija Đurđevac 1 : 100.000) 13. VIII. 43. — Izvršili su je dijelovi Bilogorskog odreda u Virju.[3] Nije se mogla izvesti zbog njene težine.[4] Plijen: 45 pari cipela, 12 pari čizama, pisaća mašina, radio-aparat, 2 karabina, pištolj, dalekozor, 40 mtc žita.

6. — *Ekonomska akcija na Sirač* (sekcija Bjelovar 1 : 100.000) 13. VIII. 43. — Izvršili su je dijelovi Daruvarskog odreda i ujedno su rušili t.t. linije.

Plijen: 300 1 vina, 200 1 rakije, 1000 m t.t. linije.

7. — *Neprijateljski napad na Đakovačku Breznicu* (sekcija Brod 1 : 100.000) 13. VIII. 43. — Dvije bojne Vražje divizije krenule su iz Đakova za Paučje. U Đakovačkoj Breznici došlo je do borbe između njih i zasjede Diljskog odreda.[5] Poslije borbe koja je trajala dva sata, neprijatelj se povukao u Đakovo.

Neprijateljski gubitci iznose 7 mrtvih i 12 ranjenih a naši 1 mrtav i 6 ranjenih.

8. — *Zasjeda kod Bastaja* (Bjelovar 1 : 100.000) 14. VIII. 43. — Dijelovi Daruvarskog partizanskog odreda nalazili su se u zasjedi između Malih i Velikih Bastaja. Patrola koja se tuda kretala svaki dan taj dan nije naišla. Zapaljena su 2 motora od vršalica i rekviriranо je iz dućana 320 kg soli, 50 kg šećera, 2 kg sumpora.

9. — *Ekonomska akcija na Novu Subocku* (sekcija Pakrac 1 : 100.000) 15. VIII. 43. — Izvršili su je dijelovi Posavskog odreda. Uhapšen je 1 ustaša.

Plijen: 3 konja, kola, krava, june.

Dijelovi tog odreda bili su u zasjedi na cesti Lipik — Gaj. Naišao je 1 kamion sa domobranima. Kamion je spaljen. Ranjeno je 5 civila, a ubijen je 1 narednik i 1 ustaša.[6] Plijen: 1 pištolj.

[3] Vidi dok. br. 14 i 44.
[4] Riječ je o štampariji.
[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 92.
[6] Vidi dok. br. 180.

10. — *Akcija na Gradinu* (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000) 15. VIII. 43. — Izvršio ju je Podravski partizanski odred. Neprijatelj se je poslije kraće borbe razbježao.

Plijen: 10 pušaka.

Neprijateljski gubitci: 12 mrtvih. Naši gubitci: 2 ranjena.

11. — *Napad na Dragalić*[7] (sekcija Pakrac 1 : 100.000) 15/16. VIII. 43. — Izvršio je Posavski partizanski odred u zajednici sa jednim bataljonom XVII Udarne brigade. Stanicu je branilo 40 domobrana kao i više ustaša sa 2 p. mitraljeza. Pruga je bila potrgana, ali su Njemci došli sa pancerom i krenuli u streljačkom stroju ka Dragaliću. Naši dijelovi su se morali povući.

Neprijateljski gubitci: nisu poznati.

Naši gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena. Ranjen je i komandir diverzantske grupe i njegov kurir.

12. — *Akcija na Gorjane*[8] (sekcija Vinkovci 1 : 100.000) 15/16. VIII. 43. — Uporište napao Diljski odred. U njemu je bilo 130 bundaša.[9] Prilikom napada, polovina Njemaca se razbježala a polovina je dala otpor iz kuća, koje su zapaljene. Borba je trajala 5 sati. Ovo je bila prva akcija u kojoj je vojska bila prevezena na kamionima, odvezen plijen na njima i vojska je vraćena sa njima.

Ubijeno je oko 30 bundaša, a zarobljeno ih je 6 kao i 1 doktor.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Plijen: 1 šmajser, 10 karabina, 400 metaka, apoteka, dućan »Bata«, roba iz 5 raznih dućana, 14 radio-aparata, 350 kg masti, 20 bicikli, 1 motocikl, 2 pisaće mašine, više konja i 1.000 kg nafte. Zapaljena je kudeljara koja je radila za Njemce i 6 vršalica.

17. VIII. 43. — Preko veze došlo je u partizane iz Čaglina 26 domobrana iz V pješačke pukovnije. Sa sobom su donijeli 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza, 2 šmajsera i ostalo puške.

Dijelovi Posavskog odreda upali su u Novsku. Rekvirirano je sve iz šumarije. Plijen: 2 pisaće mašine, šapirograf, 3 puške, 120 metaka.

Akcija na Pleternicu (sekcija Požega 1 : 100.000) 17. VIII. 43. — Dok je XXI Brigada napadala Pleternicu,[10] Požeški odred

[7] Vidi dok. br. 180.

[8] Vidi dok. br. 92.

* Riječ je o »kulturbundovcima« (pripadnicima njemačke nacionalne manjine).

[10] Vidi dok. br. 182 i 185.

je bio u zasjedi prema Novoj Gradiški. Neprijateljska pomoć je odbijena.

Plijen: 1 šmajser i 3 puške.

Neprijateljski gubitci: 10 što mrtvih, što ranjenih kao i 2 zarobljena.

Istodobno je srušen most između Baćindola i Cernika i prekopana je cesta Požega — Nova Gradiška. Na cesti Nova Gradiška — Petrovo Selo dočekan je 1 kamion sa Njemcima. Otvorena je vatra na isti, ali kako je naišao još veći broj kamiona sa bandom, zasjeda se je morala povući. Neprijateljski gubitci nepoznati.

15. — *Akcija na Sikirevce* (sekcija Vinkovci 1 : 100.000) 18. VIII. 43. — Akcija je izvedena po dogovoru.[11] Na našu stranu je prešlo: 6 oficira, 6 podoficira, 50 domobrana — Srba, dok je 30 domobrana — Hrvata na njihovu želju pušteno kući. Sa sobom su donijeli 76 pušaka, 20.000 metaka, 350 bombi, 100 ćebadi, 14 pari novih cipela, 150 kg masti, 12 kanti ulja, apoteku vrijednu 2,000.000 kn. Također je došao 1 doktor i 1 apotekar.

16. — *Akcija na Bastaje* (sekcija Bjelovar 1 : 100.000) 18. VIII. 43. — Dok je XII Divizija napadala M. Bastaje,[12] Daruvarski odred bio je u zasjedi prema Daruvaru. Pomoć koja je išla odbijena je.

Plijen: 1 p. mitraljez, 1 šmajser, 14 pušaka kao i ostala sprema. Neprijatelj je imao 10 mrtvih. Zarobljeno je 15 domobrana.

17. — *Zasjeda na cesti Lipovljani — Novska* (sekcija Pakrac 1 : 100.000) 18/19. VIII. 43. — Dijelovi Posavskog odreda bili su u zasjedi na pomenutoj cesti. Naišla su 2 Njemca na motociklu. Isti su zarobljeni, motocikl je uništen.

Zaplijenjeno je: 1 pištolj i 1 ruska askerica.

Dijelovi Požeškog odreda izvršili su ekonomsku akciju na Marin Dvor (sekcija Požega 1 : 100.000).

Plijen: 200 mtc žita, 3 para volova, par konja, 1 krava i 12.000 kn.

18. — *Akcija na Golince* (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000). — Izveo ju je Podravski odred. Neprijatelj se razbježao.

Njegovi gubitci su 13 mrtvih od kojih je 1 bio zastavnik. To je bilo 20. VIII. 43.

Plijen: 1 puška i nešto spreme.

19. — *Zasjeda kod Prandanovaca*[13] (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000) 20. VIII. 43. — Dijelovi Diljskog odreda bili su u

zasjedi na pruzi. U 18 sati naišao je vlak sa 600 gestapovaca. Poslije kraće borbe naša zasjeda se je povukla, jer je bila mnogo slabija. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i više ranjenih.

20. — *Akcija na vršalice* (sekcija Pakrac 1 : 100.000) 20. VIII. 43. — Dijelovi Posavskog odreda dovezli su na oslobođeni teritorij 4 ispravne vršalice iz Poljane. Peta vršalica je bila sabotirana, pa su je naši drugovi uništili.

21. — *Napad na vlak* (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000) 21. VIII. 43. — Dijelovi Diljskog odreda na stanici Koška napali su vlak pun policajaca, ustaša i domobrana.[14]

Zarobljeno je: 4 puške, 6 domobrana, 4 željezničara, 1 njem. policajac, dok je 1 ubijen. Potpunu likvidaciju vlaka spriječio je dolazak pancera. Partizani su na to otvorili jaku vatru po vlaku. Bilo je više mrtvih i ranjenih.

22. — *Akcija ekonomska u Rešetarima* (sekcija Požega 1 : 100.000) 21/22. VIII. 43. — Izveli su je dijelovi Požeškog odreda na mlin.

Plijen: 1.000 kg brašna, remenje i par konja.

23. — *Neprijateljski napad na Subocku* (sekcija Pakrac 1 : 100.000) 22. VIII. 43. — Neprijatelj je u jačini od 2 satnije zdrugovaca krenuo iz Pakraca. Daruvarski odred je prihvatio borbu koja je trajala čitav dan. Pri svom odstupanju neprijatelj je gonjen do Lipika.

Plijen: 2 puške i 3 para odijela. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih. Naši gubitci: 3 mrtva od napora, 4 dezertirala sa oružjem.

24. — *Akcija na Stare Mikanovce* (sekcija Vinkovci 1 : 100.000) 22. VIII. 43. — Posada se sastojala od 30 domobrana i 12 žandara. Poslije borbe koja je trajala 1 sat, uporište je likvidirano.[15] Zarobljeno je 40 karabina, 1 šmajser i 20.000 metaka, 22 domobrana i 1 žandar. Ubijeno je 2 žandara, dok su se ostali razbježali. Spaljena je željeznička stanica St. Mikanovci (nalazi se na pruzi Zagreb — Beograd) i pokidane su sve telefonske veze.

25. — *Akcija na t.t. liniju* (sekcija Bjelovar 1 : 100.000) 25. VIII. 43. — Dijelovi Podravskog partizanskog odreda izvršili su skidanje t.t. linije i sakupili 9 km iste.

26. — Akcija Požeškog partizanskog odreda (sekcija Požega 1 : 100.000) 25/26. VIII. 43. — Dijelovi odreda napali su rudnik uglja Gunjevci. Zaplijenili su 31 radnika, 2 konja i sav alat.

Iste noći, dijelovi tog odreda napali su željezničku stanicu Zapolje na pruzi Zagreb — Beograd.[16] Čuvalo ju je 8 domobrana i 4 Njemca. Kad su osjetili za partizane razbježali su se. Zapaljena je stanica, a bunkeri uništeni. —

Nešto dalje zapaljeni su bunkeri kod željezničkog mosta koji je te večeri bio bez posade. Isti se nije mogao uništiti jer nije bilo eksploziva.

AKCIJE PARTIZANSKIH STRAŽA

Partizanska straža iz s. Podgorje u noći između 27 i 28 o. mj. zaplijenila je u selu Drenjski Slatnik (sekcija Brod 1 : 100.000) 14 pušaka i 1.300 komada metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI S FORMIRANJEM DIVERZANTSKIH ČETA I VODOVA U OPERATIVNIM JEDINICAMA[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
A. br. 145
dne 28. VIII. 1943

Organizacija diverzantskih
četa.

ŠTABU X DIVIZIJE
ŠTABU XII DIVIZIJE
ŠTABOVIMA SVIH PARTIZANSKIH ODREDA
II KORPUSA N.O.V. i P.O. HRVATSKE
ŠEFU DIVERZANTSKE SEKCIJE

Položaj

Da bi djelovanje naših operativnih jedinica bilo u potpunosti omogućeno, potrebno je da se, pored ostalog, formira u svakoj diviziji diverzantska četa, a u odredima diverzantski vodovi. U tu svrhu ovaj Štab

N A R E Đ U J E :

1. Štabovi divizija odrediće po šest hrabrih i bistrih drugova iz svake brigade s kojima će komandiri upućeni iz Diverzantskog bataljona[2] održavati diverzantski kurs. Vrijeme trajanja kursa odrediće komanda diverzantske čete u dogovoru sa štabovima divizija.

2. Nakon završenog kursa formira se od tih kursista diverzantska četa koja će biti u sastavu jednog bataljona neke brigade, pod njegovom komandom i staranjem u svakom pogledu osim u izdavanju naređenja za akciju, što određuje štab divizije.

3. U slučaju dužeg odjeljivanja jedne brigade iz sastava divizije dodjeljuju se šestorica diverzanata te čete toj brigadi.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/3, k. 881.

[2] O formiranju Diverzantskog bataljona Drugog korpusa vidi dok. br. 77.

4. Da bi se u diverzantskoj četi moglo raditi vojnički i politički treba štab divizije da odredi za to odgovorne drugove.

5. Dužnosti tih diverzantskih jedinica jesu: Vršenje zadataka diverzantske naravi kako im naredi štab divizije i to uvijek uz prisustvo operativnih jedinica, evakuacija diverzantskog materijala iz uporišta, uz kontrolu polit, komesara. Za vrijeme mirovanja izobrazba diverzanata do stepena njihovog rukovodioca. Osim toga vojnički i politički rad kad god se za to uhvati vremena. Inače ne mogu biti zaduživani ostalim dužnostima, kurirskom, stražarskom i tome slično. Kad se jedna grupa izobrazi, treba da se održava kurs s novom partijom, ali s tim da se po završenom kursu ti borci upute natrag u sastav jedinice ukoliko nisu potrebni za popunu diverzantskih četa. I tako se redom nastavlja s izobrazbom. Komanda diverzantske čete čuvaće spisak svih drugova koji su završili takav kurs.

6. Štabovi odreda organiziraće ovakve kurseve u svojim jedinicama [kad] im se vrate kursisti borci upućeni na diverzantski kurs koji će se održati pri Štabu Diverzantskog bataljona.

7. Cilj formiranja ovih diverzantskih jedinica u sastavu operativnih jedinica jest da bi ove mogle vršiti akcije s diverzijama i onda i tamo gdje nema dijelova samostalnog Diverzantskog bataljona II Korpusa N.O.V. i P.O. Hrvatske.

Napominjemo štabovima da paze na izbor drugova za kurs, jer dotični štab dolazi u vrlo neprijatnu situaciju kad daje diverzantu zadatak a nema povjerenja da će ga ovaj izvršiti. Kursista na diverzantskom kursu može steći znanja, ali hrabrosti ne može.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta
načelnik štaba:
Mato Jerković

(M. P.)[3]

[3] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA UNIŠTE KOMUNIKACIJE KOJIMA SE SLUZI NEPRIJATELJ[1]

ŠTA4 II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 32
dne 28. VIII. 1943 u 12 h.

Naređenje za rušenje
pruge.

ŠTABOVIMA SVIH PARTIZANSKIH ODREDA ŠTABA II KORPUSA N.O.V.H.
KOMANDAMA SVIH PODRUČJA ŠTABA II KORPUSA N.O.V.H.

Položaj

Neprijatelj se obilno koristi našim prugama za prevoz svojih trupa, tenkova, kamiona, oružja, municije, goriva, opreme i hrane. Time mu se omogućava da se brzo prebacuje gdje on hoće, da vrši koncentraciju kamo hoće, da šalje pomoć na ugrožena mjesta itd., a sve mu to produžava život.

Da bi mu to omeli i time mu nanijeli veliku štetu, ovaj Štab

N A R E Đ U J E :

1. — Posavski partizanski odred vršit će diverziju pruge na dijelu Banova Jaruga — Pakrac i Banova Jaruga — Novska (sekcija Pakrac 1 : 100.000). Početni radovi opravke »Plavog mosta« imaju se uništiti.

2. — Požeški partizanski odred vršit će diverziju pruge na dijelu Kapela-Batrina — Požega, Požega — Velika i Pleternica — Čaglin (sekcija Požega 1 : 100.000).

3. — Diljski partizanski odred vršit će diverziju pruge na dijelu Našice — Osijek, Vrpolje — Đakovo i Vrpolje — Brod (sekcija Brod, Vinkovci, Osijek 1 : 100.000).

4. — Podravski partizanski odred vršit će diverziju pruge na dijelu Suhopolje — Cačinci, Čačinci — Našice (sekcija Slatina, D. Miholjac i Brod 1 : 100.000).

5. — Daruvarski partizanski odred vršit će diverziju pruge na dijelu Daruvar — Pakrac, Daruvar — Suhopolje (sekcija krac, Bjelovar, Slatina 1 : 100.000).

6. — Bilogorski partizanski odred vršit će diverziju pruge na dijelu Bjelovar — Grubišno Polje, Bjelovar — Đurđevac — Virovitica (sekcija Bjelovar, Đurđevac 1 : 100.000).

7. — Pruge se imaju potpuno izbaciti iz saobraćaja, tj. pragovi se moraju popaliti, nasipi prekopati, propusti i mostići porušiti, šine odvući i pobacati.

8. — Sa rušenjem pruge kidati i telefonske linije. Žicu svu pokupiti, a isto tako i izolatore i predati ih komandama područja. Paziti da se izolatori svi pokupe i da se ne razbiju. Telegrafske bandere treba prepiliti.

9. — Za rušenje pruge koristiti mjesno stanovništvo i seoske straže uz saglasnost N.O.O.-a i komandi područja.

10. — Jednovremeno sa rušenjem pruge, odredi moraju nastaviti sa prodiranjem na neoslobođeni teritorij, a ne ostati samo pri diverziji pruge.

11. — Na svim naznačenim sektorima informativni oficiri pojedinih odreda treba da popišu sve mostove koji se bez diverzanata ne mogu porušiti, sa naznakom gdje se nalaze, kolika im je dužina i od čega su (zidani, željezni, itd.), te isti spisak dostaviti u ovaj Štab.

12. — Za 10 (deset) dana, gore navedene pruge ima da budu izbačene iz saobraćaja (rok se razumije od prijema naređenja). Poslije prolaska tog roka, svi će štabovi odreda odmah podnijeti pismeni izvještaj o tomu koliko su i gdje pruge porušili, koliko telefonske linije i izolatora pokupili.[2]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba:
M.[3] Jerković

Šef operativnog odsjeka:
Franjo Kofler

Dostavljeno: Štabu X i XII Divizije
N.O.V.H. radi znanja. —

* O izvršenim diverzijama vidi tom V, knj. 19, Pregled akcija NOP odreda Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 30 rujna 1943 godine.

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM ŠTABOVIMA DA FORMIRAJU KURSEVE ZA DESETARE I VODNIKE[1]

STAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
A. br. 147
dne 28. VIII. 1943

Osnivanje kurseva pri štabovima
brigada i odreda.

ŠTABU X DIVIZIJE
ŠTABU XII DIVIZIJE
ŠTABOVIMA SVIH PARTIZANSKIH ODREDA
II KORPUSA N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Položaj

Da bismo što brže, što bolje i što u većem broju osposobili potreban rukovodeći kadar, ovaj štab izdaje u smislu direktiva G.Š. Hrvatske[2] slijedeće

N A R E Đ E N J E :

1. Pri svakom štabu brigade i odreda osnovaće se desetodnevni kurs na kome će se izabrani borci osposobljavati za desetare, eventualno i za vodnike.

2. Na kurs odredite iz svog bataljona po dva do četiri druga, odnosno drugarice koji imaju uslova da se razviju u dobre rukovodioce.

3. Za predavače odredite članove štaba brigade, odnosno bataljona koji imaju stručnu vojnu naobrazbu (svršeni aktivni ili rezervn' oficiri ili podoficiri), drugove koji su svršili u našim školama vojne kurseve, te nadalje drugove rukovodioce koji bilo od kud poznaju materijal koji će se predavati na tim kursevima, posjedu u podesan metod predavanja, te napokon neprijateljske of cire i podoficire koji su prešli k nama kao i one koje zarobimo. Ove posljednje upotrebljavati uz kontrolu.

4. Kursistima dati istovremeno i najosnovnije iz poznavanja linije narodno-oslobodilačke borbe. Zato će štab brigade,

odnosno odreda zadužiti jednog polit, komesara po tim pitanjima.

5. Plan kao i program materijala koji se treba preći na tim kursevima vidi se iz priloga dostavljenog od G.Š. Hrvatske. U napomenama tog plana stoji pod tačkom 7 da »dril« treba svesti na minimum, što je za naše prilike osobito važno. Bitno je dakle da se ti mladi rukovodioci nauče čvrstoj i sigurnoj komandi, što je jedan od osnovnih uslova za sticanje autoriteta pred svojim vojnicima, no kursisti ne treba da na te komande i vrše radnju više nego što je potrebno da je zaista znadu pravilno izvesti.

6. Osim usmenih predavanja, treba svaki predavač da i pismeno obradi temu i da je umnoži u onoliko primjeraka koliko ima kursista, te iste primjerke razdijeliti kursistima, kako bi mogli učiti van predavanja. Nakon svršenog kursa kandidati treba da predaju u štab brigade te primjerke kako bi se isti mogli koristiti za slijedeći kurs.

7. Nakon položenog ispita upotrijebite mlade rukovodioce prema potrebama vaših jedinica, a višak i one koji imaju uslova za daljnje razvijanje uputite na vodnički (delegatni) odnosno komandirski kurs koji ćete osnovati pri štabovima divizija prema planu koji ćemo vam dostaviti.

8. Kurs organizirajte odmah tako da bi kursisti do konca mjeseca septembra mogli završiti desetarski i vodnički kurs te stići na komandantski kurs pri ovom štabu sa III-ćom klasom.

9. Kursisti za vrijeme kursa ne mogu se upotrebljavati ni za kakove dužnosti i kreću se uz štab brigade. Na oslobođenom teritoriju mogu radi većeg korišćenja vremena ostati na jednom mjestu sa predavačima duže vremena, ne moraju dakle pratiti brigadu pri svakom njenom pokretu. No to će zavisiti o konkretnim prilikama.

10. Cim osnujete kurs izvijestite nas. Isto tako izvijestite nas po završenom ispitu.

Na ovakav način mi ćemo uspjeti da osposobimo sve naše dobre i odane borce za rukovodioce i spremni ćemo dočekati krupne i lijepe zadaće koje nam pretstoje u najskorijoj budućnosti.

Prilog: plan i program.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: Načelnik Štaba

(M. P.)[3] M.[4] Jerković

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA KRNDIJU[1]

STAB
X DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJ. HRVATSKE
A. br. službeno
dne 28 avgusta 1943 g.

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Položaj

Dana 27 ov. mj. navečer jedinice naše Divizije u zajednici sa jednim bataljonom Diljskog odreda izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Krndiju.[2] I ova se akcija završila kao i prošla tako, da je neprijatelju uspjelo raštrkati se po kukuruzima, iako smo u napad i obruč predvidjeli tri bataljona, među kojima je bio jedan odredski bataljon, da bi mogli sve pohvatati.

Uporište je osvojeno prije zore, ali kako je bila ravnica, a na zasjede je neprijatelj naišao još u toku noći, morali smo se povući, tako da nismo mogli duže ostati. Ako se tome još doda ravnica, dalek put kojega su jedinice trebale prevaliti.

Neprijateljski gubici iznose preko 40 vojnika i oficira, koliko se zna, dok je na zasjedi prema Đakovu gdje su nastupali tenkovi od 15 tona pobijen priličan broj.[3] Mi smo imali 7 mrtvih i 10 ranjenih drugova. Zarobljena su 4 domaće Švabe.

U toj akciji i na toj zasjedi, [od neprijatelja] koji je išao iz Našica i Đakova, zaplijenjeno je 26 pušaka, 3 šmajsera, 5 pištolja i oko 15.000 metaka. Osim toga zaplijenjeno je dosta kola i konja kao i ostale stoke, kao i nešto ratnog ostalog materijala.

Interesantno je napomenuti da su žene onih seljaka (Švaba) iz sela Slatnika,[4] koje smo napali prvi dan,[5] a koji su bili pobjegli u kukuruze, donijele 19 pušaka i rekle: »da

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/2, k. 1121. -

[2] Vidi dok. br. 114.

[3] Vidi dok. br. 194, 195 i 197.

[4] Drenjski Slatinik

[5] Napad na ovo uporište izvršen je 25/26 kolovoza. Vidi dok. br. 108 i 111.

Štab
X.Divizije
Nar.Osl.Voj.Hrvatske
A.br.službene
dne 28.avgusta 1943.g.

Štabu II.Korpusa N.O.V.Hrvatske

Peleđaj

Dana 27 ov.mj.na večer jedinice naše Divizije u zajednici sa jednim bataljonom Diljskog odreda izvršile su akciju na neprijateljske uporište Krađiju.I ova se akcija završila kao i prošle take, da je neprijatelju uspelo raštrkati se po kukuruzima,iako smo u napad i obruč predvidjeli tri bataljona,medju kojima je bio jedan odreski bataljon,da bi mogli sve pohvatati.

Uporište je osvojeno prije zore,ali kako je bila ravnica, a na zasjede je neprijatelj naišao još u toku noći,nepali smo se povući take,da nismo mogli duže ostati.Ako se tome još doda ravnica, dalek put kojega su jedinice trebale prevaliti.

Neprijateljski gubici iznose preko 4o vojnika i oficira, kolike se zna,dok je na zasjedi prema Daketu gdje su nastupali tenkovi od 15 tena pobijeno je prilišan broj.Mi smo imali 7 mrtvih i 1o ranjenih drugova.Zarobljena su 4 domaće Švabe.

U toj akciji i na zasjedi koje su išle iz Vašica i Dakova,zaplijenjene je 25 pušaka,3 šmajsera,5 pištolja i oko 15.oco metaka.Osim toga zaplijenjeno je dosta kola i konja kao i ostale stoke,kao i nešto ratnog ostalog materijala.Zakuruza

Interesantno je napomenuti da su žene onih seljaka /Švaba/ iz sela Slatinika,koje smo napali prvi dan,a koji su bili pobegli u kukuruze,dovelo 19 pušaka i rekle:"da su oni najsretniji što nam mogli više puške".U selu Pridvorje koje je također likvidirano ostala je jedna patrola,jer da i tamo navodno hoće da predaju puške.

Sutra u jutro uputićemo jedan bataljon preko Bilog Krađija i Papuka da odpreti rogatu stoku i svinje,a ostale jedinice da sutra poslo podne krenuti cestom prema Podcrkavlju kotlini.

Smrt fašizmu - Slobodu narodu!

Politkomesar:

Komandant:

su oni najsretniji što neće nositi više puške«. U selo Pridvorje koje je također likvidirano[0] otišla je jedna patrola, jer da i tamo navodno hoće da predaju puške.

Sutra ujutro uputićemo jedan bataljon preko bila Krndije i Papuka da otprati rogatu stoku i svinje, a ostale jedinice će sutra poslije podne krenuti cestom prema Požeškoj kotlini.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Vlado Janić (M P.)[8] Komandant: Vinko Antić

BR. 124

PISMO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O TOKU MOBILIZACIJE U MOSLAVINI I NA KALNIKU I O FORMIRANJU BRIGADE[1]

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
A. broj: 495/43
28. VIII. 1943

ŠTABU II KORPUSA NAR. OSLOB. VOJSKE HRVATSKE

Radio-stanicu XII Divizije, koja je ostala ovdje,[2] zadržali smo kod nas i nastojimo da je popravimo. Vjerojatno da ćemo u tome uspjeti ako dobijemo potrebne lampe iz Zagreba. U slučaju da stanicu ne možemo popraviti mi ćemo vam javiti da pošaljete po nju.

Kod nas nema nikakvih promjena. Mobilizacija teče naveliko, tako da imamo u Moslavačkom i Kalničkom odredu oko

[0] Vidi dok. br. 108 i 111.

[7] Po dolasku u Požešku kotlinu, Divizija je po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućena u Moslavinu i stavljena pod komandu Druge operativne zone. Vidi dok. br. 93 i 103.

[8] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/4, k. 1472.

[1] Riječ je o Kalniku, gdje je Divizija dejstvovala od 5 do 23 srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 4.

500 nenaoružanih boraca. Ukoliko vi imate nepotrebnog oružja, molimo vas da nam stavite na raspolaganje. Oko 1. IX. ov. g. formirat ćemo našu novu brigadu,[3] koja će djelovati u Zagorju i Moslavini.

Vojnička situacija u Zagorju izmijenila se utoliko što su u sva sreska mjesta došli Nijemci. U cijelom Zagorju ima ih oko 4—5.000. Ovih dana primjećena je jača koncentracija njemačkih trupa sa nešto tenkova na liniji Koprivnica — Đurđevac — Novi Grad — Kloštar. Po najnovijim podac'ma te se trupe sada prebacuju za Mađarsku.

Preko našega štaba došla je pošta za vas iz GŠH,[4] pa vam je upućujemo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: SI. otsutan (M.P.)[5] V. d. komandanta: Vlado Matetić

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O STANJU U DIVIZIJI I O RAZMJEŠTAJU JEDINICA[1]

STAB VI DIVIZIJE NOV — HRVATSKE — 31.8. 43[2]
A. broj 550-43
28 avgusta 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Opći vojnički izvještaj

1. Opća vojnička situacija.

Kako Divizija ne djeluje kao cjelina, na jednom sektoru, nego je rasparčana po brigadama, to je vojnička situacija na sektoru svake brigade različita.

[3] O formiranju ove brigade vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 45.
* Glavni štab NOV i PO Hrvatske
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44/1—5, k. 419.
[2] Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

III Brigada sa Štabom divizije i bataljonom sa Drenovače[3] drži položaje prema K. Vakufu i Bihaću sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja u pravcu juga. Brigada postavlja zasjede neprijatelju na komunikacijama Vrtoče — Vakuf i Bihać — Vrtoče i imala je priličnog uspjeha.[4] Neprijatelj je nakon tih akcija bolje osigurao cestu tako da je teže izvoditi akcije na njoj. Na sektoru Bihać — Petrovac koncentrirana je jedna njemačka divizija.[5] Prije nekoliko dana u Bihać je stigla 373 legionarska divizija sastavljena od domobrana sa njemačkim komandnim kadrom. Moral u toj diviziji je vrlo loš. Držimo veze sa oficirima u diviziji. Neprijatelj na ovom sektoru nije vršio nikakve ofanzivne radnje, uglavnom je sa manjim snagama (jednom četom) vršio nasilno izviđanje naših položaja i tukao naše položaje artilerijom. Tukli smo neprijatelja u Kulen Vakufu artilerijom i bacačima i izazvali kod njega priličnu pomet.® Po najnovijim vijestima koje još nijesu provjerene, Nijemci se sa ovog sektora povlače, a zamjenjuju ih legionarske jedinice. Ukoliko neprijatelj misli prodirati u pravcu juga,[7] o čemu govore svi izvještaji koje smo prikupili, za to mu ne bi bile dovoljne ove snage s kojima raspolaže.

II naša Brigada nalazi se između Drniša i Vrlike. Poslije razbijanja četničkih bandi u Dinari, oslobađanja Kijeva i Vrlike, te sloma četničko-talijanske ofanzive situacija na tom sektoru se znatno popravlja.[8] Moral neprijateljskih vojnika i stanovništva njima naklonjenog je u mnogome opao. Brigada je u stalnim akcijama, imala je i gubitaka, ishrana joj je vrlo slaba, te bi Brigadi bio nužan odmor.

I Brigada držala je položaje prema Gospiću. Neprijatelj je izvršio ofanzivu, uspio da iznenadi naše snage, zadao im prilične gubitke i zauzeo L. Osik i Perušić.[9] Neprijatelj je na tom sektoru ofanzivan, ali koncentracijom naših većih snaga i našim operacijama situacija će se i na tom sektoru popraviti.

Hrvatski bataljon »Matija Gubec« napadao je skupine bijele garde po šumama i imao je u tome izvjesnog uspjeha.[10]

[3] Odnosi se na Treći bataljon Ličkog NOP odreda.
[4] Vidi dok. br. 30 i 73.
[5] Odnosi se na 114 lovačku diviziju.
[6] Vidi dok. br. 73.
[7] Odnosi se na prodor neprijateljskih snaga prema DaLmaciji, koji je počeo 28 kolovoza 1943 god. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa od 9 rujna 1943 i izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 rujna 1943 godine.
[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 42, 58, 112.
[9] Vidi dok. br. 74.
[10] Vidi dok. br. 105.

U hrvatskim selima počela se situacija popravljati. Bataljon je brojčano pojačan i stalno se povećava.

2. Organizaciono stanje.

Jedinice su uglavnom organizaciono sređene. Međutim ima još veliki broj nedostataka. Nedostaci se sastoje u tome što još nijesu najbolje oformljene desetine i vodovi, što se ne zna točno koji vojnik pripada kojoj desetini i gdje mu je mjesto itd. Izdata su naređenja u cilju da se to sredi.

Divizija ima tri brigade sastavljene od četiri bataljona. Bataljoni imaju po tri pješadijske i jednu mitraljesku četu. U brigadi postoji četa za vezu i pionirski vod, formiraju se i brigadni sanitetski vodovi, od kojih će se docnije formirati sanitetska četa. Sem toga Divizija ima jedan hrvatski bataljon,[11] a privremeno je pod njenom komandom jedan bataljon L. P. Odreda na Drenovači. Pri Diviziji postoji vod za vezu, prateća četa, koja je podijeljena na dva voda (protutenkovski i bacački), svaki vod po tri odjeljenja (jedno oruđe), inžinjerska četa podijeljena na tri voda: pionirski, pontonirski i minerski. Divizija ima svoju pokretnu divizijsku bolnicu.

Pri Diviziji ćemo formirati još velosipedski vod koji će doći u sastav čete za vezu Divizije. Ukoliko dobijemo još jedno protutenkovsko oruđe mislimo prateću četu pretvoriti u prateći bataljon, koji bi bio sastavljen od dvije čete (protutenkovske i čete pratećih oruđa—bacačke).

3. Ocjena štabova.

a) Štabovi brigada:

Stab I Brigade ne zadovoljava u potpunosti. Uglavnom mu manjka organizatorski smisao. Stab nema pravilnog plana rada, ne uzdiže pravilno komandni kadar, ne izvodi planski operacije itd. Stab je bio dugo izvan kontrole Štaba divizije, te mu nijesmo mogli ukazivati dovoljno pomoći.

Stab II Brigade je dobar i zadovoljava. U akcijama se pokazao samostalan i odlučan. Ima inicijative.

Stab III Brigade je dobar. Dolaskom novog komandanta[12] situacija se u Brigadi potpuno promijenila. Stab je poletan, ukazuje dovoljno pomoći štabovima bataljona, stvara sam plan za rad sa komandnim kadrom i borcima, stalno obilazi jedinice itd.

b) Štabovi bataljona:

Uglavnom su potpuni i zadovoljavaju. Stab hrvatskog bataljona je dobar. Štabovi bataljona u III Brigadi su bolji

[11] Riječ je o bataljonu »Matija Gubec«.

[13] Milan Sijan

nego u ostalim brigadama. U II Brigadi osjećao se nedostatak u komandnom kadru bataljona usljed gubitaka u akcijama. Ukazali smo im pomoć, tako da sada štabovi bataljona II Brigade zadovoljavaju. Štabovi bataljona I Brigade nijesu se snašli u posljednjim operacijama oko Perušića. I u tom pogledu pomoći ćemo I Brigadi slanjem kadra iz III Brigade.

c) Niži komandni kadar:

U svim brigadama je podjednak. Komandiri četa razlikuju se znanjem i autoritetom od nižih starješina. Desetari su u svim brigadama najslabije starješine i ne razlikuju se mnogo od boraca. Organizacijom kurseva pri štabovima brigada i Divizije, te pravilnijim radom i obukom sa nižim komandnim kadrom mislimo da ćemo i to pitanje riješiti.

4. Pregled vojničke obuke.

a) Viši komandni kadar:

Štabovi brigada i bataljona dobijaju od Štaba divizije da obrađuju pismene zadatke: opis borbe, kako se radi na vojnom usavršavanju u jedinici, iz pojedinih grana vojne nauke itd. Iz obrađene teme vide se nedostaci, te im se na njih ukazuje. Sem toga pri Štabu divizije drže se povremeno referati iz pojedinih grana vojne nauke na kojima prisustvuju komandanti i komesari brigada i bataljona. Do sada su održana takva dva časa (napad na utvrđeno mjesto, i o iznenađenju). Rezultati takvog rada su dobri, drugovi se interesuju za pojedina vojnička pitanja, pišu, čitaju itd. U budućem radu davaćemo komandantima brigada i bataljona pismene i usmene taktičke zadatke. Oskudica je u tome što nemamo vojne literature.

b) Niži komandni kadar:

Niži komandni kadar izgrađuje se uglavnom na kursevima i u jedinicama. Organizovani su kursevi pri Štabu divizije koji traju mjesec dana, a koje stalno obilaze članovi Štaba divizije. Ti kursevi daju vrlo dobre rezultate. Pri štabovima brigada drže se kursevi za desetare. Nedostatak kod ovih kurseva bio je u tome što se na njima prevaljivao preobilan materijal za vrlo kratko vrijeme tako da ga kursisti nijesu mogli savladati. Nedostaci druge vrste bili su ti što se kursevima nije dovoljno pomagalo od strane štabova brigada, te kurs nije bio na svojoj visini. U II Brigadi u posljednje vrijeme kurs nije radio zbog bolesti nastavnika i neprekidnih akcija. Kurs je u Brigadi ponovno počeo. Sem rada na kursevima komandni kadar dobiva od štabova bataljona, brigada i Divizije praktične zadatke na terenu, iz borbene obuke, ratne službe, fortifikacije itd. Komandiri četa dobivaju i pismene zadatke. Pored ovoga na kon-

ferencijama ukazuje se na sve greške i nedostatke komandnog kadra u cilju njihovog teoretskog uzdizanja.

Usljed oskudice u vojnoj literaturi Stab divizije će izdavati manje priručnike za starješine.

c) Obuka boraca:

Obuka se uglavnom izvodila nesistematski, bez plana. Rađene su stalno iste stvari (pješ. egzercir, gimnastika) a nije se radilo ono što je borcima najpotrebnije i u čemu najviše griješe. Štab divizije je izdao plan desetodnevnog rada u cilju svladavanja najpotrebnijih stvari. Postignut je izvjestan napredak, ali ni izdaleka nije urađeno sve što bi trebalo. Štabovi bataljona nemaju u tom smislu inicijative. Štab III Brigade stvorio je dobar plan za rad istovremeno sa komandnim kadrom i sa borcima koji se sastoji u tome da se najprije pređu sve stvari recimo iz napada (kretanje, podilaženje, prebacivanje u streljačkom stroju, nišanjenje itd.), da se u tome obuči čitav komandni kadar i borci i to da se radi praktično po cijelom bataljonu i odmah ukazuje na greške. Rezultati su se do sgda pokazali dosta dobri.

d) Specijalne jedinice:

Oficir za vezu Divizije[13] održava kurs za održače veze. Isto tako i referent saniteta pri Diviziji[14] drži kurs za bolničare.

Inače inžinjerska četa Divizije, prateća četa Divizije, pionirski vodovi po brigadama, čete za vezu i baterije vrše stalnu obuku u cilju specijaliziranja u svom poslu. Dosta lijepe rezultate pokazala je inžinjerska četa koja je kadra praviti manje mostove, što je praktično isprobano. Oskudica u alatu je glavna prepreka da se četa ne može dalje razvijati.

5. *Stanje u jedinicama.*

Borbenost svih jedinica ove Divizije je dobra. I Brigada i hrvatski bataljon nešto zaostaju iza ostalih. Disciplina u jedinicama se svakim danom popravlja. Novomobilisani borci iz četničkih i ustaških krajeva su glavna smetnja podizanju discipline i borbenosti. Ima slučajeva samoranjavanja i dezerterstva, želja za kućama koja potiče od tih novomobilisanih. Inače borci se interesiraju za događaje i željni su borbe.

6. Ishrana.

Ishrana jedinica je slaba i to ne samo kod II Brigade nego i kod III, a naročito I-ve. O tome smo obavijestili Intendanturu GŠH[15] i Štab korpusa. Mišljenja smo da bi ishranu boraca trebalo popraviti, o čemu smo već podnijeli predlog.

[13] Redakcija nije mogla utvrditi kako se on zvao.

[14] Alfred Štajner

7. *Planovi za operacije.*

Na sektoru Bihać — Vrtoče bilo je lijepih mogućnosti za operacije. Sa većim snagama (jednom divizijom) mogli-smo napasti artileriju u Prkosima, a potom otsjeći neprijatelja u K. Vakufu. Još uspješniju operaciju mogli smo izvesti protiv legionarske pukovnije u Pritoci da smo imali većih snaga. Međutim sada se situacija izmijenila. Neprijateljske jače snage došle su na sektor Vrtoče — K. Vakuf i izgledi su za ofanzivu. Legionarska pukovnija povući će se poslije 1-vog u pravcu Siska. Najnovija situacija na sektoru Bihać — Petrovac nije nam jasna, ali bi se dale izvoditi operacije sa jačim snagama.

U Dalmaciji isto tako ima lijepih mogućnosti za operacije. Uspjesi naše II Brigade to najočitije dokazuju. Operacije u Dalmaciji imaju tu prednost što se ubrzava masovna mobilizacija.

Isto tako i operacije oko Gospića imaju dobrih izgleda na uspjeh, ali samo sa jačim snagama.

Sa II Bosanskim korpusom razgovarali smo o tome da oni prebace izvjesne snage na sektor Petrovca i da izvodimo zajedničke operacije. Očekujemo dolazak nekih bosanskih snaga.[10]

8. Naročite napomene.

II naša Brigada je prezamorena i brojčano je oslabila. Mislimo da bi joj trebalo dati nešto odmora, a kad bi bilo mogućnosti da je zamijenimo s drugim snagama ili sa snagama naše Divizije.

Ishranu boraca treba popraviti, o čemu smo poslali svoj predlog.

Pitanje samoranjavanja i dezerterstva bi se moralo nekako riješiti. Mi smo poslali svoj predlog.

Isto tako smo mišljenja da treba Diviziju koncentrirati, jedno zato da bi Divizija djelovala kao divizija, a drugo važnije, da bi našim jedinicama mogli pomagati i kontrolisati ih, jer se u jedinici koja je daleko od kontrole Divizije rad ne odvija kako bi trebalo kako vojnički tako ni politički i jedinica izostaje iza drugih (slučaj I brigade).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara,
2. Dimitrijević[17]

(M. P.)[18]

Komandant,
Đ.[19] Jovanić

[16] Glavni štab NOV i PO Hrvatske
[III] Dolazak ovih snaga tada nije uslijedio.
[17] Zivan Dimitrijević-Gija
[18] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[19] Doko

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA, POVRATKU SEDME DIVIZIJE I STANJU NA BANIJI[1]

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I PO HRVATSKE
Br. 95/43
Dne 28 augusta 1943

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Opći vojni izvještaj
dostavlja

I) Opća vojna situacija.

U toku mjeseca augusta na Baniji nije bilo većih vojnih operacija sa naše niti sa neprijateljske strane. Naša Grupa izvršila je uspješne napade na neprijateljske posade u Hrastovici[2] i u Gori[3] te na stražaru broj 15 kod Gline,[4] pri čemu je zarobljeno ukupno oko 300 neprijateljskih vojnika. Neprijatelj je pravio manje ispade na oslobođeni teritorij u cilju pljačke u Dvorskom i Kostajničkom kotaru.[5] Neprijateljski avioni bacili su bombe na nekoliko sela. U selu Meminska (Trokut) ubijeno je i ranjeno iz aviona desetak civilnih lica.

Dolaskom VII divizije[6] pitanje mobilizacije novih boraca postalo je još važnije nego do sada. Naš štab će preuzeti neke mjere za mobilizaciju bez obzira na Komandu područja, koja će isto tako produžiti rad na daljnjoj mobilizaciji.

Poslije napuštanja Topuskog, Maje i Bučice u redovima domobrana bila je primjećena prilična uznemirenost i strah.[7]

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2—4, k. 421 B.

[2] Vidi dok. br. 61 i 65.

[3] Vidi dok. br. 98, 106 i 115.

* Vidi dok. br. 71 i 80.

[5] Vidi dok. br. 52.

° O povratku Sedme divizije na Baniju vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 102.

[7] Neprijatelj je napustio ova uporišta poslije napada jedinica Osme divizije na Topusko. Vidi dok. br. 139.

Ovo je zapaženo naročito kod muslimana. Oficiri pokušavaju to raspoloženje popraviti pričanjem o tome da će Nijemci doći i ojačati garnizone.

Po najnovijim podacima Nijemci vrše dosta znatne koncentracije u okolnim garnizonima. Uspostavljeni su i pojačani garnizoni duž pruge Kostajnica — Bos. Novi — Bihać. U Sisak i Petrinju stiglo je oko 6.000 Nijemaca.[8] U Kostajnicu bi imala doći jedna SS divizija, dok ih je dosad došlo oko 300.

II) Organizaciono stanje.

U organizacionom pogledu nijesmo vršili promjena.

Od boraca koji su sada na obuci u bataljonu za obuku namjeravamo formirati četvrte bataljone u brigadama. To ćemo izvesti u toku idućih deset dana.

III) Ocjena štabova.

Štab I brigade nije još postavljen naredbom te vam u prilogu šaljemo prijedlog za imenovanje. Ovaj štab ispunjava uglavnom svoje zadatke i u svakom pogledu zadovoljava.

Štab II brigade bit će također dobar. Za sada je primjećeno da je taj štab prilično nekritičan u pogledu ocjene svojih jedinica i svojih nižih štabova.

Štabovi bataljona u obje brigade dosta su dobri. Trebaćemo ipak izmijeniti i ojačati neke štabove bataljona, radi čega nam je obećana pomoć od strane Štaba VII divizije.

Komanda baterije je vrlo dobra.

Referent saniteta naše Grupe nije još uvijek uspio da se dovoljno snađe i da sanitetsku službu organizira i kontroliše. On bi daleko bolje mogao koristiti u nekoj bolnici kad bi mi imali drugog referenta.

IV) Pregled vojničke obuke.

Da bi se zaista planski i sistematski izvela obuka sa velikim brojem onih koji nisu uopće prošli vojničku obuku, formirali smo bataljon za obuku. U tom bataljonu ima 200 partizana. Određeno je stručno osoblje za izvođenje obuke. U prilogu vam šaljemo raspored rada za prvih 10 dana. Od ovog bataljona po završenoj obuci formirat ćemo četvrte bataljone po brigadama.

Pri štabovima brigada održavaju se kursevi za desetare i vodnike. Slušaoci sa ovih kurseva za vrijeme akcije odlaze u svoje jedinice.

Pri Štabu grupe održava se.kurs za polit, delegate.

° Iz sastava Trećeg SS pancer-korpusa

Na pontonirski kurs uputili smo 27 drugova, kod vašeg štaba.

Po pješadiskim, mitraljeskim i četama za vezu, kao i u bateriji održavaju se, za vrijeme kad jedinice nisu u pokretu i akciji, vojnički i politički časovi, kao i do sada.

V) Vojna i politička situacija u Grupi.

Poslije uspjelih akcija u toku prošlog mjeseca borbenost je kod svih boraca iz naše Grupe porasla. I brigada osjetno je bolja od Druge. Za 1. i 3. bataljon I brigade i 2. bataljon II brigade može se slobodno reći da su prodorni i sposobni da udare i na dobro utvrđenog neprijatelja. Do sada nismo imali mnogo prilika da oprobamo upornost naših bataljona u odbrani, ali možemo pretpostaviti da smo u tom pogledu ipak dosta slabi, jer u tom nemamo prakse, pa niti će starješine niti borci u prvim defanzivnim bojevima znati dovoljno da se snađu. Nastojat ćemo da vježbom postignemo nešto u tome pogledu.

Disciplina kod svih naših jedinica dobra je.

Brojno stanje naše Grupe osjetno je smanjeno izdvajanjem boraca koji su bili u VII diviziji, zatim izdvajanjem Hrvata u »Hrvatski bataljon« koji se formira kod Odreda,[9] izdvajanjem muslimana za Komandu mjesta Vranograč, privremenim odvajanjem jednog broja boraca koji idu na kurseve itd. Pored toga dali smo VII diviziji 6 mitraljeza, 2 p. mitraljeza i 100 pušaka.

Po formiranju četvrtih bataljona, bit će naši batalioni brojno slabiji ali se ipak nadamo da ćemo ih mobilizacijom, intenzivnom vojničkom obukom, te čuvanjem boraca uskoro uspjeti da povećamo i pojačamo.

VI) Sadanji raspored jedinica.

I brigada i Štab grupe nalaze se u selu Grabovac i okolini.

II brigada drži položaje između Topuskog i Gline i sektor Vranograč — Pećigrad. Baterija je u M. Gradcu.

Sa I brigadom izvršit ćemo neku akciju na pruzi i u Trokutu pa potom i sa njom krenuti u Brezovo Polje i Brubno.

VII) Način i kvalitet ishrane.

' Hrvatski banijski bataljon formiran je naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 18 kolovoza 1943 god., od boraca Hrvata iz sastava Unske operativne grupe i Banijskog NOP odreda. Zadatak je ovog bataljona bio: krstarenje, izvođenje akcija i mobilizacija po hrvatskim predjelima Banije. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21—1, k. 104 A.)

Ishrana se vrši po selima, kod seljaka po kućama, te je različita već prema tome u kome se selu koja jedinica nalazi, ali je uglavnom bezmesna. Inače je većinom dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Ranko Mitić

KOMANDANT:
Pet.[10] Kleut

(M. P.)[11]

STAB I KORPUSA[12]
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
— HRVATSKE —
O. broj 138/43
31. 8. 1943

BR. 127

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 28 KOLOVOZA 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU O BORBI KOD KISTANJA[1]

STAB
SJEV. DALM. PART. ODREDA
Br. 6
28-VIII-1943

Op. II 28-VIII-43

Operativni izvještaj

OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU

Informativna služba dala je podatke da okupatorske snage u jačini od 100 vojnika postavljaju zasjedu na putu Đevrske — Kistanje istočno od kote Zečevo (325), u svrhu osiguranja transporta.

I bataljon ovoga odreda dobio je zadatak da u toku noći 27 na 28 ov.mj. postavi zasjedu pored puta Đevrske — Ki-

[10] Petar
[11] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[12] Četvrtasti pečat Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

stanje kod gostione Berić, te da napadne neprijateljske snage koje vrše posjedanje Zečeva u vremenu dok neprijatelj bude na putu od Devrsaka do Zečeva.

Do 10 sati 28 ovoga mjeseca neprijateljske snage nisu izišle u cilju postavljanja gore navedene zasjede.

Do istog vremena kontrolišući seljake koji su išli na pazar u Kistanje, naišli smo na 2 seljaka koji su optuženi da su okupatorski informatori, te smo ih zadržali. Također zadržat je i 1 seljak iz zaseoka Čakić za kojeg se je mislilo da je našu zasjedu otkrio Talijanima u Đevrskama, jer je obilaznim putem u zoru pošao u Đevrske.

Radi prednjeg Stab odreda donio je zaključak da je zasjeda koju je postavio naš I bataljon kompromitovana, radi čega nije ni izašla gore navedena neprijateljska snaga, radi posjedanja Zečeva. Zbog toga naređeno je da I bataljon prekine držati zasjedu i da otstupi u pravcu Dobropoljaca.

Nakon povlačenja jedinica I bataljona iz zasjede i njihovog dolaska u zaselak Cakić, od Devrsaka u pravcu Kistanja uputio se je 1 civilni kamion. Jedna desetina I bataljona izvršila juriš na kamion i nakon kraćeg pripucavanja prisilila šofera da isti zaustavi i doveze u zaselak Čakić.

Dolaskom ovoga kamiona Stab odreda donio je zaključak da naša zasjeda nije kompromitovana i riješio da produži sa zasjedom, a zaplijenjeni kamion sa jednom desetinom da prebaci u selo Dobropoljci.

Dok je vršeno planiranje, od pravca Devrsaka primjećena je autokolona od nekoliko kamiona te je donesen zaljučak da se jurišem napadne dolazeća autokolona. Borci I bataljona smjelim napadom zadržali su kolonu od 12 kamiona, nakon kraće borbe potisli neprijatelja i prisilili da napusti kamione. Neprijateljska snaga u svim kamionima bila je nešto preko 100 boraca.[2] Ovim neprijateljskim snagama koje su vršile povlačenje u pravcu Devrsaka stiglo je pojačanje, a pored toga naše snage bile su napadnute u desni bok od đevrsačke bande.[3] Pod ovako stvorenom situaoijom snage I bataljona bile su prisiljene na otstupanje i otstupile su preko Kolašina, Modrinog Sela za Parčiće.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 20 do 25 mrtvih. Broj ranjenih nije poznat. Pored toga zarobljeno je 6 neprijateljskih vojnika. Na našoj strani poginuo je partizan II čete I ba-

[2] Kolona je bila jačine dvije čete iz sastava talijanskog 291 pješadiskog puka. Vidi dok. br. 209.

[3] Riječ je o četnicima.

Štab Dalm. [illegible] Odreda
br. 6
28- VII 1943

Sp. Pov. 17-19
K. 1003 A

O.Š 28-VII-43

Za: Operativni štabove. OPERATIVNOM ŠTABU ZA DALMACIJU

Informativna služba dala je podatke da okupatorske snage u j[illegible]ni sa 100 vojnika postavljaju zase ču na putu Djevrske-Ostanje istočno od kote Zelovo/325/,u svrhu osiguranj[illegible] transporta.

I.bataljon ov[illegible] odreda dobio je zadatak da u toku noći 27 na 28 ov.mj.postavi u zasjedu pored puta Djevrske-Ostanje kod gostione Perić, te da napadne napriatiljske snage,koje vrše posjedanje čeova u vremenu od 4 do 5 sati 28 ov.ga mjeseca neprijateljske snage nisu izišle u cilju postavljanja gore navedene zasjede.

Do istog vremena kontro[illegible]ući seljake koji su išli na pazar u Ostanje,a i li sme n[illegible] seljaka koji su optuženi da su okupatorski informatori,te ano ih z drali. skodler zadržat ja i 1 seljak iz zaseoka Čakić za kojeg se je mislilo da je među zasjedu otkrio talijanima u Djevrskama,jer je obilaznim putem u zoru pešao u Djevrske.

Radi prednjeg štab Odreda donio je zaključak da je zasjedu koju je postavio naš I.Bataljon kompromitovana,radi čega nije ni izišla gore navedena neprijateljska snaga,radi posjedanja Zečeva.Zbog toga naređeno je da I.Bataljon prekine držati zasjedu i da ostupi u pravcu Debrepoljaca.

Nakon povlačenja je imao I.Bataljon iz zasjede i njihovog dolaska u zaseok Čakić od Djevrske u pravcu Ostanja uputio se je 1 civilni kamion.Jedna desetina I.Bataljona izvršila juriš na kamion i nakon kraćeg pripucavanja prisilila šofera da isti zaustavi i dovezu u zaseok Čakić.

Dolaskom ovog kamiona štab Odreda donio je zaključak da mala zasjeda nije kompromitovana i nijašio da preduzi za zasjedom,a zapljenjeni kamion za 4 jednom desetinom da prebaci u selo Debropoljce.

Dok je vršeno planiranje od pravca Djevrske primjećena je autokolona od sa[illegible]cliko kamiona te je donešen zaključak da se juriša na napadnu dolazeću autokolonu.Borci I.Bataljona smjelim napadom zadržali su kolonu od 12 kamiona nakon kraća borbe potisli neprijatelja i prisilili da napusti kamione.Neprijateljske snage u svim kamionima bile je više preko 100 boraca.Ovim neprijateljskim snagama koje su vršile povlačenje u pravcu Djevrske stiglo je pojačanje,a pored toga male snage bile su napadnute u dasni bok od Djevrsačke brde.Pod ovako st[illegible]esnom situacijom snage I.Bataljona bile su prisiljene na ostupanje i ostupile su preko Kolešina,Kodr sa sela za Perčića.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 20 do 25 mrtvih.Broj ranjenih n je poznat.Pored toga zarobljeno je 6 neprijateljskih vojnika.Na našoj strani poginuo je partizan II.čete I.Bataljona drug Palasević Dmitar,a ranjeno su dva druga među kojima i Komandant I.Bataljona drug Kovačić [illegible],koji je teže ranjen.

./.

taljona drug Palasović Dmitar, a ranjena su dva druga, među kojima i komandant I bataljona drug Maoduš Dušan, koji je teže ranjen.[4]

Od ratnog materijala zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez »Fiat«, dva talijanska puškomitraljeza i 10 pušaka. Puščane i puškomitraljeske municije zaplijenjeno je 1250 metaka, a za mitraljez »Fiat« 450 metaka. Pored toga je zaplijenjeno: 24 bombe, 10 ranaca, 5 opasača i fišeklija, 5 čutura, 5 porcija i druge ratne spreme. Zapaljen je jedan kamion.

Na našoj strani nije izgubljeno ništa od oružja i materijala.

U ovoj akciji naročito su se istakli: komesar Odreda drug Milan Munižaba, koji je odmah iskoristio zaplijenjeni neprijateljski mitraljez »Fiat« i uperio ga protiv Talijana i na taj način omogućio pravilno otstupanje našim snagama, ubio je 4 fašista i spalio 1 kamion. Ličnom hrabrošću istakli su se komandant I bataljona drug Dušan Maoduš, desetar II čete I bataljona drug Dobrota Božo i puškomitraljezac-nišandžija I čete I bataljona drug Čalić Nikola (Poljak).

Nedostaci u ovoj akciji su slijedeći: niže komandno rukovodstvo nije ostvarilo komandu na svojim jedinicama. Komandant I bataljona drug Maoduš Dušan pretvorio se je u običnog borca, nije koristio zaklone, radi čega je i ranjen.

Zadržatu kolonu kamiona nismo uspjeli spaliti iz razloga što nismo raspolagali sa zapaljivim sredstvima, a pored toga ovo nam je onemogućila đevrsačka banda koja nas je napala u desni bok.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
Milan Munižaba

KOMANDANT
Ante Š. Gvardiol

(M. P.)[5]

[1] On je 30 kolovoza umro od zadobivenih rana.
[5] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 29 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO[1]

DIREKTIVA BR. 1

Štaba Kninskog sektora od 29. VIII. 1943 g.

Sekcije: Bihać — Knin

Podaci o neprijatelju:

Prema podacima dobivenim od Štaba VI Divizije neprijatelj je otpočeo sa nadiranjem pravcem Bihać — D. Lapac.[2] Jačina neprijatelja nije nam poznata, ali se pretpostavlja da na liniji Bihać — Vrtoče može biti oko tri nepotpune divizije Njemaca.[3] Borbenost i moral kod neprijatelja nije na naročitoj visini s razloga što je veći postotak manjina, to jest Ceha, Poljaka, Francuza itd. a samo manji postotak Njemaca. Vjerojatni pravci neprijateljskog nadiranja jesu uglavnom operacijski pravac Bihać — Dalmacija koji će najvjerojatnije ići komunikacijom Bihać — D. Lapac — Srb — Knin. Osim toga postoji vjerojatnoća da se uzmu i oba bočna puta, to jest Lapac — Gračac i Petrovac — Drvar — Knin.

Zadatak naših snaga:

U vezi gornjega naše snage sastava: I Brigada Kninskog sektora,[4] Grupa sjev. dalm. bataljona,[5] II Lička brigada dobile su zadatak da u slučaju neprijateljskog prodora zatvore pravac La-

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43—1, k. 104 A.

[2] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 19, direktivu Štaba Šeste divizije podređenim jedinicama od 3 rujna 1943 godine.

[3] Vidi dok. br. 102.

[4] O formiranju ove brigade vidi dok. br. 72.

[5] O sastavu Grupe sjevernodalmatinskih bataljona vidi tom V, knj. 17, dok. br. 98.

pac — Knin na liniji Srbskog Klanca.

Za izvršenje ovoga:

n a r e đ u j e m o :

1) I Brigada uputiće odmah dva bataljona i to I i II bataljon u Nad Vrelom, istočno od Otrića. Dva bataljona ostaće na liniji Pađene — Golubić — Pleševica, sa zadatkom dejstva u pravcu juga' i odbrane slobodne teritorije u slučaju eventualnog nadiranja neprijatelja tim pravcem. I i II bataljon povezaće se odmah po dolasku na određeno mjesto sa ovim Štabom koji će se nalaziti na Otriću i dalje će dejstvovati prema konkretnoj situaciji i datim naređenjima.
2) Štab Sjevernodalm. grupe bataljona krenuće odmah sa oba bataljona,[6] koja se nalaze u Zrmanji i Palanki, pravac Otrić i smjestiti se na liniji Sučevići — Lukići, to jest sjev. zapadno cd Otrića. Po dolasku na određeno mjesto odmah se povezati sa Štabom sektora radi daljnjih naređenja. Bataljonu koji ss nalazi u Krupi staviti u zadatak da jednu četu prebaci u Kučević, a ostale dvije da ostanu u Krupi. Zadatak je ovog bataljona: dejstvo u pravcu juga prema demarkacionoj liniji i odbrana slobodne teritorije u slučaju eventualnog neprijateljskog nadiranja u tom pravcu. Bataljonu koji se nalazi na teritoriji Bukovice staviti u zadatak da se poveže sa S.D.P. Odredom[7] i zajedno sa njime dejstvuje na čitavoj teritoriji Sjeverne Dalmacije prema konkretnim prilikama.
3) II U. Brigada VI Divizije prema već izdatom naređenju krenuće sa svim

[0] Riječ je o Prvom i Četvrtom bataljonu. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 rujna 1943 godine.

[7] Sjevernodalmatinski NOP odred

svojim snagama u Plavno, nakon čega će se odmah staviti u vezu sa Štabom ovog sektora, radi dobijanja daljnjih naređenja.[8]

4) Stab Kninskog part. odreda sa Mokropoljskim vodom dejstvovaće na liniji Prevjes, povezujući se lijevo i desno sa našim snagama. Ostala dva voda povezaće se sa bataljonom S.D. Grupe i sa njim zajedno dejstvovati. Stab odreda stajaće u stalnoj vezi sa Štabom sektora radi primanja daljnjih uputa i naređenja.

5) Sjev. dalm. part. odred sa svim snagama ostaće na sektoru na kome je i do sada djelovao, s tim da se što čvršće poveže sa bataljonom S. D. Grupe koji se nalazi na sektoru Vodice. I Odredu i pomenutom bataljonu stavlja se u zadatak da na određenom prostoru budu što aktivniji.

6) Prateći bataljon ovoga sektora stavlja se privremeno pod komandu Štaba I Brigade Kninskog sektora, s tim da odmah krene u sastav udarnih bataljona koji će doći u Nad Vrelom te da se smjesti u blizini njih i poveže sa njima, a istodobno i sa ovim Štabom. Do daljnjega sva naređenja primaće od Štaba I Brigade.

Predpostavke: Brzina nadiranja neprijatelja ne može se predpostaviti. Isto tako ne može se tačno utvrditi pravac neprijateljskog nadiranja, njegova taktika i jačina.[9] U vezi sa ovim teško je predpostaviti da li će II Brigada VI Divizije stignuti blagovremeno na određenu liniju sposobna za borbu. U vezi svega toga sve naše taktičke radnje odvijače se prema

" Vidi dok. br. 144.

" O tome vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa od 9 rujna 1943 i izvještaj Štaba Kninskog sektora Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 rujna 1943 godine.

zahtjevu konkretne situacije držeći se uglavnom sljedećeg:

a) Ukoliko neprijatelj uspije da prodre prije nego li stigne II Brigada sposobna da zauzme položaj, onda će dva bataljona I Brigade i dva bataljona Grupe formirati odbranu Srbskog Klanca na taj način što će bataljoni I Brigade uglavnom zaposjesti položaje istočno od puta Srb — Otrić, to jest od vrha Klanca preko Kurozeba (kota 930) zalamajući desno krilo preko Zelenih Tavana sa pravcem dejstva prema cesti. Ova dva bataljona osiguraće svoju pozadinu od pravca Ljubine Poljane i Miškovića Vrha od eventualnog napada četnika sa te strane. Dva sjevernodalmatinska bataljona u tom slučaju zaposjeli bi zapadnu stranu Klanca, to jest od vrha Klanca prema Koširu Vrhu (kota 885). I ovi bataljoni također će osigurati svoju pozadinu i kontrolisati put, to jest pješačke staze prema Šijanovu Kraju i Dabašnici.

b) Ukoliko bi stigla II Brigada, onda bi ona zajedno sa dva bataljona S.D. Grupe obrazovala odbranu Klanca, dok bi dva bataljona I Brigade ostali u rezervi Štaba sektora.

c) U slučaju da neprijateljske snage uspiju prodrijeti preko Srbskog Klanca i da su toliko jake da im se više ne isplati postavljati frontalno, sve naše snage težiće da se postave na desni neprijateljski bok na liniji od Crnog Vrha (kota 1227) preko Vrpolja — Gole Mile i dalje zapadno od Zrmanje prema potrebi. Ovo će biti u tom slučaju ako neprijatelj ne bude nadirao pravcem Mazin — Bruvno — Gračac. Ukoliko bi neprijatelj nadirao i tim pravcem, naše snage postaviće se u obliku širokog polukruga od Srbskog Klanca prema Bruvnu sa jačim krilima izbje-

gavajući neprijateljsko opkoljavanje u pravcu pruge i prebacujući se ili na zapadnu ili na istočnu stranu neprijateljskog operacijskog pravca već prema konkretnoj situaciji. Ukoliko bi neprijatelj nadirao i pravcem Drvar —• Grahovo — Knin, onda je zgodnije izvlačenje u pravcu zapada.

Način organizacije odbrane i postavljanje zasjeda:

Odbrana se ima organizovati u obliku potkovice sa što manjim snagama frontalno, a većim bočno. Svaka jedinica na svom sektoru ima stvoriti najpodesniji plan vatre polažući naročitu pažnju automatskom oružju i protukolnim puškama, koje smjestiti na najpodesnije mjesto odakle mogu najlakše dejstvovati. Naročitu pažnju posvetiti što boljem utvrđivanju. Lijevo i desno krilo što više protegnuti u pravcu Urljaja (kote 910) i Tuvnja (kote 736), s tim da se u momentu ako se uspije neprijatelj ukliještiti dade što jača vatra baš na krilima. Štabovi će postaviti što isturenije osmatračnice u pravcu neprijatelja sa zadatkom da budno prate neprijateljske pokrete, način njegova kretanja, jačinu i eventualnu taktiku koju neprijatelj misli upotrijebiti pri prodoru, te da prema tome i podese svoju odbranu, to jest učine neke ispravke. Pozadinu svojih snaga treba osigurati radi eventualnog uzrtemiravanja od strane četnika. Isto tako sve međuprostore treba dobro kontrolisati sa patrolama, izvidnicama itd. i sve zajedno dobro povezati. Zasjede ne postavljati u vidu streljačkog stroja, nego u vidu udarnih grupa koje su u stanju vršiti protujuriše i dati jači otpor. Treba imati u vidu prodornost neprijateljskih snaga i njihovu taktiku manevrovanja, koje se znadu sa manjim grupicama i kolonicama probijati na više strana tražeći slabu stranu.

	Naročito paziti da neprijatelj ne bi pokušao primjeniti taktiku opkoljavanja, pa u svrhu toga treba izašiljati patrole daleko prema neprijatelju i lijevo i desno od zasjeda dobro se osigurati. Na neprijatelja ne pucati iz daleka nego ga pustiti na blisko odstojanje i organizovanom vatrom razbiti nastojeći svaku njegovu zabunu iskoristiti. Poslužiti se neposrednim protunapadima. Jedinice dobro držati u rukama radi jačeg manevrovanja. Naročitu pažnju posvetiti procjeni situacije i tek onda donositi brze odluke.
Veza:	Štabovi brigada i Grupe povezaće se sa Štabom ovoga sektora pomoću kurira i releja. Također se povezati sa susjednim snagama.
Mjesto štabova:	Stab sektora nalaziće se prvo vrijeme u Otriću, a onda će se prema potrebi kretati: Sučevići, V. Popina itd. Štabovi brigada smjestiće svoj komandni punkt na najpodesnije mjesto, o čemu će nas izvijestiti.
Sanitet:	Referent saniteta za Sektor[10] smjestiće ambulantu u slučaju borbe u Vrpolje ili u Labusovu Dragu. Teže ranjenike odmah slati dalje.
Ishrana:	Ishranu organizirati preko intendanture Sektora. Ukoliko bude onemogućena redovita ishrana organizirati je iz najbližih sela.
Znaci raspoznavanja:	Za 29/30. VIII: Puška — Pobjeda, 30/31. VIII: Kundak — Knin, 31. VIII/1. IX Zatvarač — Zadar. Ugovoreni maci: 3—9, za dan: Partizanka[11] na pušku i tri kratka podizanja u vis, odgovor: isto sa dva podizanja u vis.

Napomena: Sva potrebna naređenja izdavače se u toku akcije prema potrebi, a u slučaju da se iz bilo kojih razloga izgubi

[10] Vlado Jernec
[11] Riječ je o kapi.

veza sa Štabom držati se navedenih uputa. Izvještaje slati za vrijeme borbe svakog parnog sata a u slučaju potrebe i češće. Izvještaji moraju biti potpuni. Ukoliko ne bude borbe, izvještaje slati tri puta dnevno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Petar Babić s.r.

Komandant
M.[12] Kuprešanin s.r.

Dostavljeno
na znanje:
Štabu IV Operativne zone
na postupak:
Štabu I Brigade Kninskog sektora
Štabu Grupe bataljona S.D.
Štabu II Ličke brigade
Štabu Kninskog odreda
Štabu Sjev. dalm. part. odreda i
Štabu Pratećeg bataljona.

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi i ovjerava:

Načelnik Štaba
Popović[13]

(M.P.)[14]

[ia] Milan
[ia] Tomica
Okrugli pečat: Stab Kninskog sektora.

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE I TUROPOLJSKO-POSAVSKOG NOP ODREDA OD 29 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA POSTAVE ZASJEDU KOD KRAVARSKOG[1]

OPERATIVNI STAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
I TUROPOLJSKO-POSAVSKOG ODREDA
29. VIII. 1943 godine
u Pokuplju

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Zagreb 1 : 100.000)

Prema dobivenim podacima neprijatelj se nalazi: Kravarsko: 150 domobrana i ustaša gorskog zdruga, naoružani: 2 teška bacača, 4 teška mitraljeza, 10 p.mitraljeza i ostalo puške. Pisarovina: 2 satnije ustaša. Gradac: 2 satnije ustaša koji se povukli iz Lasinje. Turopolje stanica: 60 Njemaca. Velika Gorica: 200 ustaša, 15 gestapovaca, 12 žandara. Lekenik: 180 ustaša gorskog zdruga.

Neprijatelj iz Kravarskog, 40—50 ustaša i domobrana, ide svaki drugi dan sa četvora kola po sljedovanje za Turopolje cestom Kravarsko — Velika Gorica i kod Podvornice skreće prema Buševcu.

Da bi se neprijatelju onemogućilo redovito dovlačenje sljedovanja i sigurno kretanje tom cestom, naše snage u toku noći između 29/30 ov. mj. postaviće mu zasjedu.[2]

Za izvršenje ovoga zadatka

naređujemo:

1. III Proleterski bataljon sa jednom četom postaviće zasjedu na cesti kod Podvornice, to jest na križanju cesta Podvornica — Velika Gorica kod kote 198. Zasjedu postaviti sjeverozapadno, to jest sa lijeve strane ceste i propustiti neprijateljsku patrolu, otvoriti vatru na glavninu, to jest kola, ako se voze u kolima.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—3, k. 725.

[J] Vidi dok. br. 214 i tom V, knj. 19, izvještaj Glavnog stožera domobranstva od 2 rujna 1943 godine.

Jednu četu imati u rezervi kod Grđana koja će slati patrole prema Ključić Brdu i tajne patrole prema Kravarskom da neprijatelj ne bi mogao doći ovoj četi što je u zasjedi iza leđa. Jednu četu držati u selu Kozjači sa osiguranjem prema Siljakovini i također patrole prema Kravarskom. Ta četa kao i ona kod Grđana neka budu u čvrstoj vezi sa političkim radnicima iz Kozjače i Žitkovčice, te ukoliko bi neprijatelj iz Kravarskog pošao van prema zasjedi, imadu zadatak da se spuste što bliže Kravarskom i otvore jaku vatru i po mogućnosti prodru unutra. Četa koja bude u zasjedi neka ostane sve dok nešto ne naiđe i u slučaju da ništa ne naiđe sutra do 18 sati neka se povuče. Ako naiđe neprijatelj, brzo ga likvidirati i pokupiti plijen i odmah se povlačiti u pravcu Dubranca, ostale dvije čete neka se povežu i ispitaju kasnije situaciju Kravarskog i nakon toga neka se i one povlače u pravcu Dubranca.

III Proleterski bataljon neka krene na izvršenje zadatka 29. VIII u 23 sata tako da stigne na mjesto u 3 sata noću, jer neprijatelj prolazi rano, od 5—6 sati, nekada i kasnije. Za vodiče neka uzme što veći broj političkih radnika, odnosno vezara.

2. I Proleterski bataljon uputiće jednu četu u selo Petravec tako da ista stigne sutra ujutro u 7 sati na mjesto, koja će imati zadatak da osigurava od Lukinić Brda, to jest upućivati patrole prema Lukinić Brdu i Cerovskom Vrhu. Sa drugom četom ostati u Mikši, sa osiguranjem Jamnica — Pisarovina.

3. Turopoljsko-posavski odred uputiće sutra ujutro jednu četu do sela Markuševca, koja će izbaciti patrole prema Lukovcu, Maloj Mlaki i Obrežu. Četa neka krene sutra u 5 sati.

4. Dijelovi IV Bataljona ostaju na svojim starim položajima i patrolama se povezivati sa četom I Proleterskog bataljona u Petravcu. Dijelovi Odreda također ostaju na starom položaju, sa patrolama prema Trputcima — Dragonoščcu i Kraljevcu.

6. Čitav dan jedinice neka budu između sebe povezane i sa Operativnim štabom.

7. I Proleterski bataljon od čete koja ide u Petravec poslaće jednu desetinu koja će sutra biti kod kamiona i sutra naveče iste pratiti do Kupe. Desetina neka se javi u Operativnom štabu.

8. Operativni štab nalaziće se u Vukomeriću.

9. U slučaju jačeg neprijateljskog pritiska na jedinice koje budu na osiguranju, uz borbu će se povlačiti u pravcu Vukomerića.

10. Ukoliko bi jače neprijateljske snage kretale iz kog drugog pravca, biće bačene tri zelene raketle iz Vukomerića,

što će biti znak da se sve jedinice u tom pravcu odmah povlače, gdje će dobiti nova naređenja.

11. Znakovi raspoznavanja ostaju isti koje ste već dobili.

12. Jedinice neka šalju redovite i izvanredne izvještaje na vrijeme predpostavljenim štabovima.

13. Neka se posveti pažnja osiguranju da ne bi neprijatelj mogao iznenaditi.

14. I Proleterski bataljon dobiće naređenje za povlačenje čete iz Petravca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Božo Spaček

Zamj. komandanta: Dušan Pekić

BR. 130

DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 30 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO RADI SPREČAVANJA NEPRIJATELJSKOG PRODORA NA PRAVCU BIHAĆ — GORNJI LAPAC — KNIN[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 165/43
Dne 30-VIII-1943

Direktiva za operacije.

ŠTABU[2]

1) neprijateljske snage[3] koncentrirane na prostoru Drežnik Grad — Bihać — Vrtoče — Kulen Vakuf podijeljene su u tri grupe i to:

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38—1, k. 104 A.

[s] Direktiva je dostavljena: Štabu Prvog korpusa, Šestoj, Osmoj i Trinaestoj diviziji.

['] Odnosi se na 114 lovačku diviziju. Vidi tom V, knj. 19, primjedba br. 2 uz dok. br. 8.

Glavna grupa oko Bihaća, a dvije pomoćne na prostoru Ličko Petrovo Selo — Drežnik Grad i Vrtoče — Kulen Vakuf.

Neprijateljske grupe od Bihaća i Kulen Vakufa već su otpočele ofanzivne operacije u pravcu Lapca. Vode se žestoke borbe.[4]

Na osnovu prikupljenih podataka i iskaza zarobljenika vjerovatna operativna ideja neprijatelja: *preko Like* izbiti na Jadran, glavnim nastupnim pravcem: Bihać — Lapac — Knin — Šibenik (Split — Zadar). Pored ovog glavnog, osnovnog nastupnog pravca vjerovatno je da će neprijatelj koristiti za pokret kroz Liku i pravce Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Korenica — Udbina — Lovinac — Sv. Rok — Obrovac i cestu Lapac — Gračac.

Ne isključuje se mogućnost da u slučaju eventualnog neprijateljskog prodora u Krbavsko Polje, da se isti pokuša spojiti sa garnizonom Gospić. Neprijateljska glavna baza je Bihać, a njegova osnovna komunikacijska linija za snabdijevanje svim životnim i borbenim potrebama je pruga Bihać — Novi — Sisak.

2) Naša operativna ideja:

Aktivnom odbranom izraženom:

a) u vidu prepada i zasjeda manjim jedinicama zadržavati neprijatelja na pravcima njegovog nadiranja i nanositi mu udarce,

b) a glavnim našim snagama postavljenim u udarne manevarske grupe u vidu brzih i iznenadnih kontramanevara ofanzivno djelovati na bokove i pozadinu neprijatelja i to kako na glavni pravac njegovog nadiranja: Bihać — Lapac — Knin, tako i na njegovu glavnu komunikaciju za snabdijevanje: Bihać — Novi — Kostajnica — Sisak. Naše slabije snage bit će postavljene prema Gospiću, Senju, Ogulinu i Karlovcu za zatvaranje tih pravaca radi obezbjeđenja i sigurnosti ovih operacija.

3) Prema prednjem direktiva za vaš rad je slijedeća:

a) *VI Divizija:* Postavit će III Brigadu u rejonu Lapca za zatvaranje pravaca koji od Bihaća i Kulen Vakufa vode k Lapcu. U slučaju eventualnog neprijateljskog prodora u Lapačku dolinu, ova Brigada će se postaviti na pravcu Donji Lapac — Udbina glavnom snagom, a na pravcu G. Lapac — Gračac pomoćnom snagom, zatvarajući pravce k Udbini i Gračacu.

b) II Lička brigada postavit će se u zasjedi na Srbskom Klancu sa zadatkom da zatvori pravac Srb — Sučevići — Knin.

[4] Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

Kninska brigada[5] postavit će se kod Sućevića, a kao rezervna grupa — bilo prema Srbskom Klancu, bilo prema Gračacu štiteći lijevi bok i pozadinu II Ličkoj brigadi na Klancu kod Gračaca.

U slučaju neprijateljskog prodora do Sučevića, bilo od pravca Srba ili Gračaca, organizirati sa ovim brigadama otpor kod Sučevića, zatim kod Otrića i Sv. Trojice — u vidu zasjeda, gdje postoje vrlo dobri položaji. Zatim, pošto imenovane brigade izvrše postavljene zadatke na označenim položajima, II Ličku i Kninsku brigadu zabaciti u pozadinu neprijatelja i to: Kninsku na cestu Gračac — Sučevići i Gračac — D. Lapac, a II Ličku na cestu G. Lapac — Srbski Klanac gdje će neprekidnim prepadima i zasjedama nanositi udarce neprijateljskom saobraćaju na pomenutim cestama i onemogućiti mu komuniciranje.

II Lička i Kninska brigada stavljaju se pod neposrednu komandu Štaba VI Divizije.

c) *VIII Divizija:* Postavit će I Brigada na položaj: Poljanak — Prijeboj sa zadatkom da zatvori pravce Drežnik Grad — Poljanak i Ličko Petrovo Selo — Prijeboj. U slučaju eventualnog neprijateljskog prodora na liniju Poljanak — Plitvice — Prijeboj, ova brigada zatvarat će glavnim snagama pravac Plitvički Ljeskovac — Babin Potok, a pomoćnim pravac Prijeboj — Korenica i Poljanak — Saborski.

III Brigadu — kao manevarsku udarnu grupu — postavit će u očekujućem položaju oko Bjelog Polja, Frkašića, sa vjerovatnom namjerom kontramanevra u bok neprijatelju na pravcu Bjelo Polje — Kamensko — Kruge.

Ovu III Brigadu ne angažirati bez znanja i saglasnosti ovoga Štaba.

d) *XIII Divizija:* Štab ove divizije za operacije na pravcu Perušić — Gospić ima pod svojom neposrednom komandom pored svoje I Brigade i I Brigadu VI i II Brigadu VIII Divizije kao i bataljon »Matija Gubec«. Čim se završi ova operacija prema Gospiću, Štab XIII Divizije postupit će po slijedećem:

II Brigadu VIII Divizije ostavit će prema Gospiću za zatvaranje pravaca Gospić — Otočac i Gospić — Široka Kula — Bunić. Također ova Brigada kontrolirat će i pravac Gospić — Medak — Lovinac. Raspored ove Brigade — grupni: držati položaje što pogodnije za odbranu. Dakle, ova Brigada ima zadatak da spriječi ispad neprijatelja iz Gospića i da na taj način štiti leđa našim glavnim manevarskim snagama koje su nami-

[5] Odnosi se na Prvu NO brigadu Kninskog sektora. O njenom formiranju vidi dok. br. 128.

jenjene za djelovanje na neprijateljskom glavnom pravcu nadiranja: Bihać — Lapac — Knin.

I Brigadu XIII i I Brigadu VI Divizije odmah rokirati na prostor Jošane — Udbina, gdje će kao manevarska udarna grupa biti upotrijebljene prema razvoju situacije, vjerovatno na pravcu Udbina — Lapac. Ove dvije brigade ne angažirati bez znanja i saglasnosti našeg Štaba.

II Brigada XIII Divizije zatvorit će pravce od Senja ka Krivom Putu i Žutoj Lokvi.

Grupa primorsko-goranskih odreda preduzet će odmah prepade na neprijateljske posade na sektoru Mrkopalj — Ravna Gora — Vrbovsko — Gomirje i zatvarati pravce k Jasenku i Drežnici.

e) Unska operativna grupa ima zadatak da odmah preduzme rušenje pruge Novi — Kostajnica i izvođenje prepada i zasjeda prekidajući, sprečavajući neprijateljski saobraćaj.

f) Banijski odred ima zadatak da preduzme rušenje pruge Kostajnica — Sisak sa izvođenjem prepada i zasjeda na neprijateljske transporte na tom dijelu pruge.

Štab Unske operativne grupe kao i Štab Banijskog odreda treba da ispolje maksimum ofanzivnosti i zalaganja da se na pomenutim prugama što prije prekine neprijateljski saobraćaj i da mu se nanesu udarci.

g) VII Divizija, koja se sada nalazi u Podgrmeču, ima odmah da preduzme rušenje pruge Krupa — Novi, kao i prepade i zasjede na neprijateljske transporte koji se kreću ovim pravcem.

h) Štab I Korpusa odmah će dostaviti prednje zadatke Štabu VII Divizije, Unskoj operativnoj grupi i Banijskom odredu. Također Štab I Korpusa dat će zadatke Karlovačkom, Kordunaškom i Plaščanskom odredu u duhu prednje direktive.

Ovi odredi stavljaju se pod neposrednu komandu Štaba I Korpusa. Ovo saopćiti štabovima pomenutih odreda.

Ove odrede orijentirati prema Josipdolu, Karlovcu, odnosno na pruzi Karlovac — Ogulin, sa čisto ofanzivnim zadacima.

4) Naša taktika u ovim operacijama:

a) U ovim operacijama u punom smislu primijeniti našu partizansku taktiku, tj. dejstvovati prepadima i zasjedama. Ovo važi kako za manje tako i za veće jedinice. Ove prepade i zasjede- izvoditi po cijeloj dubini neprijateljske nastupne kolone — jednovremeno na više tačaka njegovog rasporeda.

b) Dnevne frontalne borbe sa nadmoćnijim neprijateljima, u kojima možete imati velike gubitke, trebate načelno vještim

manevrisanjem izbjegavati, pripremajući neprijatelju iznenadan udarac.

c) Vodite aktivnu odbranu — koja treba da se ogleda u brzom — iznenadnom manevrisanju vaših jedinica. Ne vezati jedinice za neke položaje i čuke, već slobodno sa njima manevrovati u duhu postavljenog zadatka, te da se neprijatelju nanesu što veći gubici.

Prema neprijatelju, sa fronta, uvijek držati male snage za zadržavanje, dok glavne snage treba da su uvijek prema njegovim bokovima i pozadini.

d) Sve manevre i kontra-manevre izvoditi u vidu prepada ili zasjeda. Noć u punoj mjeri koristiti za sve vrste akcija na neprijatelja, koji se kreće po nepoznatom zemljištu, kada možete uvijek postići iznenađenje i izbjeći njegovoj artiljeriji, avijaciji i tenkovima. Na svaki neprijateljski udarac odgovoriti kontra-udarcem.

e) Ispoljiti najveću ofanzivnost, drskost i nasrtljivost prema neprijatelju. Projektirane akcije izvoditi brzo, iznenadno, silno i neodoljivo ne dajući neprijatelju da se osvijesti i pribere.

f) Starješine moraju biti neprekidno u situaciji, budno pratiti razvoj događaja, jedinice čvrsto držati u rukama, neprekidno upravljajući i rukovodeći borbom.

5) Veze: Organizaciji veza posvetiti naročitu pažnju. Obezbijediti rezervna sredstva za vezu. Ne oslanjati se mnogo na telefonske linije, koje mogu biti prekinute. Za vezu sa nama radio-stanice stavite u dejstvo.

Vezu obezbijediti i kuririma — motorciklistima, biciklistima i konjanicima.

6) Rušenja;

Odmah preduzeti rušenja cesta i to: VIII Divizija ceste: Drežnik Grad — Poljanak i Ličko Petrovo Selo — Prijeboj.

VI Divizija: Bihać — D. Lapac — Srb — Sučevići i cestu G. Lapac — Gračac.

7) Sanitetska služba:

Sve teže ranjenike i bolesnike evakuirati u pravcu Otočca.

Divizijske kirurške ekipe postaviti na pravcu djelovanja svojih glavnih snaga.

8) Zaštita od ugleda i djelovanja neprijateljske avijacije:

Pokrete jedinica vršiti samo noću. Ako situacija nalaže da se vrše dnevni pokreti, onda ove vršiti po mogućnosti pokrivenim terenom ili u manjim ešelonima s uvećanim odstojanjima, maskirajući granjem komore i ostalo. Jedinice ne smje-

stati po selima jer će biti izložene bombardiranju. Najbolje je jedinice razmjestiti do momenta angažiranja u šume. Danju ne ložiti vatre, jer će po vatrama neprijateljska avijacija otkriti vaše mjesto i bombardirati ga. Za kuhanje nSjbolje je ložiti vatre u kolibama ili u obližnjim seoskim kućama.

9) Ishrana i snabdijevanje:

Ishrani i snabdijevanju posvetiti osobitu pažnju. Obezbijediti ishranu kako sa terena iz mjesnih sredstava, tako iz pokretnih magazina. U sporazumu sa Glavnom intendanturom jedinice koje operiraju na sektoru Poljanak — Prijeboj — Korenica — Lapac regulirat će dotur hrane i evakuaciju nepotrebnog.

Plijen i zarobljenike upućivati na Otočac.

Prijem direktive potvrditi pismeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:	Načelnik Štaba:	Komandant:
V.[6] Bakarić	pukovnik Terzić[7]	

Dostavljeno:

Štabu I i II Korpusa NOVH
Štabu II i IV Operativne zone
Štabu XIII Divizije NOVH
Štabu Grupe prim.-gor. part. odreda
Štabu Kordunaškog, Banijskog, Karlovačkog i Plaščanskog part. odreda

* Vladimir
' Velimir

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 30 KOLOVOZA 1943 GOD. O POHVALI TREĆE NOU BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE ZA USPJEHE POSTIGNUTE U BORBAMA KOD GORIJEVACA[1]

Prepis

N A R E D B A br. 23

Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 30. VIII. 1943 god.

Pohvala jedinica VI divizije NOV Hrvatske.

Jedinice III Brigade VI Divizije NOVH izvršile su posljednjih dana vrlo uspjele akcije na njemačke kolone. Tako 25. VIII. o. g. ove jedinice dočekale su u zasjedi kod sela Gorijevaca na cesti Bihać — Vrtoče jednu njemačku kolonu." Poslije kraće borbe neprijatelj je bio razbijen.

Zarobljeno je: 2 šmajsera, 15 pušaka. 1 pištolj i 15 bicikla.

Na dan 28. VIII. t. g. iste ove jedinice dočekale su jednu jaču njemač. kolonu kod sela Gorijevaca na cesti Bihać — Vrtoče.[3] Tom prilikom ubijeno je 90 njemačkih vojnika a zarobljeno 16.

Plijen: 1 protivtenkovski top, 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza, 6 lakih mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 10 šmajsera, 10 telefona, 12 km telefonskog kabla, 2 kamiona i 1 motorcikl. Uništeno je 4 kamiona i motorcikl.

U toku ove akcije naše jedinice nisu imale gubitaka.

Za pokazanu vještinu, izvanrednu hrabrost i požrtvovanje, za primjerno držanje starješina i boraca.

POHVALJUJEMO

jedinice III Brigade VI Divizije NOVH i stavljamo ih za primjer ostalim našim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vladimir Bakarić v.r.

Komandant:
Ivo Rukavina v.r.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18—7, k. 800.

* i [a] Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

IZVJEŠTAJ ŠEFA OPERATIVNOG OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 30 KOLOVOZA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU O POVRATKU SEDME DIVIZIJE NA BANIJU I O STANJU U NJOJ[1]

SEF OPERATIVNOG OTSJEKA G.S.H.
30/VIII. 43.
8 h

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Na putu sam se sastao sa Vladom Cetkovićem. On namjerava sa dvije brigade napasti Oštarije[2] sa kojima postoji neka veza koja nije naročita. Radi se o dva podoficira koji obećavaju pomoći razoružati pojedinačno prve bunkere. Dalje Štab korpusa[3] namjerava poslije Oštarija izvršiti akciju na Jakilovu tvornicu[4] ukoliko situacija bude dozvoljavala rokiranje snaga. Akcija na Oštarije izvesti će se čim stigne III brigada koju sam sreo u Kladuši.

Od Štaba korpusa nije nitko sa mnom krenuo na Baniju jer VII div. nije još došla,[5] a u Štabu je bio samo Gošnjak.[0] Ja sam se sastao sa Mitićem[7] i načelnikom VII div. Mićunom[8] i obrazložio namjere za popunu VII divizije. Izgledi za mobilizaciju radi popune nisu najbolji. Kvaliteta ljudstva iz Trokuta[9] kao i njihovo raspoloženje dozvoljava im uglavnom popunjavanje Odreda, tako da će izvjestan dio tog ljudstva morati prolaziti kroz Odred a iz Odreda će se postepeno popunjavati VII divizija i nakon uzimanja predviđenih 300 boraca. U Unskoj

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13—1, k. 105 B.

[2] Napad na neprijateljsku posadu u Oštarijama izvršen je 27 rujna 1943 god. Vidi tom V, knj. 19, zapovijest Štaba Osme divizije podređenim jedinicama od 25 rujna 1943 godine.

[' Odnosi se na Stab Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

[4] Napad na ovu tvornicu obuće, na periferiji Karlovca, nije tada izvršen.

[5] O povratku Sedme divizije na Baniju vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 102.

* Ivan Gošnjak

' Ranko Mitić

® Milan Pavlović-Mićun

* Riječ je o području između komunikacija: Sunja — Kostajnica — Dubica.

grupi[10] ima oko 260 boraca iz VII divizije, od čega oko 50 komandnog kadra. Divizija pak ima dosta komandnog kadra, tako da će ustupiti Grupi zamjenika politkoma brigade, nekog komandanta bataljona i ostale. Bez obzira na izglede za mobilizaciju, mislim da iz političkih razloga treba sada zadržati i Diviziju i Grupu. VII divizija ima oko 700 boraca i oko 100 ostalog osoblja, bolesnih, ranjenih itd., formiranih u dvije brigade.[11] Štab divizije sastoji se od potpukovnika Jakšića,[12] komesara Kladarina,[13] načelnika majora Milana Pavlovića, obavještajnog Slavka Janekovića, liječnika Kralja[14] i intendanta.[15] Pri štabu drže kurseve majori Savić[18] i Bjelac.[17] Štab VII brigade sastoji se od komandanta Vojvodića[18] (Crnogorac iz I dalm. brigade),[19] komesara Krunića,[20] zamjenika komandanta majora Vojka Hoštetera,[21] zamjenika komesara Lalovića[22] (Crnogorca), a Štab VIII brigade od majora Cane Bjelajca,[23] komesara Burića[24] (Crnogorca), zamjenika komandanta kapetana Grmuše Rade, zamj. komesara Marojevića[25] (Crnogorac), načelnika štaba majora Kole Kojića.[26] Teškog oružja nema u VII div. Jedino imaju dvije protukolske puške 13 m/m. Mislim da treba imati u vidu Diviziju za teške bacače i topove. Također držim da će se Divizija moći popunjavati, ukoliko postoji mogućnost, i ljudstvom sa drugih terena, kao na pr. Primorcima.

VII div. treba radiotelegrafistu za izvjesno kraće vrijeme, dok se njihov malo bolje izvježba. Ujedno bi dotični trebao da se nešto razumije u radiotehniku, da popravi mali kvar na stanici. Ja sam predložio da pošalju odmah stanicu i radiotelegrafistu do naše radione da se kvar popravi i stanica isproba, te da se vide kvalitete njihovog telegrafiste. Stanica je veća,

[10] Unska operativna grupa
[11] Odnosi se na Sedmu i Osmu NOU brigadu.
[12] Pavle Jakšić
[13] Đuro Kladarin
[14] Ivo Kralj
[16] Mile Kotoran
[10] Nikola Savić
[17] Josip Kuštrin
Zeko Vojvodić
" Prva dalmatinska NOU brigada
[20] Uroš Krunić
[21] Vojko Hošteter. Poginuo u proljeće 1944 god. u borbi protiv Čerkeza, kao operativni oficir Desetog korpusa.
[22] Pero Lalović
[23] Stanko Bjelajac
[24] Mirko Burić
[25] Maroje Marojević
[26] Nikola Kajić

engleska, kao naša. Divizija će održavati radiovezu sa Korpusom i oni će međusobno sporazumjeti se za šifru i rad.

Nadalje treba im komesarskog materijala te propagandnog i kulturno-prosvjetnog.

Divizija je slabo obučena i bosa. Mislim da bi dobro djelovalo da se od prve pošiljke pošalje njima barem malo, radi utiska boraca i naroda.

Narod na Baniji će dobro primiti Diviziju. Već su mislili da je Divizija u Zirovcu pa su joj nosili veš i hranu. Narod znade da su gubici bili osjetni, bilo je i plača, ali se govori: »glavno da dođe Divizija, jer je neprijatelj govorio da je sva uništena«. Divizija će dobiti i 100 boraca iz partizanskih straža iz Glinskog i Dvorskog kotara.

Situacija je u Glini nejasna. Onih 30 kamiona (za koje sam vam javio) sa vojskom u njem. uniformama izgleda da su dovezli ne Nijemce već legionare, koji tovare materijal iz magacina za evakuaciju. To još nije potvrđeno, pa postoji i mogućnost da su oni došli da održe i pojačaju domobrane u Glini koji su demoralisani i čim dođe do borbe rastepu se na sve strane. Takav je slučaj bio prekjučer i sa jednom satnijom koja je osiguravala autobus na cesti Glina — Petrinja.[27] Naši su zaustavili autobus (Bednjančev) i odvezli ga preko Trtnika u Klasnić gdje je demontiran. Autobus je na benzin. Satnija iz pratnje se je kod prvih metaka raspršila i naši su uhvatili nešto malo domobrana i zapovjednika satnije poručnika Sabelića (koji izgleda priličan bandit). Manja je vjerovatnost verzija da će biti ofenziva na Baniju, barem za sada. Postoje vijesti da Nijemci iz Banjaluke, Sanskog Mosta itd. odlaze za Bihać. Moji su dojmovi da se Nijemci koncentrišu, ne radi neke jače ofenzive, nego radi pokreta i prolaza. — Ja odlazim do Perice,[28] gdje sam pozvao i Štab odreda.[29] Štab grupe je u Drenovcu a Štab odreda u M. Gradcu. — Put za Slavoniju je slobodan.

S. F. — S. N.

Šef Oper, otsjeka
Oreščanin Bogdan

[27] Vidi dok. br. 143.
[28] Odnosi se na Petra Kleuta.
[29] Riječ je o Štabu Banijskog NOP odreda.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 30 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE DA OBUSTAVI OFANZIVNE OPERACIJE NA SEKTORU PERUŠIĆ — PAZARIŠTE[1]

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 171/43
30. VIII. 1943

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Obzirom na razvoj situacije na vašem sektoru, odmah postupite po slijedećem:

1) Obustavite ofanzivne operacije na sektoru Perušić — Pazarište.[2]

Jedinice postavite u slijedećem rasporedu:

— I Ličku brigadu povucite na odmor kod sela D. Kosinj, gdje će ostati pod vašom komandom do daljnjeg našega naređenja. Ova brigada poslije kraćeg odmora biće upotrijebljena, vjerovatno, na nekom drugom pravcu.[3]

— II Brigadu VIII Divizije (kordunašku) zadržati na položajima prema Perušiću sa zadatkom da zatvara pravac Perušić — Janjče — Sinac — Otočac. Ova brigada treba da drži prema Perušiću one iste položaje koje je ranije držala I Lička brigada.

— I Brigada XIII Divizije da se postavi na pogodnim položajima za zatvaranje pravca Pazarište — Kosinj. Ova brigada treba da obezbijedi sebi što bolje dominantne položaje. Po mogućstvu da drži položaj Vaganac — Kaluđerovac, obezbjeđujući se od D. Pazarišta.

Obje ove brigade (II Brigada VIII Div. i I Brigada XIII Div.) treba da ispolje što veću aktivnost sa označenih položaja

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 41—1, k. 104 A.

[1] O ovim operacijama vidi dok. br. 101.

[2] Početkom rujna Brigada je vraćena pod komandu Štaba Šeste divizije, od koga je dobila zadatak da sprečava pokrete neprijatelja na komunikacijama: Gospić — Gračac, Gospić — Podlapača i Gospić — Ploča. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 19, direktivu Štaba Šeste divizije podređenim jedinicama od 3 rujna 1943 godine.

u pravcu Perušića i Ličkog Osika, odnosno G. i D. Pazarišta. Ovo se naročito odnosi na I Brigadu XIII Divizije. Ovu aktivnost ispoljiti naročito noću u vidu prepada manjim jedinicama.

— Bataljon »Matija Gubec« da se prikupi i postavi u selo G. Sinac (Vrelo) gdje će se odmarati, i po potrebi poslužiti kao rezerva II Brigadi VIII Divizije koja je prema Perušiću. Ovaj bataljon da bude pod neposrednom komandom Štaba II Brigade VIII Divizije.

2) Stab vaše divizije da bude u selu Kršu.

3) Na predviđenim položajima neophodno je potrebno da jedinice koje su u prvom borbenom redu, odnosno na predstražnim položajima, izrade zaklone za automatska oruđa kao i za grupe strijelaca.

Službi izviđanja i obezbjeđenja posvetiti punu pažnju, naročito sada kada će neprijatelj biti agresivniji.

4) Odmah se snabdite sa potrebnom količinom municije iz Štaba I Korpusa. Već sada pošaljite trebovanje preko nas, a mi ćemo izdati naređenje Štabu I Korpusa za izdatak.

5) Odmah nam pošaljite detaljan izvještaj o toku operacija,[4] u kome iznijeti detaljno sve podatke o razvoju borbe kod pojedinih brigada kao i o našim i neprijateljskim gubicima i svemu ostalom.

Neprekidno nas o svemu obavještavajte.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:

[4] O borbama na području Perušić — Pazarište vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Druge NOU brigade Štabu Osme divizije od 3 rujna 1943 godine.

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 30 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA BUKOVICU[1]

STAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 190
Dan: 30. 8. 1943 u 23.30

Naređenje za likvidaciju
neprijateljskog uporišta
Bukovica — dostavlja

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE

Prema prikupljenim informativnim podatcima nalazi se u selu Bukovici oko 100 ustaša, koji čuvaju vršaće strojeve. Naoružani su sa 2 laka minobacača, 1 teškim i oko 6—7 puškomitraljeza, a ostalo karabini. Preko noći svi se vršaći strojevi dovlače na jedno mjesto između ustaškog tabora i vatrogasnog doma oko kojih su izrađeni rovovi, koje preko noći zaposjeda banda u cilju zaštite vršaćih strojeva.

U cilju likvidacije tog uporišta naređuje se slijedeće:

ZAPOVIJEST

(sekcija Slatina i D. Miholjac 1 : 100.000)

1.) *XVIII brigada* ima sa jednim bataljonom pojačanim sa puškomitraljezima iz ostala dva bataljona, topom »Pito« i brdskim topom da likvidira neprijateljsku posadu u samom uporištu.[2]

Sa ostala dva bataljona ima oko uporišta da napravi obruč u cilju hvatanja neprijatelja ukoliko bi isti pokušavao da bježi. Sa jednom četom iz ta dva bataljona izvršiti zatvaranje pravca Čađavica — Bukovica.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4—1, k. 908.

[2] Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 rujna 1943 godine.

2.) *XII udarna brigada* sa dva bataljona i sa protivtenkovskom puškom postavlja zasjedu prema Čačincima i to u visini rijeke Voćinske i kod Heblove pustare.

Sa ostala dva bataljona postavlja zasjedu prema Slatini[3] i to u visini sela Kozica (šuma koja se nalazi zapadno od sela). Ovim bataljonima dodjeljuje se protivtenkovski top, koji u toku sutrašnjeg dana uzeti od Omladinske brigade.

3.) *Omladinska brigada* jednim bataljonom zatvara pravac Podr. Slatina — Ceralije postavljajući zasjedu u visini kote 134 i 253. Sa drugim bataljonom kontroliše pravce Đulavec — Pivnica i Dulavec — Krivaja. U slučaju nailaska neprijatelja ovaj bataljon prima borbu, ali borba nije otsudna, već samo borba za dobitak u vremenu, te se bataljon pod borbom povlači u pravcu Voćina i ukoliko bi neprijatelj krenuo prema Ćeralijama ponovo ga napada s leđa. Treći bataljon ove brigade ostaje u divizijskoj rezervi i ima da sačeka ovaj štab u selu Ceralije, gdje će dobiti dalju maršrutu.

4.) *Početak napada:* 1. IX. 1943 u 3.30 sati ujutro. Jedinice u zasjedi moraju biti najdocnije do 3 sata istog dana na svojim položajima.

5.) Znaci raspoznavanja za noć 31. VIII/1. IX. 1943 biće: Boris — Crko, za dan važe opšti znaci.

6.) *Veza:* Izvještaj slati svaka 2 sata, a u hitnim slučajevima i češće. Brigade neka se sa svojim bataljonima povežu telefonom ukoliko raspolažu sa telefonskim materijalom. Stab XVIII brigade povezaće se sa ovim štabom preko telefona.

7.) Evakuacija ranjenika pravcem Ceralije — G. Meljani — Bolnica br. 5.

8.) *Povlačenje:* Po pismenom naređenju ili po ugovorenim znacima — raketama, koje će izbaciti ovaj štab i koje imaju da ponove štabovi brigada. Ti znaci jesu: bijela raketa izbačena u pravcu Čačinaca i crvena raketa izbačena u pravcu Slatine.

Povlačenje izvršiti u stare baze, t.j. u polazne baze za akciju. Koristiti prikrivene puteve i prolaze zbog opasnosti od avijacije.

Napomena: Vršaće strojeve ukoliko se ne bi mogli izvući zapaliti. Može se vršiti paljenje samo onih zgrada iz kojih će se davati otpor i koje se drukčije neće moći likvidirati. XVIII brigada mora na vrijeme da uzme iz Omi. brigade top »Pito«, a iz XII udar. brigade brdski top.

Likvidaciji uporišta pristupiti energično kako bi se postiglo potrebno iznenađenje i uspjelo bandu likvidirati u prvom naletu, ne dozvoljavajući joj da organizira otpor iz kuća.

Štabu XVIII brigade prilaže se skica uporišta, s tim da izradi detaljan plan za napad i sutra do 9 sati dostavi ovome štabu na uvid jedan primjerak zapovijesti radi eventualne ispravke.

Ukoliko bude ostalog plijena sem oružja za evakuaciju, isti evakuisati u Papučko-krndijsko područje.

Mjesto štabova za ovu akciju biće:

Štab divizije kod kote 226 (jugozapadno od sela Bukovice).

Štab XVIII brigade u prvo vrijeme kod kote 215 (Jelinac), a kasnije može se pomjerati prema razvoju akcije.

Štab XII udarne brigade u istočnom dijelu sela Mikleuša.

Štab Omladinske brigade na putu Katinac — Ceralije u visini kote 228, tj. u posljednjim kućama koje se nalaze na tom putu idući od Slatine ka Ćeralijama.

Prijem naređenja potvrditi i sve pripreme za akciju izvršiti u što većoj konspiraciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Marijan[4]

Načelnik štaba: Inkret[5]

BR. 135

PREGLED AKCIJA I OPERACIJA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 1 DO 31 KOLOVOZA 1943 GODINE[1]

P R E G L E D

akcija i operacija I korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrv. od 1 do 31-VIII-1943 god.

VI DIVIZIJA

4-VIII-1943 — I brigada u toku toga dana vodila je borbu sa 8—900 ustaša ojačanih sa 2 topa i 4 minobacača kod Kaluđerovca — Malog Polja — Budačkog mosta i sela Budaka.[2] U toku borbe

* Cvetković

[5] Franc

neprijatelj je tri puta prelazio rijeku Liku i bio odbacivan natrag.

Gubici neprijatelja: 25 ubijenih i 40 ranjenih. Među mrtvima nalazio se i nadporučnik.

Naši gubici: 5 mrtvih i 8 ranjenih. Oštećen je 1 puškomitraljez i 2 puške.

U borbi se naročito istakla drugarica Danica Plećaš koja je u najvećoj vatri iznijela puškomitraljez od poginulog druga. Za ovo hrabro držanje biće pohvaljena divizijskom naredbom.

Utrošeno je 1.000 puščanih i mitraljeskih metaka i 20 bombi.

6-VIII-1943

III bataljon L.O.,[3] koji se nalazio pod komandom Štaba VI divizije, nakon dvosatne borbe odbio je napad 3—400 Njemaca koji su uz pomoć artiljerijske vatre krenuli prema Drenovači.[4]

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši gubici: 1 drug ranjen.

Utrošeno 894 puščanih i mitraljeskih metaka.

10-VIII-1943

Neprijatelj je gađao jakom artiljerijskom vatrom od Kulen Vakufa položaje III brigade i vršio nasilno izviđanje u istom pravcu.

Naši gubici: 5 ranjenih drugova.

Istog dana 1.200 Talijana i četnika napali su položaje II bataljona II brigade iznad sela Markovca.[5] U napadu neprijatelj je upotrebljivao 2 haubice, 4 brdska topa, 1 pješadijski top i 6 teških bacača. Nakon žestoke 6-satne borbe bataljon je održao svoje položaje i natjerao neprijatelja u bjegstvo prema Kosovu Polju.

Zaplijenjena je 1 puška, 8 bombi i 220 metaka.

Gubici neprijatelja nijesu poznati ali je bilo mrtvih i ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo. Pokvaren je 1 minobacač.

Utrošeno je 2.350 puščanih i mitraljeskih metaka.

13-VIII-1943 Jače četničke snage napale su dijelove II bataljona II brigade kod Borkuše iznad Riđana.[6] Četnici su uspjeli iznenaditi naše jedinice i prisiliti ih na povlačenje.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši gubici: 3 mrtva i 3 ranjena druga. 1 ranjeni drug i drugarica živi su pali neprijatelju u ruke.

Izgubljeno je: 1 puškomitraljez, 8 pušaka, 250 metaka, 1 pištolj, 4 opasača i 4 fišeklije.

Neprijatelj je uspio postići iznenađenje zato što se jedan naš vod nije dobro osigurao, a četnici su preko svoje špijunaže doznali za naše male snage.

11/12-VIII-1943 Dva voda Drenovačkog bataljona[7] postavila su zasjedu na cesti između Malog Skočaja i Međudražja. Naišla je neprijateljska kuhinja na koju je otvorena vatra.

Gubici neprijatelja: 6 ubijenih Njemaca i 5 konja.

Iste noći jedna patrola ovoga bataljona postavila je zasjedu na Bukovcu (k. 529) više Skočaja. Ujutro naišla je neprijateljska kolona na koju je otvorena vatra.

Gubici neprijatelja: 15 mrtvih i ranjenih.

Idućeg dana jedna četa III brigade sačekala je neprijatelja na k. 365 (Gorica) i otvorila na njega vatru.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

14-VIII-1943 Neprijatelj je od Kulen Vakufa artiljerijom pucao na položaje III brigade, a sa 50 do 60 vojnika krenuo u izviđanje.[8] Predstraže I bataljona III brigade odbile su neprijatelja nakon kraće borbe.

Zaplijenjena je jedna puška i 1 bomba.

Gubici neprijatelja: 3 ubijena i nekoliko ranjenih.

Istog dana oko 20.30 sati naša 2 brdska topa i 2 teška bacača tukli su neprijatelja na Kulini i u Vakufu. Pogodci su bih dobri ali gubici nisu poznati.

[0] Vidi dok. br. 73.
[7] Riječ je o Trećem bataljonu Ličkog NOP odreda. Vidi dok br. 73.
[8] Vidi dok. br. 73.

15 i 16-VIII-1943

[111] bataljon III brigade postavio je' zasjedu na cesti Kulen Vakuf — Vrtoče, na okuki sjeverno od Boškovića Grede. Naišla je neprijateljska komora od 35—40 kola u pratnji 100 vojnika. Neprijatelj je pušten na neposrednu blizinu, na njega otvorena žestoka vatra i poslije toga izvršen juriš. Neprijatelj je u panici pobjegao u pravcu Kulen Vakufa ostavivši komoru."

Zaplijenjeno je 6 pušaka, 29 konja, 930 metaka, 11 sedala i ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 25 ubijenih vojnika i 45 ubijenih konja.

Naši gubici: 7 ranjenih drugova.

10do16-VIII-1943

I lički hrvatski bataljon »Matija Gubec« vršio je čišćenje terena između Prozora, Covića, Švice, Lipovlja, Kutereva, Krasna i Lipovog Polja od ustaških i četničkih bandita.[10]

Zarobljeno je 6 ustaša, 16 četnika, 1 domobran, 1 civil i 1 ženska koji su bili neprijateljski kuriri i nosili im hranu.

-Zaplijenjeno je 17 pušaka, 14 bombi, 1.490 metaka i nešto ostale spreme.

Gubitaka ni na jednoj strani nije bilo.

18-VIII-1943

Jače ustaške snage napale su položaje I brigade i to sa jednom satnijom od Klanca prema Kruščici i Kaluđerovcu. Nasuprot ovih snaga bio je jedan bataljon I brigade. Drugim pravcem: od Malog i Velikog Zitnika prema Risovcu i Vučjaku napadala je jedna bojna sa artiljerijom i jednim teškim bacačem. Nasuprot ovih snaga nalazio se jedan bataljon I brigade. Treći pravac neprijateljskog nadiranja bio je Budak — Lički Osik. Ovim pravcem napadala je jedna ustaška bojna sa 2 brdska topa, 2 haubice i 2 teška minobacača. Prema ovoj koloni bio je III bataljon I brigade. Neprijatelj je iznenadio neke naše snage, odbacio ih sa svojih položaja i zaplijenio nešto konja. Kolona koja je napredovala prema Kruščici i Kaluđerovcu nakon oštre borbe bila je odbijena. Po odbacivanju naših snaga na drugim pravcima neprijatelj je produžio nastupanje prema Perušiću koga je idu-

ćeg dana zauzeo.[11] Također sa Vučijaka naše snage prisiljene su na povlačenje. Borba je bila vrlo žestoka, neprijateljske snage na važnijim mjestima nadmoćnije, što je prouzrokovalo povlačenje naših snaga.

U toku 20, 21 i 22-VIII vodile su borbe sa neprijateljem na Konjskom Brdu, Ravnom Vrhu, Velikom Čardaku koje je položaje neprijatelj uspijevao da zauzme a sa nekih je bio odbacivan. Sa nekih položaja neprijatelj se sam povlačio predveče.

Zarobljen 1 ustaša i 5 civila.

Zaplijenjeno 200 metaka, 3 kola sa žitom, 5 konja, 30 goveda i 80 ovaca.

Gubici neprijatelja: 80 ubijenih i veći broj ranjenih ustaša.

Naši gubici: 9 mrtvih i 42 ranjena druga. Naknadno su umrla 2 druga.

Izgubljeno je: 4 puškomitraljeza, 17 pušaka, 30 mina od malog bacača, 360 metaka, 2 kola, 12 konja, 6 kazana, 1 pisaća mašina i nešto ostale spreme.

Utrošeno je 6.213 puščanih metaka, 7 mina za mali bacač i 13 bombi.

Kritički osvrt: U ovim akcijama bilo je više grešaka i propusta, a same operacije nijesu izvođene po planu. Glavne greške su sljedeće: 1) Slaba i nedovoljna budnost jedinica na položajima, uslijed čega je neprijatelj postigao iznenađenje. 2) Štab brigade nije izdao direktive svojim jedinicama za odbranu. Nisu određeni pravci za povlačenje u slučaju napada nadmoćnijeg neprijatelja, nije izvršena procjena položaja po važnosti niti su važniji položaji upornije branjeni, tako da je neprijatelj zauzimao dominantne tačke i sprečavao manevar naših snaga. 3) Između Ličkog Osika i Mušaluka, tj. Malog Sela ostao je širok prazan prostor nekontrolisan, što je neprijatelj iskoristio i bez borbe zauzeo kote između Ličkog Osika i Perušića. 4) Za vrijeme borbe vršeni su protivnapadi i povratni napadi sa malim snagama bez pravilne procjene situacije. 5) Rezerva nije efikasno upotrijebljena zbog nepoznavanja situ-

acije. 6) Veza kroz čitavo vrijeme borbe bila je vrlo slaba i poremećna. 7) Rukovodioci nisu imali samoinicijative i samostalnosti. Između bataljona nije bilo uzajamne pomoći, tako da je jedan snosio najveći teret borbe a drugi bio pasivan posmatrač.

19-VIII-1943 — Jedan vod III brigade sukobio se sa 200 njemačkih vojnika kod Buševića. U okršaju neprijatelju su nanijeti gubici, a naši borci povukli su se bez gubitaka.

Istog dana jedan bataljon III brigade nanio je gubitke Njemcima na cesti Kulen Vakuf — Prkosi. Oštećen je 1 luksuzni auto i 1 motorcikl kod neprijatelja.[12]

21 do 24-VIII-1943 — II brigada nalazila se na Kninskom sektoru i u zajednici sa tamošnjim snagama vodila borbu sa četnicima i Talijanima.[13]

Kroz cijelo ovo vrijeme četnici i Talijani, njih preko 3.000, vršili su napade uz pomoć artiljerije i minobacača na liniji Crna Glavica — cesta Knin — Kijevo — selo Polača — Oštra Glavica — Krčić — Markovac — Pakovo Brdo — Riđane — Borkuša — Gradina. Neprijatelju je uspjelo da u prvom danu borbe potisne naše snage sa Borkuše. U drugom danu borbe neprijatelj potiskuje naše snage sa k. 527, 449 i Oštre, a odmah iza toga i Kozjaka. U trećem danu borbe neprijatelj uspijeva zauzeti Pakovo Brdo. Naše snage ovoga dana prikupile su se i izvršile protunapade na cijelom sektoru te odbacile neprijatelja na polazne položaje.

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjeno: 1 mali bacač i 3 puške.

Gubici neprijatelja: 63 ubijena i veći broj ranjenih.

Naši gubici: 3 mrtva, 20 ranjenih, 1 nestao.

Utrošeno 17 mina za mali bacač, 25 mina za teški bacač, 7.974 puščanih i mitraljeskih metaka i 15 bombi.

23-VIII-1943 — Jedna njemačka patrola zašla je iznenada za leđa jednom vodu III brigade.

[12] Vidi tom V. knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i«PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

[15] Vidi dok. br. 112.

Jedan naš desetar je poginuo a 1 borac ranjen. Izgubljen je 1 karabin.

25-VIII-1943 Četa »Alan«[14] uhvatila je u selu Cesarinu jednog narednika bivšeg ustašu, koljača, i još nekoliko ustaških saradnika.

26-VIII-1943 II bataljon III brigade postavio je zasjedu kod Gorijevaca. Naišla je neprijateljska prethodnica u jačini od 28 biciklista — legionara iza kojih je kretala jedna legionarska pukovnija.[15] Na prethodnicu je izvršen juriš.

Zarobljeno je 10 legionara i jedan nadporučnik.

Zaplijenjeno je 10 pušaka, 2 šmajsera, 1 pištolj, 600 metaka, 18 bicikla i ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 1 ubijeri. i 3 ranjena.

28-VIII-1943 I i II bataljon III brigade postavili su zasjedu na cesti Vrtoče — Bihać kod sela Gorijevaca. Naišla je jedna njemačka autokolona sa 4 kamiona, 1 blindiranim autobusom i 1 motorciklom. Neprijatelj je upušten u zasjedu, na njega otvorena jaka vatra i nakon 30 minuta borbe slomljen je svaki otpor jurišem naših jedinica. Blindirani automobil uspio je pobjeći, dok su ostale neprijateljske snage dijelom pobijene a dijelom zarobljene.[16] Ratni plijen je sav izvučen.

Odmah poslije toga naišlo je 150 njemačkih vojnika radi intervencije, sa tenkovima i kamionima i prikupljali mrtve. Naše snage za cijelo ovo vrijeme ostale su u tajnosti i kada se neprijatelj počeo povlačiti prema Ripču napadnut je sa leđa i bokova sa svim snagama I i II bataljon III brigade. Snažnim jurišem naših jedinica slomljena je žestoka odbrana neprijatelja, kojemu je djelimično uspjelo pobjeći u Ripač.

Zarobljeno je 16 njemačkih vojnika.

Zaplijenjeno: 2 kamiona, 1 motorkotač sa prikolicom, 1 protukolski top, 1 teški bacač, 6 lakih mitraljeza, 1 puškomitraljez, 10 šmajsera, II pištolja, 50 pušaka, 3 dvogleda, 27 bicikla,

[14] Ceta je dejstvovala samostalno na području Sveti Juraj — Karlobag. Njeno brojno stanje bilo je 25 ljudi.

" i " Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

2 radiostanice, 1 električna centrala sa 1.000 svijeća, 1 džepna radiostanica, 13 telefona, 1 telefonska centrala, 27 km telefonskog kabla, 50 pari cipela i čizama, 5.000 puščanih i mitraljeskih metaka i dosta ostale ratne spreme.

Gubici neprijatelja: 90 ubijenih koji su ostali na licu mjesta i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 2 mrtva i 2 ranjena druga.

U borbi su se naročito istakli Kuprešanin Dušan. Momčilović Nikola, Njegomir Nikola, Rađenović Branko, Dukić Gojko, Bajić Mane, Sovilj Dušan, Obradović Stevo. Kao cjelina istakli su se 3. vod I čete i 1. vod II čete II bataljona III brigade na čelu sa svojim vodnicima i delegatima.

Utrošeno je 3.000 puščanih i mitraljeskih metaka.

Istog dana III i IV bataljon III brigade odbili su napad jačih njemačkih snaga koje su napadale na liniji k. 556 — Ljutica — k. 552 — k. 524 — k. 808 — Radakuša — k. 691 — Matijevica — Runjevica — Krivodol.

29-VIII-1943 — III i IV bataljon III brigade držali su položaje prema Kulen Vakufu na liniji k. 556 — Ljutica i ostale položaje koje su držali prethodnog dana. Samostalni bataljon[17] držao je položaj na Drenovači. Toga dana jake neprijateljske snage sa artiljerijom i minobacačima napale su položaje ova dva bataljona sa jakim pritiskom na krila. Za kratko vrijeme neprijatelj je zauzeo Kalate, a bataljon koji je bio nasuprot neprijatelja povukao se na prihvatne položaje Runjevica — Visočica. IV bataljon III brigade u borbi prsa u prsa sa neprijateljem nanio je neprijatelju velike gubitke, ali se morao povući pred nadmoćnijim neprijateljskim snagama na prihvatne položaje Bakrač i k. 691, gdje se održao u toku cijelog dana i spriječio neprijatelju nadiranje prema cesti između Lap. Korita i Mamca. Toga dana neprijatelj je ušao i u Boričevac.[18]

[17] Odnosi se na Treći bataljon Ličkog NOP odreda.

[11] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

Druge neprijateljske snage u jačini od 1.500 vojnika sa dva teška tenka i jednom baterijom poljskih topova napale su Drenovaču pravcem od Skočaja prema Siškama i od Ripča preko Račića u pravcu želj. mosta na Uni. Koristeći maglu neprijatelj je došao u blisko otstojanje do naših položaja, natkrilio naše snage, koje su se brzo povukle na Željeznu Glavu iznad Kruga prema Kalinovači. Neprijatelj je produžio napredovanje prema Nebljušima i Donjem Lapcu.

29-VIII-1943 i 30-VIII-1943

Neprijatelj je iz Boričevca ušao u D. Lapac.

Iste noći I bataljon III brigade prebacio se je u Oraovac i zauzeo položaje na Ajdukovića Brdu iznad Oraovca. II bataljon III brigade prebacio se u pravcu Kamenskog sa zadatkom da zatvori pravac prema Kuku.

30-VIII-1943

Neprijatelj je krenuo iz Lapca prema Oraovcu. I bataljon III brigade koji je držao Ajdukovića Brdo pustio je neprijatelja na blisko otstojanje i obasuo jakom vatrom iz svega naoružanja, našto se neprijatelj počeo povlačiti, ali mu je pristiglo pojačanje i uz pomoć teškog oružja odbacio je naš bataljon sa Ajdukovića Brda i iste večeri neprijatelj je zauzeo Kuk. Borbe su se produžile i sljedećih dana i idućeg mjeseca.

Rezultati borbi od 29. VIII pa nadalje prikazaće se u idućem mjesečnom pregledu, pošto su borbe nastavljene i povezane jedne sa drugim.[19]

VIII DIVIZIJA

10-VIII-1943

Dijelovi I brigade postavili su zasjedu kod k. 385 na cesti između Drežnika i Vaganca. Naišao je 1 neprijateljski kamion sa 3 vojnika, koji su likvidirani, a kamion uništen.[20] Istoga dana jedinice I brigade čistile su teren na sektoru Drežnika, u selu Bugaru, od dezertera i raznih pljačkaša.

Zarobljena su 2 Njemca, 10 pljačkaša i 3 ženske špijunke. Zaplijenjeno je 7 pušaka, 1 šmajser sa 120 metaka, 6 pištolja, 3 džepna sata, 55 m. platna, 42 plahte, 65.782 kune, 2.192 dinara, 4 konja, 160 metaka za pištolje, 1 sedlo, 5 pari cipela, 2 odijela i ostale spreme.

11-VIII-1943 III brigada držala je položaje oko Kladuše. Kako su se imali podaci da neprijatelj ima namjeru napustiti Kladušu, Brigada je raspoređena dijelom prema Kladuši kod s. Nepeke, a dijelom duž ceste Kladuša — Cazin — Džaferovića Brdo — k. 229 — s. Miljković — s. Polje — s. Trn. Zadatak naših snaga je bio da pri izlasku neprijatelja iz Kladuše vrše pritisak na čelo i zaštitnicu i uđu u Kladušu, a ostale snage da tuku neprijatelja bočno i sa leđa, presijeku kolonu, unište i zarobe što veći dio neprijateljskih vojnika i zahvate ratnog plijena.

Oko 15.15 sati počeo je izlazak neprijatelja iz Kladuše.[21] Naše snage odmah su otpočele sa napadom, brzo likvidirale neprijateljska bočna osiguranja, zauzele Gradinu i produžile uništavanje i zarobljavanje neprijateljskih vojnika, koji su u panici počeli da se povlače prema Maloj Kladuši. Bočna osiguranja neprijatelja ipak su stvorila donekle vremena da se glavnina neprijateljskih snaga i komora izvuče. Naše snage zahvatile su začelje komore i zarobile većinu neprijateljskih osiguranja. Otpor neprijatelja bio je slab i neorganizovan.

Zarobljeno je 276 domobrana, 3 doktora i 4 oficira.

Zaplijenjeno: 2 teška minobacača bez nišanskih sprava i dvonožaca, 4 laka bacača sa 19 mina, 3 teška mitraljeza, 21 puškomitraljez, 185 karabina, 25.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 85 mina za teške bacače, 97 ručnih bombi, 19 konja, 72 ćebeta, 120 ranaca, 170 torbica za kruh, 2 topovske kare, 1 bicikl, 4 kola, 280 vojničkih odijela, 7 šmajsera sa municijom i ostale ratne spreme.

Gubici neprijatelja: 16 ubijenih domobrana. Među njima jedan oficir. Ranjeno 2 oficira i 8 domobrana.

Naši gubici: 1 mrtav i 1 lakše ranjen drug.

Utrošeno 7.140 puščanih i mitraljeskih metaka i 2 mine za teški bacač.

13/14-VIII-1943

IV bataljon I brigade postavio je zasjedu na Korani kod Gavranić mosta u blizini Drežnika. Naišlo je 60 njemačkih vojnika sa konjima. Naše snage sačekale su neprijatelja na bliskom otstojanju i skoro sve potukle.[22] Uslijed nailaska neprijateljskih tenkova nije se moglo doći do plijena.

Gubici neprijatelja: 55 ubijenih Njemaca i 60 konja.

Naši gubici: 3 mrtva i 6 ranjenih.

15/16-VIII-1943

III bataljon III brigade izvršio je napad na neprijateljsko uporište Topusko i Topusko-kolodvor, gdje se je nalazilo 150 ustaša,- žandara i domobrana. Nakon kratke borbe naše snage zauzele su obadva uporišta, a neprijatelj se povukao prema Glini.[23]

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjeno je i pronađeno 30 karabina, 45.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 1 poljski telefon, 8 pisaćih mašina, 115 ćebadi, 55 šinjela, 36 bluza, 26 pari cipela, 15 ručnih bombi, 10.000 litara nafte, 3 bureta benzina, 80.000 kuna, lječilišni uređaj sa smještajem u Topuskom, nešto žita i dosta razne spreme i živežnih namirnica.

Gubici neprijatelja: 6 ranjenih, koje je izvukao.

Naši gubici: 1 mrtav drug.

Utrošeno 16 mina za teški bacač i 3.500 puščanih i mitraljeskih metaka.

10 do 20-VIII-1943

I i II brigada čistile su od četnika teren Lička Jesenica, Babin Potok, Saborski, Rastovača i Doljani, Dabar, Glibodol.[24]

Zarobljeno i predalo se 69 četnika.

Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 57 pušaka, 1.860 metaka, 12 bombi i nešto ostale spreme.

20-VIII-1943 — Jedan bataljon III brigade sukobio se u blizini Pećigrada sa jednim njemačkim izviđačkim odjeljenjem jačine oko 40 vojnika. Nakon kratke borbe neprijatelj je dijelom uništen, a dijelom pobjegao prema Cazinu.[25]

21-VIII-1943 — III bataljon II brigade minirao je prugu između Tounja i Košara. Neprijateljska patrola otkrila je mine, naišao blindirani vlak i Bataljon se je povukao.

Ubijeno je nekoliko neprijateljskih vojnika.

Naši gubici: 1 ranjen i 2 borca zarobljena po neprijatelju-

Istog dana odbijen je napad neprijatelja od Cazina od strane jednog bataljona III brigade u blizini Pećigrada.

22-VIII-1943 — Jedan bataljon I brigade napao je neprijateljsku posadu u Vrsti kod Bihaća, jačine 35 žandara. Žandari su osjetili napad i većim dijelom se razbježali.[26]

Zarobljeno je 6 žandara a 3 su ubijena.

23 i 24-VIII-1943 — Dva bataljona II brigade čistili su šumu od četnika na prostoru k. 602 i 897 (Jurjeva Kosa) — Mali Grič (k. 690) — Brakusova Draga — k. 833, oko Tršca, Catrnje i obronka M. Lisca (k. 1029). Kod pretresanja terena nije nađen ni jedan četnik, ali je istog dana došlo 20 četnika i sami se predali.

25-VIII-1943 — Dva bataljona III brigade izvršili su fingiran napad na Glinu i napad na Gređanski most. Napad na Gređanski most nije uspio.

Naši gubici: 2 druga lakše ranjena.

29-VIII-1943 — II brigada prebačena je na sektor Janjče — Perušić i zauzela položaje na liniji Vršeljak — Runjevica — V. Čardak — Ravni Vrh sa zadatkom da vrši pritisak na ustaše na k. 772 (Grabovača); na selo Kvarte, Konjsko Brdo, Marinu Glavu i selo Budak i Budački

" i " Vidi tom V, knj. 19. izvještaj Štaba Prvog korpusa Glavnom 5tabu NOV i PO Hrvatske od 23 rujna 1943 godine.

most.[27] Bataljon koji je vršio pritisak na k. 772 bio je natkriljen od neprijatelja i odbačen natrag, a povratnim napadom bataljon je ovladao kotom 777, 674 i 678. Bataljon koji je napadao prema Kvartama i Konjskom Brdu zauzeo je selo i pročistio ga od neprijatelja. Napad na selo Budak i Budački most, iako je bio energičan, uslijed nadmoćnosti neprijatelja i žestokog otpora nije uspio. Napad na Marinu Glavu bio je dosta labav i također nije uspio.

Gubici neprijatelja: 50 izbačenih iz stroja.

Naši gubici: 5 mrtvih i 14 ranjenih.

Rezultat borbi od 20 do 29-VIII-1943 je sljedeći:

Zarobljeno: 20 četnika, 6 žandara i 9 ustaša i Njemaca.

Zaplijenjeno: 34 puške, 4.520 metaka, 107 bombi, 7 bicikla, 12 ćebadi, 5 pari odijela i obuće, 12 šinjela i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 31 ubijen i 42 ranjena ustaša, Njemaca i žandara.

Naši gubici: 6 mrtvih, 16 ranjenih i 2 zarobljena.

Utrošeno 7.430 puščanih i mitraljeskih metaka, 6 protukolskih granata i 3 mine od teškog bacača.

UNSKA OPERATIVNA GRUPA

5-VIII-1943

II brigada postavila je zasjedu kod Kamenskog Mosta i prema Vranovini između Topuskog i Kladuše. Naišle su dvije satnije domobrana sa isturenim prednjim odjeljenjima na koje je otvorena vatra i pošto su prednja odjeljena bila raspršena otpočela je borba sa glavninom koja je nakon duže borbe otstupila prema Topuskom.[28]

Zarobljeno je 17 domobrana.

Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 16 karabina, 5 bombi, 1.200 metaka, 2 poljska telefona, 9 km kabla i 1 kola razne konjske opreme.

[27] Opširnije o dejstvu Druge NOU brigade Osme divizije na području Janjče — Perušić vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Druge NOU brigade Štabu Osme divizije od 3 rujna 1943 godine.

[28] Opširnije o tome vidi dok. br. 15.

Gubici neprijatelja nijesu poznati ali je bilo mrtvih i ranjenih.

Naši gubici: 2 lakše ranjena druga.

Utrošeno 3.000 puščanih i mitraljeskih metaka.

ll-VIII-1943 Jedinice Unske operativne grupe odbile su napad jedne ustaške bojne-[0] koja je krenula iz Kostajnice na oslobođenu teritoriju u cilju pljačke.

Zaplijenjeno je 13 pari odijela.

Gubici neprijatelja: 14 mrtvih koji su ostali na bojnom polju i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 1 borac lakše ranjen i 1 delegat zarobljen po neprijatelju.

U borbi se naročito istakao II bataljon II brigade čiji su borci smjelo jurišali na neprijatelja.

Utrošeno je 2.000 puščanih i mitraljeskih metaka.

15/16-VIII-1943 Dvije brigade Unske operativne grupe u zajednici sa dva bataljona P.O. Banije izvršile su napad na neprijateljsko uporište u Hrastovici gdje je bilo oko 200 domobrana.[30] Sam napad vršila su tri bataljona uz pomoć baterije 75 m/m, dok su ostale snage vršile osiguranje od Gline i Petrinje. U prvom naletu naše jedinice likvidirale su spoljna uporišta, zauzele željezničku stanicu i produžile napredovanje u sam centar prema crkvi gdje se je neprijatelj jedino malo ozbiljnije branio. Za kratko vrijeme neprijateljska posada bila je dijelom zarobljena a manji dio se razbježao i posakrivao. 500 Njemaca krenulo je iz Petrinje u pomoć napadnutim. Naša osiguranja sačekala su Njemce, nanijela im velike gubitke i zadržala ih jedno vrijeme, dok glavni dio plijena nije bio evakuisan, a zatim su se povukli.

Zarobljeno je 120 domobrana i 3 željezničara.

Zaplijenjeno: 4 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 116 karabina, 2 šmajsera, 4 pištolja, 30.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 148 pari

cipela, 54 šinjela, 40 pari veša, 134 bluze, 83 ćebeta, 15 hlača, 5 mina za mali bacač, 3 telefona, 9 konja, 3 kola i ostalog ratnog materijala.

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i nekoliko ranjenih domobrana u Hrastovici i 100 mrtvih i ranjenih Njemaca na osiguranjima.

Naši gubici: 3 mrtva i 2 ranjena druga.

Utrošeno 8 granata za top 75 m/m, 2 granate od protukolskog topa i 7.400 puščanih i mitraljeskih metaka.

Za vrijeme evakuacije plijena bilo je velike gužve i vike te nagomilavanje boraca i civila, tako da je evakuacija neuredno izvršena. Bataljoni koji su bili na osiguranju prema Petrinji povukli su se prije nego su dobili naređenje. Veza sa nekim jedinicama uspostavljena je tek po likvidaciji posade.

18/19-VIII-1943 Dijelovi Unske operativne grupe pripremili su napad na neprijatelja u Prekopi kod Gline. Neprijatelj je prije napada pobjegao.[31]

Drugi dijelovi Unske operativne grupe, koji su bili na osiguranju prema Glini, napali su neprijateljsku posadu u Crnom Lugu (vahtarnica broj 15 u blizini Gline). Za 15 minuta borbe posada je bila likvidirana.[32]

Zarobljeno je 14 domobrana.

Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 13 karabina, 1 pištolj, 10 bombi, 1 brdski kazan, 1 poljski telefon, odijelo i obuća od zarobljenih domobrana i nešto ostale ratne spreme.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav.

Naši gubici: 2 lakše ranjena.

Utrošeno 200 puščanih metaka.

19-VIII-1943 Jedinice Unske operativne grupe odbile su napad dvije satnije domobrana[33] koji su krenuli iz Gline prema Majskim Poljanama.

Zarobljena su 2 domobrana.

Zaplijenjeno: 5 karabina, 2 bombe, 12 okvira za puškomitraljez sa municijom, 2 municijske kutije za teški mitraljez, 800 metaka.

Gubici neprijatelja: 5 ubijenih i nepoznat broj ranjenih.

[31] Vidi dok. br. 71 L 80.
[33] Vidi dok. br. 80.
[33] Vidi dok. br. 80.

Naši gubici: 4 ranjena druga.

Utrošeno 1.700 metaka.

24/25-VIII-1943 — I brigada izvršila je napad na neprijateljsko uporište u s. Gora kod Petrinje, gdje se nalazilo oko 400 domobrana i nešto žandara.[31] II brigada vršila je osiguranje.

U prvom naletu zauzet je spoljni sistem neprijateljske odbrane. Većina domobrana koji su se tamo nalazili bili su zarobljeni i djelomično se razbjegli. Žandari su se prikupili u žandarmerijskoj stanici i crkvi odakle su davali žestok otpor. Nekoliko juriša naših jedinica na njih nije uspjelo. Nakon borbe od sat i po prikupljeni su zarobljeni domobrani i ratni plijen i naše jedinice su se povukle. Na osiguranjima borbe nije bilo.

Zarobljeno 135 domobrana.

Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 2 laka bacača mina, 5 puškomitraljeza, 1 teški bacač bez podloge i dvonošca sa 72 mine, 115 pušaka, 2 šmajsera, 1 pištolj, 90 ručnih bombi, 37.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 168 mina za mali bacač, 1 bicikl, 114 ćebadi, 15 tovamih konja, 65 šinjela, 9 malih kazana, 100 komada puškomitraljeskih okvira za municiju, 35 ranaca i odijelo i obuća sa zarobljenih domobrana.

Gubici neprijatelja: 2 mrtva i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 8 mrtvih i 12 ranjenih drugova. Naknadno umrlo od rana 5 drugova.

Utrošeno 8 mina za mali bacač, 30 ručnih bombi, 4 granate od topa 75 mm i 1.800 puščanih i mitraljeskih metaka.

Referent saniteta Grupe i I brigade nisu došli na svoje predviđeno mjesto, tako da su ranjeni drugovi previjeni tek poslije borbe, što je vjerojatno imalo za posledicu umiranje 5 ranjenih drugova. Veza je bila vrlo slaba i Stab I brigade nije znao gdje mu se nalazi koja jedinica.

27-VIII-1943 — II brigada postavila je zajsedu na cesti između Jukinca i Prekope. Naišla je jedna neprijateljska satnija domobrana u pratnji jed-

r

nog putničkog autobusa. Nakon kratke borbe neprijatelj se u panici razbježao prema Glini.[35] Pomoć od jedne satnije domobrana sa 2 tenka koja je krenula iz Gline stigla je kasno i naše snage do toga vremena pokupile su plijen i povukle se.

Zarobljeno 9 domobrana i 1 poručnik.

Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 5 karabina, 1 ranac za puškomitraljez sa 17 okvira, 520 puščanih i mitraljeskih metaka, 1 putnički autobus i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 5 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Naročito se je istakla 1 četa II brigade na čelu sa svojim komandirom, koja se hrabro držala prilikom gonjenja neprijatelja.

Utrošeno je 900 puščanih i mitraljeskih metaka.

31-VIII-1943 Jedinice II brigade nakon 5-satne borbe odbile su napad tri neprijateljske satnije, koje su iz Gline krenule prema Viduševcu, Satornji i Topuskom. Neprijatelj je u svom sastavu imao artiljeriju, 2 tenka i bacače mina.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubitaka kod neprijatelja bilo je u mrtvim i ranjenim ali broj nije poznat.

Naši gubici: 1 drug lakše ranjen.

Utrošeno 1.193 puščanih i mitraljeskih metaka.

Rekapitulacija:

VI DIVIZIJA:

Zarobljeno: 8 ustaša, 16 Njemaca, 10 legionara, 16 četnika, 1 domobran i 7 civila.

Zaplijenjeno: 1 protukolski top, 1 teški bacač, 6 lakih mitraljeza, 1 puškomitraljez, 12 šmajsera, 1 mali bacač, 88 pušaka, 23 bombe, 12 pištolja, 3 dvogleda, 2 radiostanice, 1 džepna radiostanica, 13 telefona, 1 telefonska centrala, 27 km kabla, 50 pari cipela i čizama, 2 kamiona, 1 motorcikl sa prikolicom, 45 bicikla, 8.440 puščanih i mitraljeskih metaka, 34 konja, 11 sedala, 3 kola, 30 goveda, 80 ovaca itd.

Gubici neprijatelja: 308 ubijenih i 43 ranjena ustaša, četnika, domobrana, legionara i Njemaca, za koje se znade. Broj ranjenih je svakako veći od broja mrtvih. Među ubijenim nalaze se 2 nadporučnika. Oštećen je 1 luksuzni auto i 1 motorbicikl.

Naši gubici: 23 mrtva, 89 ranjenih, 2 zarobljena i 1 nestao.

Oštećen nam je 1 puškomitraljez, 2 puške i 1 minobačac.

Izgubljeno: 5 puškomitraljeza, 26 pušaka, 1 pištolj, 610 metaka, 30 mina za mali bacač, 2 kola, 12 konja, 6 kazana i 1 pisaća mašina.

VIII DIVIZIJA:

Zarobljeno: 89 četnika, 6 žandara, 276 domobrana, 4 oficira, 3 doktora, 11 Njemaca, 10 pljačkaša (dezertera) i 3 ženske špijunke.

Zaplijenjeno: 2 teška bacača sa 85 mina, 4 laka bacača sa 49 mina, 3 teška mitraljeza, 22 puškomitraljeza, 313 pušaka, 8 šmajsera sa 120 metaka, 6 pištolja sa 160 metaka, 8 bicikla, 76.380 metaka, 231 ručna bomba, 199 ćebadi, 1 telefon,- 4 kola, 2 topovske kare, 287 odijela, 36 pari cipela, 1 sedlo, 23 konja, 120 ranaca, 170 torbica za kruh, 8 pisaćih mašina, 67 šinjela, 36 bluza, 10.000 litara nafte, 3 bureta benzina, 55 m. platna, 145.572 kune, 2.192 dinara i ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 152 ubijena i 58 ranjenih — za koje se znade — Njemaca, ustaša, domobrana, žandara i četnika. Broj ranjenih je vjerojatno veći od broja ubijenih.

Naši gubici: 16 mrtvih, 37 ranjenih i 2 zarobljena.

UNSKA OPERATIVNA GRUPA:

Zarobljeno 298 domobrana i 3 željezničara.

Zaplijenjeno: 1 teški bacač bez podloge i dvonošca sa 72 mine, 2 laka bacača sa 173 mine, 5 teških mitraljeza, 11 puškomitraljeza, 270 pušaka, 4 šmajsera, 6 pištolja, 69.521 puščani i mitraljeski metak, 107 ručnih bombi, 6 telefona, 9 km kabla, 4 kola, 13 odijela, 148 pari cipela, 119 šinjela, 40 pari veša, 134 bluze, 197 ćebadi, 15 hlača, 24 konja, 10 vojničkih kazana, 129 okvira za puškomitraljeze, 2 municijske kutije za mitraljeze, 1 bicikl, 35 ranaca, 1 putnički autobus i ostalo.

Gubici neprijatelja: 133 ubijenih domobrana i Njemaca i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 16 mrtvih, 20 ranjenih i 1 zarobljen.

Ukupno: Zarobljeno: 597 domobrana, 105 četnika, 6 žandara, 27 Njemaca, 8 ustaša, 10 legionara, 3 doktora, 4 oficira, 3 željezničara, 3 ženske špijunke, 7 civila i 10 pljačkaša (dezertera).

Zaplijenjeno: 1 protukolski top, 4 teška bacača sa 157 mina, 7 lakih bacača sa 121 minom, 8 teških mitraljeza, 6 lakih mitraljeza, 34 puškomitraljeza, 671 puška, 24 šmajsera sa 120 metaka, 154.341 puščani i mitraljeski metak, 24 pištolja sa 160 metaka, 361 bomba, 389 ćebadi, 2 radiostanice, 1 džepna radiostanica, 1 putnički autobus, 2 kamiona, 1 motorkotač sa prikolicom, 3 dvogleda, 30 goveda, 80 ovaca, 54 bicikla, 2 topovske kare, 8 pisaćih mašina, 10.000 1. nafte, 3 bureta benzina, 145.572 kune, 2.192 dinara, 55 m. platna, 20 telefona, 1 telefonska centrala, 36 km kabla, 12 sedala, 11 kola, 81 konj, 10 kazana, 234 para cipela, 300 odijela, 155 ranaca, 170 torbica za hljeb, 170 vojničkih bluza, 186 šinjela, 40 pari veša, 129 okvira za puškomitraljeze.

Gubici neprijatelja: 593 ubijenih ustaša, četnika, domobrana, Njemaca i žandara i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 55 mrtvih, 144 ranjena, 5 zarobljenih i 1 nestao.

Izgubljeno: 5 puškomitraljeza, 26 pušaka, 1 pištolj, 610 metaka, 30 mina za mali bacač, 2 kola, 12 konja, 6 kazana, 1 pisaća mašina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
V.[36] Holjevac, v.r.

Komandant
pukovnik
Ivo Rukavina, v.r.

(M. P.)[37]

[36] Većeslav
[37] Okrugli pečat: Stab Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG KORPUSA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA U SLAVONIJI U TOKU KOLOVOZA 1943 GODINE[1]

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Položaj

Ovaj operativni izvještaj obuhvatit će period od 5 augusta.[2] Po povratku sa Banije[3] mi smo vam preko radio-depeša uglavnom prikazali stanje koje smo zatekli, a sve do današnjega dana slali smo izvještaje o izvršenim akcijama na sektoru našega Korpusa.

Primili smo vaše naređenje u kome nam javljate da moramo svakih 10 dana slati pismeni izvještaj iako tekuće događaje javljamo preko radio-stanice. U buduće mi ćemo otkloniti svaku aljkavost, bit ćemo uredni u slanju naših izvještaja i blagovremeno ćemo izvršavati svako naređenje.

1.) Opća vojnička situacija na sektoru II Korpusa

U našem posljednjem izvještaju O. br. 7—43 podvukli smo vam činjenicu, da je saobraćaj na glavnoj pruzi Beograd — Zagreb — Osijek smanjio se na 50% od onoga koji je postojao u aprilu o.g. U međuvremenu od posljednjeg izvještaja pa do danas stanje saobraćaja na gore rečenim prugama, kao i na svim ostalim, stalno se pogoršava za okupatora. Ovo se ima pripisati pojačanim diverzijama na našem sektoru[4] i na sektoru Srijema i Turopolja. Što se tiče pruge Osijek — Zagreb, na njoj nema direktnog transporta, nego se tovari između Čačinaca i Slatine (sekcija D. Miholjac, Slatina 1 : 100.000) moraju pretovarivati.

Pruga Suhopolje — Banova Jaruga potpuno je izbačena iz saobraćaja.[5] Od Suhopoija do Velikih Bastaja srušeno je 10,5 km pruge i 3 mostića, a šliperi su popaljeni. Na istoj pruzi između Pakraca i Daruvara srušen je vijadukt »Krndija«

[1] Dokumenat (nepotpun), pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27—2, k. 470.

[2] Redakcija nije mogla utvrditi kada je izvještaj napisan.

[3] Stab Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske pošao je iz Slavonije na Baniju, zajedno sa Sedamnaestom NO brigadom, 12 srpnja, a vratio se početkom kolovoza. Vidi dok. br. 39 i tom V, knj. 17, dok br. 48, 64 i 65.

[4] Vidi dok. br. 77, 88, 99, 113, 117, 119, 121, 140 i 141.

[5] Vidi dok. br. 87, 99, 113 i 140.

dug 50 met. Ova pruga služila je za transport njemačke vojske iz Mađarske za Bosnu i Jadran. Pruga Našice — Pleternica također je izbačena iz saobraćaja.

Neprijatelj je napustio uporišta Kutjevo, Vetovo, Kaptol, Brestovac i Toranj. Sada je Požeška kotlina čista, izuzev Požege. Trenkova i Caglina na istočnom dijelu.

Neprijatelj vrši reorganizaciju svojih jedinica tako, da se sve domobranske jedinice pretvore u lovačke zdrugove. U lovačkim zdrugovima oficirski i podoficirski kadar bio bi njemački, a svaki zdrug bio bi potpuno osamostaljena operativna jedinica i imao bi pokretne podoficirske škole. Također neprijatelj namjerava formirati samostalne operativne jedinice — brigade sa istim 'organizacionim ustrojstvom.

Razlog za formiranje ovakovih jedinica jeste taj, da bi se najbolje pariralo operativnoj djelatnosti Narodno-oslobodilačke vojske i partizana. Neprijatelj teži da stvori iz tih jedinica neku vrstu »gonećih odreda«. Kod časnika, dočasnika i domobrana osjeća se veliki otpor prema ovome.

Oko 15. ov.mj. četnički major Janjić, rodom iz Caga u Slavoniji, prešao je po odobrenju Njemaca sa 30 četnika u Slavoniju i došao u selo Čovac (Sekcija Pakrac 1 : 100.000). Brzom našom vojničkom intervencijom, propraćenom političkim radom, »Slavonsko-sremski« četnički odred majora Janjića većim dijelom (njih 20) je uništen, dok je ostatak pobjegao nazad u Bosnu.® Narod sa ogorčenjem je primio četnike koji su išli zajedno sa Njemcima i ustašama.

Zahvaljujući djelovanju naših partizanskih odreda slobodni teritorij je u znatnoj mjeri postao sigurniji, a poluoslobođeni krajevi Podravine, Posavine i Daruvarskog sreza sada su potpuno pod našom kontrolom. Dejstvom odreda[7] proširuje se uticaj NOB na sve djelove sektora našeg Korpusa. Obuhvaćena je ravna Slavonija (istočno od Dilja i Krndije), Podravina, i prostor između Daruvara i Garešnice, te Posavina.

Formiran je Protivčetnički bataljon jačine 100 boraca, sa 10 puškomitraljeza i 2 laka bacača.[8] Bataljon je upućen u Posavinu. Glavni mu je zadatak da izvrši mobilizaciju Srba u Posavini i da spriječi svaku vojničku aktivnost četnika, ukoliko bi se ponovno pojavili. Po izvršenoj mobilizaciji Posavine,

[0] Opširnije o tome vidi Historijat Dvadeset osme divizije (slavonske) u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1125.

[7] U Slavoniji su tada dejstvovali slijedeći NOP odredi: Posavski, Podravski, Daruvarski, Požeški i Diljski. O aktivnosti tih odreda u kolovozu 1943 god. vidi dok. br. 119.

" Opširnije o formiranju ovog bataljona vidi dok. br. 85.

bataljon će se kao takav priključiti jednoj brigadi[9] ili će isti biti proširen u brigadu.

Zahvaljujući pravilnom djelovanju Diljskog i Podravskog odreda (naročito Diljskog) istočna Slavonija postala je jedan od važnih centara naše NOB. Mogućnosti operativnih djelovanja i izgledi na uspjeh su vrlo veliki, jer se na tom dijelu nalazi domobranska vojska. Jedina prepreka koja se od vremena na vrijeme pojavljuje jesu stalni transporti njemačke vojske, a koji se povremeno zadržavaju na tim sektorima radi odmora.

Zapadna Slavonija, sa osom na pruzi Banova Jaruga — Suhopolje, zaposjednuta je sa jedinicama 1. Gorske divizije i na tom sektoru daleko je teže postići uspjehe. Borci 1. Gorske divizije veoma sü odvažni i svakom prilikom u borbama sa njima imali smo priličan broj izbačenih iz stroja. Zdrugovci se bore do kraja iako znaju da ni jedno uporište koje smo napadali, a koje su oni branili, nije ostalo nelikvidirano. Ovo je usljed naših grešaka pri odnosu prema zarobljenicima, i našim političkim radom to ćemo stanje popraviti.

2.) Rad naših jedinica u općim crtama

Jedinice dviju divizija poslije neprijateljske ofanzive[10] sređivale su svoje unutarnje stanje, čuvale žetvu, rušile željezničke pruge i napadale manja uporišta. Jedinice odreda vršile su isti zadatak, s tim što su prodirale u neprijateljsku pozadinu, na neoslobođenu teritoriju i tamo djelovale.

Od svih odreda naročito ističemo Diljski odred, koji je prvi na rang-listi i najviše zadovoljio. U znak priznanja Diljskom odredu smo poklonili 1 njemački laki mitraljez. Usljed slabe pomoći koju smo ukazali Bilogorskom odredu, on je za sada najslabiji.

3.) Pokreti i manevri neprijatelja

Poslije ofanzive neprijatelj je uglavnom mirovao. Izvršio je sljedeću dislokaciju snaga: 3. Lovački zdrug sastavljen od 8. i 5. Domobranske pukovnije, čiji je štab imao sjedište u Slavon. Požegi, prešao je u Brčko. Zdrug se prebacio 14. ov. mj., a snaga mu je 5.500 vojnika. Zajedno sa 3. Lovačkim zdrugom prebacio se i 7. Topnički sklop sastavljen od 2 baterije. 6. Lovačka pukovnija, sa sjedištem štaba u Đakovu, prebacila se 18. ov. mj. u Tuzlu. Pukovnija broji oko 3.000 vojnika.

27. ov. mj. jedinice Hofmanove vojske[11] krenule su iz Vel. Pisanice, Virovitice, Suhopolja, Grubišnog Polja i Đulaveca na naš oslobođeni teritorij na Bilo Gori.[12] Sa tim njemačkim jedinicama išli su i odredi gestapovske policije s ciljem da se pljačkaju sela. Jedinice XII Divizije vodile su borbu sa okupatorskom bandom cio dan i bile su primorane da se prebace sa istočne strane pruge Đulavec — Suhopolje.

U posljednje vrijeme primjećuje se velika pasivnost neprijateljske vojske. Sve su rjeđi upadi na oslobođeni teritorij, dok je i djelatnost avijacije svedena na malu mjeru.

4.) Rad naših jedinica

Potrebno je ovdje napomenuti intenzivan vojnički život koji se sprovodi u svim jedinicama. U obje divizije,[13] pored kurseva pri štabovima, vrši se neprekidno obuka iz ratne službe, borbene obuke, nastave i teorije gađanja. Naročito u zadnje vrijeme rad u ovom pogledu sistematizovan je. Novomobilisani nalaze se u regrutnim četama[14] pri brigadama i sa njima se vrši redovita vojnička obuka.

5.) Disciplina i moral naših jedinica

Sto se tiče discipline i morala naših boraca i rukovodilaca, oni u osnovi zadovoljavaju. U posljednje vrijeme kod rukovodilaca bio se pojavio osjećaj neodgovornosti i birokracije, koje smo energično otklonili. Također se kod pojedinih rukovodilaca pojavilo uzimanje raznih privilegija za sebe.

U borbama koje su naše jedinice imale (Mali Bastaji, most na Krndiji, Bilo Gora), borci i rukovodioci pokazuju vanrednu hrabrost i izdržljivost, dok za vrijeme odmora kod mnogih drugova pojavljuje se čežnja za ženom. To je problem kojim ćemo se morati pozabaviti, iako smo potpuno sigurni da su slučajevi prostitucije neznatni. Od zadnjeg izvještaja pa do danas strojna disciplina u mnogome se učvrstila.

6.) Stanje unutar Korpusa

Od našeg zadnjeg izvještaja desile su se sljedeće promjene:

Formiran je I Mađarski bataljon NOV Hrvatske »Petefi Sandor«.[15] Formiran je I Njemački bataljon »Ernest Telman«.[18]

' Bataljon je 26 listopada 1943 god. ušao u sastav novoformirane Cehoslovačke NO brigade.

[10] Riječ je o ofanzivi koju je neprijatelj preduzeo u Slavoniji srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 39 i tom V, knj. 17, dok. br. 21, 24, 30, 48 i 64.

[11] Vidi dok. br. 202.

[13] Vidi dok. br. 140.

[13] Riječ je o Desetoj i Dvanaestoj diviziji.

[14] O formiranju ovih četa vidi dok. br. 5.

[18] O formiranju ovog bataljona vidi dok. br. 20, 55 i 57.

" Vjerovatno omaška. Formirana je četa »Ernest Telman«. Vidi dok. br. 56.

Brigade su popunjene novim borcima i brojno stanje brigada je poraslo, izuzev XII Brigade.

Formirane su čete za vezu u brigadama i vodovi za vezu u divizijama.[17]

Postavljen je referent za vezu Štaba korpusa.[18]

Stvoreni su uslovi za brzo formiranje Brodske[19] i Čehoslovačke brigade »Jan Žiška«.[20]

7.) Služba veze

Od posljednjeg izvještaja služba veze se znatno popravila. XII Divizija raspolaže sa 11 telefona, 2 centrale i 20 km kabla. X Divizija raspolaže sa 14 telefona, 1 centralom i 23 km kabla. Telefoni su raspodijeljeni po brigadama i već su se u posljednjim akcijama štabovi brigada njima služili. XII Diviziji dodijeljena je 1 radio-stanica, dok za drugu diviziju[21] i brigade bit će date također radio-stanice pošto se prethodno poprave.

Teritorijalna služba veze se silno poboljšala. Sada iz Štaba korpusa, sa Papuka, možemo održavati direktnu vezu sa Drenovcem, Ljutočem, Zajlama, Psunjskim područjem, Kamenskom i Požeškim područjem.

Uz pomoć vašeg šefa sekcije za vezu riješili smo pitanje službe veze prema mogućnostima koje postoje i stvoreni su uslovi za višestruko održavanje veze sa svim podređenim jedinicama.

Već sada sa ovim stanjem službe veze uštađen je veliki broj kurira i uspjesi koje su postigli daju nam potstreka da još energičnije radimo na ovom polju.

8.) Rad štabova

Štabovi naših divizija, brigada kao i štabovi odreda zadovoljavaju na svojim dužnostima. Međutim, kada je riječ o našim štabovima, moramo napomenuti da se nalazimo u ovom stadiju:

[17] Opširnije o formiranju ovih jedinica vidi dok. br. 51.
Ante Antičević

" Naredbom Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 29 listopada 1943 god. formirana je Brodska NO brigada od Diljskog NOP odreda i tri čete Dvanaeste NOU brigade. Sastav Brigade bio je: tri bataljona, prateća i bolnička četa. Komandant je bio Ivan Jergović a politički komesar Stjepan Domankušić. Vidi tom V, knj. 19, naredbu Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 29 rujna 1943 godine.

" Cehoslovačka NO brigada »Jan Žiška« formirana je na Bučju 26 listopada 1943 god. od Cehoslovačkog bataljona, jednog dijela Daruvarskog NOP odreda i Protivčetničkog bataljona. Komandant je bio Milan Joka a politički komesar Josip Vojaček. Vidi Historijat Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/6, k. 881.

" Riječ je o Desetoj diviziji.

a) Širina naših vojnih jedinica počinje da biva prevelika za vojničke sposobnosti i znanje naših rukovodilaca. Ovo se još ne pojavljuje u opasnoj formi, ali svaka nebudnost u ovom pogledu osvetila bi se. Iz ovog proizlazi da će trebati posvetiti najveću pažnju vojničkoj izobrazbi naših rukovodilaca. Zbog toga oduševljeni pozdravljamo vašu pomoć postavljanjem faktičkih zadataka.

b) Naši štabovi ns učvršćuju stečeno iskustvo, tako da se dešavaju opetovane greške.

c) Štabovi brigada nisu naučili niti izučili mnogobrojna uputstva i direktive koje je izdao Štab korpusa, što u pojedinim situacijama izaziva nedoraslost štabova. Iz ovoga proizlazi da će pitanje kontrole morati biti još oštrije postavljeno.

d) Nalazimo se u takovom momentu kada će Štab korpusa za opetovane greške pojedinih rukovodilaca preduzimati i disciplinske mjere, što ni u kom slučaju ne isključuje pomoć u savjetima i uputama.

e) Tijesna i sigurna veza koja je ostvarena između Štaba korpusa i našeg Glavnog štaba omogućit će u buduće vama da nas mnogo više kontrolišete i da nam pružite mnogo veću pomoć, što nas naročito raduje.

f) Osnovni nedostatak ***Štaba korpusa*** je taj što ***nije dovoljno zahtijevao odgovornosti od svojih potčinjenih štabova.*** Na ovaj način Štab korpusa nije blagovremeno intervenisao po raznim pitanjima i problemima iako su oni na vrijeme bili uočeni. Nije se dovoljno nastojalo da se energično otklone nedostatci iz pptčinjenih štabova.

Smještaj Štaba korpusa omogućuje pravilan rad i daje mogućnost da zaključci i riješenja Štaba, što se tiče operativne djelatnosti, ostanu u tajnosti.

U Štabu korpusa još nije dovoljno ostvareno jedinstvo individualne odgovornosti po sektorima i kolektivnog rada.

Izvršena je popuna Štaba XVIII Brigade, dok je politički komesar XII Brigade[22] i zamjenik komandanta XVII Brigade[23] postavljen za politkomesara, odnosno komandanta Protivčetničkog bataljona. Štabovi XVII i XII Brigade također su popunjeni.

9.) Raspored jedinica i njihovo stanje

XII Divizija nalazi se na prostoru Suhopolje — Voćin — Drenovac, Slatina — Suhopolje. Što se tiče odjeće i obuće, oni su se znatno popravili od zadnjeg izvještaja. XII Brigada ima oko 50 bosih, a i Omladinska i XVIII imaju oko 150 bosih.

[22] **Cedo Grbić**
[23] **Milan Joka**

X Divizija nalazi se u istočnoj Slavoniji, na Dilju.[24] Kod nje ima oko 200 bosih drugova i drugarica. Zdravstveno stanje je zadovoljavajuće kao i ishrana.

U mnogome se povećao interes za vojničko usavršavanje, tako da možemo reći da je zahvaljujući stalnoj vojničkoj obuci ratna vještina naših boraca popela se za jedan stepen više.

Raspolažemo sa izvjesnom količinom kože, tako da ćemo moći obuti sve drugove u divizijama.

10.) Daljnje operativne namjere

X Divizija prema naređenju Glavnog štaba otići će na sektor II Operativne zone.[25] Ova će biti pod komandom Štaba II O.Z. do naređenja Glavnog štaba. Na svome putu pomoći će XII Diviziji da izvrši akciju na jedno uporište na pruzi Virovitica — Banova Jaruga. Momentano se vraća iz istočne Slavonije.

XII Divizija ostat će u zapadnoj Slavoniji na sektoru Virovitica — Banova Jaruga sa ciljem da uništi prugu i očisti uporišta na istoj. Ovo čišćenje je potrebno radi toga, da bi se spojio slobodni teritorij II Korpusa i teritorij II O.Z.[20]

U međuvremenu od napada na pojedina uporišta na gore rečenoj pruzi, koja su tvrda, XII Divizija prebacivat će svoju operativnu djelatnost i na druge sektore Korpusa, a naročito u istočnu Slavoniju. Prugu Osijek — Zagreb također mislimo potpuno uništiti.

Odredi imaju zadatak da ruše željezničke pruge i onemogućavaju saobraćaj na svojim sektorima i da prodiru što dublje u neprijateljski teritorij. Svaki odred je dobio konkretne zadatke.

Diverzanti će za to vrijeme uništavati vlakove. Spremljene su dvije grupe za Mađarsku. One bi već pošle, ali je oskudica u materijalu, pa će pričekati izvjesno vrijeme dok ne sakupimo eksploziva ...

[24] O dejstvima ove divizije na Dilju krajem kolovoza vidi dok. br. 108, 111, 114 i 123.

[25] Po naređenju Štaba Drugog korpusa, Deseta divizija je 30 kolovoza vraćena sa Dilja u Požešku kotlinu i t,u, radi odmora, zadržana do 6 rujna, kada je upućena u Moslavinu. Vidi dok. br. 103 i tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 19 rujna 1943 godine.

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O REZULTATIMA BORBE PROTIV ČETNIKA NA PODRUČJU LIČKE JESENICE I DABRA[1]

STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 44/1943
Dne 31-VIII-1943 g.

Dostavlja operativni izvještaj

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

10. VIII. 1943 g. brigade su se nalazile u sljedećim bazama — sektorima:

I Udarna brigada: I bataljon sa pridatim teškim bacačem na sektoru Prijeboj — Ličko Petrovo Selo, sa zadatkom: kontrolisanje ceste Ličko Petrovo Selo — Baljevac, Ličko Petrovo Selo — Izačić i zatvaranje puta Rešetar — Arapov dol; odbranbeni položaj: k, 772 — Cesarov Kamen (sjeverno od Klokočevice); II bataljon smješten je u Ličku Jesenicu sa zadatkom da istu blokira, kao i sva okolna sela i zaselke, te da spriječi nošenje hrane četničkim bandama. Pored ovoga da krstari patrolama u pravcu Javornika, Saborskog i Blata u cilju pronalaska četnika i da postavi zasjede kod izvora na svome sektoru, te da spriječi četnicima uzimanje vode, a u slučaju da otkrije iste, preduzme akciju sa cijelim bataljonom i pohvata ih; III bataljon kontroliše desnu obalu Korane na Rastovači i cestu Vaganac — Drežnik, te ispituje postavljanje zasjede na ovoj cesti; IV bataljon kontroliše sektor na Lisini (k. 789 i k. 760) prema Selištu. Ovaj bataljon upućuje pojedina odjeljenja na sektor Rakovice — Grabovca — Lipovače — Kršlje i Bugara, radi ispitivanja mogućnosti postavljanja zasjede neprijatelju oko Rujnice i Bugara, kao i hvatanja ostataka »crne desetine«.[2]

Svi bataljoni su dobili zadatak da neprekidno izviđaju neprijatelja i da preduzimaju inicijativno potrebne mjere prema situaciji.

Stab brigade nalazio se na Poljanku.

II Udarna brigada: Stab brigade, četa za vezu, inžinjerijska četa i I bataljon u selu i zaselcima Dabra, II bataljon — s. Doljani, IV bataljon — Glibodol, dok je III bataljon bio van sastava brigade na sektoru Zbjeg. Zadatak ove brigade: da kontroliše sektor Doljani—Dabar—Glibodol pa do željezničke pruge Javornik — Jesenica tako, da se upućuju prema potrebi daljne i bliske jače patrole u cilju izviđanja i utvrđivanja mjesta u kojima se zadržavaju četničke bande i iz kojih se snabdijevaju hranom i vodom, a dok patrole kao i ostali ob.[3] organi ovo utvrde, preduzeti potrebne mjere da se ovakove skupine unište jačim snagama. Na svome sektoru sva sela i zaselke blokirati i ne dozvoliti da se neprijatelj koristi hranom i vodom, a također postaviti zasjede na svima mjestima svoga sektora gdje se nalaze izvori.

Pored navedenih sredstava organizirat i propagandistički rad u selima radi neutralisanja štetnog rada četničkih bandi.

. U duhu gornjih zadataka i direktiva brigade su pristupile izvršenju svoga zadatka i rezultat postigle sljedeći:

I Udarna brigada: 10. VIII. 1943 g. uhvatila je 4 četnika kod Ličke Jesenice.

12. VIII. 1943 g. uhvatila je 3 četnika kod Ličke Jesenice.

14. VIII. " " 4 četnika u Končarovu Kraju.

16. VIII. " uhvatila 4 četnika u Babinu Potoku.

18. VIII. " " 2 četnika u Ličkoj Jesenici.

Svega od 10. VIII. do 20. VIII. 1943 — 13 četnika, 12 pušaka i nešto municije.[4]

Pored ovoga ova brigada postavila je 10. VIII. 1943 g. zasjedu na cesti između Vaganca i Drežnika kod k. 385, gdje je sačekala jedan neprijateljski — njemački kamion sa posadom od 3 vojnika, te posadu potukla.[5]

Istog dana u s. Bugaru uhvaćena je »cma desetina« (10 pljačkaških bandita) i 3 ženske koje su im bile odane i vršile špijunažu u njihovu korist.

13/14.VIII.1943 postavljena je zasjeda neprijatelju na Korani kod Gavranića mosta, odakle se isti snabdijevao vodom. Ovu zasjedu sačinjavao je IV bataljon. Ova zasjeda sačekala je neprijatelja, koji je došao na konjopoj sa oko 60 vojnika i tolikim brojem konja i blizu sve potukla.[6]

[3] Obavještajni
[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 40.
[5] Vidi dok. br. 40.
" Vidi dok. br. 62.

II Udarna brigada: 10.VIII.1943 g. pa do 20.VIII.1943 g. radeći u duhu rečene naše direktive zarobila je, i predalo joj se, 56 četnika.[7]

III Udarna brigada radila je na sektoru Korduna i za njen rad — akcije dostavljaju se posebni operativni izvještaji.[8]

Ratni plijen:	***Kod I Udarne brigade:*** 19 pušaka »mauzer«, 6 pištolja, 3 sata džepna, 55 metara platna, 42 plahte, 6 biljaca, 3 šarenice (pokrivača), 65.572 kune, 2192 dinara, 2 magarca, 2 Njemca zarobljena, 4 konja, 1 šmajser sa 120 metaka za isti, 160 metaka za pištolje, 1 sedlo, 5 pari cipela, 2 odijela i dosta druge raznovrsne spreme. ***Kod II Brigade:*** Zarobljeno — predalo se 56 četnika. Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez Z.B.M. 1937,[9] 45 pušaka, 1860 metaka, 12 talijanskih bombi i nešto razne druge odjevne i obućne spreme.
Gubitci neprijatelja:	55 mrtvih — Njemaca i nepoznat broj ranjenih i 60 konja uništenih (mrtvih i ranjenih).
Sopstveni gubitci:	Vidi listu gubitaka.
Utrošak municije:	Za sva oruđa pješadijska 2165 metaka; 10 talijanskih bombi i 15 defanzivnih, i 8 mina za teški bacač.
Imena onih koji su se naročito istakli i imena onih koje treba proglasiti narodnim herojima:	Nema.
Kritički osvrt:	Pri svim ovim manjim akcijama zauzimanje je bilo kod starješina i boraca odlučno, sa dosta korisne inicijative i požrtvovanja. Uspjehu za hvatanje četnika doprinio je naš zadnji stav prema istima, tj. puštanje uhvaćenih i predatih svojim kućama. Potpuna

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 95.
[8] Vidi dok. br. 138.
[9] Zbrojovka, model 1937

likvidacija četnika koji se drznu preći na naš teritorij otežana je time što se kreću u manjim grupicama; velika pošumljenost sektora na koji se prebacuju; često mijenjanje mjesta i izvjesna — mjestimična naklonjenost od strane stanovništva ovim bandama.

Napomena: Natjecanje brigada za međusobno prvenstvo imalo je vidna uticaja pri zadnjim akcijama, kod kojih se primjetilo dosta inicijative i zalaganja u cilju da se postignu što veći rezultati, te ćemo sa ovim natjecanjem i dalje produžiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[10] Šumonja

Komandant:
S. O

(M. P.)[11]

Prilog: Lista gubitaka.

[10] **Miloš**
[11] **Okrugli pečat: kao u zaglavlju.**

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU KOLONU NA CESTI VELIKA KLADUŠA—CAZIN[1]

STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 44/1943
Dne 31-VIII-1943 g.

Operativni izvještaj dostavlja za akciju Kladuše

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Kratak opis borbe: Ovu akciju izvela je naša III Udarna brigada ovako: 11.VIII. t. g. pošto je neprijatelj napustio Cetingrad,[2] brigada je zauzela sljedeći raspored: II bataljon ojačan sa teškim bacačem posjeo je položaj i to: 1 vod, s teškim bacačem i 2 mitraljeza, posjeo je položaj s. Nepeke sa zadatkom da čim primjeti da neprijatelj napusti Gradinu i bezimenu kotu koja se proteže od Gradine prema jugu, odmah iste zauzme i otvori vatru iz pješadijskih oruđa i bacača, i na taj način da neprijatelja prisiljava na brže izvlačenje iz mjesta; dvije čete ovoga bataljona zaposjele su položaj u s. Trnu (duž ceste Kladuša—Cazin) sa zadatkom da kada neprijatelj krene iz Kladuše prema Cazinu, da ga udare bočno, a u slučaju da krene cestom prema Vranograču kao što se to vjerovalo, onda da pređu cestu Kladuša—Cazin i da posjednu položaj Dizdarević Brdo i da udare neprijatelja bočno. III bataljon dobio je zadatak da posjedne položaj Džaferović Brdo i k. 229 sa zadatkom da kada neprijatelj iziđe iz V. Kladuše i ako krene cestom prema Vranograču, da istoga upusti u zasjedu i da ga na-

[1] **Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 49/1—6, k. 419.**

[2] **Cetingrad su napustili dijelovi Trećeg gorskog zdruga. Vidi dok. br. 178.**

padne, a u slučaju da neprijatelj krene cestom prema Cazinu, da se prebaci preko ceste i zauzme položaje s. Polje i Grahović sa zadatkom: kada neprijateljsko čelo dođe do selskog puta koji vodi od ceste Kladuša—Cazin u s. Polje, da otvori jaku vatru na neprijatelja. IV bataljon posjeo je položaj desno od Miljković Sela pa u lijevo u šumicu sjeverno od V. Kladuše sa zadatkom da čim primjeti da se neprijatelj izvlači iz Kladuše, da vrši pritisak na istoga i nastoji čim prije upasti u grad, uhvatiti vezu desno i lijevo sa susjednim bataljonima i potom u zajednici sa njima tući neprijatelja.

U 15.15 časova jedna grupa neprijateljskih vojnika — oko 60 — došla je iz Kladuše i zaposjela s. Polje sa zadatkom da osiguraju izvlačenje njihovih snaga iz Kladuše. Odmah za njima su počela kretati kola, kojih je bilo oko 80; kad su došli do džamije koja se nalazi na cesti ispod s. Polja, stala je ova kolona kola, u to vrijeme došlo je iz Cazina 8 kamiona praznih i otišli u Kladušu. U 16.30 časova kamioni natovareni sa robom krenuli su iz mjesta cestom prolazeći kolonu kola. Kada su došli na čelo kolone kola — stali su. U 17 časova neprijateljska pješadija krenula je iz mjesta cestom ostavljajući iza sebe zaštitnice u mjestu i na Gradini; kad je čelo pješadije došlo do mosta na cesti Kladuša—Cazin, na r. Kladušnici, jedna četa IV bataljona koja se je nalazila u Miljković Selu energičnim napadom uspjela je ući u mjesto i iz istoga protjerati neprijateljsku zaštitnicu; u isto vrijeme vod II bataljona koji se je nalazio u s. Nepekama stjerao je neprijatelja sa Gradine prema naprijed navedenom mostu. Pošto je bila neprijateljska zaštitnica razbijena, neprijatelj je počeo da bježi preko mosta cestom za Cazin, no čim se njegovo čelo odmaklo od mosta za 200 metara, jedinice II bataljona koje su se nalazile pored ceste u s. Trnu otvorile su vatru na neprijatelja koji je bježao, a u isto vrijeme stigla je i jedna četa III bataljona na položaj — na istočnu ivicu šume kod s. Polja (k.150) i udarila na neprijatelja u njegov lijevi

bok; pošto zbog veće daljine ostale čete III bataljona nisu mogle stići kad i ova — na položaj u s. Polje, a pošto je neprijatelj bio jako ugrožen sa desnoga boka od strane II bataljona, neprijatelj se je bacio lijevo od ceste prema s. Polje gdje je imao osiguranje. Kad je sredina neprijateljske kolone bila već prolazila s. Polje, ostatak jedinica III bataljona primio je borbu sa neprijateljskom lijevom pobočnicom koja se je nalazila u s. Polje. Ove jedinice III bataljona uspjele su da zbace neprijateljsko osiguranje, ali je već u to vrijeme neprijateljska kolona izmicala iz s. Polje i brdima se spuštala u M. Kladušu. Jedna četa II bataljona stalno se je rokirala u desno prema M. Kladuši, ali pošto je ovu četu rastavljala rijeka bez mostova i veliki brisani prostor, to nije bila u stanju da neprijatelju spriječi bjegstvo. Dvije čete III bataljona koje su izbile u s. Polje odmah su se spustile prema cesti d nastavile sa gonjenjem neprijatelja koji je u paničnom bijegu bježao prema Cazinu. Neprijatelj od V. Kladuše pa do M. Kladuše dao je otpor sa pješadijskom, minobacačkom i topovskom vatrom koja nije bila organizovana, već je neprijatelj tukao najviše iz straha.

Pošto je napadnuta neprijateljska pješadija, kolona kola odmah je počela da juri najvećom brzinom cestom prema Cazinu, a uslijed naših malih snaga, a neprijateljske velike kolone, nije se moglo udariti po komori — cijeloj, već je udareno na začelje komore.

Naše snage gonile su neprijatelja do M. Kladuše, uz put su bili zarobljavani neprijateljski vojnici sa ratnom spremom, kod M. Kladuše izgubili smo kontakt sa neprijateljem te je prestalo svako njegovo gonjenje, a zatim su upućena manja odjeljenja koja su se povratila sa drugog kilometra, tj. od k. 161. Nakon ovoga izdato je bataljonima naređenje da se povuku i to: II bat. u s. Polje, III u V. Kladušu, a IV u Cetingrad radi odmora.

Ratni plijen: U ovoj operaciji zaplijenjen je sljedeći materijal: 2 teška bacača bez nišanskih sprava i dvonošca, 85 mina za t.bacač, 3 mitraljeza,

	4 laka bacača, 19 mina za laki bacač, 21 p. mitraljez »Brno«, 185 karabina »Mauzer«, 25.000 metaka »Mauzer«, 97 ručnih bombi, 19 konja (i dva mrtva), vojničkih ćebadi 72, 120 ranaca, 170 torbica za kruh, 1 bicikl, 2 topovske kare, 4-vera konjska kola, 280 vojničkih odijela, 7 šmajsera i municije za iste, kao i ostale ratne spreme.
Gubitci neprijatelja:	Mrtvih 1 oficir i 15 domobrana i ranjenih 8 domobrana i 2 oficira. Ovo su ranjeni samo oni koji su zarobljeni, dočim je neprijatelj imao oko 50 ranjenih, što se vidjelo po tragovima krvi kojih je bilo dosta. Zarobljeno je 276 domobrana, 3 doktora i 4. oficira.
Sopstveni gubitci:	Mrtav 1 drug i 1 lakše ranjen.
Imena onih koji su se naročito istakli:	Nema.
Imena onih koje treba proglasiti narodnim herojima:	Nema.
Utrošak municije:	Za pješadijska oruđa: 7.140 metaka i 2 mine za bacač.
Kritički osvrt na operaciju:	Ova operacija je uglavnom uspjela. Uspjeh bi bio bolji, da je bila razvijenija informativna i ob.[3] služba, tj. da se blagovremeno saznalo za povlačenje neprijatelja i pravce povlačenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M.[4] Šumonja (M. P.)[5] Komandant: S. O.

STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
— HRVATSKE —
O. broj 139/43
2 septembar 1943[6]

' Obavještajna
[4] Miloš
" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.
[8] Četvrtasti pečat Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

bila u stanju,da neprijatelju spriječi bjegstvo.Dvije čete III. bataljona koje su izbile u s. Polje odmah su se spustile prema cesti i nastavile sa gonjenjem neprijatelja koji je u paničnom bjegu bježao prema Cazinu.Neprijatelj od V.Kladuše pa do M. Kladuše,dao je otpor sa pješadijskom,minobacačkom i topovskom vatrom koja nije bila organizovana,već je neprijatelj tukao najviše iz straha.

Pošto je napadanuta neprijateljska pješadija,kolona kola odmah je počela da juri naj većom brzinom cestom prema Cazinu a usled naših malih snaga, a neprijateljske velike kolone nije se moglo udariti po komori - cijelo, već je odsreno na začelje komore.

Naše snage gonile su neprijatelja do M.Kladuše,uz put su bili zarobljavani neprijateljski vojnici sa ratnom spremom, kod M.Kladuše izgubili smo kontakt sa neprijateljem te je prestalo svako njegovo gonjenje, a zatim su upućena manja odeljenjaćoja su se povratila za drugog kilometra tj. od k.161. Nakon ovoga izdato je bataljonima naredjenje da se povuku i to:II bat. u s.Polje,III. u V. Kladušu, a IV. u Cetingrad radi odmora.

RATNI PLIJEN: U ovoj operaciji zaplijenjen je sledeći materijal:2 teška bacača bez nišanskih sprava i dvonožaca,95 mina za t.bacač, 3 mitraljeza,~~six~~ 4 laka bacača,19 mina za laki bacač,21 p.mitraljeza "Brno",185 karabina "Mauzer",25.000 metaka mauzer, 97 ručnih bombi,10 konja / i dva mrtva/ vojničkih čebadi 72, 120 ranaca,170 torbica za kruh, 1 bicikl,2 topovske kare, 4-vera konjska kola,280 vojničkih odijela," šajsera i municije za iste kao i ostale ratne spreme.

GUBITCI NEPRIJATELJA: Mrtvih 1 oficir i 15 domobrana i ranjenih 8 domobrana i 2 oficira.Ovo su ranjeni samo oni koji su zarobljeni,dočim je neprijatelj imao oko 50 ranjenih,što se vidilo po tragovima krvi kojih je bilo dosta.

Zarobljeno je 276 domobrana,3 doktora i 4 oficira.

SOPSTVENI GUBITCI: Mrtvih 1 drug i 1. lakše ranjen.

49/2-6
4/9

IMENA ONI KOJI SU SE NAROČITO ISTAKLI. Nema.

IMENA ONIH KOJE TREBA PROGLASITI NARODNIM HEROJIMA. Nema.

UTROŠAK MUNICIJE: Za pješadijska oruđja:7.140 metaka i 2 mine za bacač.

KRITIČKI OSVRT na OPERACIJU: Ova operacija je u glavnom uspela.Uspeh bi bio bolji, da je bila razvijenija informativna i ob.služba,tj. da se blagovremeno saznalo za povlačenje neprijatelja i pravce povlačenja.

Smrt [illegible] naroda Narodu!

Politkomesar: M. Jemuna

Komandant: P.O.

ŠTAB I. KORPUSA
Narodno-oslobodilačke Vojske
— HRVATSKE —
O. Broj 139/43
2 septembar 1943

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA TOPUSKO[1]

STAB VIII **DIVIZIJE I KORPUSA**
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 44/1943
Dne 31-VIII-1943

Operativni izvještaj
za Topusko i Topusko-kolodvor dostavlja

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Kratak opis borbe:

Po padu Slunja, Kladuše i Cetingrada,[2] a i zbog malih snaga koje su se nalazile u Topuskom,[3] smatrali smo da će neprijatelj iz istoga da pobjegne, te je izdano 3. bataljonu III brigade naređenje da noću 15/16 izvrši napad na Topusko sa ciljem da po mogućnosti isto zauzme. Raspored snaga za napad bio je ovakav: Jedna četa dobila je zadatak da se još za dana 15-og prebaci na desnu obalu r. Gline i da se smjesti u M. Vranovinu. U sumrak da sa četom krene prema Hrvatskom Selu, te jedan vod da ostavi u Hrvatskom Selu sa zadatkom: kada otpočne borba u Topuskom, da se iz Hrvatskog Sela približi što bliže mjestu Topuskome i na isto vrši bočni pritisak, a sa drugim vodom da posjedne desnu stranu ceste Topusko—Glina ispod Hrvatskog Sela sa zadatkom da u slučaju bjegstva neprijatelja iz Topuskoga udari bočno na njega; jedna četa dobila je zadatak da napadne neprijatelja na groblju iza Nikolina Brda, sa pravca od s. Gređana, a jedna četa debila je zadatak da jednu

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 50/1—6, k. 419.

[2] Vidi dok. br. 138.

[3] U Topuskom se tada nalazila Treća satnija Jedanaeste ustaške bojne. Vidi dok. br. 178.

desetinu uputi prema Topusko-kolodvoru sa zadatkom da kada čuju borbu u mjestu, da vrše fingirani napad na kolodvor, a ostatak čete sa dva mitraljeza i jednim bacačem da napadne neprijatelja sa pravca od s. Ponikvara. U pola noći otpočela je borba, najprije počeo je samo mjesto da tuče teški bacač, a zatim četa koja je napadala od s. Ponikvara spustila se preko groblja i upala u pola grada bez borbe. Pred Nikolinim Brdom četa je dobila vatru od strane neprijatelja 'koji se je bio koncentrisao oko Nikolina Brda i groblja na cesti Topusko—Glina. Četa koja je napadala sa pravca od s. Gređana bila je zaustavljena od strane neprijatelja pred grobljem na 300 metara i uslijed jakih neprijateljskih utvrđenja nije mogla protjerati neprijatelja sa ovoga položaja, te je ova četa koja je nadirala gradom prema groblju sa svojim desnim krilom zaobišla neprijatelju bok i isti ugrozila i samim tim prisilila istoga da se povuče iz mjesta prema ovima koji su se nalazili u groblju. Odmah zatim ova četa, pošto je pročistila cijeli grad i Nikolino Brdo, krenula je za neprijateljem, koji videći da se nalazi skoro opkoljen izvukao se između četa, koje zbog preširokog terena nisu bile u stanju spriječiti neprijatelju bjegstvo.

Po padu mjesta Topuskog, četa koja se nalazila oko Hrvatskog Sela bačena je na položaj u s. Miljeviće prema Glini sa zadatkom da spriječi dolazak neprijatelja u mjesto, jedna četa ostala je u mjestu da izvlači plijen i da u istom pravi red, a jedna četa sa dva mitraljeza posjela je položaj i to: jedan vod poslan je da blokira Topusko-kolodvor, a jedan vod sa mitraljezima posjeo je položaj u s. Gređanima sa zadatkom da uhvati vezu sa četom koja se nalazi u s. Miljevićima i da na svome pravcu spriječi dolazak neprijatelja u mjesto Topusko. Oko 9 časova dana 16.o.mj. neprijatelj[4] u nepoznatoj jačini sa dva tenka došao je ce-

Druga satnija Prve bojne Pete gorske pukovnije. Vidi dok.

stom od Gline prema Topusko-kolodvoru, prisilili naše slabije dijelove oko Kolodvora na povlačenje i potom oslobodili posadu od blokade, te su se zajedno povukli prema Glini oko 12 časova.

Zbog umora boraca i raštrkanosti jedinica, kao i njihove malobrojnosti, nismo mogli odbiti neprijateljsko pojačanje koje je došlo iz Gline da oslobodi posadu na Kolodvoru.

Ratni plijen: U mjestu Topuskom zaplijenjeno je: 45.000 »Mauzer« metaka, 30 »Mauzer« karabina, 1 poljski telefon, 8 pisaćih mašina, 115 ćebadi, 55 šinjela, 36 bluza, 26 pari cipela, 15 bombi, 10.000 litara nafte, 3 bureta benzina, 80.000 kuna, kao i ostalog raznog materijala i hrane.

Gubitci neprijatelja: Prema dobivenim podacima od civila neprijatelj je imao 6 ranjenih.

Sopstveni gubitci: U ovoj operaciji imali smo 1 mrtvog druga, dok ranjenih nije bilo.

Utrošak municije: Utrošeno je: 16 mina za bacač i 3.500 metaka za pješadijska oruđa.

Kritički osvrt na operaciju: Operacija je uspjela vrlo dobro s obzirom da je neprijatelj bio jači i dobro utvrđen, ali da je bila četa koja je napadala od Gredana budnija mogli bi se neprijatelju zadati još teži udarci.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: M.[5] Šumonja

Komandant: S. O.

(M. P.)[c]

• Miloš

[0] Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O RUŠENJU KOMUNIKACIJA PAKRAC—SUHOPOLJE I VIROVITICA—CACINCI[1]

STAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE HRVATSKE
O.br. 192/43
Dan 31. VIII. 1943

Predmet: Vojni izvještaj o djelatnosti jedinica od 20—31.VIII.1943 godine — dostavlja

ŠTABU II KORPUSA NOV I POH

U vremenu od 20 do 31.VIII.1943 godine jedinice ove divizije nalazile su se na sektoru Bilo Gore, na sektoru Pakrac—Daruvar i na sektoru Lisičine — Ceralije. U tom periodu uglavnom vršena je diverzija pruge Pakrac—Suhopolje[2] i Virovitica — Cačinci,[3] kao i rušenje željezničkih mostova i mostova na cestama. Pored ovih diverzija XVIII i Omladinska brigada »Jože Vlahovića« imale su 25.VIII.1943 godine sukob sa jačim neprijateljskim snagama[4] na Bilo Gori, koji je sa više strana napadao na naš oslobođeni teritorij u cilju pljačke žita i ostalog. U toku toga dana neprijatelj je na izvjesnim sektorima bio razbijen i protjeran, dok na jednom dijelu se uspio zadržati, ali mu je napredovanje u toku dana bilo onemogućeno. U toku noći 25/26.VIII.1943 naše jedinice prebacile su se u baze na sjeverne obronke Papuka.

Obzirom da je pruga Pakrac—Suhopolje potpuno izbačena iz saobraćaja, kao i za duže vremena onesposobljena pruga Virovitica—Cačinci, primijetilo se izvjesno pregrupisavanje neprijateljskih snaga u okolnim uporištima, s namjerom da osiguraju opravku pruge, koji posao još ni do danas nisu preduzele. Sada je stanje u okolnim neprijateljskim upo-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26—3, k. 908.
[3] Vidi dok. br. 87, 99 i 113.
[3] Vidi dok. br. 141 i tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 rujna 1943 godine.
[4] Vidi dok. br. 195.

rištima normalno i izvjesna pojačanja koja su stigla u Dulavec i Suhopolje vratila su se natrag u svoje uporište Virovitica i druga.

T. RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Štabovi brigada kao i štabovi bataljona poslije održanih sastanaka sa istima pokazali su napredak u svome radu. To se naročito vidjelo u posljednjim akcijama kod Štaba XII udarne brigade i štabova bataljona te brigade, koji su svaki postavljeni zadatak izvršili do kraja. Isto tako Štab Omladinske brigade »Jože Vlahovića« kao i štabovi bataljona te brigade zadovoljavaju, ali im treba još više ukazati konkretne pomoći.

Obzirom da komandant I bataljona[5] te brigade neće za duže vremena biti sposoban za vršenje dužnosti, a zamjenik komandanta II bataljona te brigade ne zadovoljava, odlučili smo da postavimo za komandanta I bataljona druga Begović Stevu. dosadašnjeg informativnog oficira ovog štaba, a za zamjenika komandanta II bataljona druga Peru Kovačevića, dosadašnjeg komandira čete, i na taj način popuniće se i srediti potpuno štabovi bataljona te brigade.

Kod Štaba XVIII brigade i štabova bataljona te brigade isto tako uočava se da su počeli više raditi, ali tim štabovima još uvijek treba najveću pažnju i kontrolu posvetiti. U posljednjim diverzijama koje su vršene na pruzi vidjelo se kod samog Štaba brigade da nije sa svoje strane poduzeo da se dobiveno naređenje izvrši u potpunosti. Naime, od strane ovog štaba izdato je naređenje za diverziju pruge i blagovremeno poslato Štabu brigade." Početak diverzije trebao je da bude u 21 čas, a jedinice te brigade počele su rušiti prugu u 1 sat poslije pola noći, t.j. sa zakašnjenjem od 4 sata, što ovaj slučaj Štab brigade nije ničim opravdao. Pored ovoga nije preduzeo nikakove mjere za sakupljanje alata za rušenje pruge, kao niti da je mobdlisao narod iz okolnih sela za taj posao. Za ove greške Štab brigade još u toku iste noći uzet je na odgovornost i strogo ukoren. Od toga vremena članovi štaba te brigade kao i štabovi bataljona postali su mnogo vredniji i mnogo aktivniji u radu, i vjerujemo da će se još više popraviti.

Rad Štaba divizije do sada uglavnom zadovoljava. No još sa svoje strane treba više pomoći ukazati svojim nižim štabovima po vojnom pitanju. U tom smislu poduzete su potrebne mjere. Isto tako pojačava se kontrola nad radom podređenih štabova.

[5] **Milan Tojagić**
[6] **Vidi dok. br. 87.**

II. DISCIPLINA I MORAL JEDINICA

Moral i disciplina kod naših jedinica je na visini. Isto tako i borbenost, što se u posljednjim akcijama ispoljilo.

Slučajeva samovolje i pljačke nije bilo. Desio se jedan slučaj neposlušnosti kod komandira II čete III bataljona XVIII brigade, koji nije htio da izvrši naređenje koje mu je usmeno izdao politički komesar njegovog bataljona, već je tražio da mu to pismeno naredi. Za taj slučaj komandir je razoružan i smijenjen sa svoje dužnosti, i nakon izvršene istrage za ovaj slučaj biće kažnjen.

III. STANJE UNUTAR JEDINICA

U proteklom periodu naše jedinice vodile su borbu na otvorenom terenu na sektoru Bilo Gore, na željezničkom mostu, na pruzi Pakrac—Daruvar i na pruzi Virovitica—Čačinci. U tim borbama izbačeno je iz stroja i to: mrtvih 13, ranjenih 38, izgubljenih 8 drugova za vrijeme borbe na Krndijskom mostu[7] i na zasjedama, od kog broja se već polovina vratila u svoje jedinice, i dezertiralo 7 drugova. Novopridošlih oko 400 drugova i jedan manji broj drugarica.

Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez »Maksim«, 5 puškomitraljeza, 2 šmajsera, 37 karabina, 13 ručnih bombi, 8.000 puščanih metaka, 1 poljski telefon, 16 km kabla i ostale ratne spreme.

Oštećen je: 1 teški mitraljez, 1 p.mitraljez, 1 karabin, kod XII udarne brigade u borbi na Krndijskom mostu.

IV. SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Služba veze u jedinicama popravlja se. Cete za vezu formirane su[8] i raspolažu nedovoljnim količinama telefonskog materijala, ali se nastoji istoga nabaviti. Štab XII udarne brigade i Štab XVIII brigade sa kablom kojim raspolažu već se povezuju sa pojedinim svojim bataljonima i održavaju vezu preko telefona.

Sa četama za vezu izvodi se svakodnevno obuka i one će biti za kratko vrijeme osposobljene za izvršavanje zadataka koji su postavljeni pred njih. Nakon što se ove čete snabdiju sa dovoljnim količinama kabla i telefona, veza će mnogo bolje funkcionisati. Za sada još uvijek glavno sredstvo za vezu su kuriri.

V. IZVEDENE AKCIJE

XII udarna brigada

24.VIII.1943 godine likvidirala je posadu na željezničkom mostu na pruzi Pakrac — Daruvar, koji most je bio ograđen bodljikavom žicom, sa izgrađenim jakim bunkerima oko istog 1 postavljene nagazne mine ispred žica. Likvidaciju mosta izvršio je II bataljon te brigade nakon 14-satne ogorčene odbrane neprijatelja. Nakon što je posada likvidirana, most je miniran i dignut u vazduh.

Ostala tri bataljona te brigade postavili su zasjedu prema neprijateljskim uporištima Pakrac i Daruvar, iz kojih uporišta je neprijatelj tvrdoglavo nastojao priteći u pomoć napadnutoj posadi na Krndijskom mostu, ali svaki njegov pokušaj, upornom borbom i držanjem naših boraca, bio je odbijen uz teške gubitke po neprijatelja. U ovoj borbi naročito treba istaći III bataljon XII udarne brigade i jednu četu II bataljona, koji su bili na osiguranju prema Pakracu, na čije položaje je neprijatelj uzastopno vršio 7 napada potpomognut sa 2 oklopna voza, 1 tenkom i 2 blindirana automobila. Vještim rukovodstvom i neustrašivim držanjem boraca, ove jedinice vršile su uzastopne protunapade na neprijatelja i ponovo ga potiskivale na njegove položaje. I usprkos jake artileriske i minobacačke vatre, borci i rukovodioci ovih jedinica časno i do kraja zadatak koji je pred njih postavljen izvršili su.

Isto tako na zasjedu koja je bila postavljena prema Daruvaru neprijatelj je sa oklopnim vozom i pješadijom nastupao prema napadnutoj posadi na mostu, ali naši borci pustili su neprijatelja na neposrednu blizinu, otvorili žestoku vatru i izvršili juriš na neprijatelja, koji je u paničnom bijegu vratio se nazad u svoje uporište.

Rezultat akcije na Krndijski most i borbi na zasjedama je slijedeći:

Zarobljena 3 domobrana, zaplijenjeno: 5 puškomitraljeza, 1 šmajser, 14 karabina, 13 kom. ručnih bombi, 5.700 metaka, 1 poljski telefon, 15 km kabla i ostale vojničke spreme.

Uništen željeznički most dug 56 metara, željezne konstrukcije, i na taj način pruga onesposobljena za duže vremena.

Zapaljena željeznička stanica Badljevina. Uništeno je 2 km željezničke pruge, 5 km telefonskih štangi i prekopana cesta na 4 mjesta.

Neprijateljski gubici iznose: 90 mrtvih i toliki broj ranjenih.

Naši gubici u ovim borbama: 8 mrtvih i 24 ranjena druga, od kojih oko polovina lakše ranjeni. Izgubljenih 8 drugova.

U ovoj borbi utrošeno je: 7.000 metaka, 30 ručnih bombi, 6 teških mina, 10 lakih i 6 granata za top 65 m/m. Izgubljenog oružja nema. Oštećen 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez i 1 puška.

Noću 29/30. VIII. 1943 godine jedinice ove brigade dobile su zadatak: diverzija pruge Slatina — Cačinci i rušenje željezničkih mostova na rijeci Vojlovici i Voćinki, na kojim mostovima je bila neprijateljska posada jačine oko 20 vojnika.

Zadatak postavljen pred ove jedinice izvršen je do kraja. U ovoj akciji zarobljeno je 17 domobrana. Zaplijenjeno je: 17 karabina, 1000 metaka, 1 km kabla.

Uništeno je: 1 željeznički most na rijeci Vojlovici dužine 50 metara i 1 željeznički most na rijeci Voćinki dužine oko 40 metara, porušeno 1 km željezničke pruge, porezano 200 bandera, uništene 4 skretnice i zaoaljeno: 1 veliki željeznički magacin, 50 fati drva i 2 prazna vagona. Istovremeno srušena su i spaljena 2 mosta na cesti Virovitica — Slatina.

U ovoj akciji utrošeno je: 550 metaka i 7 ručnih bombi.

Naši gubici: 1 lakše ranjen.

Omladinska brigada »Jože Vlahovića«

Noću 21/22. VIII. 1943 godine vršena je diverzija pruge Daruvar — Đulavec i potpuno uništeno oko 3 km pruge i t.t. veza.

Noću 22/23. VIII 1943 godine produžena diverzija pruge i potpuno uništeno 5 km željezničke pruge i t.t. veza.

Ukupno potpuno srušeno 8 km željezničke pruge i t.t. veza. Borbe sa neprijateljem za vrijeme ove diverzije nije bilo.

25. VIII. 1943 godine neprijatelj je napao na položaje jedinica ove brigade sa pravca Grubišnog Polja jednom kolonom, Ivanovog Sela — Rašenica drugom, iz pravca Virovitice trećom kolonom. U toku borbe koja se vodila preko cijelog dana, neprijatelj koji je nastupao sa pravca Grubišnog Polja i Ivanovog Sela — Rašenica bio je dočekan i natjeran u bjegstvo u svoje baze, dok treća kolona, koja je nastupala od pravca Virovitice, zadržala se u selu Lončarici, na koga je vršen napad, ali nije uspio, obzirom da je raspolagao sa teškim oruđima i da je prilaz po danu na njegov položaj bio veoma otežan. Uglavnom njegovo daljnje nadiranje bilo je spriječeno.

Poslije ove borbe jedinice ove brigade, a po naređenju ovoga štaba, u toku noći 25/26. VIII. 1943 prebacile su se na sektor Borki — Vrani Kamen.

U toj borbi neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici iznose: 5 mrtvih i 13 ranjenih drugova, oružja nije dobiveno, a niti je izgubljeno.

XVIII brigada

Noću 21/22. VIII. 1943 godine jedinice ove brigade vršile su diverziju pruge Đulavec — Suhopolje i potpuno uništile 4 km željezničke pruge i t/t. veza.

22/23. VIII. 1943 godine produžena je diverzija pruge na istom prostoru i porušeno 3 km željezničke pruge. Ukupno porušeno 7 km željezničke pruge i t.t. veza.

25. VIII. 1943 godine jedinice ove brigade vodile su preko cijelog dana borbu sa neprijateljem koji je nastupao na položaje te brigade sa pravca Bastaji — Miletinac i sa pravca Dulaveca.

Neprijateljska kolona u jačini od 3 satnije ustaša, koji su nastupali sa pravca Bastaji — Miletinac na položaje III bataljona ove brigade, bila je puštena u neposrednu blizinu i ovaj bataljon sasuo je žestoku vatru na neprijatelja i izvršio protivnapad. Neprijatelj je natjeran u panično bjegstvo u njegove polazne baze. U toj borbi zarobljen je 1 ustaški natporučnik i 5 ustaša. Ubijeno je 15 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez »Maksim« sa 1.500 metaka, 1 šmajser i 6 karabina.

Naši gubici: 1 drug teže ranjen.

Nakon ove borbe, a po naređenju ovoga štaba, brigada se prebacila na sektor Lisičine — Voćin na kome se sektoru i sada nalazi.

Noću 29/30. VIII. 1943 godine jedinice ove brigade vršile su diverziju pruge Suhopolje — Podr. Slatina i potpuno uništile 5 km te pruge. Zapaljena su 4 želj. vagona, 1 željeznički magacin na stanici Slađojevci. Porušeno i popaljeno telefonskih štangi u dužini od 6 km.

Prilikom ove diverzije borbe sa neprijateljem nije bilo.

U proteklom desetodnevnom periodu, rušenjem željezničkih mostova i željezničke pruge za duže vremena izbačena je potpuno iz saobraćaja želj. pruga Pakrac — Suhopolje i Suhopolje — Čačinci, koje su pruge od velike važnosti za neprijatelja.

U svemu uništena su 3 željeznička mosta, svaki prosječno dužine po 50 metara, i preko 25 km željezničke pruge i t.t. veza.

Uništeno: željeznička stanica Badljevina i Slađojevci. Zapaljeno: 4 vagona, 1 željeznički magacin, 50 fati drva, 4 željezničke skretnice i oko 400 novih šlipera pripremljenih za opravku pruge.

U ovim borbama ubijeno je 125 neprijateljskih vojnika i toliki je broj ranjenih.

VI. STEČENA ISKUSTVA

U dosadašnjim akcijama na neprijateljska uporišta još nijednom nije se naišlo na postavljene nagazne mine, te u akciji na Krndijski most na to nije se obraćala dovoljna pažnja, te je jedan vod koji je napadao naišao na postavljene nagazne mine i na taj način imao je priličan broj izbačenih drugova iz stroja. U buduće trebaće se ovom načinu neprijateljske odbrane pažljivije prilaziti i prethodno otkloniti opasnost od mina.

I u ovim akcijama, odnosno na zasjedama koje su vodile borbu pokazalo se kao neophodno da se borci ukopavaju i na taj način u mnogome se smanjuje broj naših gubitaka. Kao primjer navodimo zasjedu koja je bila postavljena prema Pakracu za vrijeme akcije na Krndijski most, na koju zasjedu je izbačeno preko 600 topovskih granata, gdje je neprijatelj nekoliko puta uzastopno vršio juriš, ali pored svega toga ovaj bataljon imao je takoreći vrlo mali broj gubitaka.

U ovim akcijama i borbama pokazalo se koliko se koristi ima od telefonske veze. Zbog toga najveća se pažnja posvetila četama za vezu, da se što prije osposobe i snabdiju sa dovoljnim količinama telefonskog materijala.

VII. RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove divizije nalaze se na sektoru Lisičine — Ceralije, a večeras polaze u akciju na neprijateljsko uporište Bukovica.

Zdravstveno stanje boraca i ishrana je dobra. Stanje odjeće i obuće nije najbolje. Bilo bi potrebno oko 300—400 pari cipela i odijela kako bi se podmirile najnužnije potrebe.

VIII. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

Ima se u vidu, nakon likvidacije uporišta koja se izvodi noćas, da se likvidira još jedno neprijateljsko uporište, sa čime je upoznat Stab korpusa. Daljnja djelatnost ove divizije biće prema zadatcima koje pred nas bude postavio Stab korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
M.[9] Stanivuković

' **Milan**

NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA PORUŠE ŽELJEZNIČKU PRUGU PODRAVSKA SLATINA — MIKLEUŠ[1]

STAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE HRVATSKE
Br. 190/43
Dan 31/VIII. 1943

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE
ŠTABU XVIII BRIGADE

U vezi sa bjegstvom neprijatelja iz Bukovice, naređenje koje je izdano za likvidaciju ovoga uporišta stavlja se van snage.

U vezi s tim dodjeljuju se novi zadaci jedinicama ove divizije i to:

XII Udarnoj brigadi:

Sa svojim bataljonima spustiće se na željezničku prugu Podrav. Slatina — Mikleuš i u toku ove noći rušiti istu do 3 sata ujutru.[2] Nastojati da se što više ove pruge onesposobi, šliperi popale, i sve t.t. veze pokidaju. Telefonsku žicu sakupiti i predati najbližoj komandi mjesta ili Području. Željezničku stanicu Bukovica uništiti i spaliti sve vagone ukoliko bi se zatekli na stanici. Skretnice i sve uređaje temeljito uništiti.

Nakon izvršenja ovog zadatka povratiti se u svoje stare baze.

Omladinskoj brigadi »Jože Vlahovića«:

Ima se vratiti u svoje polazne baze. U toku sutrašnjeg danS postaviće zasjedu na cesti Pivnica — Suhopolje sa jednim

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20/1, k. 892.

[2] Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 rujna 1943 godine.

dijelom svojih snaga radi sačekivanja eventualnog pokreta neprijateljskih kamiona ili neprijateljske pješadije. Sa ostalim snagama, odnosno sa patrolama vršiti kontrolu i nadzor nad neprijateljskim uporištem Dulavec.

XVIII Brigadi:

Vraća se u svoje polazne baze.

Daljnji rad brigada regulisaće se i dostaviće se zadaci naknadno.

Po smještaju jedinica na određena mjesta štabovi brigada podnijeće izvještaj ovoj diviziji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan[3]

Komandant:
Mil.[4] Stanivuković

[3] **Cvetković**
[4] **Milan**

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 31 KOLOVOZA 1943 GODINE[1]

STAB XII DIVIZIJE NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE HRVATSKE

Br.

Dan 31/8. 1943

P R E G L E D :

brojno stanje i naoružanje

Jedinica	Brojno stanje					Naoru žanje					
	Po spisku	U ra-shodu	Na licu			Pušaka			Teških mitraljeza		Puško-mitraljeza
	A					S	S		S		N
Štab divizije	14	i			14	1	5				
XII udarna brigada	1294	136	317	23	977	113	21	840 19			61
XVIII brigada	787	100	90	20	697	80	8	484 53			23
Omladinska brigada	1011	133	245	45	76 >	88	14	550 25			
Ukupno	3106	370	652	88	2J54	282	48	1883 97	17	1	115

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJA NA CESTI JUKINAC — PREKOPA[1]

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O. HRVATSKE
Br. op. 101/43
Dne 31 augusta 1943

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

1) Naša II brigada, vršeći kontrolu neprijateljskih pokreta iz Gline prema Gori, dana 27. VIII. t. g. postavila je neprijatelju zasjedu na cesti između Jukinca i Prekope. Neprijatelj je fakat toga dana i pošao tim pravcem u jačini od jedne satnije.[2] Pred tom satnijom išao je i putnički autobus, koji je odmah po nailasku do zasjede bio zarobljen. Vidjevši to, neprijateljski vojnici, kad je na njih otvorena vatra od našs strane, razbježali su se u strahu prema Glini. Neprijatelj je, nakon 20 minuta što su naše snage gonile neprijateljske vojnike, pošao u pomoć napadnutoj satniji sa dva tenka i jednom satnijom vojske, našto se je naša zasjeda povukla. Neprijatelju su tom prilikom naneseni veći gubici.

2) Od plijena zadobiven je jedan putnički autobus sa spremom. Zarobljeno je 9 domobrana, jedan poručnik koji je bio zapovjednik te satnije koja je naišla na zasjedu. Zaplijenjen je jedan p. mitraljez »Brno«, 5 karabina Mauzer, jedan specijalni ranac sa 17 okvira za p. mitraljez, 520 metaka i ostalih stvari od putnika koji su se razbježali iz autobusa.

3) Gubitci neprijatelja jesu: 5 mrtvih, koji su ostali na mjestu borbe, dok je imao vjerojatno još mrtvih i veći broj ranjenih, jer su se neprijateljski vojnici razbježali prema rijeci Glini gdje su se nekoji i podavili.

4) Gubitaka na našoj strani nema.

5) Naknadno umrlih nema.

6) Imena onih koji su pali smrću heroja nema. Pohvalu zaslužila je 1. četa sa komandirom koja se je hrabro održala prigodom gonjenja neprijatelja, što će se učiniti naredbom Štaba ove grupe.

7) Kritički osvrt na akciju: Akcija bi bila mnogo uspješnija da je izvedena po planu, tj. da je određeni dio snaga bio prebačen s onu stranu ceste do vode Gline, kuda je neprijatelj i pobjegao, gdje bi bio pohvatan.

8) Utrošak municije: Utrošeno je u toku ove borbe 900 metaka, dok je dobiveno 250 metaka, pri čemu je manjak municije poslije izvršene akcije 380 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
SI. osutan

Komandant:
Pet.[3] Kleut

(M.P.)[4]

Petar
Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA SPRIJEČE NEPRIJATELJSKI PRODOR SA PRAVCA BRUVNO — GRACAC[1]

DIREKTIVA BR. 2

Štaba Kninskog sektora od 31. VIII. 1943 g.

(Sekcija: Bihać — Knin)

Prema dobivenim, ali neprovjerenim podatcima neprijatelj se probio preko Suleševice i Mazina u pravcu Bruvna i Gračaca. Borba se vodi na liniji Kuk Lapački — Udbina.[2] Na liniji Lapac — Dobro Selo neprijatelj još ne nadire.

U vezi sa ovakvom situacijom

naređujemo:

1) I Brigada sa I i II Udarnim bataljonom zadržaće se na liniji Srbskog Klanca sa frontom jednim dijelom prema Srbu, a drugim dijelom prema Maslovari, to jest Crnom Vrhu (kota 1227), Maglaju (kota 1207) gdje će se povezati sa snagama Grupe bataljona[3] kod Zvijezde, sjevero-istočno od Lisca (kota 1336). III i IV Bataljon da se grupišu na liniji Bender — Golubić, s tim da budu što više grupisani i spremni za pokret. U slučaju neprijateljskog prodora od Gračaca ili Srbskog Klanca prema Maloj Popini, povući će se na liniju Visibaba (kota 1271), Bobija (kota 1044) i Crne Potoke naslanjajući lijevo krilo na kotu 624 tako da može kontrolisati prolaz kroz Tiškovac.

2) Grupa Sjev. dalm. bataljona sa oba bataljona koja se nalaze na Srbskom Klancu[4] izići će brzim maršem na liniju Lisac (kota 1336), Bobija (kota 1044) i Tremzina (kota 1175), sa pravcem dejstva prema liniji Gračac — Bruvno i odbranom istog pravca. Ovaj pokret izvršiće tako da će sa bataljonom koji se nalazi u rezervi u Podljutu najprečim putem preko Škondrića, Vagana, Brezovca i Malovana izići na liniju Trem-

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44—1, k. 104 A.

[a] Borbe na pravcu Kuk — Udbina vodile su jedinice Šeste divizije. Vidi tom V, knj. 19, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9 rujna 1943 godine.

['] Odnosi se na Grupu sjevernodalmatinskih bataljona. O njenom sastavu vidi tom V, knj. 17, dok. br. 98.

[*] To jest sa Prvim i Četvrtim bataljonom.

zina — Jelovi Vrh i Bobija, to jest kote 1175, 999 i 1044, a sa bataljonom koji se nalazi na Srbskom Klancu na Pusto Polje, Lisac (kota 1336), kotu 1144 i 1042 i povezati se na Bobiji (kota 1044). Također osigurati desno krilo prema Bukovom Vrhu (kota 1401) dok I Brigada ne zauzme položaj i ne poveže se sa njima. Sa ove linije odmah uputiti jače patrole u pravcu Bruvna i u pravcu Gračaca i nastojati temeljito ispitati situaciju na toj liniji i o tome nas hitno obavijestiti. Odmah uhvatiti vezu sa bataljonom koji se nalazi u Krupi i izvući ga na liniju D.[uboki] Dol — Turovac. U slučaju eventualnog pokušaja prodora neprijatelja od pravca Gračaca na postavljenoj liniji M. Popina — Poštak, to jest preko Debelog Brda — Viojla — Nad Vrelo, skrenuti pažnju borcima da paze na neprijateljski manevar. Skrenuti borcima pažnju da ne bi se povlačili u pravcu Bukovice ili dezertirali u tome pravcu, pošto će tamo situacija vjerojatno biti mnogo teža.

3) II Brigada krenuće usiljenim maršem da čim prije izbije na liniju Nad Vrelo — Rastičevo — Otrić. Ukoliko bi u svom maršu došla u situaciju susretne borbe sa neprijateljem, prihvatiće borbu, povezivaće se sa ostalim snagama radi zajedničke akcije.[5]

U slučaju neprijateljskog nadiranja sa više strana, koncentracija naših snaga izvršiće se na prostoru Jelovih Tavana — Rastičeva južno od Plavna i Tiškovca, gdje će se daljnje riješenje donijeti prema konkretnoj situaciji. Zato trebaju sve snage da teže da ih neprijatelj ne odbaci na koju drugu stranu. Naročito paziti da su jedinice što prikupljenije. Skrenuti komandnom kadru pažnju da jedinice drže što bolje u rukama kako bi mogli vršiti što brže pokrete.

Sektorska ambulanta smjestiće se u kuće pod Debelim Brdom ispod Srbskog Klanca.

Stab sektora nalaziće se do daljnjega u Sučevićima, a po potrebi premjestiće se u Lukiće zapadno ispod kote 876 (Lukića Draga).

Snage odreda ostaće na svojim sektorima i vršiće manevre.

Grupa bataljona naročito će skrenuti pažnju pravcima Bruvno — Plećaši — Pusto Polje i Bruvno — Gubavčevo Polje kuda je najvjerojatnije da će neprijatelj izvršiti manevar da izmanevriše Srbski Klanac.

[5] Druga NOU brigada prebačena je početkom rujna 1943 god. iz sjeverne Dalmacije u Liku sa zadatkom: spriječiti prodor neprijateljskih snaga na pravcu Gornji Lapac — Gračac. U toku ovih operacija ona je dejstvovala pod komandom Šeste divizije. Vidi tom V, knj. 19, direktiva Štaba Šeste divizije podređenim jedinicama od 3 rujna 1943 godine.

Znakovi raspoznavanja za 1/2. IX: Granata — Gračac, 2/3. IX: Karabin — Karlovac, 3/4. IX: Zatvarač — Zrmanja. Ugovoreni znaci: 2—8. Ugovoreni znaci za dan ostaju isti iz prve direktive.[0]

Odmah po primitku ove direktive sve jedinice izvršiće pokret najbržim maršem na određeno mjesto, o čemu će izvijestiti ovaj Štab.

I Brigada , i Grupa bataljona povezaće se sa snagama III Brigade[7] koje se nalaze oko Dobrog Sela, a eventualno i na kotama iznad Mazina i Bruvna sa istočne strane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Petar Babić s. r.

Komandant
M.[8] Kuprešanin s. r.

Dostavljeno:
na znanje:
Štabu IV Operativne zone
na postupak:
Štabu I Kninske brigade Kninskog sektora
Štabu Grupe s. d. bataljona
Štabu II N.O.U. Brigade
Štabu Kninskog part. odreda
Štabu Sjev. dalm. part. Odreda

Da je prepis vjeran svome originalu, tvrdi i ovjerava:

NAČELNIK ŠTABA
Popović[9]

(M.P.)[10]

' Vidi dok. br. 128.
[7] Riječ je o Trećoj NOU brigadi Šeste divizije.
• Milan
" Tomica
[10] Okrugli pečat: Stab Kninskog sektora.

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNICKOG NOP ODREDA OD 31 KOLOVOZA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I O STANJU U ODREDU[1]

STAB KALNICKOG NARODNO-
OSLOBODILACKOG PARTIZANSKOG ODREDA
HRVATSKE
Oper. br. 40/1943
31. VIII. 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

I. Stanje neprijatelja na sektoru Kalničkog partizanskog odreda:

Neprijatelj nije već preko mjesec dana poduzeo na sektor nikakove akcije. Uopće se ne opaža nikakova neprijateljska koncentracija. Brojno stanje posada Križevci, Koprivnica, Varaždin, Ludbreg, Novi Marof, Varaž. Topolice stalno se mijenja. U mjestu Torčecu (Podravina) nalazi se oko 180 njemačkih vojnika koji su motorizirani. Prema izvještajima koje dobivamo, ta neprijateljska posada ne izlazi uopće iz sela, ne vrši nikakovih akcija, pa čak ni ekonomske.

Na željezničkoj pruzi Križevci — Koprivnica nalaze se posade na željezničkoj stanici Lepavina (50 konjanika) i u Carevdaru (60 konjanika) koje su dobro naoružane i utvrđene. Oklopni vlak stalno kontrolira željezničku prugu Križevci — Koprivnica, a češće i željezničku prugu Koprivnica — Ludbreg.

Brojno stanje posada u Hrvatskom Zagorju nije nam poznato, jer do danas nismo primili informativni izvještaj Udarnog bataljona koji se sada nalazi na patroliranju po Zagorju. Veze sa neprijateljskim garnizonima postoje i nastoji se da se što bolje učvrste. Uslijed vanjske političke situacije, moral kod neprijateljskih vojnika je pao. Narod se veoma malo odaziva u Pavelićevu vojsku. Sve češće traže vezu s narodnom vojskom, bilo sami vojnici ili oficiri ili podoficiri.

II. Akcije:

15. VIII. 1943 Udarni bataljon uništio je jedan državni auto i uzeo 50.000 kuna državnog novca u Zajezdi. Istog dana, kad su stigli u Završje i zauzeli položaje, zapucalo je oko 20—30

gestapovaca i ustaša. Kad su naše snage izvršile manevar opkoljavanja, neprijatelj se razbježao.

17. VIII. 1943 jedna četa II bataljona izvršila je akciju na željezničku stanicu Ludbreg. Uspjeh akcije nije bio, pošto se domobrani nisu htjeli predati na ugovoreni znak.

Jedna četa I bataljona bila je u zasjedi na oklopni vlak na pruzi Koprivnica — Ludbreg. Mineri uništili su samo jedan oklopni vagon, dok su ostala dva bila neoštećena. Neprijatelj je imao 4 mrtva.

18. VIII. 1943 Udarni bataljon izvršio je akciju na Lupinjak, gdje se nalazila jedna satnija domobranske radne bojne. Zarobljeno je 55 vojnika i 2 oficira. Plijen: 45 pušaka manliher, 4.000 komada municije, 100 šinjela, 25 ćebadi, mnogo odijela i cipela, 23.000 kuna i ostalih raznih stvari. Na putu u Đurmanec zapaljeni su spisi u općini. Zaplijenjena su dva telefona.

19. VIII. 1943 borba ustaša sa Udarnim bataljonom na kosi iza D. Jesenja. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Neprijatelj je imao 22 nestala.

21. VIII. 1943 zasjeda II bataljona na vlak na željezničkoj pruzi Zagreb — Novi Marof. Zasjeda nije uspjela jer je bila izdana i napadnuta od strane Njemaca. Njemcima je uspjelo da naprave obruč oko naše zasjede i otvorili vatru koja je trajala oko pola sata. Bataljon se povukao i tom prilikom nestala mu 4 druga.

24. VIII. 1943 zasjeda II bataljona na pruzi Koprivnica — Križevci na neprijateljsku patrolu koja je trebala poći iz Lepavine. Zasjeda nije uspjela jer je pred patrolom išao oklopni vlak.

26/27. VIII. 1943 u noći napad na žandarmerijsku stanicu Sokolovac. Nakon podulje borbe i nakon što je minirana zgrada, stanica je likvidirana. Zarobljeno je 20 žandara. Plijen: 20 karabina, 2.500 komada municije, nešto bombi i ostale ratne spreme. Na našoj strani je jedan drug teže ranjen. Taj napad je izvršio I bataljon. Iste noći razoružan je bunker na pruzi Ludbreg — Koprivnica. Zarobljeno je 11 domobrana.[2] Plijen: 11 karabina, 1.000 komada municije, nešto bombi i ostale spreme.

27. VIII. 1943 akcija II bataljona na željezničku stanicu Mučna.[3] Zarobljeno je 6 domobrana. Plijen 6 karabina. Na više je mjesta razorena željeznička pruga.

[J] **Vidi dok. br. 203.**

[s] **Mučna Reka**

III. Opća situacija u odredu:

Nakon provedene reorganizacije[4] znatno se popravilo stanje u cijelom odredu. Štabovi bataljona marljivo rade na vojničkom i političkom podizanju svojih boraca kao i nižeg komandnog kadra. Usljed toga znatno je porastao moral u samim jedinicama, a isto tako je popravila se i sama disciplina. Borbenost u bataljonima zadovoljava.

P.O.C.,[5] intendantski odsjek, vojno-sudski odsjek razvijaju se i rade, no još uvijek ne kako treba. Nastojat ćemo da se što prije ti odsjeci dobro organiziraju i učvrste, da se ne bi događale razne nepravilnosti. Od udarnih grupa (Poganac, Radeljevo, Ribnjak, Segovina, Rasinica) sastavljen je jedan vod koji je dodijeljen intendantskom odsjeku na upotrebu.

Informativna služba u batalj onima je organizirana. Sanitet u batalj onima zadovoljava.

Usljed priliva ljudstva povećalo se brojno stanje naših bataljona. Tako je I bataljon povećao svoje brojno stanje na preko 200. II bataljon imade danas preko 170 boraca. U tom bataljonu formirat ćemo u najkraćem vremenu III četu. Štab I bataljona, a isto tako i komande četa zadovoljavaju. Sam Štab II bataljona od posljednjeg izvještaja popravio se. Komande četa tog bataljona zadovoljavaju. Mnogo se je popravio i sam komandir Pozaić.[6]

Pregled Udarnog bataljona nemamo, jer nijesu poslali izvještaj.

Obrazovna četa stalno se povećava usljed novodolazećeg ljudstva. Između nastavnika obrazovne čete i same komande čete dolazi u posljednje vrijeme do nezgodnih pojava. Po svemu izgleda da će se to morati pročistiti i u tu svrhu već je održan sastanak koji nije dao konkretnih rezultata. Nastavnik te obrazovne čete u posljednje vrijeme počeo je mnogo piti i tako stalno dolazi do nekih svađa i prepiraka.

Vod za vezu uglavnom je završio nastavu. Sada se radi na učvršćenju postignutog znanja na praktičnom radu.

Pred kratko vrijeme formiran je minerski vod, gdje stariji drugovi uče mlađe drugove kako treba raditi sa minama.

JV. ***Perspektive:***

I nadalje radit će se na samom učvršćivanju jedinica. Pojačat ćemo diverzantske akcije na željezničkim prugama. Sa

[4] O izvršenoj reorganizaciji vidi dok. br. 54.
[!] Pokrajinski obavještajni centar
[4] Vlado

samim jedinicama napadat ćemo mekša neprijateljska uporišta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Horvat Josip

Komandant: Štrok[7]

BR. 146

NAREDBA O FORMIRANJU ŠIBENSKO-TROGIRSKOG NOP ODREDA OD 31 KOLOVOZA 1943 GODINE[1]

N A R E D B A BR. 1

komandanta Šibensko-trogirskog odreda za 31-VIII-1943

Naredbom Štaba IV Operativne zone[2] formiran je Šibensko-trogirski odred.[3] Na osnovu ukazane potrebe Štab Šibensko« trogirskog odreda, u pogledu formiranja jedinica pomenutog odreda i komandnog ljudstva istih, donio je sljedeću odluku:

1. — Odred šibensko-trogirski sastojaće se od 3 bataljona (1, 2 i 3) i odjeljenja teškog mitraljeza.

2. — Štab odreda sastoji se od

a) komandanta Odreda Ljubić Branka, dosadanjeg komandanta Splitskog P.O.,

b) zam. komandanta Zivković Drage, dosadanjeg komandanta Šibenskog bataljona,

c) politkomes. Odreda Peran Srećka, dosadanjeg politkomes. Šibenskog bataljona.

d) Za intendanta Odreda imenuje se drug Periša Dunko.

3. — Za komandanta 1 bataljona Š.T. Odreda imenuje se drug Srzić Nikola, dosadanji zamjenik komandanta Blokovskog odreda.

[7] Izidor

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1—6, k. 1617.

[2] O ponovnom formiranju Štaba Četvrte operativne zone vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 21.

[3] Odred je formiran 29 kolovoza 1943 god. Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/16, k. 1617.

Za zam. komandanta imenuje se drug Bosna Mile.

Za poiitkomes. drug Fulgozi Boris.

4. — Za komandanta 2 bataljona imenuje se drug Skračić Milan, a za poiitkomes. drug Kovačević Mile.

Za zam. komandanta 3 bataljona imenuje se drug Ševo Ciro. Ostali kadar će se naknadno popuniti.

Komandni kadar četa biće sljedeći:

Za komandira 1 čete 1 bataljona imenuje se drug Bazda Mate, a za poiitkomes. iste čete drug Nižić Toma.

Za komandira 2 čete istog bataljona imenuje se drug Rak Dume, a za poiitkomes. drug Rogulj Spiro. Zamjenik komandira biće drug Grgas Veselin.

Za komandira 3 čete istog batalj. imenuje se drug Daso, a za poiitkomes. drugarica Grgurević Marija.

Za vodnika 1 čete 1 bat. imenuje se drug Braica Mate.

Za vodnog delegata 2 čete imenuje se drug Zaninović Frane, a za vodnika iste čete drug Barišić Jure.

Za vodnog delegata 3 čete drug Kostović Ivan, a vodnika drug Kokić Adam.

Za komandira 1 čete 2 batalj. drug Vukman Jozo, a zamjenika Novak Jerko.

Za komandira 2 čete 2 batalj. drug Sevo Spiro, a za poiitkomes. drug Kovačević Zvonko. Zamjenik komandira biće drug Bilić Ante.

Za komandira 3 čete 2 batalj. drug Milat Ante.

Za vodnog delegata 1 čete drug Vulin Slavko, a za vodnika drug Vukman Ante.

Za vodnog delegata 2 čete imenuje se drug Vitezica Mijo, a za vodnika drug Dragan Jakov.

Za vodnog delegata 3 čete drug Papić Ivan, a za vodnika drug Hrabar Jozo.

5. — Za komandira 1 čete 3 bataljona imenuje se drug Jelić Stipe, a za vodnog delegata drug Zupanović Ignacije.

6. — Za vođu mitraljeskog odjeljenja imenuje se drug Beka. Isti će se javiti u Štabu odreda za prijem potrebnih naređenja.

Po pročitanoj naredbi imenovani drugovi odmah će primiti novoodređenu dužnost i poraditi svom voljom na usavršavanju svojih jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom
Peran Srećko

Komandant
Ljubić

Dostavljeno: Komandantu 1, 2 i 3 bataljona.